

**Karakoyunlu İlçesi Ağız (İğdır İli)  
(İnceleme, Metinler ve Söz Varlığı)**

**Ali Yaşar**

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve  
Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi olarak  
Sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi  
Haziran 2016  
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

---

Prof. Dr. Cem Tanova  
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

---

Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor  
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

---

Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor

Tez Danışmanı

---

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Gürkan Gümüştam

2. Yrd. Doç. Dr. Emel Gözlü

3. Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor

## ABSTRACT

In this study, differences of Iğdır, Karakoyunlu District dialect from Turkey Turkish and its distinctive features are handled. With this in hand, I also focused on the similarities and distinctive features of Azerbaijanis' from Karakoyunlu District dialect and stanrad Azerbaijan Turkish.

My study is based on the 8 hours and 40 minutes of voice recording which I recorded with nine people from villages and Karakoyunlu Central District. The database consists of 34 texts which I have analysed from these compilations.

In the introduction section of the thesis the population structure, culture and ethnical structure of Iğdır, Karakoyunlu District is mentioned.

The examination section of the study consists of "Phonetics" and "Morphology" sections. In these sections, the examples which the phonetic and structural features are shown, the text and line they are used are shown in brackets.

In the conclusion section of the thesis, I have tried to summarize the distinctive features of dialect of Iğdır, Karakoyunlu District, and mentioned the common features of East Group dialects and Azerbaijan Turkish. To give some examples;

- The 'k' to 'h' change in small voice and final voice is a feature which can be seen both in Azerbaijan Turkish and East Group dialects of Anatolia. In Karakoyunlu District dialect -k>-h change can be seen: tehsi “taksi”, çoḥ “çok”, sancaḥ “sancak”.
- One of the common features of Karakoyunlu District dialect especially with the Kars District dialects and Azerbaijan Turkish is that the metathesis event can be seen too often: yüskeh “yüksek”, ireli “ileri”, torpaḥ “toprak”.

In "Vocabulary" section, a list of words which are not used in Turkey Turkish or which has phonetic or meaning differences are given.

**Key Words:** İğdır District dialects, Karakoyunlu District Dialect, Azerbaijan Turkish - İğdır District dialect comparison.

## ÖZ

Bu yapılan çalışmada Iğdır İli Karakoyunlu İlçesi ağzının Türkiye Türkçesinden farklı tarafları ve ayırıcı özellikleri ele alınmıştır. Bunun yanı sıra Karakoyunlu İlçesi Azerilerinin ağzı ile ölçünlü(standart) Azerbaycan Türkçesindeki benzerlikler ve ayrılan yanlar üzerinde durulmuştur.

Çalışmamız, 2015 yılında Karakoyunlu Merkez İlçesi ile birlikte dokuz Azeri kökenli insanların yaşadığı köylerden derlediğimiz, 8 saat 40 dakikalık ses kaydına dayanmaktadır. Veri tabanını, bu derlemelerden çözümlediğimiz 34 adet metin oluşturmaktadır.

Tezin giriş bölümünde Iğdır İli ve Karakoyunlu İlçesinin nüfus yapısı, kültürel ve etnik yapısına değinilmiştir.

Çalışmanın inceleme kısmı “Ses Bilgisi” ve “Biçim Bilgisi” kısmından oluşmaktadır. Bu bölümlerde, ses ve yapı özelliklerini gösteren örnekler, geçtiği metin ve satır numaraları parantez içinde gösterilmiştir. Metnimizde örneği bulunmayan bağımlı biçimbirimlerin kullanımları ise, yakın çevremizden duyup kaydettiğimiz örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Tezin sonuç bölümünde ise, Iğdır İli Karakoyunlu İlçesi ağzının ayırıcı özellikleri özetlenmeye çalışılmış, Doğu grubu ağızları ve Azerbaycan Türkçesi ile ortak yanları üzerinde durulmuştur. Birkaç özellik verecek olursak;

- İç seste ve son seste k>h değişimi hem Azerbaycan Türkçesinde hem de Anadolu’da Doğu grubu ağızlarında görülen bir özelliktir. Karakoyunlu İlçesi ağzında da -k>-h değişimi görülür: tehsi “taksi”, çoğ “çok”, sancağ “sancak”.

- Karakoyunlu İlçesi ağzının Doğu Grubu ağızlarından özellikle Kars İli Ağızları ve Azerbaycan Türkçesi ile ortak özelliklerinden biri de göçüşme olayının çok sık görülmesidir: görülmektedir: yüskeh “yüksek”, ireli “ileri”, torpağ “toprak”.

“Söz Varlığı” kısmında, Türkiye Türkçesinde kullanılmayan ya da ses ve anlam farklılığıyla geçen sözcüklerin listesi verilmiştir.

**Anahtar Sözcükler:** Iğdır İli ağızları, Karakoyunlu İlçesi Ağızı, Azerbaycan Türkçesi- Iğdır ağızı karşılaştırması.

## TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim sürecinde desteklerini esirgemeyen, köy köy benimle birlikte dolaşan başta babam ve aileme canı gönülden minnettarlığımı bildiriyorum.

Derleme yaptığım bölge olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ve köy halkına, bana kapılarını açan, zaman ayırıp benimle bildiklerini ve yaşadıklarını paylaşan kaynak kişilerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Özellikle Karakoyunlu İlçesinde çalışmama değer verip, bana yardımcı olan Şair Kemal Bay'a teşekkürlerimi bildiririm.

Hem lisans yılları hem de yorucu geçen lisansüstü eğitimim döneminde hiçbir zaman yardımını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor'a desteklerinden dolayı teşekkürü borç bilirim.

*Canım Amcam Halil Yaşar'a*



# İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZ .....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR .....	xii
TRANKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	xiii
KAYNAK KİŞİ ADLARI.....	xiv
1 GİRİŞ .....	16
1.1 Araştırmanın Konusu .....	16
1.2 Araştırmanın Önemi ve Amacı.....	16
1.3 Kapsam ve Sınırlılıklar.....	17
1.4 Yöntem .....	17
1.5 İğdır .....	17
1.5.1 Karakoyunlu İlçesi.....	18
2 SES BİLGİSİ.....	21
2.1 Ünlüler.....	21
2.1.1 Ünlü Uyumu .....	21
2.1.2 Ünlü Değişmeleri.....	21
2.2 Ünsüzler.....	26
2.2.1 Yazı Dilinde Bulunmayan Ünsüzler .....	26
2.2.2 Ünsüz Olayları .....	26
3 BİÇİM BİLGİSİ.....	40
3.1 Yapım Ekleri .....	40
3.1.1 İsim Yapım Ekleri: .....	40

3.1.1.1 İsimden İsim Yapım Ekleri.....	40
3.1.2 Fiil Yapma Ekleri .....	42
3.2 Çekim Ekleri.....	43
3.2.1 Ad Çekim Ekleri.....	43
3.3 Fiil Çekim Ekleri .....	48
3.3.1 Kişi Ekleri.....	48
3.3.2 Zaman Ekleri .....	51
3.3.3 Tasarlama Kipi Ekleri.....	55
3.4 Ek-Eylem (Ek-Fiil).....	62
3.4.1 Geniş Zaman Kipi.....	62
3.4.2 Belirli (Görülen) Geçmiş Zaman Kipi.....	63
3.4.3 Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi.....	64
3.4.4 Şart (Koşul) Kipi.....	65
3.5 Eylemin Birleşik Çekimi .....	68
3.5.1 Hikâye.....	68
3.5.2 Rivayet.....	73
3.5.3 Şart (Koşul).....	75
3.6 Birleşik Eylemler.....	81
3.6.1 Ad+yardımcı eylemle kurulanlar.....	81
3.6.2 Uaçlı Birleşik Eylem .....	81
3.7 Fiilimsiler .....	82
3.7.1 Ad Fiiller(Mastarlar).....	82
3.7.2 Sıfat-Fiiller (Ortaç Ekleri) .....	83
3.7.3 Zarf Fiiller (Uaç Ekleri).....	84
3.8 İlgeçler (Edatlar).....	85

4 SÖZ VARLIĞI.....	87
4.1 Atasözleri.....	87
4.2 Deyimler.....	88
4.3 İlişki Sözleri (Kalıp Sözler).....	88
4.4 İkilemeler.....	90
SONUÇ.....	91
KAYNAKÇA.....	95
EKLER.....	97
Ek1: Metinler.....	98
Ek2: Sözlükçe.....	298
Ek3:Resimler.....	313

## KISALTMALAR

Ar.	Arapça
E.T	Eski Türkçe
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
İng.	İngilizce
İtal.	İtalyanca
s.	Sayfa
O.T	Orta Türkçe

## TRANKRİPSİYON İŞARETLERİ

ā: uzun “a” ünlüsüdür: māzemesi “malzemesi” (14/24).

á: “a-e” arası ünlüdür: kiráz “kiraz” (28/85).

ā: açık “e” ünlüsüdür: çāhdih “çekdik” (26/27).

é e-i arası ünlü kapalı e. **nérvuz** “nevruz” (23/27)

í: “ı-i” arası ünlüdür: Íğdır “Iğdır” (3/13).

Ī: uzun “I” ünlüsüdür: Īdir “Iğdır” (18/126).

ó: “o-ö” arası ünlüdür: kóy “köy” (8/24).

ō uzun o ünlüsü **sōra** “sonra” (26/83)

ğ: arka damak “g” sidir. k->ğ- değişimi sonucu ortaya çıkmıştır: gölaylıklar  
“kolaylıklar” (1/51), ayağgabı “ayakkabı” (9/68).

h: sızıcı “h” ünsüzüdür: hoca “hoca” (32/71).

ķ: art damak “k” sidir: ķutdu “kutlu” (4/15).

ņ: damak “n” sidir: beņe “bana” (10/28).

## KAYNAK KİŞİ ADLARI

Ahmet Tuncer	Karakoyunlu İlçesi/Merkez
Ali Göl	Karakoyunlu İlçesi/Merkez
İbrahim Hoşhaber	Karakoyunlu İlçesi/Merkez
Kamil Kılıç	Karakoyunlu İlçesi/Merkez
Kemal Bay	Karakoyunlu İlçesi/Merkez
Musa Güzel	Karakoyunlu İlçesi/Merkez
Vahit Yaltı	Zülfikâr Köyü
Yaşar Aksu	Zülfikâr Köyü
Hüseyin Yanar	Cennetabat Köyü
Arslan Aras	Gökçeli Köyü
Ali Avcı	Bayat Doğanşalı Köyü
Cihangir Salu	Bayat Doğanşalı Köyü
İmran Duman	Bayat Doğanşalı Köyü
Mehmet Çayır	Bayat Doğanşalı Köyü
Muharrem Akay	Bayat Doğanşalı Köyü
Muharrem Çayır	Bayat Doğanşalı Köyü
Aziz Parlar	Şıracı Köyü
Hasan Aras	Şıracı Köyü
Hanımzer Parlar	Şıracı Köyü
Adalet Bahşi	Kaçar Doğanşalı Köyü
Salman Bahşi	Kaçar Doğanşalı Köyü
Mehmet Dağgüneş	Taşburun Beldesi
Nasip Eyrice	Taşburun Beldesi

Osman Yurdakul	Taşburun Beldesi
Rahim Güneş	Taşburun Beldesi
Salman Eker	Taşburun Beldesi
Tanrıverdi Eyrice	Taşburun Beldesi
Selahattin Onk	Orta Alican Köyü
Yusuf Karabacak	Orta Alican Köyü
Ekber Arık	Koçkiran (Dize) Köyü
Hacı Paşa	Koçkiran (Dize) Köyü
İsmail Baydemir	Koçkiran (Dize) Köyü
Oruç Yurt	Koçkiran (Dize) Köyü
Ramazan Karasu	Koçkiran (Dize) Köyü

# Bölüm 1

## GİRİŞ

### 1.1 Araştırmanın Konusu

Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi Ağzının ölçünlü dilden farklı yönlerinin belirlenip, ayırıcı özelliklerinin betimlenmesi.

### 1.2 Araştırmanın Önemi ve Amacı

Iğdır, Kars'a bağlı bir ilçe iken, 1992 tarihinde ayrı bir il olmuştur. İlk defa Ahmet Caferoğlu, "Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar" adlı çalışmasında Kars ve Iğdır ili ağızlarına da yer vermiştir. Caferoğlu'nun derlemeleri arasında, Iğdır İli Karakoyunlu İlçesindeki uyrukların ağızlarına ait dokuz adet metin yer almaktadır. Bu metinler, gelişmiş ses kayıt cihazlarıyla yapılan derlemelerden oluşmadığından, ses değerleri tam verilemediğinden bilimsel çalışmalar için çok güvenilir değildir. Ahmet Bican Ercilasun'un "Kars İli Ağızları Ses Bilgisi (1983)" adlı çalışmasında da Iğdır ili Karakoyunlu ilçesi Cennetabat Köyü Yukarı Alican köyleri ağızlarına ait derleme metinler bulunmaktadır. Bu metinler sadece ses bilgisi açısından incelenmiştir. Bu tez çalışmada ise, Iğdır İli Karakoyunlu Merkez İlçe, Orta Alican, Bayat Doğanşalı, Cennetabat, Gökçeli, Kaçar Doğanşalı, Koçkıran, Taşburun, Zülfikâr ve Şiracı köylerinin ağız ses, yapı ve söz varlığı açısından incelenmiştir. Azeri yerleşim yerleri olan Kars ve Iğdır İli ağızlarının Anadolu ağızları içerisindeki yerini tam belirleyebilmek için, iki ilin köylerindeki ağız özelliklerinin en ince ayrıntısına kadar çıkarılması gerekmektedir. Sağlıklı ve güvenilir bir Anadolu ağızları dilbilgisi kitabının ve ağız atlasının hazırlanabilmesi için bol malzemeye dayalı geniş ve derin



incelemelere gereksinim vardır. Bu nedenle Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesine bağlı bütün köylerden derlemeler yapıp, ayrıntılı bir ağız çalışması yapılmıştır.

### **1.3 Kapsam ve Sınırlılıklar**

Bu çalışma Iğdır İli, Karakoyunlu Merkez İlçesi ve dokuz köyünde yapılmış olan derlemeler ile sınırlandırılmıştır.

### **1.4 Yöntem**

Genel olarak eşzamanlı ve betimlemeli bir çalışma yapılmıştır. Bunun yanı sıra, yeri geldikçe artzamanlı ve karşılaştırmalı bir çalışmaya da gidilmiştir.

Iğdır İli Karakoyunlu İlçesinde yapılan ses kayıtlarını yazıya geçirerek oluşturduğumuz metinleri ses, yapı ve söz varlığı açısından inceledik.

Çalışmamızda Karakoyunlu İlçesinin sadece Azeri yerleşim birimlerinin ağız özelliklerini belirlemeye çalıştık. Hanımların konuşmasına aile reisleri izin vermediği için, hanım kaynak kişilerden ses kaydı yapamadık, bu çalışmamız için bir kayıptır. Daha fazla metinle çalışmak isterdik; ancak tez için tanınan sürede çalışma yörenimizin bütün söz varlığını derlemek mümkün olmamıştır. Eylem çekimlerinden kimilerinin oluşturduğumuz metinlerde örneği bulunmadığı için, sözlü derlemelerimize dayanarak eksiklerimizi tamamlama yoluna gittik.

### **1.5 Iğdır**

Iğdır, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nin Erzurum-Kars bölümünün doğusunda bulunmaktadır. Iğdır, toplamda üç ilçe ve üç beldeden oluşmaktadır.

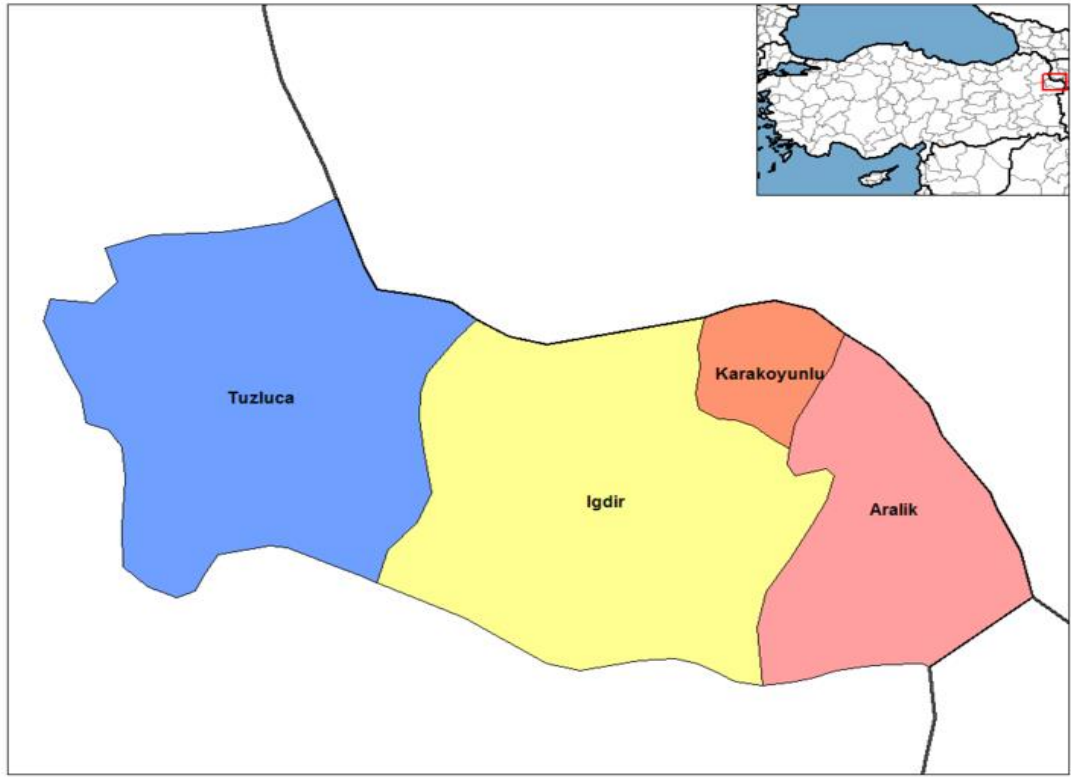
Önemli bir konuma sahip olan Iğdır, Türkiye genelinde üç ülkeye sınırı olan tek şehirdir. Komşuları Ermenistan, Azerbycan ve İran'dır. Bundan dolayı bir kültür şehri konumundadır.

Yörenin en önemli geçim kaynakları hayvancılık ve tarımdır. Sanayisi gelişmemiş bir şehirdir. Genellikle küçükbaş hayvancılık ön plandadır. Tarıma elverişli

toprağa sahip olan İğdir’da özellikle pamuk, kayısı, elma yetiştirilmektedir. Yeraltı kaynakları bakımından sadece ponza taşı madenine rastlanmaktadır.

Ticaret bakımından az da olsa bir gelişmişlik vardır. Bunun sebebi üç ülkeyle sınır olmasıdır. Yörede sınır ticareti gelişmiştir. Genellikle İran ve Azerbaycan ile bir sınır ticareti hâkimdir.

Etnik yapı bakımından yörede iki halk yaşamaktadır. Azeri Türkleri ve Kürt halkı yaşamaktadır, dolayısıyla yörede Türkçe ve Kürtçe konuşulmaktadır.



Tablo 1: İğdir İli Haritası

### 1.5.1 Karakoyunlu İlçesi

Çalıştığımız yöre Karakoyunlu İlçesinin doğusunda Aralık İlçesi, batısında İğdir Merkez, kuzeyinde Ermenistan, güneyinde ise Ağrı Dağı vardır.

Karakoyunlu İlçesinin geçim kaynağı da İğdir’da olduğu gibi genellikle tarım ve hayvancılıktır. Tarım alanında özellikle kayısı, elma, şeftali, mısır, pancar, buğday

ekiciliği ön plandadır. Hayvancılık alanında ise küçükbaş ve büyükbaş besiciliği önemli geçim kaynaklarındandır.

Karakoyunlu İlçesi, İl Merkezine 15 km olup, nüfusu 14.597'dir. İki mahalleden oluşmaktadır. Toplamda on dört köyü bulunan ilçenin dokuz köyü Azerilerin yaşadığı köyler, geri kalan beş köy ise, Kürt kökenli vatandaşların yaşadığı köylerdir. İlçede Azerbaycan kökenli vatandaşların en çok yaşadığı ilçedir. Yöre nüfusunun %90'ı Azeri Türkçesi, %10'luk kısmı ise, Kürtçe konuşur. Yörede yaşayan Azeri halkının bir bölümü Azerbaycan'dan, bir kısmı da İran tarafından göç etmişlerdir.

İlçe ismini bu yörede hüküm sürmüş Karakoyunlular devletinden almıştır. İlçede tarih bakımından önemli kalıntılar bulunmaktadır. Bunlardan biri de Koç başlı mezarlardır. Tarihi bir öneme sahip olan bu mezarlar devlet tarafından korunmaya alınmıştır.



Tablo 2: Karakoyun İlçesi Koçbaşlı Mezarlık



## Bölüm 2

### SES BİLGİSİ

#### 2.1 Ünlüler

##### 2.1.1 Ünlü Uyumu

Ünsüzlerin ünlülere etkisi sonucunda oluşan büyük ünlü uyumunun bozulması dışında büyük ünlü uyumu tamdır. Türkiye Türkçesinde büyük ünlü uyumuna uymayan sözcüklerin bile uyum girdiği görülür.

##### 1. Kalınlık- incelik uyumu

halimizi < (Ar.) ḥalīm “halimizi” ( 18/ 44 )

saatımı < (Ar.) sâ° at “saatimi” ( 9/ 129 )

vaḥdı < (Ar.) waḳt+ı “vakti” ( 18/ 82 )

sada < (Far.) sâde “sade” (8/60)

##### 2. Düzlük- yuvarlaklık uyumu

usulu < (Ar.) uşūl+u “usulü” ( 16/ 45 )

ğarpız < (Far.) ḥarbūz “karpuz” ( 32/103 )

yağmır < (E.T) yağmur “yağmur” ( 32/55 )

##### 2.1.2 Ünlü Değişmeleri

###### 2.1.2.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi

Daha çok Arapça ve Farsça alıntı sözcüklerde görülür.

##### a> e değişmesi:

ema < (Ar.) ammā “ama” ( 10/ 60 )

**a > á, ä değişmesi:**

h amir < (Ar.) ham r “hamur” ( 19/ 77 )

 ama < (Ar.) amm  “ama” ( 20/ 105 )

ġ abir < (Ar.) ġabr “kibir” ( 27/ 117 )

z ayhmet < (Ar.) zaĥmat “zahmet” ( 30/ 19 )

ġ afe < (Ar.) şahva “kahve” ( 26/ 42 )

 amele < (Ar.)  amala “amele” ( 30/ 95 )

ġ ader < (Ar.) şadar “kadar” ( 30/ 15 )

b ar b r < (Far.) bereber “beraber” ( 22/ 54 )

kir z < (Rum.) keras “kiraz” ( 28/ 85 )

T rkçe s zc klerde de  ns zlerin  nl lere etkisiyle  nl  incelmesi g r l r:

 slan <(E.T) arslan “aslan” ( 20/ 124 )

ġ ariř < (E.T) ġeriĥ “karış” ( 23/ 17 )

ġ amiř < (E.T) komuş “kamiş” ( 27/ 73 )

ġ ayiř < (E.T) şeyiş “kayış, kemer” ( 29/ 119 )

**ı > i,   değişmesi:**

terefinde < (Ar.) şarafında “ tarafında, y n nde” ( 30/ 95 )

t andır < (Ar.) tenn r “tandır” ( 30/ 72 )

heci < (Ar.) şacı “hacı” ( 33/ 67 )

sal  < (Ar.) sal  “sal ” ( 18/ 143 )

z id < (Ar.) z idd “zıt” ( 22/ 63 )

biyil < (E.T) bu yil “bu yıl, bu sene” ( 30/ 41 )

 liġin <(E.T) yilġ n “ılgın” ( 30/ 61 )

**o >   değişmesi:**

s hbet < (Ar.) řuĥbat “sohbet” ( 30/82)

söyteri < (Ar.) sa<sup>c</sup> tari “soytarı” ( 1/ 85 )

şöfur < (Fr.) chauffeur “şoför” ( 17/ 128 )

**u > ö değişmesi:**

böyün < böğün < bogün < (E.T) bu kün “ bugün” ( 2/ 14 )

**u > ü değişmesi:**

hüsüs(da) < (Ar.) ḥusūsda “hususda” ( 1/ 35 )

zülüm < (Ar.) zulm “zulüm” ( 3/ 46 )

hücüm < (Ar.) hucūm “hücum” ( 5/ 23 )

yünüs < (Ar.) yūnus “yunus” ( 5/ 85 )

berdüş < (Far.) bar- dūş “berduş” ( 17/ 149 )

nümine < (Far.) numūna “numune” (18/ 130)

**Düzleşme**

**i > a değişmesi:**

sahab(i) < (Ar.) šāḥib(i) “sahibi” ( 20/ 34 )

**u > e değişmesi:** Bu olay gerileyici ünsüz benzeşmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Mehemmed < (Ar.) Muḥammad “Muhammet” ( 1/ 96)

Meherrem < (Ar.) Muḥarram “Muharrem” ( 13/ 100 )

**1.1.2.2 İnce Ünlülerin Kalınlaşması:**

**e > a değişmesi:**

zulüm(at) < (Ar.) zulmet “zulümler” ( 20/71 )

dağar < (Ar.) değar “dekar” ( 1/ 39 )

mazar < (Ar.) mazār “mezar” ( 4/ 47 )

idara < (Ar.) idāra “idare” ( 18/ 15 )

Narvuz < (Far.) Nevrūz “nevruz” ( 14/ 41 )

barabar < (Far.) ber- ā- ber “beraber” ( 15/ 53 )

manavra < (Fr.) manoeuvre “manevra” ( 17/ 152 )

**i > ı değişmesi :**

yani < (Ar.) ya<sup>c</sup> nī “yani” ( 1/ 43 )

iħdiyār < (Ar.) iħdiyār “ihtiyar” ( 17/ 15 )

**2.1.2.2 Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması**

**a > u değişmesi:**

buğdu(ya) < (E.T) buğda(ya) “buğdaya” ( 17/ 94 )

**i > u değişmesi:**

mejburu < (Ar.) macbūr “mecburi” ( 24/ 109 )

**i > ü değişmesi:**

üçün < (E.T) uçun “için” ( 30/ 16 )

tülkü <(E.T) tilkü “tilki” ( 32/ 77 )

minübüs < (Fr.) minibus “minibüs” ( 32/ 68 )

**e > ö değişmesi:**

pöyęumber(in) < (Far.) peyęāmbur(in) “peyęamberin” ( 10/ 89 )

dövür(ünde) < (Ar.) devr(inde) “devrinde” (7/234)

**2.1.2.3 Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:**

**u > ı değişmesi:**

pambıħ < (Far.) panbuğ “pamuk” ( 32/ 22 )

yağmır < (E.T) yağmur “yağmur” ( 32/ 55 )

çamırın < (E.T) çalmır(ı) “çamurun” ( 9/75 )

**2.1.2.4 Geniş Ünlülerin Daralması**

**a > ı değişmesi:**

çihmiyıpdi < (E.T) çıkmayup durur “ çıkmamış” ( 30/ 108 )

**a > u değişmesi:**



oruya < ol ara(ya)> oraya > (E.T) ol ara “oraya” ( 4/ 19 )

**o > u değişmesi:**

yuğurd < (E.T) yoğrut “yoğurt” ( 17/ 103 )

### **2.1.2.5 Dar Ünlülerin Genişlemesi**

**i > e, ê değişmesi:**

heç < (Far.) hîç “hiç” ( 3/ 65 )

cenaza < (Ar.) cināza “cenaze” ( 13/ 71 ).

**i > a değişmesi:** İlerleyici benzeşme örneğidir.

sahab(ı) < (Ar.) şāhib(i) “sahibi” ( 2/ 51 )

**ı > a değişmesi:** Bu olay gerileyici benzeşme yoluyla ortaya çıkmıştır.

çağartdım < (E.T) çıkardım “çıkardım” ( 3/ 58 )

**ü > ö değişmesi:**

mömin < (Ar.) mu<sup>c</sup> min “mümin” ( 18/ 26 )

hörmet < hürmet < (Ar.) ħurmat “hürmet” ( 12/ 15 )

hökümete < hükümet < (Ar.) ħukūmat “hükümete” ( 9/ 128 )

möhör < mühür < (Far.) muhr “mühür” ( 17/ 121 )

**e > ö değişmesi:**

böyü(dühden) < (E.T) bedü- dük “büyüdükten” ( 34/ 15 )

### **2.1.2.6 Ünlü Düşmesi**

İğdir İli,Karakoyunlu İlçesi ağzında ünlü düşmesi sadece iç seste görülmektedir.

Çünkü iç sesin vurgusuzluğundan dolayı meydana gelmiştir.

adam+ ı +mız < adam(mız) < (Ar.) ādam “adamımız” ( 20/ 114 )

mehle(leri) < (Ar.) maĥalla “mahalleleri” ( 27/ 63 )

durum(muz) < (ET.) turum “durumumuz” ( 32/16 )

Çalışma yaptığım alanda Türkiye Türkçesinde hemze kullanılmadığı için, hemze yerini /y/ ünsüzüne bırakmıştır.

ayle(yiyh) < (Ar.) a'ile(yiyh) “aileyiz” ( 31/31 )

dayre(sine) < (Ar.) dā'ire(sine) “dairesine” ( 4/126 )

vesayit < (Ar.) vesā'it “vesait” ( 27/77 )

### 2.1.2.7 Ünlü Türemesi

Karakoyunlu İlçemizde ünlü türemesi iç seste görülür.

gonturol < kontrol < (Fr.) contrôle “kontrol” ( 11/66 )

## 2.2 Ünsüzler

### 2.2.1 Yazı Dilinde Bulunmayan Ünsüzler

**ğ** art damak “g” ünsüzüdür. Türkçe sözcüklerde sözcük başında k->ğ- değişimiyle ortaya çıkmıştır. **Ğahmış** “kalkmış” ( 22/27 ), **ğoşallar** “koşarlar” ( 18/ 21).

**h** hırıltılı ve sızıcı bir art damak ünsüzüdür. Türkçe sözcüklerde -k->-h-, -k> -h değişiminin sonucudur. **Äyahlarım** “ ayaklarım” ( 19/27 ), **çihardı** “çıkardı” ( 30/28 ).

**ķ** art damak “k” sıdır. Kutar- “kurtar-” (19/61)

**ŋ** art damak “n” ünsüzüdür. Sözcük kök ve gövdesinde /ŋ/ ünsüzü /n/ ye değişmiştir.

Bazı kaynak kişilerin ağzında iyelik II. kişilerde ve belirli geçmiş zaman II. kişilerde /ŋ/ ünsüzü korunur. **Gändiŋi** “kendini” ( 4/174 ), **geşmişderiŋize** “geçmişlerinize” ( 18/54 ).

### 2.2.2 Ünsüz Olayları

#### 2.2.2.1 Göçüşme (Metatez)

Göçüşme, bir sözcükteki genellikle ünsüzler arasındaki yer değiştirme olayıdır. Bu ses olayı, Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi, Anadolu'da Doğu grubu ağızlarının ve Kars Azerileri ağzının da belirleyici özelliklerindedir. Göçüşme, çalışma alanımız olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında da çok sık görülen bir ses olayıdır: torpağ

“toprak” (4/132), surfa “sofra” (4/156), örgen- “öğrenmek” (5/13), arvat “avrat” (7/242), arğı “ağrı” (9/90), yarpağ “yaprak” (19/70), dorğu “doğru” (19/96), ireli “ileri” (21/100), örgadır “öğretir” (21/85).

### 2.2.2.2 Ünsüz Benzeşmeleri

**dl >dd benzeşmesi:** Derleme alanımızda çok fazla karşımıza çıkmayan bir ünsüz benzeşmesi türüdür. İç seste karşımıza çıkmaktadır.

öddeydim “ödlektim” ( 33/91 )

**nl >nn benzeşmesi:** Iğdır İli Karakoyunlu İlçesi ağzında yaygın görülen bir benzeşme türüdür. Genellikle /-n/ sesi ile biten adlara çoğul ekleri getirildiğinde karşımıza çıkmaktadır. Ekseriyet iç seste (-nl->-nn-) karşımıza çıkar.

bunnar < (E.T) bunlar “bunlar” ( 1/99 )

yapannar < (E.T) yapanlar “yapanlar” ( 2/85 )

äkinneri < (E.T) ekinleri “ekinleri” ( 9/30 )

günner < (E.T) günler “günler” ( 9/59 )

dinniyir < dinliyir < diñleyir (E.T) tıñla-’tan “dinliyor” ( 21/117 )

çınna(sın) < çınla(sın) < (E.T) çınla-’tan “çınlasın” ( 24/170 )

**nd > nn benzeşmesi:** Genellikle /-n/ ile biten sözcüklere çıkma durum eki

getirildiğinde ortaya çıkan bir ses olayıdır:

yönnen < (E.T) yönden “yönden” ( 9/32 )

betonnan < (Fr.) bétondan “betondan” ( 9/165 )

zängininnen < (Far.) sengininden “zengininden” ( 31/20 )

**md > mn benzeşmesi:** Bu benzeşme türü çalışma alanımızda, /-m/ ile biten sözcüklere çıkma durum eki getirildiğinde ortaya çıkan bir özelliktir:

ağlımnan < (Ar.) ‘aklımdan “aklımdan” (32/89)

ğısımnan < (Ar.) kısımdan “kısımdan” (32/113)

islamnan < (Ar.) islāmdan “islamdan” (7/216)

nişannımnan < (Far.) nişānlımdan “nişanlımdan” (3/95)

**-rl- > -ll- benzeşmesi:** Karakoyunlu İlçesi ağzında, genellikle /-r/ ile biten sözcüklere çoğul eki getirildiğinde karşımıza çıkmaktadır:

yapıllar < (E.T) yapıyorlar “yapıyorlar” (1/49)

gidiyollar < (E.T) kitiyorlar “gidiyorlar” (9/60)

alıllar < (E.T) alırlar “alırlar” (17/64)

ekeller < (E.T) ekerler “ekerler” (23/62)

tallaları < (E.T) tarlaları “tarlaları” (9/30)

**-rl- > -rr- benzeşmesi:** Çok nadir görülen bir benzeşmedir:

berberrih < (Far.) berberlik “berber” (30/103)

**-tl- > -td- benzeşmesi:** Derleme alanımızda en sık görülen benzeşme türüdür. Özellikle /-t/ ile biten sözcüklere çoğul eki getirildiğinde görülen bir benzeşmedir:

hintder < hitler (2/15)

kürtder < kürtler (25/14)

pitderin < (E.T) bitlerin “bitlerin” (3/46)

kitdiyip < (Far.) kilīdleyip “kilitleyip” (2/79)

saatdih < (Ar.) sāʿatlik “saatlik” (2/75)

ğuvvetdi < (Ar.) kuvvetli “kuvvetli” (9/25)

**-şl- > -şd- benzeşmesi:** Az da olsa görülen bir benzeşmedir. Çalışma alanımda “ş”

ünsüzü kendisinden sonra gelen “l” ünsüzüne tesir etmiştir.

işderi < (E.T) işleri “işleri” (4/128)

başdayıb < (E.T) başlayıp “başlayıp” (9/31)

yaşdı < (E.T) yaşlı “yaşlı” (10/78)

**-sl- > -sd- benzeşmesi:** Özellikle kelime ortasında gerçekleşen bir benzeşme türüdür.

Yaygın bir şekilde görülen benzeşmedir.

sesderi < (E.T) sesleri “sesleri” ( 7/137 )

Müsdüman < (Ar.) Müsliman “müslüman” ( 8/15 )

bäsdendi < (E.T) beslendi “beslendi” ( 19/42 )

**-nb- > -mm benzeşmesi:** Derleme yaptığım alanda çok fazla kullanılmayan ünsüz

benzeşmesidir.

pammuh < (Far.) panbuk “pamuk” ( 30/33 )

**-ft- > -tt- benzeşmesi:** Derleme yaptığım yörede yabancı kökenli kelimedeki karşımıza

çıkan bir benzeşme örneğidir. Hemen, hemen yok denecek kadar az görülen bir

benzeşmedir. İç seste önce -f->-t- değişimi olur, sonra -tt- tekleşir.

cüt < cütt<(Far.) cuft “çift” ( 17/75 )

### 2.2.2.3 Ünsüz İkizleşmesi

Belirli sözcüklerin iç sesinde bir ünsüzün iki defa söylenmesine ünsüz ikizleşmesi denir. Ünsüz ikizleşmesi derleme yaptığım Iğdır İli, Karakoyunlu ilçesi ağzında örneklerine çok rastladığımız bir durumdur.

**“ş” ikizleşmesi:** Derleme alanımda bu ikizleşme örneği arapça kökenli sözcüklerde karşımıza çıkmaktadır. Genellikle isim köklü sözcüklerde görülen bir ikizleşme örneğidir.

maşşallah < (Ar.) māšā'e+allāh “maşallah” ( 1/38 )

aşşih < (Ar.) āşik “aşık” ( 4/93 )

**“m” ikizleşmesi:** Karakoyunlu İlçesi ağzında çoğunlukla kullanılan ikizleşme türüdür.

Vurguya kuvvet vermek için yapılan bir ikizleşme örneğidir.

temmiz(ledim) < temiz < (Ar.) temyiz(ledim) “temizledim” ( 3/60 )

hammısı “hepsi” ( 17/15 )

bilemedim < (E.T) bilemedim “bilemedim” ( 31/91 )

**“z” ikizleşmesi:** Çalışma yaptığım alanda yaygın olmayan bir özelliktir.

yazıh < (E.T) yazuk “yazık” ( 29/28 )

tezze < (Far.) tāze “taze” ( 3/29 )

**“l” ikizleşmesi:** Derleme alanımda yaygın olmayan bir sözcüktür. Kullanım alanı dar bir ikizleşme örneği diyebiliriz.

illaç < (Ar.) ‘ilāc “ilaç” ( 3/45 )

**“ç” ikizleşmesi:** Karakoyunlu İlçesi ağzında yok denecek kadar az rastlanan bir türdür.

kıççıh “gıcık” ( 4/131 )

**“y” ikizleşmesi:** Genelde Arapça kökenli kelimelere gelen bir ikizleşme örneğidir.

beyyet < (Ar.) bey‘at “biat” ( 7/188 )

heyet < (Ar.) hey‘et “heyet” ( 17/117 )

#### 2.2.2.4 Ünsüz Düşmesi

**“h” düşmesi:** İç seste ve son seste karşımıza çıkmaktadır.

saba < (Ar.) şabāh “sabah” ( 17/42 )

gāfe < (Ar.) qāhve “kahve” ( 26/42 )

**“k” düşmesi:** İç seste düşme görülmektedir.

alçacıh > alçak+çık “alçak” (4/179)

**“r” düşmesi:** Çalışma alanımda son seste görülen bir ünsüz düşmesi örneğidir.

geti < (E.T) keltür “getir” ( 32/55 )

yohdu < (E.T) yoktur “yoktur” ( 22/34 )

**“y” düşmesi:** Genellikle ön ses ve iç seste kendisini düşme özelliğidir.

üzünü < (E.T) yüzini “yüzünü” ( 3/104 )

ele < eyle “öyle” ( 22/ 30 )

**“l” düşmesi:** Genellikle iç seste kendisini gösteren ünsüz düşmesidir.

beke < (Ar.) belki “belki” ( 27/20 )

ğah < (E.T) kalk “kalk” ( 21/31 )

asfat < (Fr.) asphalte “asfalt” ( 32/67 )

**“d” düşmesi:** Çalışma alanımızda çok kullanılmayan bir ünsüz düşmesi özelliğidir.

günüz < (E.T) kün- düz “gündüz” ( 27/52 )

dürüs < (Far.) durust “dürüst” (1/17)

### 2.2.2.5 Ünsüz Türemesi

Çalışma alanım olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında h, m, r, v, y ünsüz türemesi örnekleri görülmektedir.

**“h” türemesi:** İç seste görülmektedir.

nehlet < (Ar.) la<sup>c</sup>net “lanet” (8/22)

**“n” türemesi:** İç seste görülür.

Hintler “Hitler” (2/14)

**“r” türemesi:** Yörede iç seste görülen bir özelliktir.

bilerzih “bilezik” (4/97)

**“y” türemesi:** Genellikle ön ses ve iç seste ortaya çıkan ünsüz türeme örneğidir. İç seste /y/ ünsüzü koruyucu ünsüz olarak karşımıza çıkmıştır.

yoğuydu < (E.T) yoktu “yoktu” ( 1/80 )

varıydı < (E.T) vardı “vardı” ( 1/89 )

şiyvesi < (Far.) şīve “şivesi” ( 16/72 )

yendi < (E.T) endi “indi” ( 9/27 )

**“v” türemesi:** Yok denilecek kadar az görülen bir türeme örneğidir. Sadece iç seste görülmektedir.

duvaları < (Ar.) du<sup>a</sup> “duaları” ( 9/159 )

### 2.2.2.6 Ünsüz Değişmeleri

Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağızında Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi “k”, “ğ” ve “t” korunur. Örnek vermiş olursak, kaçın “geçin” (4/113), tohuma “dokuma” (6/29), özünü “kendisini” (10/82), taha “daha” (13/87), kömleh “gömlek” (13/86), tiş “diş” (30/139), tüş- “düş-” (31/67), tök “dök” (34/59).

#### 2.2.2.6.1 Ünsüzlerde Tonlulaşma

**ğ > ğ değişmesi:** İlçemizde görülen en yaygın değişim türüdür. Ön seste ve iç seste görülür.

##### 1. Ön seste görülen değişim

ğurban < (Ar.) qurbān “kurban” ( 5/49 )

ğádar < (Ar.) qadar “kadar” ( 10/15 )

ğırğ < (E.T) kırk “kırk” ( 9/ 13 )

ğatıp < (E.T) katmak “ katıp” ( 12/28 )

ğazmağ < (E.T) kazmak “ kazmak” ( 12/70 )

ğulağ < (E.T) kulak “kulak” ( 15/36 )

Ğarağoyun “Karakoyunlu” ( 2/ 13 )

##### 2. İç seste görülen değişim

çalışğan < (E.T) çalışkan “çalışkan” ( 34/16 )

başğa < (E.T) başka “başka” ( 34/34 )

dokğuz<(E.T) tokkuz “dokuz” ( 32/20 )

Ğoşğıran “Koçkıran” ( 31/19 )

hak(ğıysa) < (Ar.) haqq(ıysa) “hakkıysa” ( 31/66 )

dikgat < (Ar.) diqqat “dikkat” ( 3/30 )



**k > g değişmesi:** Genellikle iç seste görülen bir değişimdir. Az da olsa son seste de görülür.

1. Ön seste görülen değişim

Gändi(miz) < (E.T) kendü(müz) “kendimiz” ( 11/20 )

2. İç seste görülen değişim

isgen < (Ar.) iskân “iskân” ( 22/78 )

asgâr(de) < (Ar.) “asker “askerde” ( 2/16 )

dükân < (Ar.) dukkân “dükkân” ( 10/35 )

teşekkür < (Ar.) teşekkur “teşekkür” ( 17/164 )

işğânçe < (Far.) şikence “işkençe” ( 10/124 )

keşge < (Far.) kâşki “keşke” ( 20/43 )

tâsgire < (Far.) deskere “teskere” ( 21/18 )

esgi < (E.T) eski “eski” ( 2/21 )

gâmiy(imiz) < (E.A.T) kemük “kemiğimiz” ( 3/160 )

3. Son seste görülen değişim

Bu örneğin tonlulaşmasında iki ünlü arasında kalması etki etmiştir.

büyüg < (E.T) bedük “büyük” ( 4/92 )

**ç > c değişmesi:** Bu değişim özelliği Karakoyunlu İlçesi ağzında ön seste, iç ses ve son seste kendisini göstermektedir.

1. Ön seste görülen değişim

cızııh < (E.T) çizig “çizik” ( 33/79 )

cingen(e) < (Far.) çingān(a) “çingene” ( 30/67 )

2. İç seste görülen değişim

baḥce(de) < (Far.) bāgçe “bahçede” ( 17/96 )

3. Son seste görülen değişim

Örnekte iç seste, söyleyişte tonlulaşma gerçekleşmiştir.

borc “borç” ( 26/22 )

**t > d değişmesi:** Bu tonlulaşma, derleme yaptığım bölgede yaygın bir şekilde görülmektedir. Ön seste, iç ses ve çok nadir bir şekilde son seste de görülür.

1. Ön seste görülen değişim

Daş(burun) < (E.T) Taş(burun) “Taşburun” ( 1/96 )

dıraḥdor < (Fr.) tracteur “traktör ( 17/23 )

duḥdor < (Fr.) docteur “doktor” ( 17/41 )

2. İç seste görülen değişim

ikdidar < (Ar.) iktidār “iktidar” ( 10/106 )

māhdup < (Ar.) mektūb “mektup” ( 13/38 )

müfdü(lüh) < (Ar.) muftī “müftü” ( 10/30 )

muḥder(imiz) < (Ar.) muḥtār(ımız) “muhtarımız” ( 2/33 )

hafda < (Far.) hefte “hafta” ( 2/55 )

3. Son seste görülen değişim

mazod < (Fr.) mazout “mazot” ( 14/23 )

**s > z değişmesi:** Bölgemizde s > z değişmesi iç seste ve son seste görülen bir özelliktir.

Ön seste görülmeyen bir değişimdir.

1. İç seste görülen değişim

şahzen < (Ar.) şahşen “ şahsen” ( 24/40 )

mazála < (Ar.) meşelā “mesela” ( 34/14 )

2. Son seste görülen değişim

herkez < (Far.) her+kes “herkes” ( 30/46 )

mehsuz(du) < (Ar.) maşşüş(du) “mahsus” ( 31/56 )

kiráz < (Rum.) keras “kiraz” ( 28/85 )

**p > b değişmesi:** Çalışma yaptığım yörede bu değişim çok az görülür: gurub < (Fr.)

groupe “grup” ( 10/30 ).

Türkiye Türkçesinde kimi sözcüklerde görülen ön seste p > b değişimi Karakoyunlu İlçesinde görülmemekte, Eski Türkçede olduğu gibi ön seste /b/ korunmaktadır.

barmağ < (E.T) parmak “parmak” ( 18/129 )

### 2.2.2.7 Ünsüzlerde Tonsuzlaşma

**d > t değişmesi:** Bu değişim, çalışma alanımda nadir görülen bir değişimdir. Sadece ön ses ve son seste görülmektedir.

1. Ön seste görülen değişim

tefe< (Ar.) defa “defa” (1/21)

tene < (Far.) dāne “tane” ( 23/46 )

2. Son seste görülen değişim

seyit < (Ar.) seyyid “seyit” ( 30/84 )

şehit < (Ar.) şehīd “şehit” ( 28/28 )

**b > p değişmesi:** Ön seste ve son seste görülen bir değişimdir.

1. Ön seste görülen değişim

park < (E.T) bark “bark” (1/77)

pütün < (E.T) bütün “bütün” ( 30/78 )

pit < (E.T) bit “bit” ( 13/85 )

piçim <(E.T) biç- (4/106)

2. Son seste görülen değişim

nesip < (Ar.) naşīb “nasip” ( 1/15 )

ğālp < (Ar.) kalb “kalp” ( 1/74 )

māhdup < (Ar.) mektüb “mektup” ( 12/43 )

#### **2.2.2.8 Ünsüzlerde Sızıcılışma:**

**k > ħ değişmesi:** Çalışma alanımda sık görülen bir değişimdir. Özellikle iç ses ve son seste görülmektedir.

1. İç seste görülen değişim

āħreb(ler) < (Ar.) ‘akreb “akrep” ( 11/40 )

maħbuz(u) < (Ar.) maķbūz “makbuz” ( 24/231 )

2. Son seste görülen değişim

yataħ < (E.T) yatak “yatak” ( 1/17 )

ğırħ < (E.T) kırk “kırk” ( 2/49 )

fısdıħ < (Ar.) fustuk “fıstık” ( 29/47 )

pambuħ < (Far.) panbuķ “pamuk” ( 27/98 )

**k > h değişmesi:** Yaygın olmayan bir değişimdir. Örneklerine az rastlanan değişim türüdür. Bu değişim son seste görülür.

1. Son seste görülen değişim

yemāyh < (E.T) yimek “yemek” ( 32/86 )

**ķ > ğ > ğ değişmesi:** Çok nadir görölen değişimdir. Sadece iç seste görölr.

1. İç seste görölen değişim

ağl(1) < (Ar.) ‘akl ‘akıl’ ( 4/37 )

**ç > ş değişmesi:** Bu değişim yörede çok az kullanılan bir özelliktir. Son seste görölen değişimdir.

1. Son seste görölen değişim

üş < (E.T) üç ‘üç’ ( 4/25 )

heş < (Far.) hīç ‘hiç’ ( 1/79 )

ğaş < (E.T) kaç ‘kaç’ ( 4/135 )

**-p- > -f- değişmesi:** Az görölen bir özelliktir. İç seste görölr.

1. İç seste görölen değişim

asfaltda < (Fr.) asphalte ‘asfalt’ ( 25/19 )

### 2.2.2.9 Ünsüzlerde Akıcılaşma

**-g- > -y- değişmesi:** Çalışma yaptığım alanda çok az rastlanan değişimlerden biri de – g->-y- değişimidir. Sadece iç seste görölmektedir.

1. İç seste görölen değişim

döy(erdih) < (E.T) tög(erdik) ‘döverdik’ ( 31/16 )

eyer < (Far.) eger ‘eğer’ ( 31/51 )

**-g- > -h- değişmesi:** Çok nadir karşımıza çıkan bir değişimdir. Son seste görölmektedir.

1. Son seste görölen değişim

tüyh < (E.T) tüg ‘tüy’ ( 28/89 )

### **2.2.2.10 Ünsüzlerde Süreksizleşme**

**v > b değişmesi:** Hemen hemen hiç görülmeyen bir değişmedir. Çalışma alanımda sadece ön sesteki kendini göstermektedir.

1. Ön sesteki görülen değişim

bafat < (Ar.) vefât “vefat” ( 23/35 )

### **Ünsüzlerde Süreklilik:**

**s > ş değişmesi:**

camış < (Ar.) cāmūs “camış, manda” ( 19/45)



## Bölüm 3

# BİÇİM BİLGİSİ

### 3.1 Yapım Ekleri

İsim ya da fiil kök veya gövdelerine gelerek onlardan başka isim ya da fiil türeten eklerle denir. Yapım ekleri eklendiği sözcüğün anlamını da türünü de değiştirir. Yapım ekleri her zaman çekim eklerinden önce gelmektedir.

#### 3.1.1 İsim Yapım Ekleri:

##### 3.1.1.1 İsimden İsim Yapım Ekleri

Genellikle isimlerden ve sıfatlardan isim soylu sözcük türeten eklerdir:

{+çA} tüşman+ça+lıh (7/264)

{+gA} baş+ğa (9/142)

{+IA} eki : öd+le > öyle > övle “öğle” (3/40)

{+IIk }

Bu ekin son sesi Karakoyunlu İlçesi ağzında -h/-h'ye değişir. İçeste de tonlulaşıp sızıcılaşır:

“+lıh” değişkesi: yayla+çı+lıh (3/21), hasta+lıh (6/74), gış+lıh (10/40), yaşdı+lıh (16/39),

“+luh” değişkesi : görucu+luh (29/39), yoğsul+luh+nan (16/51), gum+luh (7/20)

“+lih” değişkesi: Meherrem+lih (31/110), rāşber+lih (28/61), esger+lih (27/56), eylih(<eyi+lik) (24/127),

“+lığ” değişkesi: uşahlığımız(<uşak+lık+i+mız) (20/77), analığıydı(<ana+lık+i idi) (21/15), usdalığımı(<usta+lık+i+m+i)(11/15)



**“+luğ” değişkesi:** doğdurluğa(<doktor+luk+a) (30/144), bolluğu(<bol+luk+u) (12/30)  
{+llk} eki, sonsesi –n ve –t olan sözcüklere getirildiğinde de -nl->-nm- ve –tl- >-td- değişimi görülür:

**“+nih” değişkesi:** şennih(<şen+lik) (28/48), doçennih(<doğent+lik) (21/106), muzisyennih(<müzisyen+lik) (11/16), öretmennih(<öğretmenlik) (9/129)

**+dih değişkesi:** avkatdih(<avukatlık) (32/106)

### 3.1.1.2 Fiilden İsim Yapım Ekleri

**{-mAk}**

Ekin sonsesi -h/-h’ye değişir:

< (ye-mek+i+ni) > yemeyini (4/162), demeh (4/176), ähmäh (9/54)

**{-mAk}** ekinin sonsesi iki ünlü arasında kaldığında tonlulaşıp, sızıcılaşıp:

**{-mA}** eki: piş-me+y+i (30/121), çim-me+y+i (33/90), soruşdur-ma aç- (25/27)

**{-IcI}** eki: görüycusu < koru-y-ucu “ koruyucusu” (27/138)

**{-Iş}** eki: çih-iş+i+nı (24/129), gör-üş+ü (10/125), ğur-u-l+uş+u (31/106), duruş+u+nu (7/132)

**{-(I)m}** eki: seç-i-m+de (31/27)

**{-(I)k}**

**{-III}** eki: küs-ülü (9/161)

Karakoyunlu İlçesi ağzında diğer eklerde olduğu gibi, bu ekte de sonses -k>-h’ye, -k>-h’ya değişir:

dey-i-ş-ik (5/86)

**-(I)h değişkesi:** aç-i-h-dır (9/121), art-i-h (32/17), cız-i-h (33/79), ğır-i-h (19/91)

**{-Ak}**

**“-Ak>-Ah” değişkesi:** yat-ah (1/17), pıç-ah (10/121)

**“+n” eki:** äk-i-n (14/87), yay- ı- n (30/134)

**{-ğı/ -gi} eki:** sāv-gi (30/84), bil-gi+m (30/135)

**{-AnAh} eki:** gel-eneh (15/30), gör-eneh+ler+i (15/30)

### **3.1.2 Fiil Yapma Ekleri**

#### **3.1.2.1 İsimden Fiil Yapım Ekleri:**

**{+IA-} eki:** bayram+la-ş-ma+y+a (1/53), top+la-ş-dı-lar (1/101), gıs-ı-ğ+la-dı (4/104), su+la-mağ ( 15/67 ), iş+le-me+y+nen (30/14)

**{+al-} eki:** boş+al-t-ı-l-dı (8/25), çoğ+al-dı (18/182)

**{+A-} eki:** yaş+a-dığ (6/30)

**{+Ar-} eki:** ot+ar-ma-y-a (3/39), suv-ar ıp (10/49)

#### **3.1.2.2 Fiilden Fiil Yapım Ekleri**

##### **Olumsuzluk Eki**

**{-mA-} eki:** çığ-ma-dı-m (32/105), yap- ma-n-ı-ğ (23/21), bağ-ma (26/97), get-me-di (29/38)

##### **Çatı Ekleri**

**{-l-} edilgenlik eki:** ğur-u-l-unca (22/76)

**{-ş-} işteşlik eki:** an-na-ş-ıp (24/62), gör-ü-ş-e (9/155), değ-i-ş-i-h-lih (1/56), ğal-ğ-ı-ş-ınca (5/52)

**{-t,-dır,-dir,-dur,-tır} ettirgenlik eki:** şiş-ir-t-di-niz (8/77), oğ-u-t-du-m (16/85), indir-ir (5/53), barış-dır-ar-ığ (9/161), dol-dur-up (28/54), sor-u-ş-dur-ma (25/27), yat-ı-ş-tır-t-dığ (33/41)

**{-n-} dönüşlü çatı eki:** dol-a-n-dı (30/137), çal-ı-n-dı (32/54)

## 3.2 Çekim Ekleri

### 3.2.1 Ad Çekim Ekleri

#### 3.2.1.1 Ad Durum Ekleri

Ad durum ekleri, cümlede adlar ile fiiler arasındaki geçici anlam bağlarını kurmak üzere adların girdiği durumları karşılayan eklerdir (Korkmaz, 2007: 23).

##### 3.2.1.1.1 Tamlayan Durum Eki

Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında tamlayan durum eki, ünlü ile biten adlara getirildiğinde, ekin ilk sesi /n/, /y/ye değişerek, ek {+nIn >+yIn} biçimini almaktadır: taḥsi+yın “taksinin” (4/29), bura+yın “buranın” (5/16). Diğer bir ek ise {+In} tamlayan durum ekidir. Örneğin, on+nar+ın “onların” (30/156), bun+nar+ın “bunların” (14/32) çoğdanın “uzun zamanın” (33/34) örneğinde de çıkma durum eki ile tamlayan durum eki üst üste gelmiştir.

##### 3.2.1.1.2 Yönelme Durum Ekleri

{+A} biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Ünlü ile biten sözcüklerde araya “y” ünsüzünü alır.

yaylıya(<yayla+y+a)(30/22)

şartdara(<şart+lar+a) (31/29)

daşğıya(<daşga+y+a) (32/64)

köylere(<köy+ler+e) (15/69)

şöförlere(<şoför+ler+e) (18/113)

makineye(<makine+y+e) (19/97)

gazetiye(<gazete+y+e) (4/124)

### 3.2.1.1.3 Belirtme Durum Ekleri

{+(y)I/+nI} ekleri ismin sonuna gelerek sözcüğü belirtili nesne yapar.

cenezelerimizi(<cenaze+ler+i+miz+i) (1/24)

gëmiđi(<kemik+i) (3/139)

elbisiyi(<elbise+y+i) (4/109)

ğoyunu(<koyun+u) (3/124)

öküzü(<öküz+ü) (33/48)

Ünlülerle biten sözcüklerde Azerbaycan Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi

belirtme durum eki {-nI} biçiminde de görölmektedir:

paranı(<para+nı) (33/61)

hocanı(<hoca+nı) (23/23)

kilonu(<kilo+nu) (9/201)

### 3.2.1.1.4 Bulunma Durum Ekleri

Karakoyunlu İlçesi ağzında {+DA} eki, işlev bakımından Türkiye Türkçesindeki gibi kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra bulunma durum eki çıkma durum eki yerine de kullanılır.

çadırdada(<çadır+da) (16/65)

arabalarda(<araba+lar+da) (14/59)

dayrede(<daire+de) (10/65)

köyde(<köy+de) (16/70)

ävinde(<ev+i+n+de) (32/106)

### 3.2.1.1.5 Çıkma Durum Ekleri

{+dAn/+nAn} biçimindedir. Derleme yaptığım alan olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında genellikle ek, ünsüz benzeşmesiyle {+nAn} biçiminde karşımıza çıkmaktadır.

ğolunnan(<kol+u+n+dan) (33/50)

ağşamnan(<akşam+dan) (24/60)

elinnen(<el+i+n+den) (1/28)

cebinnen(<cep+i+n+den) (2/25)

düşünnen(<düş+ü+n+den) (9/83)

ağaşdan(<ağaç+dan) (30/99)

daşdan(<taş+tan) (30/99)

doğudan(<doğu+dan) (24/166)

yerden(<yer+den) (9/36)

#### **3.2.1.1.6 Eşitlik Durum Ekleri**

{+ÇA} eki Türkiye Türkçesinde olduğu gibidir. Eşitlik, kadarlık ve benzerlik ifade etmektedir.

aylarca(<ay+lar+ca) (30/93)

epeyce(<epey+ce) (3/99)

belece(<böyle+ce) (4/177)

dilce(<dil+ce) (9/24)

gözelce(<güzel+ce) (21/38)

yavaşça(<yavaş+ça) (22/49)

ne+çe(<ni+çe) (3/123)

#### **3.2.1.1.7 Yön Gösterme Ekleri**

{+rA/+ArI} yön gösterme eklerinin kullanımı derleme alanımızda Türkiye Türkçesindeki gibidir:

sora(<sonra) (30/25)

orada (<o+ra+da)(11/72)

dışarı(<dış+arı) (4/136)

içeriye(<iç+eri+y+e) (24/34)

### 3.2.1.2 İyelik Ekleri

Genel anlamda adların ve ad soylu kelimelerin sonuna gelerek onların ait oldukları şahısları belirten eklerdir.

I. Tekil Kişi İyelik Eki: {+(I)m}

ğolum(<kol+um) (9/91)

yıllarım(<yıl+lar+i+m) (10/21)

toyum(<toy+u+m) (10/67)

bağçam(<bahçe+m) (14/54)

II. Tekil kişi İyelik Eki: {+(I)n/(I)η}

Oba'yın arihlerini(<arik+ler+in+i) (33/85)

alıpdılar ällerinnen(<el+ler+in+nen) (34/53)

ämimin ğızını(<kız+i+n+i) (29/23)

İyelik II. tekil kişi ekinin, Taşburun ve Kaçar Doğanşalı köylerinde art damak +(I)η'si ile de geçtiği görülmektedir.

babağın(<baba+n+gın) (24/201)

dedeğe(<dede+n+e) (21/73)

III. Tekil Kişi İyelik Eki: {+I/+sI}

bayrağını(<bayrak+i+n+i) (1/32)

dalına(<dal+i+n+a) (17/79)

äyetderinden(<äyet+ler+i+n+den) (12/45)

gözderinden(<göz-ler+i+n+den) (17/164)

üzü(<yüz+ü) (9/126)

bağcası(<bahçe+si) (10/44)

buğdasını(<buğday+i+n+i) (12/18)

ämisi(<emi+si) (33/25)

III. tekil kişi iyelik eki üst üste gelebilmektedir. İki iyelik III. tekil kişi eki üst üste gelebilmektedir.

ikinci gün+ü+sü “ikinci günü” (4/155)

I. Çoğul kişi İyelik Eki: {+(I)mIz}

kılemamız(klima+mız) (13/83)

camışlarımız(<camış+lar+ı+mız) (15/26)

muğderimiz(<muhtar+ı+mız) (2/33)

gāndimiz(<kendi+miz) (9/168)

otumuz(<ot+u+muz) (32/61)

usul+u+muz+a (22/19)

düyün+ü+müz (15/24)

II. Çoğul Kişi İyelik Eki: {+(I)nIz/+(I)ηIz/+(I)yIz}

İyelik II. çoğul kişi eki art damak η'si ile kullanılabildiği gibi, η>y değişimine de uğramaktadır:

ğurbanınız(<ğurban+ı+ηız) (24/155)

dediyiηiz(<de-di-y-i-niz) (7/118)

yardımcınızdır(<yardım+cı+ηız+dır) (9/131)

ğafilenizin(<kafile+ηiz+i+n) (7/106)

ğarnıηızı(<ğarın+ı+ηız+ı) (8/77)

hālifeleriηiz(<halife+ler+i+ηiz) (7/74)

ibadetderiηizi(<ibadet+ler+i+ηiz+i) (9/130)

hökümetiηiz(<hükümet+i+ηiz)(21/126)

hepiyize(<hep+i+ηiz+e) (9/105)

bayramıyız (<bayram+ı+ηız) (4/16)

III. Çoğul Kişi İyelik Eki: {+lArI/+nArI}

deyirmannarı (< değirman+ları) (2/18)

insannarı (< insan+ları) (7/139)

aħrabaları (<akraba+ları) (30/56)

### 3.3 Fiil Çekim Ekleri

Fiil çekimi ekleri de ad çekimi ekleri gibi, fiil kök ve gövdelerindeki hareketleri kişi ve nesnelere bağlamak, adlarla fiiller arasında geçici anlam ilişkileri kurmak için başvuruları eklerdir (Korkmaz, 2007: 25).

#### 3.3.1 Kişi Ekleri

Şahıs ekleri çekimli fiillerde hareketi yapan veya olan şahsı ifade eden eklerdir. Fiil kök ve gövdeleri çekimli hâle girerek kullanım sahasına çıkarken önce şekil ve zaman eklerini alırlar. Diğer bütün çekimlerde, bütün kiplerde ise şahsı belirtmek için şekil ve zaman eklerinden sonra şahıs eklerinin getirilmesi gerekir (Ergin,2003: 282).

Birinci Tip Kişi Ekleri: Şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik fiil çekimlerinde kullanılır.

I. Tekil Kişi Eki: {-Am}

satıram(<sat-ır-am) (8/60)

ğalmışam(<kal-mış-am) (24/26)

gedirem(<git-er-em) (31/14)

görürem(<gör-ür-em) (21/21)

öperem(<öp-er-em) (17/165)

oħudacam(<oku-t-acak-am)(7/46)

II. Tekil Kişi Eki: {-sAn}

ğorħursan(<kork-ur-san) (2/84)



sorursan(<sor-ur-san) (11/17)

gid-eceh-sen(<git-ecek-sen) (9/120)

deyirsen(<de-y-ir-sen) (9/124)

giresen(<gir-e-sen) (20/107)

olasan(<ol-a-san) (4/43)

III. Tekil Kişi Çekimi eksizdir:

alar(<al-ır) (1/70)

aparır(<apar-ır) (3/119)

gedir(<get-ir) (4/100)

deyir(<de-y-ir) (30/38)

I. Çoğul Kişi Eki: {-ıh/-ih/-uh/-üh}

yaparıh(<yap-ar-ık) (31/101)

suvarırh(<suvar-ır-ık) (32/35)

ğalırh(<kal-ır-ık) (32/38)

satırh(<sat-ır-ık) (32/62)

çeħmirih(<çek-mi-r-ik) (2/45)

örgänemmirih(<öğren-em-mi-r-ik) (7/54)

çäkirih(<çek-ir-ik) (8/54)

tuturuħ(<tut-ur-uk) (28/42)

oluruħ(<ol-ur-uk) (18/190)

döyürüh(<döv-ür-ük) (11/48)

süzürüh(<süz-ür-ük) (19/95)

II. Çoğul Kişi Eki: {-sIz}

alırsız(<al-ır-sız) (27/137)

ağlı-r-sız(<ağla-r-sız) (29/30)

gülersiz(<gül-er-siz) (33/22)

III. Çoğul Kişi Eki: {-lAr/-nAr}

yapıllar (<yap-ır-lar)(1/49)

salıplar(<sal-ıp-lar) (5/24)

vurular(<vur-a-lar) (9/28)

gälirdiler(<gel-ir-di-ler) (30/27)

isdiyeller(<iste-y-er-ler) (30/76)

gösderiller(<göster-ir-ler) (31/76)

İkinci Tıp Kişi Ekleri: Bu tipteki şahıs ekleri iyelik kaynaklıdır. Görülen geçmiş zaman eki ve şart çekimlerinde kullanılır.

I. Tekil Kişi Eki: {-m}

yapdım(<yap-dı-m) (9/14)

ğıldım(<kıl-dı-m) (9/109)

annadım(<anla+dı-m) (11/60)

ğoydum(<koy-du-m) (13/39)

II. Tekil Kişi Eki: {-η/-n}

yapmadıη(<yap-ma-dı-η) (11/64)

utanırdın(<utan-ır-dı-η) (3/98)

bindin(<bin-di-η) (4/178)

deseydin(<de-se-y-di-η) (12/103)

III. Tekil Kişi Eki: —

basırdı(<bas-ır-dı) (2/18)

olmadı(ol-ma-dı) (3/68)

aldı(<al-dı) (4/71)

getdi(<git-ti) (31/22)

I. Çoğul Kişi Eki: {-k/-h/-h}

sattıh(<sat-tı-k) (1/40)

olsah(<ol-sa-k) (3/90)

çähdih(<çek-di-k) (30/13)

sürdüh(<sür-dü-k) (30/156)

Yazı dilinden farklı olarak, adıl kaynaklı kişi eklerinin yerine I.çoğul kişi çekiminde –

k/-(I)h,-(I)h kullanılır:

tuturuh(<tut-ur-u-k) (1/49)

veririk(<ver-ir-i-k) (1/27)

II. Çoğul Kişi Eki: {-yIz(<-ηIz)}

getdiyiz(<git-di-niz) (31/77)

gäldiñiz(<gel-di-ñiz) (18/44)

III. Çoğul Kişi Eki: {-lAr}

atırdılar(<at-ır-dı-lar) (30/131)

doldular(<dol-du-lar) (32/114)

### 3.3.2 Zaman Ekleri

#### 3.3.2.1 Şimdiki Zaman

{-Ir} eklerinin ses benzeşmesinden dolayı {-ıl/-il/-ul/-ül} biçimine dönüştüğü de görülür.

sağlıyırım(<sakla-y-ır-am) (24/198)

eliyirem(<et-i-y-ir-em) (20/36)

döyürüh(<döv-er-iz) (11/48)

tökürüh(<dök-er-iz) (19/75)

yapıllar(<yap-ar-lar) (1/49)

gäliller(<gel-er-ler) (2/29)

tutullar(<tut-ar-lar) (9/203)

dönüller(<dön-er-ler) (9/141)

vurammıyorsun (<vuramıyorsun) (5/69)

Şimdiki zaman ekini karşılayan {-mAhdA} biçimi de kullanılır:

töhmehdeyem (<tök-mekde-y-em) (8/43)

Ölçünlü dilin etkisiyle şimdiki zaman eki {-yOr}’un değişkeleri de kullanılmaktadır:

annatıyorum (<anlat-ı-yor-um) (9/22), yapmıyollar (< yap-ma-yor-lar) (9/30),

eyliyemiyorum (<eyle-y-e-me-yor-um) (9/197)

### 3.3.2.2 Geniş Zaman

Karakoyunlu İlçesi ağzında geniş zaman ekleri genelde {-Ar} şeklindedir. Aynı durum Azerbaycan Türkçesinde de söz konusudur. Genel olarak İğdır ağzı ile Azerbaycan Türkçesi koşutluk gösterir.

Annadaram(<anla-t-ar-am) (31/98)

Çalışaram(<çal-ı-ş-ar-am) (24/139)

diyerem(<de-y-er-em) (33/40)

bilersen(<bil-ir-sen) (7/33)

vurarlar(<vur-ar-lar) (6/45)

geder(<git-er) (29/86)

käserih(<käs-er-iz) (15/66)

çihallar(<çık-ar-lar) (9/119)

yapallar(<yap-ar-lar)(9/136)

### Geniş Zamanın Olumsuz Çekimi

ğalmanam (< kal-ma-r-am) “kalamam” (8/90), yapmanih (<yap-ma-n-ık>) “

yapmayız” (23/21), ekemmenih “ekemeyiz” (4/115), bulammazsan (< bula(m)-maz-

san) “bulamazsın” (7/144), gidemmezsiniz (< git-e(m)-mez-siniz) “gidemezsiniz” (12/43)

### 3.3.2.3 Görülen Geçmiş Zaman

Türkiye Türkçesinde ünsüz uyuma giren {-dI} görülen geçmiş zaman eki Iğdır yöresi ve çevresinde ünsüz uyumuna uymaz, genellikle {-dI} şeklinde görülür.

verdim(<ver-di-m) (1/89)

getdim(<git-di-m) (2/71)

dedin(<de-di-n) (30/94)

verdi(<ver-di) (32/133)

yoğuydu(<yok i-di) (14/32)

verdih(<ver-di-h) (31/82)

getdiyiz(<get-di-ñiz) (31/77)

ğırdılar(<kır-dı-lar) (3/50)

### 3.3.2.4 Öğrenilen Geçmiş Zaman

Iğdır yöresi ağızında öğrenilen geçmiş zaman eki yazı dilinde olduğu gibi {-mIş/-mUş} şeklindedir. Öğrenilen geçmiş zaman ekinin belirli geçmiş zaman için de kullanıldığı görülür.

gälmişem(<gel-miş-em) (1/59)

yenmişem(<in-miş-em) (19/59)

olmuşam(<ol-muş-am) (18/26)

gälmişih(<gel-miş-iz) (12/46)

etmişih(<et-miş-iz) (12/54)

Karakoyunlu İlçesi ağızında öğrenilen geçmiş zamanı karşılamak üzere {-Ip} eki de kullanılır. III. kişi çekimlerinde {-IpdI}(<-Ip durur > {-IpdUr}> -IpdIr > -IpdI )

biçiminde geçmektedir. Bu {-Ip} eki I. kişi eklerinde kullanılmamaktadır. Ama II. ve III. kişilerde kullanılmaktadır.

üşüdüpsen (<üşütü-üp tur-ur sen)(9/93)

ölüpsen(<öl-üp tur-ur-sen) (17/35)

nolup(<ne ol-up) (24/81)

alıpdılar(<al-ıp-dı-lar) (34/53)

ver-ıp-siyiz (3/110)

al-ıp-sıyız (3/110)

gel-ıp-siniz (18/13)

atıl-ıp-dır (10/117)

Öğrenilen geçmiş zaman ekinin olumsuzu: ödemiypsen (< öde-me-y-ıp-sen) (24/229),

ğonmuyup < konma-y-ıp (4/168), yaramıyıpdi (< yara-ma-y-ıp-dı ) (23/54)

### 3.3.2.5 Gelecek Zaman

Karakoyunlu ilçesi ağzında, {-acak/-ecek} gelecek zaman ekinin değişkeleri görülür, sones -k> -h / -k> -g/ -k> -h değişmesi ile {-acağ/-eceğ, -Acag} şekline dönüşür, ekin iki ünlü arasında kalan -g- ünsüzü de düşer:

salacam(<sal-acak-am) (1/81)

oğudacam(<oku-t-acak-am) (7/46)

gälecem(<gel-ecek-em) (14/78)

ğıracağsan(<kır-acak-san) (30/62)

ödüyecehsen(<öde-y-ecek-sen) (24/231)

vuracağ(<vur-acak) (2/15)

gäleceğ(<gel-ecek) (12/90)

edecih(<edeceğik <et-ecek-ik) (1/66)

alacığ(<alacağık <al-acak-ık) (3/74)

yapacağsınız(<yap-acak-sınız) (5/27)

ğaldıracağlar(<kal-dır-acak-lar) (2/24)

Olumsuz eylemlerin gelecek zaman çekimi için aşağıdaki örnekleri verebiliriz:

sormuyacağsınız < sorma-y-acak-sınız (3/156)

Gelecek zaman ekinin sorulu çekimi, vur-acağ mı-sın (24/234)

### 3.3.3 Tasarlama Kipi Ekleri

Fiillerin emir, gereklilik, istek ve şart bildiren hallerinden oluşmaktadır. Tasarlama kiplerinde zaman ifadesi yoktur. Sadece birtakım şekiller ifade ederler.

#### 3.3.3.1 Emir Kipleri

Sadece şekil bildiren eklerden oluşmaktadır.

I. Tekil Kişi Eki: {-AyIm}

neyniyim < ne eyle-y-eyim (33/42)

deyim < de-y-eyim (26/116)

yeyim < ye-y-eyim (15/77)

demiyim < de-me-y-eyim (6/24)

etmiyim < et-me-y-eyim (18/69)

II. Tekil Kişi Eki: Eksizdir

get (30/62)

gâl (17/107)

ver (4/124)

III. Tekil Kişi Eki: {-sIn}

get-sin (29/128)

ver-sin (1/39)

ol-sun (3/97)

I.Çoğul Kişi Eki: {-alIm}

bağ-alım (10/76)

di-y-elim (13/60)

II. Çoğul Kişi Eki: {-In}

yap-ın (12/90)

ye-y-in (24/155)

ged-in (9/130)

III. Çoğul Kişi Eki: {-sIn-lAr}

buyur-sun-lar (4/158)

käs-sin-ler (24/155)

### **Emir Kipinin Olumsuzu**

I. Tekil Kişi Eki: {-AyIm}

elemiyim < etme-y-eyim (21/116)

II. Tekil Kişi Eki: {-mA+Ø}

bağ-ma (26/97)

de-me (24/231)

III. Tekil Kişi Eki: {-sIn}

yıhılma-sın (24/230)

verme-sin (1/14)

bilme-sin (3/138)

I. Çoğul kişi Eki: {-AlIm},{-AğIn}

unut-mu-y-alım (6/63)

Karakoyunlu İlçesi ağzında I. Çoğul kişiye emir eki {-AğIn} biçiminde de görülür.

Örneğin, unutmuyağın ‘‘unutmuyalım’’

II. Çoğul Kişi Eki: {-(y)In}

yapma-y-ın (24/78)



ğoyma-y-ın (24/78)

käsme-y-in (9/23)

III. Çoğul Kişi Eki: {-sIn-lAr/-sIn-nAr}

ver-me-sin-ner (7/176)

ğorğ-ma-sın-nar (21/159)

### 3.3.3.2 İstek Kipleri

Hem Türkiye Türkçesinde hem de Azerbaycan Türkçesinde istek kipi eki {-A}'dır.

Iğdır İli Karakoyunlu İlçesi ağzında, İstek kipi çekimi Azerbaycan Türkçesindeki gibidir.

I. Tekil Kişi Eki: {-A-m}

gäl-e-m (20/28)

ver-e-m (24/69)

II. Tekil Kişi Eki: {-A-sAn}: İstek kipi II. kişide bazen kişi ekinin "s" ünsüzü ikizleşmektedir.

ver-e-(s)sen (6/47)

yap-a-san (12/96)

çağır-a-san (17/97)

daşı-y-a-san (19/35)

di-y-e-sen (3/114)

al-a-san (4/112)

III. Tekil Kişi Eki: {-A}

ver-e (32/35)

I. Çoğul Kişi Eki: {-A-h/-A-ğ}

ver-e-h (26/129)

al-a-ğ (29/83)

## II. Çoğul Kişi Eki: {-A-sIz}

Derlemelerimizde örneklerine rastlanmamaktadır. Yöre ağzında örnekleri şunlardır: iç-e-siz, vur-a-sız, al-a-sız, öl-e-siz

## III. Çoğul Kişi Eki: {-A-lAr}

ğaldır-a-lar (21/155)

vur-a-lar (9/28)

getir-e-ler (7/240)

## **İstek Kipinin Olumsuzu**

### I. Tekil Kişi Eki:

ver-im (10/17)

### II. Tekil Kişi Eki: {-mA-y-A-sAn}

yazmıyasan< yaz-ma-y-a-san (4/44)

### III. Tekil Kişi Eki: {-mA-y-A}

Derlemelerimizde örneğine rastlanmamaktadır. Bölge ağzında görülen örnekler: al-mı-y-a, çıh-mı-y-a, tüş-mü-y-e

### I. Çoğul Kişi Eki: {-mA-y-A-k > -mA-y-A-h}

Derleme çalışmalarımızda örneği bulunmamaktadır. Yörede kullanılan örnekler şunlardır: vur-mu-y-a-ğ, al-mı-y-a-ğ, gäl-mi-y-e-h

### II. Çoğul Kişi Eki: {-mA-y-A-sInIz > -mA-y-A-sIyIz}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Bölgede kullanılan örnekleri şunlardır: get-mi-y-e-siyiz, gör-mü-y-e-siyiz

### III. Çoğul Kişi Eki: {-mA-y-A-lAr}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Bölgede görülen örnekleri şunlardır: apar-mı-y-a-lar, ver-mi-y-e-ler

### 3.3.3.3 Şart Kipleri

Bir oluş ve kılışı “şart” a veya “dilek, istek ve niyet” e bağlayan bir tasarlama kipidir. – sA eki ile kurulur. “Şart” bildirme görevi ile kurulan öteki tasarlama kiplerinden ayrılan yanı, yalnız başına bir yargı taşımaması ve ancak temel cümledeki yargının gerçekleşmesini şarta bağlayan bir yardımcı, bir tamlayıcı öge niteliği taşımasıdır. Bu tamlayıcı öge veya cümle parçası bir yargı bildirmediği için de temel cümlenin zarfı durumundadır (Korkmaz, 2007: 676- 677).

#### I. Tekil Kişi Eki: {-sA-m}

at-sa-m (4/172)

ver-se-m (3/126)

de-se-m (24/40)

#### II. Tekil Kişi Eki: {-sA-n}

al-sa-n (3/114)

ol-sa-n (9/128)

get-se-n (3/98)

#### III. Tekil Kişi Eki: {-sA}

ol-sa (3/87)

gäl-se (12/100)

gör-se (9/192)

#### I. Çoğul Kişi Eki: {-sA-k> -sA-h}

Yap-sa-ḡ (12/20)

ol-sa-ḡ (3/90)

gäl-se-h (29/52)

#### II. Çoğul Kişi Eki: {-sA-ḡIz> sAyIz}

sıḡ-ıl-sa-yız (4/181)

### III. oğul Kişi Eki: {-sA-lAr}

ver-se-ler (26/117)

### **Olumsuz Eylemlerin Şart ekimi**

#### I. Tekil Kişi Eki: {-sA-m}

et-me-se-m (1/70)

gör-me-se-m (15/84)

gir-me-se-m (15/84)

#### II. Tekil Kişi Eki: {-sA-n}

ye-me-se-n (2/45)

gäl-me-se-n (24/218)

#### III. Tekil Kişi Eki: {-sA}

ol-ma-sa (7/151)

tut-ma-sa (9/122)

de-me-se (8/88)

#### I. oğul Kişi Eki: {-sA-h}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Yörede görülen örnekler Şunlardır: piŐmeseh

#### II. oğul Kişi Eki: {-sA-ŋIz > -sAyIz}

Derlemelerimizde örneğine rastlanmamaktadır. Bölgede görülen örnekler: gör-me-se-yiz, bil-me-se-yiz

#### III. oğul Kişi Eki: {-sa-lAr}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Yörede görülen örnekler Şunlardır: götür-me-se-ler, goy-ma-sa-lar, apar-ma-sa-lar

### **3.3.3.4 Gereklilik Kipleri**

Gramerlerimizde Şimdiye kadar “gereklik”, “gerekirlik”, “gerekmelik” ve “gereklilik” gibi birbirinden farklı terimlerle karŐılanmıŐ olan gereklilik kipi, bir oluŐun bir kılıŐın

veya tasarlanan bir eylemin yapılması gereğini bildiren bir kiptir (Korkmaz,2007: 693). Günümüzde hem Türkiye Türkçesinde hem de Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında gereklilik kipi eki {-mAlI} şeklinde karşımıza çıkar. Ölçünlü dilin etkisiyle “lazım” kullanılır. {-mAk gerek} ve {-sA gerek} yapıları da Karakoyunlu ilçesinde kullanılmamaktadır.

#### I. Tekil Kişi Eki: {-mAlI-y-Am}

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Yöre ağzında karşımıza çıkan örnekler şunlardır: gör-üş-meli-y-em, gör-meli-y-em, apar-malı-y-am

#### II. Tekil Kişi Eki: {-mAlI-sAn}

ver-meli-sen (7/196)

#### III. Tekil Kişi Eki: {-mAlI}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Yörede görülen örnekler şunlardır: ged-il-meli-di, oğu-n-malı-dı

#### I. Çoğul Kişi Eki: {-mAlI-y-Ik> -mAlIyIh}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Yöre ağzında görülen örnekler şunlardır: otu-r-malı-y-ıĥ, get-meli-y-ih, gel-meli-y-ih

#### II. Çoğul Kişi Eki: {-mAlI-sInIz> -mAlIsIyIz}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Bölge ağzında görülen örnekler şunlardır: apar-malı-sıyız, al-malı-sıyız

#### III. Çoğul Kişi Eki: {-mAlI-lAr}

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Yörede görülen örnekler şunlardır: vır-malı-lar, gel-meli-ler, get-meli-le

### 3.4 Ek-Eylem (Ek-Fiil)

Ad köklü kelimelerin sonlarına gelerek onların yüklem olmasını sağlamaktadır. Ek-eylemin dört çekimi bulunmaktadır. Bunlar; geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart çekimleridir.

Ek-eylemin öteki fiilerden yani asıl fiilerden farklı olarak yalnızca bildirme niteliğinde dört çekimi vardır. Asıl fiilerde olduğu gibi bu ek-eylemde de kip ve zaman kavramı zaman ekleri ile karşılanır (Korkmaz, 2007: 703).

#### 3.4.1 Geniş Zaman Kipi

I. Tekil Kişi Eki: {-y)Am}

tek-em “tekim, yalnızım” (3/83)

âmeh-li-y-em (12/46)

bağur-lu-y-am (17/21)

II. Tekil Kişi Eki: {-sAn/-sIn}

nişannısan(<nişan-lı-san) (9/155)

adam-san (17/121)

III. Tekil Kişi Eki: {-dI< -dIr}

onnardı < onnar-dır (2/85)

eydi < eyi-dir (3/24)

I. Çoğul Kişi Eki: {-Ih}

ğardaş-ıh (14/54)

II. Çoğul Kişi Eki: {-sIyIz (<-sInIz) }

Derlemelerimde örneği yoktur. Derleme yaptığım alanda kullanılan örnekler şunlardır:

ğenş-siyiz, eşşeh-siyiz

III. Çoğul Kişi Eki: {-dIIAr(< dIr-lAr)}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Derleme alanımda kullanılan örnekler şunlardır: ey-di-ler, pis-di-ler

### 3.4.2 Belirli (Görülen) Geçmiş Zaman Kipi

I. Tekil Kişi Eki: {-(y)-dI-m}

candarma-y-dı-m “jandarmaydım” (32/21)

nöker-i-y-di-m “çobanıydım” (33/37)

II. Tekil Kişi Eki: {-(y)-dI-n}

Derleme metinlerimde örnekleri yoktur. Derleme alanımda bu çekimlerin örnekleri şöyledir: ğardaş-ı-y-dı-n, uşağ-ı-y-dı-n

III. Tekil Kişi Eki: {-(y)-dI}

er- eyleminde eriyen –r sesinin yerini –y ünsüzü doldurmaktadır: er-di>iydi

var-ı-y-dı (1/89)

güzel-i-y-di (2/48)

cizdavet-i-y-di (3/51)

yoh-u-y-du (24/196)

o-y-u-y-du (26/39)

köy-ü-y-dü (9/206)

Derleme alanımda belirli geçmiş zaman şart III. tekil kişi örneği olarak sadece şu örneği gösterebiliriz; neyidise < ney i-di i-se (30/157)

I. Çoğul Kişi Eki: {-(y)-d-Iḥ}

köydeydik < köy-de i-di-k (10/23)

II. Çoğul Kişi Eki: {-(y)-dI-yIz < -(y)-dI-nIz}

Bölge ağzında n->y- değişimine çok sık rastlamaktayız. Metinlerde örnekleri yoktur.

Yöre ağzında örnekleri şunlardır; arħadaş-ı-y-dı-yız, uşağ-ı-y-dı-yız

III. Çoğul Kişi Eki: {-(y)-IdI-lAr}

millet-i-y-di-ler (27/43)

### **Ekeylemin Belirli Geçmiş Zaman Ekinin Olumsuzu**

yol böyle deyildi ki “yol böyle değildi ki” (9/146)

### **Ekeylem Belirli Geçmiş Zaman Ekinin Soru Çekimi**

ğuvvetdi mi i-di “kuvvetlimiydi” (9/25)

### **3.4.3 Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi**

I. Tekil Kişi Eki: {-I (y)-mİş-Am}

Derlemelerde örneği yoktur. Metin dışı derlemelerimizden şu örnekleri verebiliriz:

hırda-y-mış-am, yeke-y-miş-em

II. Tekil Kişi Eki: {-I (y)-mİş-sAn}

Derlemelerde örneği yoktur. Yörede şöyle kullanılmaktadır: ev-de-y-miş-sen, okul-da-y-mış-san

III. Tekil Kişi Eki: {-I (y)-mİş}

Azeri-y-miş (22/73)

istirahatımış < istirahat i-miş (3/32)

I. Çoğul Kişi Eki: {-I (y)-mİş-lh}

Iğdır İli ağzında son seste “-k” ünsüzü “-h” ünsüzüne dönüşür. Derlemelerimizde

örnekleri yoktur. Derleme yaptığım alanda şu şekilde geçmektedir: okul-da-y-mış-lh

II. Çoğul Kişi Eki: {-(y)-mİş-sInIz}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığım bölgede örnekleri şunlardır: köy-de-y-miş-si-yiz, yol-da-y-mış-sıyız

III. Çoğul Kişi Eki: {-I (y)-mİş-lAr}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede bu çekim şöyledir: yol-da-ş-ı-y-mış-lar, ğardaş-ı-y-mış-lar



### 3.4.4 Şart Kipi

#### I. Tekil Kişi Eki: {-I (y)sA-m}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: tükân-da-y-sa-m, yol-da-y-sa-m

#### II. Tekil Kişi Eki: {- (y)sA-n}, {- (y)sAnsA}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: uzağ-san-sa, yakın-san-sa(<yakın i-se-n i-se)

#### III. Tekil Kişi Eki: {- (y)sA}

nerde-y-se (10/80)

#### I. Çoğul Kişi Eki: {- (y)sA-ğ}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: yol-da-y-sa-ğ, ev-de-y-se-h

#### II. Çoğul Kişi Eki: {- (y)sA-nIz>- (y)sA-yIz}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: tükân-da-y-sa-yız, eş-de-se-yiz

#### III. Çoğul Kişi Eki: {- (y)sA-lAr}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: yol-da-y-sa-lar, eş-de-y-se-ler

### Ek-Eylemin Olumsuzu

Derleme yaptığımız alan olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında ek-eylemin olumsuzu “deyil” edatı ile sağlanır:

#### Geniş Zaman Olumsuzu:

#### I. Tekil Kişi Eki: {deyil-em}

aj deyil-em (24/58)

#### II. Tekil Kişi Eki: {deyil-sen}

razı deyil-sen (32/51)

III. Tekil Kişi Eki: {deyil}

indi deyil (29/90)

I. Çoğul Kişi Eki: {deyil-ih}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: onnardan

razı deyil-ih, cahil deyil-ih

II. Çoğul Kişi Eki: {deyil-siyiz}

ğonşum deyil-siyiz (3/154)

III. Çoğul Kişi Eki: {deyil-ler}

umurlarında deyil-ler (10/83)

### **Görülen Geçmiş Zaman Olumsuzu**

I. Tekil Kişi Eki: {deyil-di-m}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: oğuyan

deyil-di-m

II. Tekil Kişi Eki: {deyil-di-n}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: çalışan

deyil-di-n, oğuyan deyil-di-n

III. Tekil Kişi Eki: {deyil-di}

yol böle deyil-di (9/146)

durumumuz ey deyil-di (18/29)

yollar eyi deyil-di (32/67)

I. Çoğul Kişi Eki: {deyil-di-h}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: ağıllı

deyil-di-h, oğuyan deyil-di-h

II. Çoğul Kişi Eki: {deyil-di-ñiz> deyil-di-yiz}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: ahıllı  
deyil-di-yiz, oğuyan deyil-di-yiz

III. Çoğul Kişi Eki: {deyil-di-ler}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede örnekleri şunlardır: ey deyil-  
di-ler, pis deyil-di-ler

### **Öğrenilen Geçmiş Zaman Olumsuzu**

I. Tekil Kişi Eki:

Bölge ağzında çekimi kullanılmamaktadır.

II. Tekil Kişi Eki:

Bölge ağzında çekimi kullanılmamaktadır.

III. Tekil Kişi Eki: {deyil-miş}

Derlemelerde örneği yoktur. Derleme yaptığımız bölgede şu şekilde kullanılmaktadır:  
ora deyil-miş, gelen deyil-miş

I. Çoğul Kişi Eki: {deyil-miş-ih}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Derleme alanımızda kullanımı şöyledir: oğuyan  
deyilmişih, bağan deyilmişih

II. Çoğul Kişi Eki: {deyil-miş-siyiz}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Derleme alanımızda kullanımı şöyledir: elleme  
deyilmişsiyiz

III. Çoğul Kişi Eki: {deyil-miş-ler}

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Derleme alanımızda aşağıdaki örnekte  
gösterildiği biçimde geçmektedir: kâsıp deyilmişler

### **Şart Kipinin Olumsuzu**

I. Tekil Kişi Eki: {deyil-se-m}

Derlemelerimizde örneğine rastlanmamaktadır. Derleme alanımızda örnekleri şunlardır: yuhulu deyilsem, yuhusuz deyilsem

II. Tekil Kişi Eki: {deyil-sen-se(<değil i-se-n i-se)}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Derleme alanımızda örnekleri şunlardır: yaħcı ğız deyilsense, yaħcı oğlan deyilsense

III. Tekil Kişi Eki: {deyil-se}

heş deyil-se (7/33)

ğul hakğı deyil-se (31/67)

I. Çoğul Kişi Eki: {deyil-se-h}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Derleme alanımızda örnekleri şunlardır: aħıllı deyilseh, aħılsız deyilseh

II. Çoğul Kişi Eki: {deyil-seyiz}

Derlemelerimizde örneği yoktur. Derleme alanımızda örnekleri şunlardır: aħılsız deyilseyiz, aħıllı deyilseyiz

III. Çoğul Kişi Eki: {deyil-se-ler}

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Fakat Karakoyunlu İlçesi ağzında şu şekilde kullanılır: uşah deyilseler, ğiç deyilseler

### **Ekeylem Bildirme Kipi Soru Çekimi**

Ekmek ğazanan mısın, ğazanan deyil misin, yoħsa söyterilih yapanlardan mısın? (1/84)

## **3.5 Eylemin Birleşik Çekimi**

### **3.5.1 Hikâye**

Bu çekim bir kip eki almış esas eyleme, {-DI/ -DU} geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle oluşturulur. Derleme alanımız olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında hikâye birleşik çekiminde Türkiye Türkçesinden ses değişimi dışında bir farklılık yoktur:

### 3.5.1.1 Geniş Zamanın Hikâyesi

#### I. Tekil Kişi Eki

götür-er-di-m (31/49), käs-er-di-m (31/48), ver-er-di-m (31/50)

#### II. Tekil Kişi Eki

ğal-ar-dı-n (12/104)

#### III. Tekil Kişi Eki

vur-ar-dı (4/91), ol-ar-dı (4/90), yah-ar-dı (5/76), ğağ-ar-dı (9/57), çäk-er-di (17/95)

#### I. Çoğul Kişi Eki

äk-er-di-h (9/36), ğaz-ar-dı-ğ (15/46), tut-ar-dı-ğ (32/97)

#### II. Çoğul Kişi Eki

Bu çekimde II. çoğul kişi -ğ>-y değişimi ile -ğIz>-yIz biçimine kullanılmaktadır:

yi-y-er-di-yiz (3/143)

#### III. Çoğul Kişi Eki

III.çoğul kişi çekiminde, ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklı olarak çoğul eki çekimli eylemin sonunda yer almaktadır:

ğırğ-ar-dı-lar “kırkarlardı” (3/158), at-ar-dı-lar “atarlardı” (10/75), tök-er-di-ler “dökerlerdi”(9/46), giy-er-di-ler “giyerlerdi”(9/71).

### Olumsuz Eylemlerde Geniş Zaman Hikâyesi

#### I. Tekil Kişi Eki

Metinlerimizde örneği yoktur. Yöre ağızında kullanılan örnekler şunlardır: gel-mez-di-m, di-y-em-mez-di-(m)

#### II. Tekil Kişi Eki

Metinlerimizde örneği yoktur. Yöre ağızında kullanılan örnekler şunlardır: gör-mez-di-n, gey-mez-di-n

#### III. Tekil Kişi Eki

gid-em-mez-di (3/91), gir-mez-di (26/113), baĥ-maz-dı (29/18)

I. oĥul Kişi Eki

bul-a-maz-dıĥ (15/43)

II. oĥul Kişi Eki

Metinlerimizde rneği yoktur. Yre ağzında kullanılan rnekler şunlardır: sev-mez-di-yiz, ver-mez-di-yiz

III. oĥul Kişi Eki

ver-mez-di-ler (9/39)

### **3.5.1.2 şimdiki Zamanın Hikyesi : {-ir i-di}**

Karakoyunlu İlesi ağzında şimdiki zaman eki, Azerbaycan Trkesinde olduğu gibi {-Ir}dir.

I. Tekil Kişi Eki

de-y-ir-di-m (3/34), k-ir-di-m (13/58), el-i-y-ir-di-m (22/45)

II. Tekil Kişi Eki

al-ış-ır-dı-n (17/72)

III. Tekil Kişi Eki

saĥlı-y-ır-dı (3/131)

I. oĥul Kişi Eki

de-y-ir-di-h (3/37), eli-y-ir-di-h (6/21), ye-y-ir-dih (14/66)

II. oĥul Kişi Eki

Derlemelerimizde rneği yoktur. Karakoyunlu İlesinde şu biimde gemektedir: de-y-ir-di-ıjiz

III. oĥul Kişi Eki

de-y-ir-di-ler (2/14), eli-y-ir-di-ler (3/143)

### **şimdiki Zaman Hikyesinin Olumsuzu**

### I. Tekil Kişi Eki

getmirdim(<get-me-y-ir i-di-m (3/19), beyenmirdim(<begen-me-y-ir i-di-m) (3/92), tap-a(m)-mır-dı-m(<tap-a bil-me-y-ir i-di-m) (11/55)

### II. Tekil Kişi Eki

Oluşturduğumuz metinlerde örneği bulunmamaktadır. Yöre ağzında kullanılan örnekler şunlardır: tap-mır-dı-n, baḡ-am-mır-dı-n

### III. Tekil Kişi Eki

ḡal-mır-dı (18/62), barış-mır-dı (20/33)

### I. Çoğul Kişi Eki

tap-am-mir-dih (1/17), bul-am-mir-dih (12/25)

### II. Çoğul Kişi Eki

Derleme metinlerimizde örneği yoktur. Yöre ağzında kullanımı şöyledir: bilmirdiyiz<bil-me-y-ir i-di-ḡiz

### III. Çoğul Kişi Eki

vermirdiler(<ver-me-y-ir i-di-ler) (9/40)

**Olumsuz Eylemin Şimdi Zamanın Hikâyesinin Soru Çekimi:** bilmirmiydi (<bil-mir mi-y-di) (7/111)

### 3.5.1.3 Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

#### I. Tekil Kişi Eki

çıḡ-mıḡ-dı-m(<çık-mıḡ i-di-m) (18/133), ḡät-mıḡ-dı-m(<get-mıḡ i-di-m) (24/72)

#### II. Tekil Kişi Eki

Oluşturduğumuz metinlerde örneği yoktur. Yörede kullanılan biçimi şöyledir: ele-mıḡ-dı-n, apar-mıḡ-dı-n, al-mıḡ-dı-n

#### III. Tekil Kişi Eki

çıḡ-mıḡ-dı (30/144)

### I. oğul Kişi Eki

get-miş-tih (3/48)

### II. oğul Kişi Eki

Derlemelerimizde rneği yoktur. Bu ekim derleme yaptığımız blgede şyle kullanılmaktadır: al-miş-dı-yız, gel-miş-di-yız, ver-miş-di-yız

### III. oğul Kişi Eki

yığ-miş-dı-lar (27/24), yap-miş-dı-lar (2/61)

## **ğrenilen Gemiş Zamanın Hikyesinin Olumsuzu**

Blge ağzında kullanımı şyledir:

I. Tekil Kişi Eki: ğullanmamışdım < ğullan-ma-miş i-di-m (3/28)

II. Tekil Kişi Eki: al-ma-miş-dı-n, bil-me-miş-di-n

III. Tekil Kişi Eki: al-ma-miş-dı, gr-me-miş-di

I. oğul Kişi Eki: get-me-miş-dih, ver-me-miş-dih

II. oğul Kişi Eki: ver-me-miş-di-yız, al-ma-miş-dı-yız

III. oğul Kişi Eki:

### **3.5.1.4 Gelecek Zamanın Hikyesi**

Blge ağzında şyle kullanılmaktadır:

I. Tekil Kişi Eki: ıh-acağ-tı-m

II. Tekil Kişi Eki: yat-acağ-tı-n, uza-n-acağ-tı-n

III. Tekil Kişi Eki: ğıracıydı< kır-acak i-di (2/35), ğalmıyacıydı < kalma-y-acak i-di (2/35)

I. oğul Kişi Eki: gid-eceh-tih, gr-eceh-tih

II. oğul Kişi Eki: gr-ecey-di-yız

III. oğul Kişi Eki: sr-eceh-ti-ler

### **Olumsuz Eylemlerde Gelecek Zamanın Hikyesi**



Bu çekimin de örneği metinlerimizde bulunmamaktadır. Bu çekim, Karakoyunlu İlçesi ağzında aşağıdaki örneklerde olduğu gibidir:

I. Tekil Kişi Eki: ver-mi-y-eceh-ti-m, get-mi-y-eceh-ti-m

II. Tekil Kişi Eki: Oluşturduğumuz metinlerde örneği bulunmamakla birlikte Karakoyunlu İlçesi ağzında şöyle kullanılmaktadır.

gel-me-y-ecek i-di-η > gelmeyeceydin

III. Tekil Kişi Eki: ver-mi-y-eceh-ti, gel-mi-y-eceh-ti

I. Çoğul Kişi Eki: de-mi-y-eceh-tih, get-mi-y-eceh-tih

II. Çoğul Kişi Eki: gel-mi-y-eceh-ti-yiz, apar-mı-y-acağ-tı-yız

III. Çoğul Kişi Eki: apar-mı-y-acağ-tı-lar, ver-mi-y-eceh-ti-ler

### **3.5.1.5 Şart Kipinin Hikâyesi**

I. Tekil Kişi Eki: ol-sa-y-dı-m (17/161), bul-sa-y-dı-m (19/16)

II. Tekil Kişi Eki: de-se-y-di-n (12/103)

III. Tekil Kişi Eki: bil-se-y-di (2/34), de-se-y-di (26/39)

I. Çoğul Kişi Eki: ye-me-se-y-dih, ver-me-se-y-dih

II. Çoğul Kişi Eki: apar-ma-sa-y-dı-yız, bil-me-se-y-di-yiz

III. Çoğul Kişi Eki: al-ma-sa-y-dı-lar, ver-me-se-y-di-ler

### **3.5.1.6 Gereklilik Kipinin Hikâyesi**

ne eyle-meli i-di < neynemeliydi “ne yapmalıydı” (7/235)

otur-malı i-di < oturmalıydı “oturmalıydı” (7/235)

### **3.5.2 Rivayet**

Birleşik kipli fiillerin rivayeti bir kip eki almış esas fiile, *i-* fiilinin duyulan geçmiş zaman biçimi olan *i-miş* veya bundan kısaltılmış *>-miş* ekinin getirilmesi ile oluşturulur.

Rivayet kipleri; olmuş, olacak veya olması tasarlanan işleri duyuma ve rivayete

dayanarak anlatan kiplerdir (Korkmaz, 2007: 754)

### 3.5.2.1 Geniş Zamanın Rivayeti: {-Ar i-miş}

I. Tekil Kişi Eki: Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: götür-er-miş-em, getir-er-miş-em, al-ar-mış-am

II. Tekil Kişi Eki: -

III. Tekil Kişi Eki: dol-ar-mış (5/15)

I. Çoğul Kişi Eki: götür-er-miş-ih, getir-er-miş-ih

II. Çoğul Kişi Eki: gid-er-miş-si-yiz, öl-er-miş-si-yiz

III. Çoğul Kişi Eki: gir-er-miş-ler (5/21)

### Olumsuz Eylemlerde Geniş Zamanın Rivayeti

Derleme yaptığımız yörede bu çekimin sadece III. tekil kişisi kullanılmaktadır: götür-mez-miş, gäl-mez-miş

### 3.5.2.2 Şimdiki Zamanın Rivayeti

I. Tekil Kişi Eki: al-ır-mış-am, ver-ir-miş-em

II. Tekil Kişi Eki: apar-ır-mış-san, sev-ir-miş-sen

III. Tekil Kişi Eki: gäl-ir-miş (2/30), çıh-ar-mış (5/15)

I. Çoğul Kişi Eki: ver-ir-miş-ih, sat-ır-mış-ıh

II. Çoğul Kişi Eki: apar-ır-mış-sıyız, al-ır-mış-sıyız

III. Çoğul Kişi Eki: de-y-ir-miş-ler, yıhı-y-ır-mış-lar

### Olumsuz Eylemlerde Şimdiki Zamanın Rivayet Çekimi

I. Tekil Kişi Eki: al-mır-mış-am, get-mir-miş-em

II. Tekil Kişi Eki: al-mır-mış-san, apar-mış-san

III. Tekil Kişi Eki: al-mır-mış

I. Çoğul Kişi Eki: gäl-mir-miş-ih, sat-mır-mış-ıh

II. Çoğul Kişi Eki: al-mır-mış-sı-yız, get-mir-miş-ih

III. Çoğul Kişi Eki: sev-mir-ler-miş, gäl-mir-ler-miş

### 3.5.2.3 Gelecek Zamanın Rivayeti

- I. Tekil Kişi Eki: ver-eceh-miş-em, sat-acağ-mış-am
- II. Tekil Kişi Eki: ver-eceh-miş-sen, sat-acağ-mış-san
- III. Tekil Kişi Eki: ver-eceh-miş, al-acağ-mış, gäl-eceh-miş
- I. Çoğul Kişi Eki: al-acağ-mış-ıh, sat-acağ-mış-ıh, ver-eceh-miş-ih
- II. Çoğul Kişi Eki: ver-eceh-miş-siyiz, al-acağ-mış-sıyız
- III. Çoğul Kişi Eki: gır-acağ-mış-lar

### Olumsuz Eylemlerde Gelecek Zamanın Rivayet Çekimi

- I. Tekil Kişi Eki: vur-mu-y-acağ-mış-am, ver-mi-y-eceh-miş-em
- II. Tekil Kişi Eki: al-mı-y-acağ-mış-san, gäl-mi-y-eceh-miş-sen
- III. Tekil Kişi Eki: gör-mü-y-eceh-miş, vur-mu-y-acağ-mış
- I. Çoğul Kişi Eki: vur-mu-y-acağ-mış-ıh, get-mi-y-eceh-miş-ih
- II. Çoğul Kişi Eki: ver-mi-y-eceh-miş-si-yiz, al-mı-y-acağ-mış-sı-yız
- III. Çoğul Kişi Eki: al-mı-y-acağ-mış-lar, get-mi-y-eceh-miş-ler

#### 1.5.2.4 Belirli Geçmiş Zamanın Rivayeti {-İpmİş (<-İp i-miş)}

de-y-ipmiş “demişmiş” (7/45)

### 3.5.3 Şart (Koşul)

#### 3.5.3.1 Geniş Zamanın Şartı: {-Ar i-se}

Metinlerimizde geniş zamanın şartının bütün kişilerle çekim örnekleri bulunmamaktadır. Bölgemizde bu çekim şu şekillerde kullanılmaktadır:

- I. Tekil Kişi Eki: gid-er-se-m, gäl-er-se-m
- II. Tekil Kişi Eki: görersense( < gör-er i-se-n i-se) (15/71)
- III. Tekil Kişi Eki: tut-ar-sa (3/151), sök-er-se (3/152), tüş-er-se (9/185)
- I. Çoğul Kişi Eki: al-ar-sa-ğ, sat-ar-sa-ğ, gid-er-se-h
- II. Çoğul Kişi Eki: ged-er-se-yiz, gäl-ar-sa-yiz

III. Çoğul Kişi Eki: al-ar-sa-lar, gäl-er-se-ler

### **Olumsuz Eylemlerde Geniş Zamanın Şart Çekimi**

Derleme metinlerimizde, olumsuz eylemlerde geniş zamanın şart çekimi örnekleri bulunmamaktadır. Bu çekim Karakoyunlu ağzında şu şekildedir:

I. Tekil Kişi Eki: apar-maz-sa-m, ver-mez-se-m

II. Tekil Kişi Eki: bil-mez-sen-se, çıḡ-maz-san-sa

III. Tekil Kişi Eki: ol-maz-sa (7/138)

I. Çoğul Kişi Eki: get-mez-se-h, sat-maz-sa-ḡ

II. Çoğul Kişi Eki: al-maz-sa-yız, get-mez-se-yiz

III. Çoğul Kişi Eki: ver-mez-se-ler, al-maz-sa-lar, sev-mez-se-ler

### **3.5.3.2 Şimdiki Zamanın Şartı**

I. Tekil Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: at-ır-am-sa, ged-ir-em-se, dur-ur-am-sa

II. Tekil Kişi Eki

ged-ir-se-n (1/87), de-y-ir-se-n (3/112), gal-ır-sa-n (9/155)

III. Tekil Kişi Eki

isdi-y-ir-se (7/205)

I. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: al-ır-sa-ḡ

II. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır; fakat çalıştığım yörede şu şekilde kullanılmaktadır: gel-ir-siniz-se, iç-ir-siniz-se

III. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde bu çekimin örneği bulunmamaktadır; fakat Karakoyunlu ağzında kullanımı şu şekildedir: ged-ir-se-ler, ver-ir-se-ler

### **Olumsuz Eylemlerde Şimdiki Zamanın Şartı**

#### **I. Tekil Kişi Eki**

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanımı şöyledir: ver-e(m)-mir-se-m, al-a(m)-mır-sa-m

#### **II. Tekil Kişi Eki**

gid-e(m)-mir-se-n (25/75), güven-e(m)-mir-se-n (29/91), çıh-a(m)-mır-sa-n (25/29)  
bağ-a(m)-mır-sa-n (25/29)

#### **III. Tekil Kişi Eki**

ver-mir-se (19/73)

#### **I. Çoğul Kişi Eki**

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: gel-mir-se-h, ver-mir-se-h

#### **II. Çoğul Kişi Eki**

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: ver-mir-se-yiz, sev-mir-se-yiz

#### **III. Çoğul Kişi Eki**

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: gel-mir-se-ler, get-mir-se-ler

### **3.5.3.3 Görülen Geçmiş Zamanın Şartı**

#### **I. Tekil Kişi Eki**

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: al-dı-y-sa-m, apar-dı-y-sa-m

#### **II. Tekil Kişi Eki**

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: gerçeh-le-ş-tir-di-n-se < gerçek-le-ş-tir-di-n i-se

### III. Tekil Kişi Eki

ne-di-se < ne i-di i-se (3/120), bil-se-y-di < bil-se i-di (2/34)

### I. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: at-dı-y-sa-ğ, ver-di-y-se-h

### II. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: ver-di-yiz-se, al-dı-yız-sa

### III. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: al-dı-y-sa-lar, ver-di-y-se-ler

## **Olumsuz Eylemlerde Görülen Geçmiş Zamanın Şartı**

Oluşturduğumuz metinlerde bu çekimin örnekleri bulunmamaktadır. Karakoyunlu İlçesi ağzında olumsuz eylemlerde görülen geçmiş zamanın şart çekimi şu şekilde kullanılmaktadır:

I. Tekil Kişi Eki: ver-me-di-y-se-m, al-ma-dı-y-sa-m

II. Tekil Kişi Eki: al-ma-dı-y-sa-n-sa, ver-me-di-y-se-n-se

III. Tekil Kişi Eki: ver-me-di-y-se, al-ma-dı-y-sa

I. Çoğul Kişi Eki: ver-me-di-y-se-h, al-ma-dı-y-sa-ğ, sat-ma-dı-y-sa-ğ

II. Çoğul Kişi Eki: al-ma-sa-y-dı-yız, ver-me-se-y-di-yiz

III. Çoğul Kişi Eki: al-ma-dı-lar-sa, ver-me-di-ler-se

### 3.5.3.4 Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

Çalıştığımız yörede öğrenilen geçmiş zamanın bütün kişilerle çekimi kullanılmamaktadır.

#### I. Tekil Kişi Eki

İlçe ağzında çekimi bulunmamaktadır.

#### II. Tekil Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır; fakat Karakoyunlu ağzında kullanımı şöyledir: al-ıp-san-sa, ver-ip-sen-se

#### III. Tekil Kişi Eki

piş-ip-se (4/18), ver-ip-se (15/48), ged-ip-se (18/89), bırak-ıp-sa (7/84)

I. çoğul çışı ve II. çoğul kişi çekimi bulunmamaktadır.

#### III. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır; fakat Bölge ağzında kullanılan biçim şöyledir: al-ıp-lar-sa, ver-ip-ler-se

### Olumsuz Eylemlerde Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

Çalıştığımız yörede, olumsuz eylemlerde öğrenilen geçmiş zamanın şart çekimi bütün kişilerle kullanılmamaktadır:

#### I. Tekil Kişi Eki

İlçe ağzında çekimi bulunmamaktadır.

#### II. Tekil Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır; fakat yörede kullanımı şöyledir:

al-mı-y-ıp-san-sa, ver-mi-y-ip-sen-se, yap-mı-y-ıp-san-sa

#### III. Tekil Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında kullanılan örnekler şunlardır: apar-mı-y-ıp-sa, getir-mi-y-ip-se

I. Çoğul Kişi Eki ve II. Çoğul Kişi Eki çekimi bulunmamaktadır.

III. Çoğul Kişi Eki

Derlemelerimizde örneği bulunmamaktadır; Bölge ağzında kullanımı şöyledir: apar-mı-y-ıp-lar-sa, al-mı-y-ıp-lar-sa, götür-mü-y-üp-ler-se

### **3.5.3.5 Gelecek Zamanın Şartı**

Derlemelerimizde bu çekimin bütün kişilerle örneği bulunmamaktadır. Bölge ağzında gelecek zamanın şartı şu şekilde kullanılmaktadır:

I. Tekil Kişi Eki: vur-aca-m-sa (24/204), al-acağ-sa-m, ver-eceh-se-m, at-acağ-sa-m

II. Tekil Kişi Eki: çıkar-d-acağ-san-sa (24/200)

III. Tekil Kişi Eki: al-acağ-sa, ver-eceh-se, sat-acağ-sa

I. Çoğul Kişi Eki: al-acağ-sa-ğ, ver-eceh-se-h

II. Çoğul Kişi Eki: al-acağ-sa-yız, yap-acağ-sa-yız, ver-eceh-se-yız

III. Çoğul Kişi Eki: al-acağ-sa-lar, ver-eceh-se-ler, gel-eceh-se-ler

### **Olumsuz Eylemlerde Gelecek Zamanın Şartı**

Bu çekimin örnekleri, oluşturduğumuz metinlerde bulunmamaktadır. Karakoyunlu İlçesinde olumsuz eylemlerde gelecek zamanın şart çekimi aşağıdaki gibidir:

I. Tekil Kişi Eki: ver-mi-y-eceh-se-m, al-mı-y-acağ-sa-m

II. Tekil Kişi Eki: al-ma-y-acağ-san-sa, get-mi-y-eceh-sen-se

III. Tekil Kişi Eki: apar-ma-y-acağ-sa, gel-me-y-eceh-se

I. Çoğul Kişi Eki: ver-mi-y-eceh-se-h, sat-mı-y-acağ-sa-ğ

II. Çoğul Kişi Eki: ver-mi-y-eceh-se-yız, al-mı-y-acağ-sa-yız

III. Çoğul Kişi Eki: al-mı-y-acağ-lar-sa, gel-mi-y-eceh-ler-se, sat-mı-y-acağ-lar-sa

### **3.5.3.6 Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı**

piş-ip-se “pişmişse” (4/18)

seç-ip-se “seçmişse” (7/70)



ver-ip-se “vermişse” (15/48)

### 3.6 Birleşik Eylemler

#### 3.6.1 Ad+yardımcı eylemle kurulanlar

“**et-**” yardımcı eylemi ile kurulan birleşik eylemler:

nesip et- (1/15), şükür et- (1/66), rehmet et- (1/95), hediye et- (1/102), mücade et- (3/20), ğabul et- (3/155), ayıp et- (4/122), inat et- (4/131), tāslim et- (8/73), töbe et- (9/121)

**eyle-** > **ele-**: yüskeh ele- (1/14), rehmet ele- (1/89), ğeyir ele- (3/45), toy ele- (3/94), salamat ele- (12/48), ğabul ele- (18/79)

**ol-**: yayan ol- (30/28), güzel ol- (30/87), baygın ol- (30/127), eyi ol- (31/18), fakir ol- (32/14), āmehli ol- (33/20)

**ğıl-**: ğerar ğıl- (7/68), namaz ğıl- (9/113)

**çek-**: zülüm çek- (3/46), geri çek- (22/69), zehmet çek- (27/75)

**vur-**: ğılınç vur- (7/207), pıçağ vur- (10/121), ğurşun vur- (24/89)

**sal-**: haber sal- (5/24)

#### 3.6.2 Ulaçlı Birleşik Eylem

Bu tür eylemler asıl eylem+yardımcı eylemlerle kurulur. Türkiye Türkçesinde olumlu yeterlik eylemi “bil-”tir. Olumsuz eylemlerde ise, “u-” yardımcı eylemi

kullanılmaktadır. Azerbaycan Türkçesinde hem olumlu hem de olumsuz yeterlik

eylemi olarak bilmek kullanılmaktadır. İğdır İli Karakoyunlu İlçesi Ağzında olumsuz yeterlik eylemi aşağıdaki örneklerde olduğu gibi kullanılmaktadır:

tapammirdih “bulamadık” (1/17), yapammadı “yapamadı” (1/102), yiyemmirdi “yiyemiyordu” (2/81), tüşünemmenem “düşünemem” (3/84), ğidemmezdi “gidemezdi” (3/91), çıhammadı “çıkamadı” (9/111), tutammam “tutamam” (9/194)

Muharrem Ergin'den Azerbaycan Türkçesinde de bu kullanıma rastlandığını öğrenmiş bulunuyoruz. Ergin bu biçimleri ünsüz ikizleşmesi olayına bağlamaktadır(1981: 159). Alican Kilit ise, yüksek lisans tezinde –mm- olayını “bil-” yeterlik yardımcı eyleminin geçirdiği ses değişimine bağlamaktadır(2015: 99). Azerbaycan Türkçesinde olumsuz yeterlik eylemi olarak “u-” yardımcı eylemi kullanılmadığına göre, olumsuz yeterlikte de “bil-” yardımcı eyleminin değişikliğe uğradığı düşünülebilir: çık-a bil-me-di>çihabilmedi> çihabimedi> çihabmedi> çihammedi> çihammadı “çıkamadı”

Iğdır İli ağzında, Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi olumsuz ulaçlı birleşik eylemlerde “bil-” eylemi de kullanılır.

yatabilmirdih < yat-a bil-me-y-ir i-di-k “yatamıyorduk” (3/39)

piçebilmirdih < piç-e bil-me-y-ir i-di-k “biçemiyorduk” (32/58)

### **3.7 Fiilimsiler**

#### **3.7.1 Ad Fiiller(Mastarlar)**

Ad fiiller, fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır. Daha açık bir anlatımla, bunlar, fiildeki oluş, kılış ve durumların adlarını bildirirler. Fiilleri, ad fiil (matar) ekleri getirerek adlandırırız (Korkmaz, 2003: 864). Fiillerin kök veya gövdelerine {-mA}, {-Iş}, {-mAk} ekleri getirilerek oluşturulur.

**{-mA}**: tuğla al-ma+y+a (4/45), cenazıyı gät-ir-me+y+e “cenazeyi getirmeye” (4/69), älini öp-me+y+e “elini öpmeye” (16/32), buraya çih-ar-ma (5/18)

**{-Iş}**: gäl-iş+i (12/69)

**{-mah<-mağ, -meh<-mek}**:

{-mAk} matar eki üzerine ek almamışsa, ekin sonesi -k>-h ve -k>-h değişimine uğrar: gät-meh (3/99), kôtan sür-meh+den “pulluk sürmekden” (1/30), evler gäl-meh+de-di (8/24), äve gätir-meh (20/96), günüz sür-meh “gündüz sürmek” (26/17),

ğurbanda kās-meh (32/96), oħu- maħ-dı (3/65), biraħ-maħ (10/69), su+la-maħ (11/23), anna-t-maħ (31/95), baħ-maħ (17/40) mezarı ğaz-maħ (12/70), yasağıdı ğoy-maħ “yasakdı bırakmak” (7/21) okul dur-maħ+da-dı (4/73), namaz ğıl-maħ (7/138), bize baħ-maħ (17/40) ğız al-maħ (30/50), pancar yap-maħ (32/24)

{-mAķ} mastar eki üzerine ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, sones tonlulaşıp sızıcılaşıp:

ğum almağa<almağa<al-mak+a “kum almaya” (30/18), ğızı al-mağ-a < al-mak+a “kızı almaya” (33/24),

### 3.7.2 Sıfat-Fiiller (Ortaç Ekleri)

Varlıkları niteledikleri ya da belirttikleri için sıfat; özne, nesne, tümleç olarak yan önerme kurdukları için de eylem gibi sayılan sözcüklere sıfat-fiil denir. Hem sıfat, hem eylem olan bu sözcüklere ortaç da denir. Ortaçlar, türlü eklerle eylem tabanlarından türemişlerdir (Gencan, 2007: 434).

**{-Ar}**: kendi çıħ-ar+ı+n+a (10/86)

**{-AsI}**: oldum ol-ası (10/70)

**{-An}**: Eski Türkçede pek yaygın olmayan {-An} ekinin aslı {-ğan / -gen} şeklindedir. Batı Türkçesinde ğ- / g- seslerinin düşmesi ile -An şekline dönüşmüştür. Şimdiki zaman ve geçmiş zaman sıfat fiilidir: burda yaş-ı-y-an (2/22), başında ol-ma-y-an (7/194), soyu daş-ı-y-an “soyu taşıyan” (8/20), ğız ver-mi-y-en (33/53), başımnan geç-en (28/28), başımıza gel-en (25/17), ğurra çäk-en “kura çeken” (26/111)

**{-mAI}**: satıl-malı heyvan “satılması gereken hayvan (3/158)

**{-mIş, -mUş}**: Geçmiş zaman kavramı taşıyan sıfat-fiil ekidir. Derleme alanımdan şu örnekler verilebilir:

asgerlih yap-mış oldum (3/28), ğäl-miş ğeş-miş+i (10/85)

**{-dİy, -dİğ, -dUy, -dUğ<-dİk}**: Görülen geçmiş zaman eki sıfat fiilidir. Derleme alanımda örnekleri şunlardır.

yanı somar dediyim dagardı (<de-dik+i-m) (1/43), aşıamları ğaldığı zaman (< kaldık+i) (4/153), denizden çıhdığı gündü (<çık-dık+i) (5/85), öğrençi olmadığı için (<ol-ma-dık+i) (8/27), ücret aldığım yoğ (<al-dık+i-m) (9/98), şimdi ğurs gördüyüm yer Ğaziemir'di (<gör-dük+ü-m) (24/43), peygamberin ğurduğı ğanunnan (<kur-duk+u) (1/83), dedem Alman'da olduğı için (<ol-duk+u) (6/60)

**{-AcAh, -AcAh<-AcAk}**: Derleme alanımda kullanılan örnekleri şunlardır:

yay-acağ olan kimiydi (7/214), özünü ğızartmıyacağ hanım (3/104), evleneceyim< evlen-ecek+im (3/77), de-y-ecek+im> diyeceyim (2/36)

### 3.7.3 Zarf Fiiller (Ulaç Ekleri)

Zarf fiiller hem fiil, hem de zarf özelliğı taşıyan eklerdir. Fiil yönleriyle zaman ve hareket kavramını karşılamaktadır. Zarf yönüyle de oluş ve kılışı bildirmektedir. Derleme alanımda kullanılan zarf fiil ekleri şunlardır:

**{-İp/-Up}**: çığ-ar-d-ıp (2/25), ged-ıp (3/116), ğeç-ir-d-ıp (3/135), ğal-ıp (2/23), ğal-ıp (2/27), ol-up (4/98), dön-üp (12/74)

**{-mAdAn}**: dur-madan (32/55), ol-madan (17/117), get-meden (12/76), çäh-meden (8/65), gör-meden (13/21)

**{-ArAh/-ArAh}**: ol-arağ (1/56), bağ-arağ (7/66), gör-ereh (16/45), daya-n-arağ (8/46)

**{-AndA}**: ğal-anda (2/28), bas-anda (2/64), yağ-anda (3/18), ol-anda (7/169), yap-anda (20/48), iç-ende (30/117), çäk-ende (30/140), keç-ende (31/41), ğal-ende (32/98), öt-ende (9/56)

**{-İncA/-UncA}**: ğal-ınca (1/38), at-ınca (32/117), ğal-ince (4/43), de-y-ince (5/51), ğal-ğ-i-ş-ınca (5/52)

**{-dİhcA/-dİhcA}**: çohal-dihca (18/180), ğal-dihce (18/63), get-dihce (18/110)

{-All}: gel-eli (3/74), ävlen-eli (33/35)

{-ken}: köç-er-ken “göçerken” (27/12), gid-er-ken (13/16), öl-ür-ken (13/14), ed-er-ken (7/86)

### 3.8 İlgeçler (Edatlar)

İlgeçler, kendi başlarına anlam taşımayan, diğer söz ve söz öbekleri ile kullanıldığında anlam kazanan, dilbilgisinde görevli sözcüklerdir. İlgeçler, kendilerinden önce gelen sözcüklerle bir öbek kurar, bu öbekler de genellikle belirteç ve sıfat olarak kullanılır. İğdır İli Karakoyunlu İlçesinde kullanılan ilgeçler şunlardır:

**kimi, kimin**(<kip+i>kibi>kimi, kimi+n): Benzetme ilgecidir, Karakoyunlu İlçesinde ‘gibi’ biçiminden çok ‘kimi/kimin’ biçimleri kullanılmaktadır: şeker kimin (8/62), benim kimi “benim gibi” (3/49), zencir kimin “zincir gibi” (4/95), gördüyün kimin “gördüğün gibi” (10/113).

**gibi**: Yöremizde ölçünlü Türkiye Türkçesinin etkisiyle kullanılan bir biçim olsa gerektir: alça gibi “erik gibi” (18/141), gâtır gibi “katır gibi” (4/179).

**için, için**: Sebep bildiren ilgeçlerdir. Örneğin, vermeh için “vermek için” (30/30), almağ için “almak için” (30/50), Allah için “Allah için” (29/18), gâtıdiyi için “gittiği için” (26/118), äve gâtirmeh için “eve getirmek için” (20/97), ateşi yahmağ için “ateşi yakmak için” (3/53), otlatmağ için “otlatmak için” (5/60).

**gêder**(<Ar.kadar): Miktar ve ölçü bildiren ilgeçtir: Bacım gâpıyı gêder goşa goşa geldi (6/23), baş sağlığı verir gırhına gêder (22/20), çoluğ çocuğunun yediyi gêder hayvan ya hayvan alıp keser (23/29), men äve gelene gêder (24/86).

**diye**(<de-y-e): Neden bildiren ilgeçtir. Örneğin, yamağı sökecehler diye men getdim (3/54), şoför yavaş gât diye diye canım çıldı (4/32), biz kôrluğ çehmiyeyh diye para gönderdi (6/30), pitder tökülsün diye isdiye verirdi (13/86).

**ile**(<il-e): Araç ekinin yerine kullanılmaktadır.Yöremizde bu ilgeç ekleşip, ünsüz benzeşmesiyle de +nAn/+dAn biçimini almaktadır: göyun otarmağdan < göyun otarmağ ile+n (8/34), bi defa gätmehnen bana gapısını aşdı < bi defa gätmeh ile+n (8/63).

**soyra, sora, sonra**(<soñ+ra): Zaman bildiren ilgeçtir. Yöremizde bu ilgecin /-ñ-/ ünsüzü ya düşmekte, ya -ñ->-n-'ye ya da -ñ->-y- değişimine uğramaktadır: ondan soyra gäldim onların yanına (3/55), ağlım başıma gälennen soyra (4/44), üç beş ay galdığdan soyra gäldim (31/27), asgerliyimi bitirdihden sora geldim (6/41), onnan sora da ki emehli oldum (6/83), süzdükden sonra peynir gıvama geçir (8/97), pitirdih, onnan sonra da gäldi (12/40), onnan sonra millet toplaşır (13/71).

## Bölüm 4

### SÖZ VARLIĞI

Söz varlığı, bir dilin sözlüksel birimlerinin tümünü kapsar. Bu çalışmada, Iğdır İli ve Karakoyunlu İlçesi ağızında kullanılan atasözleri, deyimler, ilişki sözleri (kalıp sözler) ve ikilemelerden örnekler verilmiş; metinde geçen yalın, türemiş ve birleşik sözcükler de Sözlükçede yerini almıştır. Sözlükçeye, ölçünlü Türkiye Türkçesinde kullanılmayan ya da ses değişimiyle geçen sözcükler alınmıştır. Çalışmamızın Söz Varlığı Bölümü, yüksek lisans tez çalışması için verilen süre içerisinde derleyebildiğimiz sözlük birimleri kapsamaktadır.

#### 4.1 Atasözleri

Toplumun duygu ve düşüncelerini yansıtan, geçmişten günümüze kadar olan sürede kültür yapısını yansıtan sözlerdir. Geneli geçmişte söylenen sözlerdir. Öğüt vermek amacıyla söylenmişlerdir.

Iğdır İli Karakoyunlu İlçesi ağızından birkaç atasözü örneği:

- *Böyügün sözüne bahmıyan böyüre böyüre galar*: Büyüklerin sözünü dinlemeyenin, büyüklerin deneyim ve bilgilerinden yararlanmayan kimselerin düştüğü kötü durumları anlatan bir atasözü.
- *Gurt dumanlı gün ahdarar*: Kurt dumanlı havayı sever.
- *Geçi öldü goturu kesildi*: Öküz öldü ortaklık bozuldu.
- *Gapıya it bağlasan da esline nesline bah*: Ne alırsan al, aslına geçmişine bak al.
- *Halva halva demehnen ağız şirin olmaz*: Bir şeyler yapmak için çabalamadıkça hiçbir şey elde edilemez.

- *İlk önce mescidin içi*: Ne iyilik yaparsan yap, ilk önce kendi etrafındakilere yap.
- *Zornan güzelliğ olmaz*: Zorla güzellik olmaz.

## 4.2 Deyimler

Deyim, gerçek anlamından uzak birden fazla sözcükten oluşan, bir durumu karşılayan kalıplaşmış sözlere denir. Karakoyunlu İlçesi ağzında görülen deyimler şunlardır:

**ağlı kesme-**: inanmamak (3/85)

**alnı aç-**: tertemiz biri olmak (1/18)

**başa gäl-**: hazır olmak (20/119)

**başa ver-**: bir işi tamamlamak (12/17)

**baş dolandır-**: geçimini sağlamak (25/38)

**boynu eyri-**: boynu bükük olmak (21/68)

**canı cana tohanır-**: kendisini düşünmek (32/117)

**can yandır-**: önemsemek, değer vermek (7/253)

**çul tohumama-**: bişey kazanamamak (6/30)

**dağ ele-**: kavurmak, haşlamak (20/54)

**dalına tüş-**: peşinden koşmak (20/32)

**el uzad-**: yardım etmek (27/95)

**âli tüş-**: fakirleşmek (18/21)

**ğarnı şiş-**: sinirlenmek (21/46)

**zehrimi çıtdat-**: korkutmak (5/73)

## 4.3 İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)

Sözvarlığı içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözlerdir (Aksan, 2006: 34). Derleme alanımızda da örneğine çokça rastlamaktayız. Bu sözlerden bir bölümünü seslenme sözleri, dinleyenin dikkatini çekmek için kullanılan, şefkat ve evgi ifade eden sözler; izin



isteme ya da özür dileme, şükür ve övgü sözleri oluşturmaktadır: efendime deyim (1/17), ğardaşıma deyim (9/53), gözünü sevim (9/100), hâmdossun (11/33), Allah'ın bugününe şükür (20/35), bu günümüze çoğ çoğ şükür (1/15), bereket versin (20/91), Allah'ın izninden (20/121), afedersin (24/65), maşşallah (1/38).

Metnimizdeki ilişki sözlerinden büyük bir bölümünü dualar oluşturmaktadır. Bu duaların genellikle memleket millet için, Allah'tan istenen iyilikleri kapsadığı görülmektedir:

Allah kötü insanları da ıslah eylesin. (1/16)

Allah rehmet eylesin. (1/89)

Allah bu bolluğu âlimizden almasın. (12/30)

Allah memleketimize bi rahatdış versin. (12/30)

Allah birliş bereberliyimizi de bozmasın. (12/31)

Allah bugünneri çoğ görmesin. (12/56)

Allah sizi salamat eylesin. (12/84)

Allah işiñizi ras gâlsin. (18/44)

Allah sonumuzu heyir eylesin. (18/190)

Allah dâvletimiz var eylesin. (18/190)

Allah yardım eliye ğazana. (20/25)

Allah patşahdan razı olsun. (21/120)

İmam Hüseyin yardımçı olsun. (20/25)

Meherremliyi de Allah ğabul eylesin. (20/129)

Müslümanı Müslümana mehriban eylesin. (1/31)

Duaların bir kısmı da yitirdiğimiz değerler içindir:

Atatürk Allah rehmet etsin. (21/153)

Ēeşmişderiñize reyhmet. (18/54)

İnsanlar baş edemediği kişi ve diğer varlıkların cezalandırma işini de, kalıp sözlerle

Allah'a havale ettiği görülmektedir:

Senin gözünü torpağ doyursun. (12/114)

Seni yarılmıyasan. (19/82)

Allah belanızı versin. (21/126)

Allah ävini yıhısın dävletin. (21/123)

#### **4.4 İkilemeler**

Eş, yakın, karşıt anlamlı sözcüklerin anlamları pekiştirmek amacıyla yan yana kullanılan sözcüklere ikileme denir. İkilemeler Türkçede hem sözcükbilimi hem de cümle anlambilimini ilgilendiren bir konudur. İkilemeler, yeni bir kavramı karşılamak üzere kullanıldığı gibi, anlatıma güç kattığı için de kullanılmaktadır. Derleme alanım olan Iğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında “m-” ile kurulan ikileme örneği çok fazla karşımıza çıkar: çocuğ mocuğ (1/72), güşlü müşlü (3/77), dağa mağa (3/99), ölen mölen (4/38), mal mulu (12/82), güleşmeh müleşmeh (22/27).

Diğer örnekler ise aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla ve eş-yakın anlamlı sözcüklerin kullanılmasıyla oluşan ikilemeler şunlardır; ele bele (3/100), danışa danışa (12/16), aşura taşura (25/47), üzüle üzüle (24/150), çar çamır (32/55), dorğusu dürüsü (33/37)

## SONUÇ

Iğdır İli ve Karakoyunlu İlçesi etnik köken bakımından Azerbaycan ile bağları olan bir yöredir. Yörede ağırlıklı olarak Azerbaycan Türkçesinin özellikleri görülmektedir. Ölçünlü Türkiye Türkçesinden etkilenme olduğu gibi, Anadolu ağızları ile benzerlikler de görülür.

- a) Oğuz lehçelerinde olduğu gibi Karakoyunlu İlçesi ağızında da ön seste k->ğ- değişimi görülür. Örneğin, ğırır “kırık”, ğoyun “koyun”. Bu değişim, Anadolu’da Batı Ağız grubunun belirleyici özelliğidir.
- b) İç seste ve son seste -k->-ğ- değişimi hem Azerbaycan Türkçesinde hem de Anadolu’da Doğu grubu ağızlarında görülen bir özelliktir. Karakoyunlu İlçesi ağızında da -k->-ğ- değişimi görülür: tehsi “taksi”, çoğ “çok”, sancağ “sancak”, oğunur “okunur”, sağıyırır “saklıyoruz”.
- c) Karakoyunlu İlçesi ağızının Doğu Grubu ağızlarından özellikle Kars İli Ağızları ve Azerbaycan Türkçesi ile ortak özelliklerinden biri de göçüşme olayının çok sık görülmesidir: yüşkeh “yüksek”, ireli “ileri”, torpağ “toprak”.
- d) Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi Karakoyunlu İlçesi ağızında da önses b->p- değişimi görülür. Örneğin, pitdihden “bittikten”, pit “bit”, pol “bol”.
- e) Eski Türkçeden beri ön ses /b/ ünsüzü kendisinden sonra gelen ilk ünsüz geniz ünsüzlerinden biriye /m/ ye değişir. Azerbaycan Türkçesinde de görülen bu değişim Karakoyunlu İlçesi ağızında sadece “ben” sözcüğünde görülür: men > ben.
- f) Azerbaycan Türkçesinde korunan kapalı /ê/ sesinin bazı kelimelerde açık “ä” ‘ye dönüştüğü görülür: äv “ev”, gätmeh “gitmek”.

- g) Arapça- Farsça sözcüklerdeki ünlü incilmesi de Azerbaycan Türkçesi ve Doğu grubu ağızlarıyla Karakoyunlu İlçesi ağzının ortak özelliğidir. Örneğin, hesde “hasta”, aziz “aziz”, teref “taraf”, Äli “Ali”.
- h) Ön ses /y/ düşmesi, Azerbaycan Türkçesi ve Doğu grubu ağızlarının ortak özelliğidir. Örneğin,
- i) İğdır İli, Karakoyunlu İlçesi ağzında çıkma durum eki, /-n/ sesi ile biten sözcüklerde ünsüz benzeşmesiyle {+nAn} biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, golunnan “kolundan”, elinnen “elinden”.
- j) Karakoyunlu İlçesi ağzında çoğul eki {+lAr} /-n/ ünsüzü ile biten sözcüklere getirildiğinde ilerleyici ünsüz benzeşmesiyle {+nAr} biçimini alır. Örneğin, zamannar “zamanlar”, heyvannar “hayvanlar”. /-t/ ünsüzü ile biten sözcüklere getirildiğinde ise ilerleyici ünsüz benzeşmesiyle {-dAr} biçimini alır. Örneğin, şartdar “şartlar”.
- k) Diğer bir ses değişimi n>y ve ŋ>y değişimidir. Bu değişim iyelik II.Çoğul kişi ve eylem çekimlerinde II. Çoğul kişi ekinde de görülmektedir. Örneğin, birbiriyizi “birbirinizi”. inanmazsıyız “inanmazsınız”, diyeceyiz “diyeceğiniz”. n>y ve ŋ>y değişimi Bartın ve yöresinde de görülmektedir. Bu özellik Anadolu ağızlarının belirleyici özelliğidir.
- l) İki ünlü arasında kalan “g” ‘ler bazen sızıcılaşıp “y” ‘ye değişirken bazen de korunmaktadır. Örnek olarak, böyüğü “büyüğü”, yegenim “yeğenim”.
- m) Bazı kaynak kişilerin ağzında, iyelik II. kişi eklerinde ve belirli geçmiş zaman II. kişi eklerinde art damak /ŋ/si korunur: Buna örnek olarak, ağılnız “aklınız”, gändiŋi “kendini”, ğarnıŋızı “karnınız”, ibadetderiŋizi “ibadetlerinizi”. /ŋ/ sesinin korunması, Batı grubu ağızlarının belirleyici özelliğidir, Kars yerli ağzında da görülür. Ölçünlü Azerbaycan Türkçesinde ise /ŋ/ sesi, /n/ye değişir.

- n) İlçe ağzında Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi, ünlüyle biten sözcüklerde belirtme durum eki genellikle {+nI}dir: klonu “kiloyu”, paranı “parayı”
- o) Şimdiki zaman eki, ölçünlü Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi, genellikle {-Ir}dir, I.tekil kişi eki de {-Am}dir. Kimi kaynak kişilerin ağzında ölçünlü Türkiye Türkçesindeki gibi {-(I)yor}şimdiki zaman eki ve {-Im} I.tekil kişi eki de kullanılır. II. Tekil kişi de ise {-sAn} dir.
- p) Karakoyunlu İlçesi ağzıyla Azerbaycan Türkçesi arasında söz varlığı açısından da ortaklıklar bulunmaktadır: afdafa “ıbrık”, alça “erik”, nağıl “hikaye, masal”, yeke “büyük”...
- q) Karakoyunlu İlçesi ağzının Azerbaycan Türkçesi ve Doğu grubu ağızlarının ortak özelliklerinden bir tanesi de {-AndA} ulaç ekinin kullanımınıdır. Örneğin, gelende “gelince”, gedende “gidince”
- r) Ön ses /y/ düşmesi Azerbaycan Türkçesinde ve Kars İli ağızlarında görüldüğü gibi Karakoyunlu İlçesinde de görülür. Örneğin, üzünü “yüzünü”, üzüh “yüzük”.

Son söz olarak, Karakoyunlu İlçesi, Azeri kökenli halkın yerleşim birimi olması nedeniyle, dilleri Azerbaycan Türkçesinin Anadolu kolunu oluşturmaktadır. Bu durumda Karakoyunlu İlçesinin dili, “Azerbaycan Türkçesi midir, yoksa Anadolu ağızlarının bir alt kolu mudur?” gibi bir soru akla gelir. Anadolu ağızları atlası hazırlanırken, herhalde haritada Iğdır Bölgesi karartılamayacaktır. Iğdır ağzı Anadolu topraklarında konuşuluyor, az çok Azerbaycan Türkçesinden farklılaşmıştır. Bu nedenle Anadolu ağızları mozayığının bir parçasıdır diyebiliriz. Iğdır İli ağzı, Kars İli ağzı yanında, Doğu grubu ağızlarının alt grubunda yer alabilir.



## KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan (2006), Türkçenin Söz Varlığı, 4. Basım, Engin Yayınevi, Ankara.

ALTAYLI, Seyfettin (1994), Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I, II. Cilt, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2468 Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 640, Ankara.

BURAN, Ahmet; Ercan Alkaya (2004), Çağdaş Türk Lehçeleri, 3. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

ERCİLASUN, Ahmet Bican (1983), Kars İli Ağızları Ses Bilgisi, Gazi Üniversitesi Yayın No:2, Ankara.

ERGÜN, Muharrem (1989), Azeri Türkçesi, 3. Baskı, Ebru Yayınları: 9, İstanbul.

GEMALMAZ, Efransiyap (1995), Erzurum İli Ağızları I, II, III. Cilt, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 588, Ankara.

GENCAN, Tahir Nejat (2007), Dil Bilgisi, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara.

KARAHAN, Leylâ (1996), Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dili Kurumu Yayınları: 630, Ankara.

KİLİT, Alican (2015) Yüksek Lisans Tezi, Aralık İlçesi Ağzı (İğdır İli) (İnceleme, Metinler ve Söz Varlığı), Doğu Akdeniz Üniversitesi.

KORKMAZ, Zeynep (2007), Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dili Kurumu Yayınları: 828, Ankara.

OLCAY, Selahattin; A. Bican ERCİLASUN; Ensar ARSLAN (1988), Arpaçay Köylerinden Derlemeler, 2. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 419, Ankara.

YURTBAŞI, Metin (2012), Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü, Doğan Ofset Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş., İstanbul.

YURTBAŞI, Metin (2013), Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü, Doğan Ofset Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş., İstanbul.



# **EKLER**

## **Ek1: Metinler**

**Söyleyen : H. Ahmet Tuncer, 80 yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Merkez**

10 **Derlenen : a) Eski zamanlar, b) Cenaze törenleri, c) Tarım, d) Kız isteme ve düğün, e) Yaşantı ve hayat, f) Ermeni zulümü**

İsmim Hacı Ahmet Tuncer, dokuz yüz otuz altı doğumluyam. Sâhzen yaşındayam. Allah Türkiye Cumhuriyetine zeval vermesin. Allah bayrağımızı tüm bayrahlardan yüskeh elesin.

15 Dünyaya da dinşlih nesip etsin. Bu günümüz bir sultan günüdür. Bu günümüze çoğ çoğ şükür. Allah kötü insanları da ıslah elesin. Bu günümüz Allahın bu gününe şükür. Eski zamanda doğru dürüs ekme tapammırdı. Doğru dürüs yatağ tapammırdı yatmağa efendime deyim şimdi bu duruma şükür. Herkesin alnı açıl cebi açıl para görür iş görür çalışır vesayitler dünya vesayit var memleketimizde o zaman at arabasıyan çöle gedirdi öküzen cüt

20 sürürdüh üç boyun kötan goşurdu. İndi şükür dırıldor var tehsi var minibüs var otobis var tır var Allah bugünlerine yüz min tefe şükür allah devletimize de zeval vermesin devletimizin bayrağını tüm bayrahlardan yüskeh elesin. Dünyaya da bir dinşlih nesip etsin. Memleketimize aydınlıh nesip etsin. Vatandaş vatandaşa eziyet vermesin.

Ceneze törenlerinde bundan gabağda öküz arabasında aparırdıh cenezelerimizi aparırdıh

25 mezar sandığa goyurduh indi şükür ambalanslar var şükür hindi ambalans arabaları var. Şükür hindi her şey boldur. Ambulans indi mazarlığa gidende dinayet işlerimiz hocalarımız hemdolsun ekrebalarımız hepsi birlikte bereberlikde geliri hakkına bırağırılıh fatamızı veririk namazımızı gırlılıh allahımıza şükür ediri. Bugünleri allah bizlerin elinden almasın.

Bugünlerimiz çoğ ey gündü. Allahın bugününe şükür. Nolupdu biz eskiden men eskiden  
30 boyunduruğda öküz arabasıyan kōtan sürmehden afedersen lelih olurduğ hindi şükür bugüne  
çoğ şükür bugüne Allah cümle Müslümanı Müslümana mehriban eylesin. Devletimizin  
bayrağını yüskeh elesin vatandaşı vatandaşa sāvgili ve sāvgili elesin. Allah dünyaya bir  
aydınlıh nesip etsin.

Başga diyecek durumum nedir. Tarım da efendime deyim dāvletimiz eydir. Dāvletimize  
35 hamdolsun her hüsüsda bize her türlü tarım illacı yararır. Verir illacı çıkarır verir ekirih  
buğda ekirih domates ekirih arpa ekirih yonca ekirih sılav ekirih meke ekirih hamdolsun  
hammısını da topluyuruğ aparırır satırır üş beş guruş alıp çor çocuğumuzun başını  
dolandırırır bugunümüze çoğ şükür. Bu sene maşşallah olsun buğdaları çoğ güzel oldu. On  
bir dagar buğda ähmişdim beş ton buğda satdım. Allah min bereket versin. Ärihden para aldığ  
40 äriyimiz topdan sattıh biri beş mine satdı biri üş mine satdı don olmadı ärihler bu sene çoğ  
güzel getirdi. Herkes ärihden almadan alçadan herkes para aldı şükür. Allah'ın bugününe  
şükür. Birez su gittiğımız var. Buğdanın ekimi çoğ güzel olur. Eskiden deyirdih bir dagara üş  
tenike ekirih eskiden somara hālver verirdi somara şükür ton verir. Yanı somar dediyim  
dagardı. İki min dagara iki min dagarın bir somardı min dagarın yarım somardı. İki min  
45 dagara efendime deyim hindi bir ton buğda verir. Allahın bereketi var şükür bu güne şükür  
edeceğiz. Eski zamanlarda biz ekmeh tapammirdih. Efendime deyim gelirdiler guyulardan  
buğdalarımızı şişliyirdiler aparırdılar. Eski zamanda dāvlet fakırydi. Hindi şükür dāvlet  
zengindi. Meherrem ayı var sefer ayı var meherrem ayında da efendime deyim camilere  
gedirih metem tuturuğ efendime deyim aşura yapıllar şağşey tepirler İmam Hüseyinin  
50 teziyesini arzı yapırlar. Onun metem günlerinin arzılıyrlar. Her türlü şeyler var. Her türlü  
gölaylıklar geçinir şükür. Eskiden nevruz bayramında gençler giderdi ihtiyarları ziyaret  
ederdi. Temenneşerdi. hindi eski zamanın durumuna göre deyil hindi birez deyişmiş millet  
birbirinden soyumuş eski zamanda bir yumurtaynan bayramlaşmaya giderih bir gönül almaya

gedirih efendime deyim hindi de bazıı gedir golaynan bazıı gedir almaynan bazıı gedir  
55 şekerleme kutusuynan bazıı gedir hurma kutusuynan gene samimiyet aynıdır. Şükür  
samimiyetde deyişihlih yohtur. Köy ilçe olarak bizim ilçemizeledi ema başga ilçeleri başga  
yerleri bilmenem.

Başımnan olay geçipdi şükür. Hayatımnan memnunam älli dokğuzda asgäre getmişem atmış  
birde yirmi dört ay asgärlih yapmışam. İzmir Bornova'da yapmışam onnan da gälmişem  
60 İstanbul Lüleburgaz'da yapmışam tezkeremi orda almışam o günden bu güne allahıma çoğ  
şükür edirem. Gälmişem ävlenmişem säkgiz dene çocuğum var, otuz üç dene torunum var sağ  
canım var Allah'ın bugününe şükür. Allah'dan çalışıp alın terinnen äkmeyimi gazanacağ  
ğuduretim var baykurum var baykurdan mayışımı alıram çocuğlarımnda işinde gücünde çalışır  
çabalıyır özüne äkmeh kazanır. Bir çocuğum yurt dışındadı bir gızım İstanbul'dadı iki gızım  
65 İğdir'dadı iki gızım burdadı hepsinin on onbeş dene torunu var. Allah'ın bugününe şükür daha  
nolacağ, be bugüne de şükür etmemiş neye şükür edecih. Tükanda burda bir evel bakkallığ  
yapdım. Ondan sonra gässeplih yaptım generem ordadı. Ondan sonra gässeplih yaptım ondan  
sonra hayvan sahladım hindi de bugünüme şükür min dokğuz yüz doğsan ikide de gettim  
Allah'ın ziyaretine gettim o beyitleride gäzdim hindi de bugünüme şükür edecem. Şükür  
70 etmesem Allah insanın äkmeyini alar älinden buna şükür edecehsen men bugünü çoğ güzel  
görürem fağat olabiler içinde gün görmüyenler de olabiler sıhı durumda olan da olabiler.  
İnsan her türlü bir olmaz yalnız bir durumum o du ki hindi çocuğ mocuğ hepsi ayrıldı getdi  
täğ gälmişam. İki dene hanım aldım. Birinnen säkgiz dene çocuğ var, birinnen o Allah'ın  
reyhmetine aniden gälp girizine getdi. Ağzımın dadı da onnan getdi. Galdı ikincisi ikincisini  
75 de aldım yazziğ iki sene çocuğ mocuğ olmadı. İki sene yaşadığ o da gemih zayıflamasına  
gemih erimesinnen getdi. O da getdi gene galdım yalnız hindi yalnız gälmişam çocuğlarımın  
umuduna gälıram gızlarımın umuduna gälıram efendime deyim evim eşiyim parkım çoğ  
şükür Allah'ın bugününe şükür. Yaylıya yoğ getmedim Goşbaşına annemnen ağabeyim

gedirdi men heş yapmadım. Toylarda efendim toydu eskiden toylar para mara yığma toplama  
80 yoħuydu ama hindi para mara topluyurlar o da sen benim düyünüme para salsan men de  
seninkine salacam.

İsteme oğlan ğızı seveceh ğız oğlanı seveceh gideceh diyeceh Allah'ın emiriyen  
peygamberin ğurduğu ğanunnan senin ğızını men baħ bu oğluma istiyirem men de  
araşdıracam görem senin äsline kökün nedi nesliyetin nedi ekmek ğazananmısın ğazanan deyil  
85 misin yoħsa söyterilih yapanlardan mısın bele araşdıracam diyecem tamam araşdıracam  
araşdıracam baħacam ey adamdısa ekmek ğazanansa ävine eşiyine çoluğuna çocuğuna  
baħansan diyecem ğızım gedirsen ğız dese heye bitdi. Ğız dese ğayır olmaz zornan güzelliħ  
olmaz. Güzelliħ hoşnan olar güzelliħ güzelliħnen olar istehnen olar benim bir ğardaşım ğızı  
varıydı. Alğamerde Feyzo Çommağın oğluna verdim. Dursun'a verdih. Allah rehmet elesin  
90 Şemil'de onun ğardaşıydı. Menim hindi torunum nevelerim İstanbul'dadı. Bülent'nen Levent,  
Zekiye benim ğardaşım ğızıydı Allah ona reyhmet elesin. Dursun özü özüne yaptı.

Ermeniden eskiden men görmedim babamı da görmedim. Babam min dokğuz yüz otuz  
säkgizde öldü. Men min dokğuz yüz otuz altıda dünyaya gälmişem. Eskiden dediler Ermeni  
bu Kürt milletine, aşiret milletine demiş ki Azeri kısımlarının malı sizin canı da bizim Ermeni  
95 canımızı ala talanı da bunnar eliye o sırada allah Atatürk'ü rehmet etsin. Atatürk o zaman  
Türkiye Cumhuriyet'ini ğurulduğu zaman millet burdan bizim köyden bir de benim babam  
babama burda silah Daşburun burnunda deydi. O zaman o ğanamaynan getdi. Burdan  
getdiler kädiler arħalarını arħalarını käsende onlar Osmanlı'ya askeriyeyi ortaya alalar  
bunnar da onnarnan bereber benim dedem Mehemedidi,İsmiyiliydi Beyhrem varıydı.

100 Beyhremiydi. Burda efendime deyim bunlar bele ireli gelenler Abbas varıydı bunnar bunlar  
da burdan toplaşdılar getdiler. Ermeninin arħasını kesdiler. Ermeni şükür bu köyden heş bişe  
yapammadı. Bu köye o zaman Atatürk bir sancağ bir okul Ğarağoyun ilçesine hediye etdi. Bu  
hediye de hele durur. Allah Atatürk'ü rehmet elesin.



**Söyleyen : Ali Göl, 80 yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Merkez**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Ermeni zulmü, c) Nervuz bayramı, d)**

**Askerlik yılları**

Ğarağoyun köyünnen Ali Göl, bin dokğuz yüz otuz beş doğumluyam. Sähzen yaşındayam.

Ben uşahken Alman'nara hintler deyirdiler. O zaman bizim buruyu deyirdiler Urusye böyün

15 vuracağ sabağ vuracağ savağ yapacağ. Birden Hintder gälidi Almanları vırdı. Bizim burda

asğärde olanlar sevindiler harb olmadı daha onu hatırlıyram o zamanı hatırlıyram. Bin

dokğuz yüz girğ ikiydi Alman Urus herbini hatırlıyram.

Äsgiden burada äşğıya başı Emer Bessey varmış gälirdi köyleri deyirmannarı basırdı ev

damlarında yatırdılar ğapıları falan ğapıyı arğadan kitdiyirdiler. Gälirdi basırdı zor eliyirdi

20 götürüp gädirdi. İndi eme şükür çoğ eydi. Herkes toğ herkes aj deyil parası pulu eydi.

Burda esgi zaman ğılava deyirdiler müdür iki dene Jandarması varıdı on altı köye bağırdı. Bir

tene burda yaşıyan Ermeni çalışırmiş, Allah onu reyhmet elesin. Gälip o ğılavıya deyip ki

menim dediyimi başa tüş gälip ğılavıya deyip ki burda iki adam Daşburun Ermeni'sinnen

kâğız götüreceh yarın İdire İdirde Malkarıya bildireceh bu köyu galdıracağlar bu ğılava bu iki

25 dene adamı tutup gätirip kâğızı cebinnen çıhardıp Urusça bilene burda oğuyup İrevan'da o

zaman oğuyanlar varıdı bizim oğudum aynı biri Mäleqli köylü biri de bizim öz emisi oğlu

bunnarın ikisinin de bu köy ğebirsennih mazarlığın orada ikisini de soyundurup bir don ğalıp

eyninde donu ğalanda bunnarı gülleledip deyip bunnarı çekin atın mezarlığa. Yarın Daşburun



Ermenisi çıhıp köyden gälir bizim kâfşene teref yenir tarlalara silahlı gäliller beş altı kürtde  
30 gälirmiş buruya gâzmeye silahlı atlı Teraş’dan, Bulağbaşınnan biri de Rommo he bunnar  
deyip gonağlar nere gâdirsiniz deyip gâdirih Ğarağoyunluyun canını alağ sizde malını, bunnar  
daşa girirler daşın arğasına girirler önceki öndeki Ermenileri ğurşuna verende silahın sesi  
köye gälir köyden Meşedeli adında bir Muğderimiz burda silahları gämisi de gâdirler yardım  
edirler. Daşburunu vurup galdırırılar ne Markara bilir ne İdir bilir bunnar bilseydi bizim köyün  
35 hepsini ğıracıydı. Kimse galmıyacıydı. Allah onnarı rehmet elesin. Aha yeddi denede Kürt  
bizim köyden üsdünde şehit olup Allah o Kürt’deri de rehmet elesin daha bir diyeceyim  
yoğdu.

Esgiden Narvuz bayramına az gälınca köse deyirik geçiyin geçiyin tüyhlerinnen bıyığ  
ğayırdılar, papağ ğayırip başlarına goyurdular he birisi söz deyirdi birisi para para para un  
40 yığdı, köse gälın deyirdi. Biri gälın olurdu biri de erkek oynuyurlar para yığdı. Onnan  
sonra gâdirdiler tükanın evin böyründe durup gulağ asırdılar. Göreh hayır danışırılar kötü mü  
danışırılar. Onnan sonra mendil atırdılar, büyük bacalarımız ev damları var çıhıp damın  
üzerine mendili sallıyrdılar ordan yumurta şekerleme bağlıyrdılar çäkirdiler ordan şenniğ  
olurdu. Hindi onnarın hepsi gälhıp herkes ihtiyarlar öğretmenner dini hocalar bayram günü  
45 otururdular heye yemeh pişirirler gälene gidene buyur yemeyimi ye yemesen el çeğmirih illa  
ye e ben şimdi Kamil’in evinde yedim be senin evinde aj deyilem illah yiyecehsen. Şimdi o  
zaman muhabbet varıdı güzelliğ büyüğü sayan varıdı. Şimdi yoğdu o böyüğü sayan yoğdu.  
Çoğ güzeliydi eski zaman işte..

Bir oğlan nişanlı olurdu bir ğıza otuz ğırğ kişiyi topluyurdu köyde akrabalarını götürürdü ona  
50 buğday biçirdiler tırpannan topluyurdular yığdı, tayalıyrdılar. Gälende onnara o ğız  
sahabı yemäh yapırdı. Hepsine verirdi. Onnan sonra üzüm bağları burda çoğuydu. Üzüm bağı  
payızın son zamanında yerler birez donan zamanı otuz ğırğ kişi gâdirdi o bağı basırırdılar

üzümü toprağın basırırdılar üzerini onnan dönüp gälende o bağ sahabı onnara yemâh verirdi  
bu seferimde başğasını de anladım.

- 55 Bizler mard ayının yirmi birinde Navruz bayramı yapırdı. Onnan önce bir hafda önce  
Perşembe günü onnan önce Perşembe günü mezarlığın üsdüne çırdı. Bütün herkes çırdı  
orda şekerleme helva filan dağıldı millete dönüp gälende de yeni ölenlerin gapısını açırdılar.  
Yemâh yapıp herkese deyirdiler buyur burda yemeyimi ye heyret verirdiler esan verirdiler.  
Buğday filanı bişmeye biçerdöyer hişbi şey yoğuydu. Tırpannan buğdaları biçirdih yığıp  
60 topluyup bağ yapıp taya yapıp öküz arabasınnan daşıyıp harmanda biz carcar deyirdik bir  
tiyeden bele demirden yapmışdılar otuz gırh tene tiyesi vardı. Biri önde dönürdü bi arhada  
onnann, atnan, mandaynan, öküznen, döyürdüh bir de bir gäm vardı tağdadanıydı altına böyle  
bele demir vurmuşdular biz dik onun üzerinde dururduğ hayvanı dönüp harmanın içinde bele  
dönderirdi birden de hayvan bizim ayağımız basanda ayağımız ağırırdı. Çoğ kôrluğ çehdih  
65 äsgi zaman çalış malnan çalışırdıh kannan malnan çalışırdıh bir deyirmanda un üyüdende ona  
şahat verirdih para bir de harmanı bele savırırdıh maşna deyirik makine elnen bele biri  
dökürdü biri çevirip savırırdı (Kemal Bay: tinaz makinesi) ona da buğday verirdih onnan  
başğa hepsini elnen görür. Şimdi hepsi dırağdura kiraya paraynandı hepsi reşbere hişbi şey  
ğalmır. Şimdi suyumuz da yoğdu. Başğa bir diyeceyim yoğdu. Sağol Allah razı olsun.
- 70 Bin dokğuz yüz otuz beşliyem, bin dokğuz yüz älli beşde asgäre getdim. Nisan ayının yirmi  
birinde asgäre getdim. Altı ay äyitim yapıdih. O zaman asgärlih yirmi dört ayıdı.  
Jandarmanınki otuz ayıdı. Otuz ayın üzerinde üş yazın iki de gışın ben asgärlih yapıdım.  
Kütahya'nın Simav gâzasının gâzasında yapıdım. Hisar gârağolunda yapıdım. Naşa  
gârağolunda yapıdım. (Kemal Bay: ne görev yapıdın görevlerini dene) köylere gädirdih  
75 Hisarlıları mahkemesi olanı gätirirdih götürürdüh mahkemeye yayan yayan säkgiz saatdih  
köye yayan gedirdih yayan gälirdih. Şimdi arabaynan asgärler gedir gälir. He hindi asgäri  
vururlar. O zaman asgär belecene gece günüz gedirdi köylerden iki kişi gârağolların gârağolu

vardı. Bizim köyde de bir binada üç dört dene asgär ne ğapısı pencerelerde mil filan yoğuydu.  
Ğapıyı arğadan kitdiyip ağışamnan yatırdı. Hindi ema ğarağolların önünde ğum torbasın  
80 içerisinde polis asgär nöbet bähliyer. İsmet İnönü'yün zamanıydı Azeri birez äkmek tapıp  
yeyirdi. Kürtder heçbir şey tapıp yiyemmiirdi. Gälirdi bize piçin piçirdiler o zamanın insanlığı  
ğonşuluğı Äşiratnan Azeriyin ğeçimi çoğ eyiydi. Şimdi de eydi Azeriyen Äşirat (Kemal  
Bay: gälip bizim malımızı çalırdılar) heye onda çalırdılar hindi çalmırlar. (Kemal Bay: dene  
niye ğorğursan de ğorğma). Hindi çalışllar hindi hepsi ustalar bina yapannar her şeyi  
85 yapannar onnardı.

**Söyleyen : İbrahim Hoşhaber, 65 yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Merkez**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Düğünler, d) Gelenek ve görenekler, e) Hayvancılık**

İbrahim Hoşhaber, bin dokuz yüz älli İğdır doğumluyam. İdir doğumluyam men, Ğaragoyun merkezde yaşıyram. Çocuġluğundan uşahlığımndan hindiye geder o zamanın şartlarında iyi  
15 yaşantı yoġuydu. Ekonomih olarak maddî olarak hindiyin şartlarından daha yaġçıydı.

Uşahlığımızda biz mektebe gedirdih ġaloşnan gedirdih. Ayaġgabı yoġuydu baġ sınıf defderleri vardı. Yeke defderlere lise defderi deyirdiler bizde o zaman. İşda men ġoyunumuz vardı malımız vardı. İki çobanımız varıydı ġar yağanda men mehtebe gedirdim. Ğar ġağanda yine mehtebe getmirdim ġuzuya gedirdim. Ğabaġca mala getdim ġoyuna gedirdim. Beşin  
20 sınıfdı düzenmeli okula getdim. Yanı onu imtahan falan varıydı diyemeni müsade etdiler.

Kötannan yer sürürdüh ekirdih hem yaylaçılıġ hem de burda reşberçilih yapırdıġ biz zamanında o zaman ne deyim *peşan* sürürdüh, biz maşına çekirdih, *patos* falan bişey yoġuydu öküznen camışnan atnan ġırmennerde çevre yapırdıġ biz işlerimizi zorluġnan yaşıyrdıġ ama hindi her şeyi eydi daha ne bilim ki.

25 Asgerde men İzmir Menemene acemi birliyimi verdiler. Ordan Edirne Uzunkörpü'ye getdim. Ordan telimġaha Çavuş gursuna Keşan'a getdim. Gene döndüm birliyime izin ġullanmadım bizim dönemimizde yirmi ay asgerliyiydi. Men bir ay başarı mükâfatı almışdım. Bi de izinimi ġullanmamışdım. İkisini de verdiler mene on sekiz ay asgerlih yapmış oldum. İzinimden

mükafatı çıhandan sonra asgerde rahatıydım. Men bigün iştimadayıh tezze getmişem asgere  
30 acemi birliyiine ara sıra deyirler komtan sağda dikgat komtan sağda istirahat men dedim  
komtan gelenden gelene bize istirahat verirler demek gırh dakğa eğitim yirmi dakğa da  
istirahatımış. O saata deyirler çavuşa da deyirler dikgat. Menim özüm özüme dedim ki men  
babama emioğlu deyirem aylede herkes emioğlu deyirmiş. Büyükler men de emioğlu  
35 deyirdim. Özüm özüme dedim ki emioğlumun işini asgerlih daha yaħcıymış. Yani o gäder  
zorlanırdım ki sabah ezeninde burdan gahırdıh işe gedirdih. *Kerantıynan* çöle ot piçirdih  
yonca piçirdih buğda piçirdih ordan gelip başğa işe gedirdih eve gelip istirahat etme yoħuydu.  
Gece saat buğda *eşen* deyirdih biz döydüyümüz zaman ona gäder çalışırdıh onnan gelip  
geceyin bir zamanı bizi galdırırdılar malları otarmaya aparırdıh o goşacağımız malları  
otarmaya aparırdıh. Yani dört beş saat o yazın gününde yatabilmirdih inanmıram onu geldik o  
40 eşeni çevirdih bi daha sürürdüh övle istirahatı ne bilim ne günortamız belliydi ne gecemiz ne  
aħşamımız çoħ zorluklar yaşadıh yani o zamanın şartları da öyleydi. Zengin ayleyin birisiydih  
Ĝaragoyun da ama şey şartlarımız çoħ şey şansımız yoħuydu bizim. O zaman her yerde pit  
varıydı. Bizim tendiri yandıranda çobanlarımız gelirdi, onların köynehlerini çaarırdılar.  
Tendire vurudular o istiye goyurdular istide pitlerinin ayaħları zayıflıyırdı. Bele salladığı an  
45 tökülürdü yanırdı cızz eliyirdi. Şeyde tendirde o gäder pit varıydı ki illaç heyir elemirdi  
deterjan çıhandan sonra o pitlerin kökü kesildi. O zaman ne deyim her şeynen zülüm çekirdih  
men asgere gidene gäder ayakgabı geymedim galoşnan getdim. Olmaz yanı çoban  
gelmemişdi. Men dağa gıra goyun otarmağa getmişdim. Yağmur yağır Ağın eteyine getmiştih  
çoħ uzun bişeydi üş dene goyun sahabı benim kimi Azeri goyun otarırdıh men kürtçe de  
50 bilirem dağa çoħ gettiğim için çobanlar ordan çalıyı gırdılar yaħacaħlar. Her yan yaşdı. O  
zaman yaħcı ayakgabısı cizdavetiydi galoş olurdu genelde benim de eyağımda galoş varıydı  
galoşum da yırtılmışdı yamaħ salmışdıh üstüne. Çobanlar kürtçe gonusurlar kimin ayağında  
ayaħgabısında yamaħ varsa onun yamağı sökecih o şeyi ateşi yaħmaħ için men baħdım bunlar

menim hem Azeriyem hem de cizdavet ayakgabu yamağı var bu yamağı sökecehler diye men  
55 getdim göyunun içine gelmedim. Bağdım od gağdı ucaldı ondan soyra gäldim onların yanına.  
Çünkü ayağgabımın sökeceh eyağıma su dolacıydı. Zaten yağmurdu suydu içinde bu sefer  
çoban gäldi biz ayrıldığ. Bigün bağdım benim ayağım ağırır. Yoldaşım nedi Hacı Kerem emi  
rehmetdih otum daşın üstünde corabımı çıhartdım yün corab varıydı ayağımda çağartdım  
demeh benim ayağım o gäder suyun içinde galıb ki ayağımın arasına daş girip o daşı  
60 temmizledim çöpnen corabı suda yudum temmizlendi gumuydu içi ne bilim yaşantımız öyle  
oldu, o zaman ağır şartlarda yaşıyordığ. Allaha şükür hindi her şey imkân var men okulda  
başarılydım müdürümüz varıydı Erol Bingöl geldi ğapıya babama dedi ki bunu oğut  
oğuyacağ bu İbrahim, o çobanlığın göyunun malın sebebine babam meni oğutmadı okula  
göndermedi, işe sebep beşe gäder oğudum, orta okulu falan verdim dışardan daha o suni  
65 oğumağdı o heç ey hindi şartlar ona göre.

Mesele toylar eski toylar deyil de eskiden üş gün burda üş gün üş gece toy çalınırdı.  
Azerilerin içinde men öz toyumu anladım. Men Musayın emisi ğızıynan evlendih nişanlandığ  
onu dağda görmüşdüm başga gördüyüm yoğuydu. Yoğ heş aşk maşk olmadı bizde heş bişe  
olmadı. Görmüşdüm asgerden geldim bilirem eve geldiyimde mene iki otağ bi dalanımız  
70 vardı bizim. Burda yolun üstünde Ermeni yapısıydı yanı o zamanın lüküs binasıydı  
apartmanıydı üstü möhreb Ermeni yapmışdı altı daş bodrumu falan varıydı. *Dalanda*  
ayağgabımı ğeyirdim ayağgabımın bağı varıydı bağlıyordım otumuşdum orda şeyin sandığın  
üsdüne otumuşdum. Ayağgabımı ğeyirdim böyüh bacım menden hırdadı ya iki bacım var o  
böyüyü mene Fatma dedi ki ağabey emoğlum deyir ki kimi istiyir onu alacığ. Geleli bir hafda  
75 on gündü dedim heş kesi istemirem. Men evlenmeden önce bekarlığımda beke de on yeddi on  
sekgiz yaşında deyirdim ki men bir Azeri ğızı alacam bi de kürt ğızı dağa gëdirih ahır  
evleneceyim ğızda özüm özüme dediyim bir sözdü evleneceyim ğız da ğüşlü müşlü olacağ  
gaç güleşeh gibi bele şey olacağ. Menim bu dediyim evlendiyim hanım da o zaman dağa

gedirdih bir dene ğara tayt deyirler hindi adına onnan ğeymişdi inan ki mene göre burda  
80 gedende geymişdi gelende çağartdı. Ele ne zaman gördüm o tayt üstündedi zayıf mayıf  
bişedi. Men de şişman mişman biriyem aħır. Bir ğün çayırın içinde otururam nenem yaşlı  
nenem vardı rehmetdih Şaraban'ıydı adı baħdım bu gelip durup çadırın ğabağında Şarabanı  
ħala Şarabanı ğala çağırır men de evde tekem dedim gel yanı ğız uşadı yanı evlenmeh heç  
onnan tüşünemmenem yanı onu eylesmek istiyirem men de yirmi yaşına yaħınam ağlım her  
85 şeyi kesir bu evlenmeh konusunda. Dedim Gönül dedi gel ağlı kesmedi inanmadı Gülü  
uzaħda deyil aħır benim yanımdadı da olsa o hemen cavab vererdi seslenerdi ona Gülü  
menim böyrümdedi olsa da çadır nedi bir avuç yerdi ağlı kesmedi çıħdı getdi. Getdi neyse  
aradan zaman ğeşdi ya benim asgerlih. Babam men gelennen sonra aralığın dördünde falan  
haca getdi men evlenmediyim için getdi bizlerde birez de çocuğu bekâr olan haca gidemmez  
90 gibi şey vardı. Yani o evleneceħ ğäder maddi imkânımız varydı ona sebep getdi. Fakir olsaħ  
gidemmezdi o şartlara doğru. En sonda mee bir ğün dedi sen Yağubun ğızını al dedi  
neyniyesen be niye heye demirsen niye bina ğayırmırsan men de heş kesi beyenmirdim dedim  
sizin onu ağlınız kesir dediler heye dedim elese isteyin istediler evlendih on yeddi on sekgiz  
ğün nişannı ğaldıħ toy elediler babam hajdan geldihden sonra Navruz bayramınnan sonra oldu  
95 toyumuz da men dedim toy sevmirem bir sene danışmağa getdih nişannımnan getdim  
danışdıħ men toy elemirem Peyğamberi falan ossun toyumuz dedi ya bi sefer toyumuz olur  
niye Peyğamberi ossun dedim olsun o zaman nişannığilin mehellesine getmeh ayıbıydı. Yasaħ  
deyil de ayıbdı utanırdın yanı o yana getsen he diyeceħ nişannısını görmeye ğedir. Nişannımı  
bi sefer ele onnar da dağa mağa gedirdi. Dedim da epeyce itderi vardı onların hayatına ğetmeh  
100 için adam lazımdı ki adamı savışdıra ele bele getdim da ğonşuların sayesinde sağ ossunlar. Ne  
bilim o ğäder annadacaħ şey var ki bu evlilik konusunda men bir sınıırım vardı öz ğörüşüme  
hindi de eleyem deyirdim benim aylemin onurunu ğururunu taşıyacaħ bir ğanım olması lazım  
men evlendihden sonra ğüzeldi çirkindi falan onnar sonraki pilanıydı benim için he adamın

toplumda üzünü gıztarmıyacağ hanım olması lazım diye tüşünürdüm. Herhalde onları orda  
105 onda o aylede gördüm, birkaç sefer dağa bereber getdih geldih onnarnan onun için hindi  
herkes evlendiyyinden razıdı kimi sorsan diyer ki men eyki bunnan evlenmişem. Halbuki ele  
deyil, hansınnan evlensen ele senden birbiyize uyursunuz o hoş gelir. O özelliği odu gaynım  
Abbasın hanımı ölmüşdü dedim Abbas gelip evde bacısıynan bereber yemeh yeyir bizde  
dedim Abbas evlen onun hanımı da hamınefendiyyi bele gözeliydi benim hanımımından  
110 güzeldi. Men deyirdim cırları biz hağa veripsiyiz montofonları da özüyüz alıpsıyız. Şeye  
gaynıma deyirdim onnarın hammısı arvatlarımız şişmandılar. Bacılarının da hammısı zayıfdı.  
Dedim Abbas evlen sen deyirsen Heboş kimi bir gız tapammenem evlenem ema hansını alsan  
hoş gelir. Men İran'dan evlendim İrannan da bir evliliğim vardı benim dedim valla hansı  
arvadı gucağıya alsan diyesen ki bu ele onnan yaħcıymış. He yeter ki sen evlenmene bağ falan  
115 şakaya salıp deyirdim. Neyse o da evlendi yazzılığ rehmetdih oldu gaynım.

Gelenehlerimiz de deyirem da bizim birbirimizi gedip görmesi ayıb olurdu nişanlıdan  
danışmağ eskiden telifon melifon yoħuydu. Danışmağ ayıb olurdu göstenmeh ayıb olurdu.  
Yanı o gedip danışanda ħor görünürdü terbiyesiz olduğunu topluma uygun olmadığını falan  
görürdüler. Hindi maşşalah herkes ele heyese çıhan hanımın göltuğuna vırır aparır şehere  
120 oraya buruya gezdirir ihtiyaşları nedise onu alır yapır yani daha ayıp mayıp yoħdu ele de  
olması lazım yanı birez o kısıtlılığ getimesi çirkindi zehmetdi.

Heye yaylaçılığ yaptım çoğ yaptım valla yaylaçılığ o zamanda burda patosnan yaylaya  
gedirdih arabaynan neçe saatdardı Ecişe yaħındı Vanla yaħındı ora bizde bilmirih men  
goyunnan barabar gedirdim goyunu sürüp aparırıldım çobannan barabar bi de babam deyirdi  
125 bu yüngüldü gazan mazan kimi o ħırda şeyleri malın üstüne yühlüyürdü ey yüngüldü arabaya  
versem kira elemez ki ya bizim de ağlımız kesmirdi ya bunun kilosu nedi indir galdır vururdu  
daşa gırırıldı öküz afedersin eşşehler on on iki gün yol gedirdih. Gedirdih men birez  
ganatçayam bizde babamgil burdan yavanlığ goyurdu on on iki gün bizi göreceh gäder



ekmeği yavanlıq, çamaşır geyurdu. Gedirdih çobannan otururduq herkez çoh çoh götürdü  
130 yavanlığı bir saatda kutarırdıq acımızdan ölürdüh. Gönşularımızdan kürtderiydi orda  
arvaddarı gelirdi geççeler ayran sahlıyırdı geyun sahlıyırdı, geyun sahlıyırdı şey yapırdı o  
ayranı içemmirem yavan çöreh yeyilmir. Ala daqlardan geçirih o maħresor daqlardan her yan  
dereler ğapanıp ğar ğapadıp bayramnan sonra dereden su geçir onun üstünden geçebilirdih  
135 bele baħırdıq bir yerde ğar gelip dereyin üstünü ğapadıp altdan dünya su ğadır. Onun üstü  
köpüh kimin ğapanıp ordan geyunu malı geçirdip o terefe geçebilirdih öleydi o şeyler.  
Gönşumuzun birinin danası ölüp bunun saħabı goymaz razı olmaz falan men de acımnan  
ölürem men de ğorħuram pıçağı götdüm o danayın başı kesilip ya o boğazını dört barmaħ  
genişliyinde pıçaħnan kesdim etini *helvetde* gece herkes bilmesin diye o eti kesdim derisiyren  
barabar boyunun orta ğemiği ortada ğaldı ğizdedenmedim. Saħabısı onu ğıydım sonra  
140 apardım daşların üstünde o ğısı içinde yandırdım onu pişirdim yedim. Yani gelip bizi asıp  
keseceħ ğüya halbuki onu da dağtsaydı hepimiz yeseydih parasını vererdih on yer bölüp  
herkes öz payını neteri yese yesin. Bu Haçı Avduallah emiyin danası ölmüşdü. E deyir  
yiyerdiyiz da bişey demezdim orda bizim hörmət eliyirdiler. Men bir yaylaya gidende bizim  
tek Azeri ev biziydih kürtderen gedirdih kirvelerimiznen çadırı ğuracıħ çadır yerlerini eski  
145 çadır yerlerinde çadırı ğururduq biz genelde. Çadır yerlerinin çoğu azıydı herkes dağdan daş  
söküp getirip çadır ğururdu. Bizim kirvemiz Allah reħmet elesin Haçı Bekir Mirzo *piyarıydı*,  
ovayın başıydı o kürtçe mene baħın dedi dedi bu Kürtçe onnara anlatdı. Dedi ki burda bidene  
Azeri evi var bunun çocuħları sizin çocuħları döyerse o dağda *mozalan* tutur yeke bir  
böcühdü. O malın sırtına yapışır o dana başını alıp ğaçır gelir o çadıra kôla sürtünür o  
150 mozalan tüşsün diye o ele bir böcühdür. Eşşeh arısı kimi bişeydi daha yeke deyir ki mozalan  
tutarsa danaları gelip sizin *tebini* sökerse tebinde o ğazıħnan çadırın arasındaki bir ipdi. Onun  
adına tebin deyir. Çekip o şeye bağlıyırlar ğazığa bağlıyırlar mıħa çadırı sökerse itderi de  
sizin itderi boğarsa gedip onnardan niye çocuğunuz bizim çocuğu döydü niye itiniz bizim iti

boğdu niye dananız bizim tebini söhdü sorsanız benim gönşüm deyilsiyiz hindennen çadırı  
155 gürmayın. Gädin çadırı sökün gädin gürmayın men ele gönşu gäbul etmirem. Onnardan hesap  
sormuyacağsıyız. Onnardan soracağsan menden sorulacağ deyirdi bizi ele savunurdu burda  
menim babam tek gârdaşdı bizi aparırdı burdan, gız gäbirinde onnara teslim edirdi onlar bizim  
göyünü malı aparırdılar dağa orda gırhardılar, güzuyun hakkını vererdiler satılmalı heyvanı  
satardılar yani bize sahip onnar çıldı. Babam deyir eğer bizim gämiyimiz Allahdansa şey  
160 gämiyimiz Allahdansa etimiz kirvelerimizdendi. Hacı Bekir Mirzodandı yani öyle bize sahab  
çıldırıldılar hele de merhabalarımız devam edir. Onnarın da hepsi PKK'lıdır hammısı gedip  
geldimiz var ama PKK tarafına garişmırıh. Böyle bir yaşantılarımız oldu dağ konusunda.

- Söyleyen** : **Kamil Kılıç, 82 yaşında**
- Mesleği** : **Çiftçi**
- Derleme Yeri** : **Karakoyunlu İlçesi / Merkez**
- 10 **Derlenen** : **a) Nevruz bayramı, b) Hayat hikâyesi, c) Düğünler, d) Tarım, e) Cenaze törenleri**

Sehsen iki yaşındayam.

Pütün ilçemizde her terefde Azeri kesiminde Navruz bayramı tutulurdu. Yumurta boyanırdı, 15 göhuma, gömşuya, akrabaya bayram kutlamağa giderdik. Bayramıyızı kutdu olsun bayramıyız kutdu olsun bayramlaşmaya giderdik ciddi bayramımızıydı dosların akrabaların hepsinin gönlünü alardıh yaşlılarla giderdih yaşlılarla bayramıyız kutlu olsun. Pilav gäterdiler pilav pilav yiyerdik hara hangi evde güzel pilav pişirse başı kişmişli zaddı o evi terif ederdik herkes oruya başgın vererdi. Şimdi pilavı yiyen yoğ, yumurta tokuşdururduh on beş dene 20 yirmi dene yumurta ududuh icabında gaybederdik. Ğırağ köylere giderdih akrabaların gönlünü alardıh Navruz bayramı diye Navruz bayramının kutdu olsun Navruz bayramınız kutdu olsun.

Yeni ev yapırdım vatandaşlar yeni ev yapırdım tuğla behi vermeh üçün şehire İğdira getdim. Tuğlanın behini verdim anlaşıdih döndüm geriye gäldim. Gäldim Ğarağoyun durağına gäldim 25 durağda üş dene torunum orda behliyir. O zaman vesayit gıtıydı. Bu göca köyde iki dene minübüs vardı. Başğa yoğuydu herkes orda yolcular pütün araba behliyir. Men de behlemeye başladım. Soyra bağdım üş dene torunum bir akrabasının tahsisiyinen gäldiler durağa Kamil amca Kamil amca gel gel gel seni de götürüm. Men dedim benim işim var

çimento alacam iki torba da çimento alacıyam. Be çimentolarıda yanaşdı atdıh taşsiyin  
30 arhasına üş dene torunum bir de men mindih taşsiye o zaman Naħcıvan ğapısı yeni açılmışdı  
yolda birez darıydı şöşe arabalar vızır vızır çalışırdı. Üsdü ğapalı Naħcıvan arabaları açılı  
arabalar mindih arabıya adam demeh belki de işkiliydi yavaş ğät şoför yavaş ğät diye diye  
canım çıhdı. Ğaza basdı ğaza basdı ğaldi Melehliynen Ğarağoyunun arasında bir ğır var kirre  
gelmiş baş başa deyip orada arabıyı solladı sollayınca o da o birini solladı şoförün yolu  
35 ğapandı. Şoför ya arabıyı vuracağ ya ğanala salacağ şoförde sağ olsun yine bizi arabıyı  
vurmadı ğanala saldı. Araba ters yatdı. Yan üste yatdı ğapı açılmır. Ğapı açılmır çıhağ uşahlar  
dede dede diye çağrışır dedenin başı gözü ğan içinde ğalıp ağı başınnan gedip. Ama birşey  
var vesayitler ğalır eylemir eylemirler ğorhurlar ölen mölen var ne beladı bu eylemirler ğeçip  
gedirler inanın beke bir saat orda biz ğaldıh sonra bir Ğacer arabası ğaldi eyledi bizi  
40 ğaldırdılar cocuğları gönderdiler köye beni götdüler ğesteħanıya ğesteħanada da iki gün  
yatdım serom merom ağılm başıma ğaldi onnan sonra köylü hep yanıma ğaldi ğeşmiş olsun  
ğeşmiş olsun ğeşmiş olsun sağolun sağolun sağolun herkesden razıyam köyümüzden herkez  
yanıma ğaldi. Ve köye ğaldım. Köye ğalince de şayir olarağ şayir olarağ şayir olasan bir şiyir  
yazmıyasan bir tüşünce tüşünmüyesen ağılm başıma ğalennen soyra şu şiyirleri yazdım.  
45 Ğätmişdim İğdır'a tuğla almaya  
Herkes hazır olsun her an ölmeye  
Kepçe de hazırdı mazar ğazmaya  
Mazarı ğazdırma şoför yavaş ğät  
Beke üç araba yolu bağladı  
50 Torunlarım dede diye ağıladı  
Veda bitmemişdi Allah sahladı  
Yalvarıram sen Allah'ın yavaş ğät  
Ğäne ğaza basır ya ğäne ğaza basır

- Vallah ya bilmem işgilydi neydi
- 55 Neyse düştüh biz ğanala ğapı açılmaz  
Can şirindi asla kannan geçilmez  
İnsan ölmeyince kefen piçilmez  
Kefeni pişdirme şofür yavaş gät yavaş gät  
Neyse inanın dünyanın sonu boşimiş
- 60 Artık bahar gelir hava hoşimiş  
İnandım ki herkes bana dostimiş  
Dostlar yayan olsan bile yavaş gät yavaş gät  
Sağ olun var olun sağlığınıza.
- 65 Ermeniler her terefi almışdı. Ermeniler bizim köyden toplandılar gätdiler Ğıraşbağından İyde  
yığmağa Hesenhın'ın o zaman orada iyde ağaşları çoğuydu dediler orda iyde toplamağa  
yoğsulluğdu kâsıpçılığdı gâlip gedirler orda İyde yığmağa Ermeniler ordan gâlırler onnarın  
üsdüne hücum eliyirler. Ermeniler beş dene bu köyden can aldılar. Güllelediler isimlerini de  
bilirdim. Yazılığ biri Zeynalpıydı biri Heceriydi ğadınıdı getdiler ordan cenazıyı gätirmeye
- 70 gâdenneri de güllelediler. Ermeniler Bulağbaşın ğemişinin içinde sinmişdiler pusuya  
girmişdiler. Çoğ insanları öldürdüler çoğ mahfetediler. O zaman Atatürk gâldi. Buraları aldı bu  
köye bir hediye okul yaptı. Atatürk bir bayrağ bir sancağ bir okul yaptı Ğaragoyun'a şimdi  
hele o okul durmağdadı çalımağdadı. Dedelerimiz vatan için savaşmış o zaman Daşburunda  
taburunu basdılar Ermenileri dedelerimiz vatan için savaşmış Taşburunun taburunu
- 75 ğurtarmış  
Atadan Atatürk'den bir okul bir bayrağ bir sancağ hediye almış  
Atalardan ğalma bizim köyümüz  
Şimdi ilçe olmuş ne güzel yollar

Arabalar gelir birbirini sollar.

80 Ğız almış ğız vermiş çoĝ akraba var  
Birbirine baĝlı bizim köyümüz  
Dedälerimiz savaşmış gündüz ve gece  
Kimsenin emeĝi heç gätmez heçe  
Ne mutlu bayramlar işinde olmuş ne güzel ilçe

85 Dedälerden ĝalma bizim köyümüz  
Tarihi eserler çoĝ canlar almış  
Herkes bir arada danışmış gülmüş  
Ne yazış dedeler çoĝ şehit vermiş  
Dedälerden ĝalma bizim köyümüz

90

Toylar äřgiden üş gün üş geceydi. Üş gün üş gece davul zurna vurardı.Çoĝ ĝalabalıř olardı  
akrabalar giderdi. Düyünlerde yallı giderdi. Aşşışlar ĝälerdi aşış evi ĝrulurdu. Büyüg evler  
aşşışlar evde saz çalardı. Türküler diyerdi millet toplanardı nefes nefese saĝ ol aşşış sa ĝol  
diye seslenerdiler. Valla onnan soyra nemer toplanardı para toplanardı. Herkez birbirine borç

95 yapar düyünlerde olan masraf düyün evinin ĝarřılamaĝını bu köy birbirine zencir kimin  
baĝlıdı. Herkes akrabalar ĝeder o düyüne masraf eder. Orda para verer. Yüz lere elli lere  
beşyüz lere üçcüz lere ĝäline bilerzih taşarlar altın taşarlar düyünler o zaman eleydi üş gün  
üş gece şimdi e toy olup bir saat bir puçuş saatdı. Gelerler orda halla halla ĝoyma ĝoyma  
valla şimdi bişey ki yüngüldü o zaman üş gün üş gece o düyün evinin yediyi işdiyi hepsi

100 ĝalabalıř zırlıtlı ĝürütlü döyüş şimdi hemen iki saatın içinde düyün pitir ĝälin gedir evine  
herkes ĝädir evine ĝälin de muradını alır bāy de muradını alır.

Esgiden pambuĝ ekilirdi pancar ekilirdi köylünün cebi doludu paraynan inan allaha pancar  
ekirdih sehzen ton pancar verirdim. Adam vardı ikiyüz elli ton pancar verirdi. şimdi

devletimiz şekerini başğa devletden alır. Ekemmirih valla bize de gota gıstıladı ey ekemmedih  
105 pambuğ ekirdih pambuğunda hindi neylon her şey neylondan yapıldı. Pambuğ da ekilmedi.  
Herkez gırılır ya bu nedi valla yanı devletinde şeyine gätmesin bu ne piçim biz ne ekeh  
neynen geçineh. Neynen geçiyim siz deyin men de deyim. Gırğ dört ton pambuğ satırdım dört  
ton pambuğ satırdım. Gırğ dört barzan gırğ dört barzan pambuğ satdığım adında bir  
kâhçıynan. Hindi neynen geçineh biz hepsini başğa devletden neylonnan yapır elbisiyi  
110 neylonnan yapır pambuğ ehmeş öldü gätdi. Pancar ehmeş öldü gätdi buğda ehmeş öldü gätdi.  
Ehtiyimiz bibardı domatesdi o da satılmır gälip elimizde. Domatesin gasası üş milyon üş  
milyona kilo işi alasan üş milyon ola bir gasa domates yığ işçi tut apar yığ üş leriye ver.  
Ėarpuzun kilosu elli lere gäl kaçın köylü gäl kaçın neynen geçin baş dolandır. Valla ne  
deyim buğdayda ehmeş yoğ esgiden piçer döyer gälirdi kārantıynan piçirdih valla. İğdir ovası  
115 su zorluğı çekir su, su gıtdı. Pancar günde su istiyir. Ekin dese bile ekemmenih su yoğ su su  
diye köylü ağlar o zaman bir şiyir yazdım  
Su su diye köylü ağlar  
Ėurudu bahçalar bağlar  
Susuz öldü Ėurbağalar  
120 Suya bir çare bir çare Mühendis bey  
Mühendise şiyir yazdım valla düz gäldi heberlihle meni çağırdı o Kamil Ėılıcı çağırın bura  
çağırıldı meni gättim. Sen ayıp edirsen sen çoğ ayıp edipsen valla dedim neyi ayıp etmişem  
ya be su bunnan artıh ne, dedim hanı gäl gideh suya bah su var ekinler Ėuruyup pancarlar  
Ėuruyup gädip sen beni terifle bir de Ėazetiye ver suyu bize ağıdacıyam dedim benim gözüm  
125 üste suyu on gün ağızdı yangınlar çıhı hele terifliyecem Cemalleddinin zamanıydı da meni  
çağırıldı Cemalleddin belediye dayresine girdim ora mühendis orda men içeri giren kimin sen  
çoğ ayıp eliyipsen hanı su su hanı Ėurbağalar susuz öldü. Valla ya gene var da. ( Kemal  
Bay: Ėsgiden dävlet su işderi varıydı da İdir’de, dävlet su işderi sulama, sulamaya onnar

başırdılar. Bizim de sulama birliyinde Mäleqli Nihat bey vardı. Mähendis, o başırdı sulara,  
130 günün birinde bizim beton ğanallar tezze çıhan yılıydı. Sularımız ğıt ğaldi. Biton ğanalı da su  
verince bizim torpağ ğanaldan mähendisler inat etdi. Bize su vermediler. Yanı kıççılı sıfadına  
girip dediler äsgi torpağ ğanaldan vermedihleri için, bir de yeni ğanal beton ğanalımız ğaş  
sefer ğırıldı partdadı. O yüzden köy yangına tüşdü. Nisan mayıs ayının yirmisiydi. Köylüler  
gitti dävlet su işlerine men de eşidirdim. Men de ğulağ verirdim. Getdiler mehendise dertlerini  
135 demeye bu Mäleqli Nihat bey ğaş dene mehendis bunnarı köylüleri ğavalıyıllar. Sihdirin çığın  
dışarı çığın, bunu ğaldiler mene dediler. Mayıs'ın yirmisiydi. Men bu dävlet su işleri  
mehendisine hitaben bir şiir yazdım.

Dedim hesap edin böyün Mayıs'ın yirmisi

Su işmedi hiç äkinin birisi

140 Köylüyü öldürme lazım olar dirisi

Böyünün yarını var mehendis

Köylünün surfada ähmeyi ğuru

Türlü yämeh bulmaz ılığdı suyu

Ġüneşin önünde sifil çocuğu

145 Çifçi bedduası çoğdu mehendis

Adım Kemal Bay' Karakoyunlu

Mehendisler ğurdu ğüzel oyunu

Dedim derdimi diyem vere benim suyumu

Köylüyü dayreden ğovma mehendis

150 Köylüyü cahile alma mehendis

Diye bir şiir. )

Cenezelerde bugün birisinin ölüsü öldü mü belediye terefinden ğaler çadırı ğurarlar. İlk  
günüsü çay çaynan idare ederler. Ağşamları ğaldığı zaman övleler olduğu zaman övleler



misafir zad olur diye az çoğ bir yemeh vereller. Aşşamına gäne az çoğ bir yemeh vereller.

155 Cenaza yerinde ikinci günüsü gae aynı devam eder çaynan misafir geldiği zaman övle bir surfa açılar. Bir de aşşam bir surfa açılar az çoğ misafir filan bulunar orda yemeh yiyer üçüncü günüsü sekgiz ğazan on ğazan yemeh pişer aparlo bağırar aparlo sesliyer bütün köylü filankesin üçü günüsüdü yemeye buyursunlar. Herkez istediği gider gâr yemeyini yiyer fatesini oğuyar birde ğalar ğırhı gününe yeddisine bir de yeddisinde yeddisinde gäne az çoğ

160 yemehler pişer bir iki üş ğazan aparlo seslener herkez gider fatesini oğuyar hatırını sorar geçmiş olsun Allah rehmet elesin diyer bir de ğalar ğırhında da aynı çadır ğurulur. Belediyeyin çadırı var ğurular herkes gâder çadırda fatasını oğuyar az çoğ yemeyini yiyer Allah rehmet elesin diyer.

Aziz dostlar asgere getdim asgerde acemiliyim olmadı ama biraz zorluğlar çâhdim onnan

165 soyra bâni verdiler. Suvari birliyiine suvari yeni yüzlü topdu. Suvari dediyim yühlü topdu toplar ğatırlara yühlenir. Top çavuşu da minir atına gâdirih atışa gâdirih dağlara daşlara bánâ bir deli at verdiler çoğ deliymiş demeh bunun çavuşu yirmi yeddi gündü tezkire alıp gâdip bu atın beline ğuş ğonmuyup. İnanın allaha e ben getdim meni götdüler monaca gâtdih dağda bir ğumluğ var dağda monaş yapağ beni iki dene asger tutdu tasmaşınnan ben mindim atın

170 üsdüne at aynı ğaş defe tur yaptı batdayın peşine komtanın peşiyen at beni taa sekgiz kilometrelih dağdan bân üzerindeyem bâni aldı gâldi tavlıya ben üzerindeyem yolda asgerler ras gâlır biri deyir hemşerim kendini at valla biri deyir sıhı dur ben needim gândimi atsam parça parça olacam atı ne gider çekirem çif ğantarmadı eylenmir. Ele gâdir ele gâdir ele gâdir yoldaki o insanlar şaşır. Ya bu nedi yani hemşerim gândiği at gândini at ben nere atım

175 gândimi parçalanım. Bi deyir çıhırdım ama ayağımı üzengi'den çıhırtmışam. Ayağımı üzengi'den, asgerlih Allah devlete zeval vermesin. Demeh bunu tüşünerek tavlanın ğapısını uca yapıp bân üzerinde at girdi tavlıya, at belece tavla çavuşu gâldi, ya hemşerim geçmiş olsun ya sen bu ata niye bindin ya bunun beline yirmi yeddi gündü ğuş ğonmuyup, sen ne

diye buna bindin. Bana verip bir ufacıh bir at ismi de İbo atın ismi de İbo gâtır gibi alçacıh  
180 gibi eşşeh gibi bir at. Bänim yeheri galdırdı goydu atın beline, dedi doğru gât maloş yerine  
bunnan sıhılsayız da bir şey olmaz. Haydo İbo yebne haydo mamozladım düzdüm manoš  
yerine. Gımutan momutan galdi ya geşmiş olsun geşmiş olsun. Dedim noldu (Kemal Bay:  
Sağ olduğuna sevindiler?) heye valla sağ galdiyime sevindiler dediler ya biz dedih sen öldün  
dağlara çarpdı seni at. At bele gan terin içinde nece İboyu mindim gät dim manoš yerine  
185 mamuzu vururam yürü

**Söyleyen : Kemal Bay, 72 yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Merkez**

10 **Derlenen : a) Eski tarih olayları, b) Bayramlar, c) Hayvancılık, d) Askerlik anıları, f) Tarım**

Şimdi dedelerimizden örgendihlerimiz rivayete göre bin dokuz yüz yirmi altı yılında Uruslar Karakoyunlu ilçesine girir. O zaman köyümüz. Burda o tarihlerde Urusyeye bu terefe başın  
15 yaptığı zaman Urusyeye çıkmış Ermeni dolarmış. Yanı öyle Ermeni dolduğundan sonra bu sefer burayın da insanlarına zeyet verermiş, öldürermiş, kesermiş samanlıhlarda bile yağıdıkları varımış dedelerimizin dedihlerine göre. O zaman Atatürk'ün orduya geçmesinden bu tarafa bu sefer Atatürk buraya ordusu çıkmış o zaman Pedişahı buraya çıkarma yapmış. Burda Ermenileri Urusyanı dışlamış çıkmış. Dedelerimiz öyle annatıllardı. Ondan sonra başın  
20 yaptıkları zaman bu köyde mesela ileri gelen silahlılar varımış. Bu silahlıların heberi olur. Bu silahlılar bunnarı arhadan eşğıyaları arhasını keser bunnarnan çatışmaya girmişler girmişler de hatda bu eşğıyaların da niyetleri burda Taşburun nahiyesi var bu nahiyede asgerlerin silahını almak gayesiynen bunnara hücum etmişler. Hücum sırasında burayın silahlı  
25 insanlarına haber salıplar. Silahlı kişiler bu sefer bunnarı arhadan silahlarıyla bunnarı çatışmaya gahmışlar çatışma onlarda epeyce zayât verdihden sonra bu sefer basmışlar çoğ da zayat vermişler. Bu sefer o zamanın şartlarına göre devletimiz Karakoyunluyu köyüne mükafat olarak hediye bırakmış söz vermiş demiş ki bu köye bir okul yapacaşınsınız bir dene de sancağ bir bayrağ hediye edilmiş bu köye o zamandan beri Iğdır'da belki de okul yoğumuş

buraya bir ilkokul beş sınıf bir okul yapmış onnan sonra da bu sefer devletimizin yanında bu  
30 köy fedakâr olarak ğabul edilmiş Karakoyunlu namına benim ara sıra şiir yazmağ tutkusu var  
ben de şiir de yazarım. Karakoyunlu namına bir şiir var diyecem  
Karakoyunlu bir esildir bir bütündür bir oğul  
Gerçekleri destan eyler bütün diller de duyur  
Karakoyunlu ödül almış beş sınıflı bir okul  
35 Asırlarca deyileceh destanlarda şahirler  
Karakoyunlu güneyinde yücedir Ağrı Dağı  
İnsanlara ikram eder serin suyu bulağı  
Karakoyunlu ödül almış bir sancağnan bayrağı  
Asırlarca deyileceh destanında şahirler.  
40 Karakoyunlu öz ilçemdi öz vatanım öz yurdum  
Yazdıklarım hep doğrudu çünkü babamnan duydum  
Kemal diyer artığ men de şayirliye baş göydüm.  
Asırlarca deyileceh destanında şayirler  
Söyle Kemal neden yazdın gerçekleri anında  
45 Hak Taladan ilham almış şayirliyin dalında  
Karakoyunlu halen olmuş devletinin yanında  
Asırlarca deyileceh destanında şayirler.  
Hindi aldı bunuuu?  
Ğurban bayramlarında eskilerden bize deyilennere göre o zamanlar herkes nüfusunnan bir  
50 ğurban kesermiş aylede İsmayil Peyğemberi fedah olum onun da Peyğember bunu ğurban  
deyince bunu reddedip ki Allaha veda edip deyip ki men oğlumu İsmayili ğurban diyecem  
demişem kesecem bunu kesmeye ğalışınca bu sefer Allah Talaya bir nida gider orda  
Cebrayil bunnara heber salar goş guzu ğurban getirir goş guzuyu indirir İsmayil peyğemberin

yerine goş guzu gurban kesiller bu sefer ele deyiller o zamannan beri burada gurban  
55 hayvanlardan artıh Peygêember döneminnen sonra Peygamber efendimizde gider heyvan  
keserler.

Ğoyun sahlıyallar ineh sahlıyarlar camış sahlıyallar eskiden men eskiden camış sahladım  
camış yanı manda zamanında camış sahladım ineh sahlardım goyun bile sahladım geçimim  
bir kısmını da ondan sağlardıh geçimimizi heyvançılıh da yaylaya men getmedim gidenler  
60 hayvanı fazla olanlar bunnarı otlatmağ için gönderirdiler, yalnız benim kendim getmedim.

Bin dokğuz yüz atmış dört tarihlerinde asger oldum. Acemi yerim yüz yirmi birinci Jandarma  
okulu Hatay'a tüşdüm. Hatayda dört ay eğitim gördüm eğitim bittihden sonra ordan dağıtım  
olduğ. Menim Urfa'ya getdim ordan dağıtım olunca Urfa'da yirmi dört ay orda Jandarma  
olarah asgerlih yaptım. O zamannarın dönemleri iyi şartlar vardı. Şimdi teh devriye  
65 çıhdıhlarımız varıydı teh göreve çıhdığım günler vardı. Asgerler orayın halkı Urfa Urfa'ya  
hörmet edelledi asgere çoğ hörmet edellerdi. Asgere hatda yardıma ihtiyaşları olduğları  
zaman asgere bile yardım edellerdi. Şimdi asgeri ne dinliyirler ne polisi dinniyirler devletimiz  
bu demokrasi o geder genişletdi daha görevli görev yapammaz hala geldi. O vurur deyir sen  
vırma o vurduğ halde sen elinde silah onu vurammıyorsun yanı vurmursan yanı orda şimdi  
70 pasif gelirsən. Asırlar deyişdi.

Men Allah'a şükür toy görmedim. Bin dokğuz yüz atmış iki yıllarıydı men orda şimdi gız  
arhadaşnan tanışdım. Düyün yapmadan gaçırdım onu, gaçırdım düyün falan görmedim.

Bunnar dalıma tüşdüler men gaşdım onnar tüşdüler dalıma tüşdüler, meni boğa boğa zehrimi  
çıtdaddılar.

75 Heyvançılıh dedim da camış sahladım, ineh sahladım, bizov sahladım, geçi sahladım. Eskiden  
evde kerme yağardı. Maldan malın cibilinden oluşın kermeler varıydı yanı tezzeh, hem kerme  
deyirdiler hem tezzeh deyirdiler sobalarda tendirlerde onu yağardı esgilerde şimdi hemd

olsun tezzeh de getdi odun da bile yağan yoħdu k m r yaħıllar sonna doğalgaz gelir deyiller  
ne bilim men ne deyim.

80 Burda yetmiş yetmiş beş tarihine g der pambıħ ekellerdi pambıħ ekellerdi. pambıħ ekilirdi.  
Iğdır'da koperatifimiz vardı pambıħ koperatifi pambıħ  retimi malesef gaħdı. Şimdi  
pambuğun yerine pazı geldi pazı pazı da getdi pazı da devlet kota g tlığı verince pancar da  
getdi, Şimdi de mısır  ıħmıř meke biz meke deyirih. O da hayvan yemi i in ekilir. Heyvan  
yemi i in gullanırlar.

85 Bizim burda lisanımıza g re Navruz Bayramı ilkbaharın g lişidi diyeller onun yanında Y n s  
Peyganberin ne bilim denizden  ıħdıđı g nd  deller  oħ deyişik Şeyleri var Navruz  
Bayramının  zellihleri var. Navruz bayramında  sgilerden  oħ Navruz bayramı kutlamalar  
varıdı hindi daha o kutlamalar birez Őeylemiř kutlama yoħdu ama Navruz bayramı.  
Navruz bayramıdır ilkbaharın gelişi

90 Anneler pişir kişmişli aşi  
T ndirde s s surfaya s s verir t ndir lavaşi  
Bug ne diyeller Navruz bayramı  
Onun i in de Őiyirler yazmışdım.  
Navruz bayramında baca baca edeller

95 Ağrılığım uğurluğum od  sd ne diyeller  
Bi de gider evlerde yeddi levin yiyeller  
Bug ne diyeller Navruz bayramı

**Söyleyen : Musa Güzel, 60 yaşında**

**Mesleği : Emekli Memur**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Merkez**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları**

Çocuğ yaşlarda benim babam at arabası işledirdi. At arabası işledirdi o zamanın şartları maddî olanah çoğ yohuydu yani bunun için babam Iğdır-Ğaragoyun arasında daşğa tabiri caizse daşğa işledirdi. Yolcu daşıyrdı. Ve babam o zamanın şartlarında aħşam eve geldiğinde biz dört ğardaşıydıh adama yirmi beş ğuruş pul verirdi yirmi beş ğuruş bizim evde heç yemeh pişmezdi sedece iki dene ğaçimiz vardı. O ğaçiyin ğatığıynan südüynen idare etmeye çalışırdıh gel zaman get zaman işte babam demin dediyim daşğa aldı daşğa çalışdığı zaman aħşam İdir'den ğälende bize adama yirmi beş ğuruş para verirdi. Biz de bu yirmi ğuruşu dört kişi birleşdirirdih ğedirdih hemen evimizin ğarşısında bir Allah rehmet elesin Müteyp vardı bizim amcaoğluydu. O tükân işledirdi. Onnan biz sana yağı alırdıh getirirdih eve nenem bını iki ğün şorfa pişirirdi. Biz artık o şorfa pişirdiyi zaman toy eliyirdih ğarnımız doyacağ aħır. Çünkü ğatığ süt ele her zamanda olmur. Ondan sonra bigün bu nenem şofa pişirip benim bi ğırda bacım var men bir yere getmişdim. Aħşam gelende ğör o ğeder sevişliyih ki bacım ğapıyı ğeder ğoşa ğoşa ğeldi, dedi, afedersin kötü laf var burda onu demiyim, ağzına bele eliyim şofa pişip yani sevincinden neye uğracağını şaşırıp çünkü niye şofa yoh ki çöreh yoh ki, neyse men de hemen bunu anladım bunun o niyetde olmadığını ğeldim neneme nenem çöreyi lavaşı yapıp şofayı dorğuyup orda men yedim şofayı, ğözlerime işıh ğeldi. İşıh ğeldi gel zaman get zaman babam Avrupa'ya ğetdi. Atam yanı Avrupa'ya ğetdi tam on üç yıl orda

ğaldı ve biz onnan gittiği tarihten bu tarafa çok refah yaşadık. Yani çok bolluk içinde  
30 yaşadık. Ama babam özüne bir çul tohumadı. Neden tohumadı hep bize para gönderdi. Biz  
kârluk çehmiyeyh diye para gönderdi onnan gidenler tükan aldı hayat aldı ileriye dönük  
yatırım yaptı fakat babam bizi Avrupa'ya da aparmadı. Neden? Dedi ki orada kötü yaşam var  
gedip kötü yollara, kötü işlere düşebilirsiniz. O şekilde götürmedi. Onnan sora men bin  
35 dokuz yüz elli üç doğumluyum, bin dokuz yüz yetmiş ikide asgere getdim. Asgere getdim  
asgerde bizi Çavuş telimgâhına seşdiler evet yaşıam bin dokuz yüz elli üçü elli beşli  
yaptırdım. Elli üşlü olarak asgere getdim. Çavuş telimgâhına seşdiler, biz önce Ankara  
Etemesgut'da acemi birliyimi yaptık ondan sonra Uzunköprü Edirne Sülüoğlu bunnarı acemi  
dağıttım aldı. O arada Kıbrıs hârbi çıktı. Kıbrıs hârbi çıktı, biz Yunan Meriş nehri kenarında  
40 Yunanistan'a girecehdik. Arazide çok ğaldık arazide özümüze göre mevziler yaptık ve  
asgerliyimi bitirdikten sonra geldim memleketim olan İğdır Karakoyunlu'ya geldim bin  
dokuz yüz yetmiş. Asgerlihten döndühten sonra İdir'e geldim Ğarağoyunlu'ya geldim  
memleketime köyüme geldim ve burda bin dokuz yüz yetmiş beşin dördüncü ayında toyum  
oldu. Toyum üş gün çaldı. Üş gün çaldıhtan sonra bizde gelenehdi görenehdi gelinin  
45 başına alma vururlar. Gelinin başına Alma vururlar. Bizi de o zaman gelinin o zamanda  
babamın dedemin yanı o zaman bizde ğapı kesme olayı vardı. Ğalini çıhardanda dedemi orda  
birez sığırdırlar bu ğeder pul veressen ğapıda bu ğeder pul veressen dedem de birez titiziydi,  
nasıl tabiri caizse sert bişeydi yanı, bu gibi şeylere tahamülü yokuydu. Orda birez bağırdı  
çağırdı bunnar ğalmağal halla halla ğoyma ha ğoyma bunnan döyüşdüler, döyüşdüler dedem  
50 küsdü geldi, dedem küsdü geldi, ordan çıktı geldi, emim vardı Allah hammımızın  
ğemişlerine rehmet elesin, emim getdi, ğalının ğoltuğuna girdi, ğalini getdi eve men de  
hersdenmişem da ğüya ğapıdan niye pul aldılar. Men de çıktım damın üsdüne, damın üsdüne  
çihanda hersimi bundan alacam. Meye de üş dene alma verdiler. Daha da o zaman almaları



bele kesirler yanı üş dört yandan kesirler ki gâlinin başına deyende o parçalansın, yanı  
55 dağılsın gâline bişey elemesin. Mende de üş dene alma var sâmitdâdim sâmitdâdim,  
kesmemişem da sâmitdâdim sâmitdâdim bunun başına birini vırdım ikinciye vırdım baħdım  
eye bu şap tüştü yere de halla halla bele oldu, tüştü yere eye goyma ha goyma gelin bayıldı,  
ħesteledi mi bayıldı mı meni sağdış solducum götdüler getdiler dedem orda birez hersi yatdı  
bunu apardı doħdura dediler eye bunu gâyim vırıpdı bu adam bu nedi neyin nesidi bunun başı  
60 şişipdi falan neyse sözü uzatmıyalım, evlendih evlendihden sora dedem Alman'da olduğu için  
mennen bacımın birini de Alman'a apardı, bacımın birini de. Getdih oruya, bele baħdım biz  
hara bınnar hara bınnarın yaşantısı hara, bizim yaşantımız hara? O arada tabi ki oruyu  
unutmuyalım biz burda sözüüm bırdan dışarı ebriz deyirih, orda getdim, baħdım ki bele bir daş,  
dih daş var, dih daş var men girdim içeriye, ey men munın ne olduğunu bilmirem, e bele  
65 baħdım dedim, bu ne içindi, burda men o işi yapmadan geri döndüm. Geri döndüm geldim,  
afedersin sığışdım men özümü batırdım batırdım. Dedem aħşam geldi baħdı ki, men paltarım  
maltarım goymuşam bir yere. E dedi, bu ne işdi? Dedim ay dede orada bir dih daş var o neye  
yarıyırđı mene demedin? Dedi ede be ora ebriziydi da neyse o arada tabi ki men bele baħdım  
ki burda bura benim yerim deyil men bir ay galdım orda, dedeme demeden getdim Kølün'e  
70 Almenye'yin Kølın kentine ordan bilet aldım dedeme aħşam geldim dedim sabaħdan gedirem  
ve uçağa mindim geldim buraya. Burdan sonra da bir müddet sonra da ki orda bir ğardaşım  
tırafih ğazası geçirdi onu getirdiler buraya daha Almányá'dán ğoşumuza gelmedi ya oruyu  
ğörende nefretimizi ğazandı. Ve geldi buruya ğoyun aldı dedem çobançılığ, dağa getdih bigün  
men de bir hemoriyid diye bir ğastalığ vardı. Ameliyet oldum dağa getdim ğüya doħdor dedi  
75 ki serin havada duracaħsan getdim oruya iki ğün sonra ğurban baramıdı nenem dedi ki, oğul  
ne ğüzel serin yer dağ. Ey dedim behledim aħşam oldu elehdirih, yoğ telefon yoğ, televziyon  
yoğ, heş bişey yoğ, men sabanan yatdım, sabanan bir aħşam yatdım, sabanan durdum, dedim  
nene daha men ğadirem o arada aħşam gece baħdım ki, ya sözüüm burdan dışarıya köpehler bir

terefde uluyur, afedersin sözüm burdan dışarı, eşşehler bir terefde aňgırır. E bu nerenin nesi  
80 bu nedî falan ondan sonraa geldim geldihden sora babam da gâldi dedi niye gâldin dedim men  
orda durammádım geldim onnan sora işte göyunnan reşberçilih onnan sora bin dokğuz yüz  
yetmiş sekgiz mi yetmiş dokğuz sıralarında devlet memurluğu imtannarına girdim, gazandım,  
memur oldum. Otuz iki yıl da devlet memurluğu yaptım onnan sora da ki emehli oldum,  
Allah'ın bugününe çoğ şükür. Şimdi de durumum eydi.

- Söyleyen** : **Vahit Yaltu, 42 Yaşında ( 1973 )**
- Mesleği** : **Esnaf**
- Derleme Yeri** : **Karakoyunlu İlçesi / Zülfikâr Köyü**
- 10 **Derlenen** : **a) Hayat hikâyesi, b) Dini konular ve ehl-i beyit hakkında**

Bin dokuz yüz yetmiş üşlüyüm ..... Tevellüdüm bin dokuz yüz yetmiş üşdü. Ancah häğigätde yetmiş beşliyem. O vahtda atamız elecene yazdırıpdı. Vilayetimiz 15 Ğars'ımış. Gedip gälmeş zorumuş, zor olduğı için deyipdi ki gidende topdan birden yazıpdı. Ona göre iki yaş artıh yazdırıpdı. İlkokulu köyde pitirdim. Zulfigar'da, ortaokulu Ğereğoyunlu'ya getdih. Ğereğoyun'nan Zilfigar'ın arası üç kilometiredi. Her gün üş kilometre gedirdih. Üş kilometre de gälirdih. Sabağcı, övleçi yoğdu. Tam gün oğuyurdular. Sabaleyin yeddi de girirdih. Ağşam saat beşde çıhırdıh. Ğaragoyun'un eşiyinde bi dene 20 gumluğ vardı. Gum ocağı, çöreyimizi aparıp goyurduğ oraya, okula goyammırdıh. Okulda yasağıdı goymağ. Goyurduğ oraya, gedirdih Ğereğoyun'nar deşip çıhardıplar. İçinin o ätini, metini, yumurtasını, küftesini zadını yeyipler. Çöreyini de veripler itderine, gälirdih aç, üş sene orda oğuduğ ortaokulu, onnan sora gäldih İdir lisesine, İdir lisesinde bin dokuz yüz doğzanda girdim, doğzan üş mezunu oldum. Doğzan üş mezunu oldum. Bin dokuz yüz 25 doğzan üşde mezun oldum. Doğzan beşde asğäre getdim. Ğırğaçaca getdim. Üç ay orda eyitim gördüm. Ordan da äsği Foça'ya seçildim. Üç ay da orda eyitim gördüm. Altı ay, ordan da getdim Adana'ya, Adana'da bi yirmi gün gäldih. Ordan bizi verdiler Hatay bölgeye Dört Yol'a, ordan da çıhdıh göreve, son yirmi günümüz vardı. Gäldih tekrar Hatay Dört Yol'a

tārisimizi verdiler. Gönderdiler ordan da gāldim. İdir lisesinin ğabağında bi dene tūkân ašdım.

30 Yirmi senedi de tūkân işdedirem. Tūkânda bu yemāyhden zaddan da, āhmeyh arası pişeler ğoyup, çöreyin arasına pişeler yapıp ğoyuruğ. Onnan veririh uşāhlara, meyhdep uşāhları yeyir eliyir. Onnan ğeçim sağlıyırğ. Beledi da İdir yaşantısı budu. Fabrikamız yoğdu. Fabrika olsa adam gider çalışar. Pişeyi olar. Heş deyilse bilersen ki ğünnüh ğazancında bir dāvletin bir şeyi var ğarantisi var sikortası var, işde yoğdu. Ancağ bu nedi, burda ticaretnen olar, sınır var, üş

35 dene sınır ğapımız var ama ticaretimiz yoğdu. Ticaret olmayınca da hayat şartdarı daha zordu. Ticaret yapammırsan. Zatan heyvancılığ ölüpdü. Zatan reşberçilihde de ğeyir ğalmıyıp. Daha torpağın hem torpağda ğeyir ğalmıyıp, hem de o ki alıpsan torpağdan āleh eliyipsen satırsan ğıymeti de yoğdu. Nabatın ğıymetide yoğdu. Onu pazar eliyecehsen. Yerinde yoğdu. Pazarında yoğdu. Hara versen ğıymet ucuz gedir. Ama mazıt o du, sudu, ceyran parasıdı.

40 Bunnar artığdı. Adamın öz yeride yoğdu. Rāşberçilihden de dönür. Rāşberçilihden zatan heş bişey dönür. Heyvan da sağlamağa bilirsen gereh yer lazımdı da, zāmi lazımdı da, zāmide yoğdu. Zāmi kimindi? Zānginin elindedi. Kāsıplığ bilirsen da, kāsıplığ ayrı bişedi. Bele da hayat devam eliyir. Ālimizden gāldiyi ğāder yaşamaya çalışırğ.

Din vācibeleri de kimnen örgānmişiyh. Molladan zaddan örgānmişiyh. Bunnar da o vağdı

45 deyipler, atalarımız deyipler uşāğın adamın dōrt dene oğlu olup, deyipmiş oğlum, deyip bu oğlum ğafası kāsir. Bunu oğudacam. Bunu gönderim, ..... var, bunu gönderim bi marağoza zada usdaya bu olsun usda, onu da eliyip usda, deyip bu oğlum da reşberçilihden baş çığardır. Bunu da eliyim reşber, be deyip bu oğlun deyip bu oğlum ne oğuyabilir, ne ticaretden annıyır, ne de reşberçilihden, bunu ağlı çalışmır. Ğijdi. Bunu da gönderim molla

50 eliyim. O mollarda ğālipler bura bize din örgādipler. Gedirdi. O da indi elhamdullah yeni yeni kitaplarımız çığıpdı. Onnarda özümüz çap olup āsği dilnen Arapça'dan çeviripler. Tercüme eliyipler Türkçe'ye, onnara bağırğ. Onnardan örgānmeye çalışırğ. Yapmağa çalışırğ. Onnan da bukğāder nekğāder de yapmağ isdeseh bildiyimiz manada yapammırğ.

Örgänemmirih. Çünkü ğaynaĥların çoğusunu tercümede adammız yoĥdu. Türküye birez  
55 bahalıdı. Matbası bahalıdı. Yazılış bahalıdı. Ona göre çevremmirler Türkçe'ye, onun içinde  
birez hayat pahalıĥdı. İlimde de ona da kôralmışıĥ. Yanı pişey örgänemmemişih. Ğij  
molladan ne örgänecih. Özü ne bilirdi bize ne örgäde, bu bele gedir. Allah yardım elesin bize,  
sonumuz ĥeyir olsun inşallah.

— Ehlibeyiti anlat?

60 Bize göre hadislerden ve ayetden Allah ..... ayetlerinden annadığımız manaya göre  
ğurannardan, ğurannan ve hadisten ehlibeyit selamunnan peyğamber sallallahu eleyselam  
ğurban olduğum. Hadislerinnen annadığımız manaynan Őie deyir ki emir yetgisi ğurani  
kerimin ayesine göre ancaĥ ve ancaĥ Allah'ın ve onun resulunun ve içinizde ki emir  
sahaplarının, hadislerden annadığımız ğäderiyen ğurban olduğum hezret eleyselam buyurur  
65 ki emir sahiplerinnen kasıt biz ehlibeyitih. Biz bele inandığımız için bu ayeye buyurur ki;  
resulu ancaĥ Allah seçer. Ayesini baĥaraĥ resulün varisini de, vasisini de ancaĥ Allah seçer.  
Niye? Çünkü diyer peyğamberlerde de, Süleyman eleyisselam da, İbrahim eleyisselama  
Allahum taal buyurur ki; seni imam ğerar ğıldım. İbrahim eleyisselam arz eliyir. İlahi  
soyumdan da, ğurban olduğum buyurur ki; benim ahdım zalimlere nayil olmaz. Yani men  
70 seçerem. Allah olaraĥ. Ğullar seçemmez. Biz deyirih ki peyğamberi nece Allah seçipse,  
vasisini de ancaĥ Allah seçer. Ğullar seçemmez. Buna göre biz ĥelife olaraĥ Allah resulü  
sallallahu aleyhi ve sellemin Allah'ın emirinnen hâzireti Āli ve diyer on bir ävladını yerine  
bıraĥdığına inanırıĥ. Resul sallallahu aleyhi ve sellem ğurban olduğum buyurdu ki; sizin  
mennen sora ĥälifeleriñiz on iki denedi. Hepsi ğureyiş ğabilesinnendi. Ğureyişin beni haşim  
75 ğabilesindendi. Bu hadise isdinaden on iki imama, hezireti Āli eleyiselam, hezireti Häsen  
eleyiselam, oğlu olan hezireti Hüseyin eleyiselam, hezireti Hüseyin eleyiselamın  
ävlatdarından olan diyer masum imamları da äyhliyereyh on iki dene imama inanırıĥ. Onnarın  
Allah târefinden peyğamberimize vasiyh olaraĥ tayin edildiyine inanırıĥ. Onnarın sözleriynen

Allah resulünü takip etmeye çalışır. Sünnetini anamaya çalışır. Amirlerini uygulamaya  
80 çalışır. Böylelikle Allah'ın amirini yerine getirdiyimize inanır. Bizden sunni arasındaki  
fark budur. Onlar ise peygamberin Allah'ın seçtiğine inanırlar. Ama halifesinin Allah  
tarafından değil, halk tarafından seçildiğine inandıklarına inanırlar. Biz de bunlara itiraz  
eliyoruz. Değeryiher eyer Ebubekir'i halk seçtiyse o zaman Ebubekir niye peygamberin eyer  
peygamber bu yolu bırakırsa Ebubekir niye peygamberin bıraktığı bu yolu takip etmez.  
85 Kendisinden sora bi halife tayin edir. Ömer'i niye tayin etdi. Etmeseydi o zaman ve bunu da  
ederken deyir islamda tefrika çıkmaz. O zaman Ebubekir dönemindeki bu tefrikaların sebebi  
peygamberdi. O zaman haşa mazallah, bu tezatdan dolayı biz amel, amellerimizi Allah resulü  
sallallah aleyi ve sellem sünneti istikmetinde, ehlibeytinin buyurduğu hadislerle anamaya  
ve uygulamaya çalışır. Bizden sunni arasındaki farklardan en büyüğü budur. Ötesi biz  
90 peygamberimizin hata yaptığına inanmır. Ayetden sabitdir. Peygamber hata yapmaz. Ancak  
bizim amirimizden konuşur. Ancak bizim amirimizden konuşan bir şahısta hata olmuş  
ehdimalı olabilir mi? Yok. Sunni deyir ki peygamber sadece vahi anında ancak Allah  
tarafından görünür. Diyer zamannarda günahda işleyebilir. Haşa biz bunlara cavab olarak  
mayide süresi elli beşinci ayette buyuruş, gurban olduğum Allah'ım taalarda buyurur; ey  
95 Allah'ın ehlibeyti Allah sizden her türlü ayıbı, her türlü rissi kirliyi pisi giderip sizi tertemiz  
ve temizlemiş isdiyer. Tertemiz olan bir şeyde ehsihliyin yeri olmaz ki, ötesi değeryiher ki  
bizim peygamberimiz bütün peygamberlerden üstündü. Bütün peygamberlerin en büyüğüdür.  
Hatemül enbiya hatemidi enbiyaların, o zaman İsa aleyhiselam beşiyhde konuşup ve kendi  
peygamberinin ..... temizliyini gavimine deyebilecek kadar bu ise vakıfıda bunların  
100 en büyüğü hazreti Muhammet sallallahu ve sellem gurban olduğum nasıl olur kendi  
peygamberliyini bilmesin. Veyat da işde sunni gaynahlarında işde peygamberimiz, Ebu Talip  
aleyhiselamnan Şam tarafına bir kervan yolculuğunda bulunurdu. Kervanın yanına hazreti  
Resullah on iki yaşındaydı. İşde yanında bıraktılar kervanın develerinin yanında, bir kilise

vardı. Oranın papazınan işde bişeler almaya gitdiler. Papaz baħdı ki o kafilenin üsdünde bir  
105 bulut ilerliyir. Bunnarı yemäye davet etdi. Bunnar ğaldiler yemäye ğapı küçüyüdü. Herkes  
ğapıdan eyildi ğeşdi. Papaz bunnara buyurdu; ğafilenizin hepsi bumudur? Onnar dediler budu.  
Dedi bi dene bi kişi ğaldı ğafilemizde o da çocuħdu. Dedi onuda ğätirin. Getirdiler ğapı  
küçüyh olmasına rağmen peyğamberimiz eyilmedi. Ğapı yükseldi. Ve keşiş bunun sırtına  
baħdı. Peyğamberimizin, ordan peyğamberin mühürünü ğördü ve arz etdi ki sen  
110 peyğambersen son peyğambersen. Şimdi mantıhsız olan şey bize mantıhsız ğälen birşey yanı  
bu Allah resulu bir keşiş kadar da bilmir miydi yanı, bu keşiş peyğunun peyğamberliyini  
ğörür, bulutu ğörür de muzeyi kerameti ğörür de, Allah resulu haşa mazallah bunu  
ğörmüyeceh kimin bişey olabilir mi? Olmaz. Mantıħ dışıdı. Sunniyinen şeyin arasındaki  
farklardan biri de budu ki onnar deyiller peyğamberimiz buyurup benim ümmetim benim  
115 asabım ğökteki yıldızdar kimindir. Hangisine uysaħız hidayet olarsıyız. Biz bu sözün  
ğarşısında peyğamberimiz sallallahu selem ğurban olduğum şu ayätini hatırlatırıħ. Ğurban  
olduğum buyurur ki; benim sözümü Allah'ın kitabına sunun uymuyannarını almayın.  
Deyiriyh senin bu dediyin, sizin bu dediyiħiz kimin olmuş olursa eyer o zaman hezireti  
Ali'nin iki peyğamberin sahabesi ve hak vasisidi, damadıdı. Sıffinde yapığı savaşı kimnen  
120 yapıdı. Sahabelerden yapmadı mı? Nährevan'da yapığı savaşı kimnen yapıdı. On iki bin dene  
ğuranı äzbere bilen ğuran ğarisi yanı ğuran kâtipleri, ğuranı äzbere bilen şahıslarla yapmadı  
mı? Bunnarın hepsi sahabeydi ve cemelde kendi ğanımıyla Ayşe'yle peyğamberin ğanımı  
Ayşe ve yanındaki Talha ve Zübeyir'nen yapmadı mı? Neteri olur. İki dene ğurban olduğum  
ayetde de buyurur ki; ğuranı kerimde iki ğurup ğarşılaşsa muhakğak biri küfür üzerinedi.  
125 Muhakğak biri küfür ve siz mömin ve kâfirlerden ibaretsiyiz. Bu ayetlerin hepsine ters deyil  
mi? Bu söz yanı bir muhakğaħ iki ğurup ğarşılaşrsa muhakğaħ biri küfür üzerinedi. Bu  
Allah'ın ayetinde sabitdi. Onnarda bir ğätirirler ki ümmetimin ayrılığı rahmetdi.  
Peyğamberimiz bele buyurur. Madem ümmetin ayrılığı rahmet idise eyer o zaman ğuranı

kerimin ayetine nasıl bahacıh. Buyurur hep birlikte Allah'ın ipine sımsıhı sarılın dağılıp  
130 parçalanmayın. Allah kitabında birliyh olmaya davet eliyir. Hep birlikde Allah'ın ipine  
sımsıhı sarılın dağılıp parçalanmayın. Bu hadisder, bu ayet tutmur birbirini. İŖde biz bunnarın  
bu gibi sözlerin özellihle Kârbâla vakasında ki halkın ümmetin duruşunu, mesela Kârbâla  
vakasında peygamberimizin ävladı hezireti Hüseyin eleyiselamın ve ävlatdarının yanında  
durannarın hepsi peygamberin ävlatdarı ve peygamberin sahabeleri ve ġarşısında durannarda  
135 aynı Ŗekilde oġ atırdılar. Bismillah deyirdiler. Ezan verilir. Onnarda namaz ġılır. Bunnar da  
namaz ġılır. Yezid'in ordusu tarafınnan İbni Ziyad'ın ordusu yanı Ömer Sed komutanı tarafı  
olan ordu ierisinde bahırsan ġuran sesderi ġälir. Bu neteri iŖdi, orda ġuran sesi ġälir. Demeyh  
ki namaz ġılmaġ, oruŖ tutmaġ, ġuran oġumaġ Allah'ın isdediyi Ŗekilde olmazsa insanı  
cehenneme aparar. Ŗiya bele inanır ve özü kimin inanmıyan insannarın öldürölmesine  
140 inanmır. Onun iin indiye ġäder Ŗiye tarihinde bir dene fetva bulammazsan kendisi gibi  
düşünmeyen adamları öldürün, malını yağmalayın, canına ġasdedin. Böle bir hadisimiz, böyle  
bir savunamız alimimiz olmuyupdu. Ama bu sunni ierisinde her zaman her zaman fetva  
veripler. Ŗiyenin canı ġanı helaldı. Malı, ırzı helaldı. Ama bizde bi dene bele fetva veren alim  
bulammazsan. Bunun sebebi bizim ġerehden de peygamber sallallah aleyhi ali sellem ġurban  
145 olduġumu sünnetine uymamızdı. Çünkü Allah resulü dävletinde yahudiler yaŖıyordu. Allah  
resulü dävletinde ġırisdiyannar yaŖıyordu. Yanı müşrikler yaŖıyordu ve onnarı hiŖbir Ŗekilde  
islami inanmaġa zorlamadı. Döymedi. Onnarı söymedi. Äsir almadı. Onnarı, belli bir mikdar  
vergi ġarşılıġında bütün ümmetden zänginnerin ġarşı vergi vardı. O verdiyi vergi ġarşılıġı  
kendi yaşantılarında serbes bıraġdı. Sora Allah resulü köleliyi ġaldırdı. Köleliye ġarşıydı.  
150 Ama o insannar, cahil insannar ki kölelihdn tarafdarlarıydı. Devam etdirdiler. Hezireti  
Hüseyin selam Kerbâla'da buyurur ki heŖbiŖeyñiz olmasa bari hür insannar olun. İnsanıġın  
ilk merhelesi hürlüyhdü. Hürlüyü savunan bir ayle bir peygamber ävladı kimnen aldı bu fikri  
elbetde ki babasınnan, kimnen aldı dedesinnen, Ŗimdi biz diyebilir miyiz ki ehlibeyit



eleyiselam ğurban olduğum kleliyden yanadı. Haşa mazallah, islam kleliyden haşa  
155 mazallah, islam kleliyden yana deyil, insannarı hrleşdirmeyden yanadı. Ama yozlaşmış  
din ve islam msdmannıh kleliyden yanadı. Yaymacılıhdan yanadı. Yağmacılıhdan yanadı.  
Onun iin  hlife dneminde hep iřđal edilme savaşdara gedilipdi. Ama Allah resulnn  
yapdığı ptn savaşlar savunma zerindeydi. Ki hezireti li eleyiselamın drdnc  
hlifeninde savaşı mmet arasında yanı mslman grnen dinsizlerin hak halifeye ğarşı  
160 başdatmış olduğları ayağlama ve isyanıdı. Asiliyidi. Allah bizderi dorđu yola hideyet elesin.  
Cemel savaşının olma sebepleri Osman'ın kendi ağrabalarına beytul malı dağıtması  
mslmannarın malını z ağrabalarına peşkeş hmesi peyđamberin srgne gnderdiyi,  
đavaladıđı Mervan kim kimin adamları gtirip hzine başı elemesi, başıısı elemesi o da  
Emevilerin yandaşdarına yağmacılara bunu peşkeş hmesi mslmannarın arasında byyh  
165 bir huzursuzluğ yaratdı. Daha ele oldu ki mslmannar hrmet đalmadı. Peyđamberin dininin  
ptn ğuralları ortadan ğağdı. Hrmet đalmadı. Dinsizliħ ze yaşantılar ışmaya başdadı.  
şarap yayđınnařdırdı, fayiz yayđınnařdırdı. Başdadılar insannar tefeciliħ yapmağa, onun  
bunun malını yağmalamağa, ırlara ğeşmeye ve bunu hlife terefderleri olanda heş kim pişey  
demirdi. Bele olanda mselmannar rahassızlarını bildirmeyh iin gldiler, Osman'a dediler  
170 sen bu başa aldığın bu yağmacıları bu peyđamber đavaladıđı şaşsiyetderi đavala burdan, bu  
đavalamadı. Bunun vini muasıra elediler. Hezireti li eleyiselam iki oğlu imam Hsen ve  
imam Hsen eleyiselamı bunun vinin, sarayının peyđamberin sarayı yoğudu. Ama bunnarın  
sarayı vardı. oğ tspl, tcpld ki peyđamberin sarayı yoğuydu. Ama bunnar saray  
đayrdılar.  hlife saray dzeltdiler. Bu saray dzetmeh islamın Allah'ın đanununda yeri  
175 yoğudu ki, gldi bu sarayın etirafına hezireti li eleyiselam hkmet ğonağı ki deyilirdi. z  
oğullarını ğoydu ki bu syanılar ona zerer vermesinner. Bu syanılar bu ve su ğoymadılar.  
Hezireti li eleyiselam z linnen iyinde ğırđ ğn boyunca oraya su daşıdı. Da o syanılar  
ki artığ son hedde vardı. Bağdılar ki imam Hsen'nen imam Hseyin'i yaralama pahsine

saldırdılar. Hökümet gonağına biri arħa tärefden dedihlerine göre duvarı aşdı. Ve Osman'ı  
180 öldürdü. Osman'ı öldürdü. Osman da deyilir ki ğuran oħuyurdu. Ğanı tüşdü bu ğuranın  
üsdüne barmahları da dorğandı. Peyğamberin arvadı Ayşe, ta bu olay olduħdan sora halk  
toplandı. Hezireti eleyiselama sen bizim ħälifemizsen. Ĥälife ol bize, hezireti eleyisela  
ğurban olduğum bunnara dediki bu haħ benim deyil ki, dediler senin hakğındı. Ğurban  
olduğum buyurdu; bu haħ benimdi. Yirmi üş senedi meni ävimde niye oturduñuz. Men yirmi  
185 üş senedi gözümde tikân, boğazımda gämiyhnen yaşadım. Menim hakğımdı, ävde niye  
oturduyuz. Menim hakğım deyiliydi. Mennen ne isdiyirsiyiz. Äl çähmediler. Dedi ħälifemiz  
olmuyunca äl çähmiyecih. Sen ne desen biz o senin sözee baħacıħ. Gäldiler buna beyyet  
elediler. Hezret Äli eleyiselama beyyet elediler. Senin ħälifeliyi biz ğabul eliyiriyh. Bele  
olanda Talha'nın Zübeyir adındaki peyğamberin sahabeleri ki görünen adamlar hezireti  
190 eleyiselama gäldiler. İsdediler Rey şähirinin valiliyini isdediler. Hezret eleyisela  
buyurdu; men sizi yanımda görmeyh isdiyirem. Bunnar baħdılar ki hezireti eleyisela  
bunnara Rey şähirinin veliliyini vermiyeceh. Hacca getme bahanesiyen çıħdılar. Ayşe de ki  
Osman'ın öldürüldüyünü eşidende ki öldürülmeden önce ki her zaman adama yaşlı sansar  
deyirdi. Kâftar kişi deyirdi. Kâftar kişi, bu kâftar kişi, bu aħlı başında olmayan sayıl kâftar  
195 deyirdi ki bu adam hakğında yanı Osman hakğında, ele ki ögende dedi ki ele hezret Äli  
eleyiselama dedi bunun ğatillerini mee vermelişen. Men bunnarı hökmeliyecem. Hezireti  
eleyisela ğurban olduğum bunnara heber ki gönderdi. Dediki sizin bu yapıdığınız yanışıdı.  
Cemäl, hacca getme bahanesinnen yığışdılar. Yüz älli binden az, yüz ğırħ binden artıħ adam  
topladılar. Hezireti Äli eleyisela bu iddayı elediler ki sen Osman'ın ğatillerini bize  
200 teslim ele, hezireti Äli eleyisela onnara buyurdu ki; ğuranın hökmüne göre ğuranda buyurur;  
biz öldürenin velisinin yanı sahabına apaçıħ haħ vermişiyh. İsdiyirse velisini öldüren öldürer.  
İsdiyirse onu azad eliyer. Ama dedi ki sennen Osman'ı Ayşe, sennen Osman'ın bir aħrabalığ  
yoħdu. Ğäbilenizde bir deyil, Osman'ın uşahları durur. Oğlu durur, arvadı durur. Bunun ğanı

ancah onnar isdiyer. Sen isdememelisen Talha, Zübeyir sen de aynı gavimnen deyilsen sen  
205 niye bunnarın ğanını isdiyirsen. Sora bunun ğanı, fayılı kimdise siz onnara deneyin budu.  
Getirin ħalife menem, benim huzurumda velileri de gelsin. Adaleti icra eliyeyh.  
Hökmeliyeyh. Osman'a bir ğılış vuruplarsa Osman'ın velileride buna bir ğılınç vursun.  
Bunnar dediler yoh, sen onnarın öldürülenlerini bize vermelisen. Dört bin dene adam ğılıcı  
ğaldırdı dediki Ayşe'ye öldüren biziyh. Osman'ın velisi kimse ğälsin ğabağa biz diyemizi  
210 vereyh. Sen aħrabası deyilsen ki sen niye diye alırsan. Bu iddaynan ki bunnarın iddası  
nāfileydi. Öz nefislerinnendi, günahlarını hezireti eleyiselama paħılıħlarınnan,  
ħayınlıħlarınnanıydı. Ħayınlıħ üçün bele deyirdiler. Çünkü onnar hezireti Āli eleyisela  
ğurban olduğumu başa ğälmesinnen çoħ rahassız nigāran oldular. Niye? Çünkü adaleti berpa  
eliyen, elen eliyen edaleti yayacaħ olan kimiydi? Yegāne şahıs hezireti Āli eleyisela  
215 Onar bilirdiler hezireti Āli eliyisela ki ħälife, ħälifeliyi ki başa ğäldi. İcra olundu. Bunarın  
yaşam hakğa ğalmıyıp çünkü islamnan o ğäder kenar gedilipdi ki artıħ islam adına bir addan  
ibare ğalıp, heş bişeyi heş ne ğalmıyıpdi. Dedim da cemälde iki ordu ğabaħ ğabağa ğäldi.  
Hezireti Āli eleyiselaın ordusunun sayısı on iki binner on beş bin arasıdı. Ayşe'nin ordusu,  
Talha'yın ve Zübeyir'nen bereber ordusu da yüz älli az yüz ğırħ binner çoğuydu. Adam  
220 varyıdı. Bu iki ordu ğabaħlaşanda Ayşe'nin ordusu mafoldu. Ayşe'yin özü hezireti eleyisela  
tärefinnen āsir elendi ve Medine'ye gönderildi. Ona deyildi ki sen get milletin içine,  
peyğamberin ħanıımı tanırsan. Get ona hürmet ele, Ayşe'ye deyildi ki sen ğuranı kerimin bu  
ayesini eşitmemişdin? Ğuranı kerimde Allahum taal ey peyğamberin eşderi siz başğa  
ħanıımlara benzemezsiyiz. Cahiliye dövüründe ki kimin açılıp saçılmayın. Eşiye çıħmayın. Siz  
225 savaşımayın. Sizden cihad ğaldırıldı. Siz savaşımayın. Herb elemeyin heşkesden. Eşiye de  
çıħmayın. Sen bu ayeti eşitmedin mi? Ayşe hem bu ayeti gözünün, ālinin kenarıynan bu yana  
atdı. Öz şahsi ħırsınnan hezireti eleyisela olan kininnen ve nefretinnen atdı kenara, başına  
adamları yığdı. Ve islamda tedavisi olmayan, eyleşmesi olmuyan ele bir yara āmele getirdi ki

hele hele o yara eyleşmiyip hele insannarın arasında bu tefrika devam eliyir. Birileri dedi ki  
230 bir yerde hezireti eleyiselama gâldi arz eledi. Ağa bir yerde sen varsan peygamberin emisi  
oğlu damadı, vekili bir yerde de peygamberin arvadı men ne bilim hansıyız haşsıyız. Hezireti  
Äi eleyiselaḡ gurbaḡ olduğum buyurdu ki; sen yalan ġonuşursan. Sen hakđı tanısan hakğa  
uyannarıda tanıyırsan. Bu ayeleri gören bi adam Allah'ın bu ayesini gören ey peygamberin  
eşi, siz eşiye çığmayın, cahiliye dövüründe ki kimin açılıp saçılmayın. Sizden cihad ġaldırıldı.  
235 Äviñizde oturun. Bunu gören peygamber arvadı neynemeliydi? Ävinde oturmalıydı. Cemelde  
ne iş görürdü. Älinde ġılıç etirafındaki adamlarınan bereber, bilenner bunu yoğ Ayşe  
ġandırıldı, oraya gâldi. Birileri bilmem yallatdı oraya gâldi. Bunu da ġabul eleseh, Häsen'i  
Müçtäba eleyiselaḡ, peygamberin birinci torunu, nevâsi olan hezireti Häsen'i Müçtäba  
ġurbaḡ olduğum şehit edildi. Zehirlendi, muaviye ve suikasları terefinnen zehirlendi. İsdediler  
240 getireler hezireti peygamberin ävine ġuyluyalar. Medine'ye, Ayşe ġabaġa gâldi. Dedi buraya  
ġuyluyanmazsıyız. Bura benim ävimdi. İmam Hüseyin eleyiselaḡ ona dediki sen  
peygamberden boşanıpsan er öldü, altı ay sora arvat ister istemez nikâhı tüşer boynunnan.  
Senin merasda hakđın yoğdu. Uşaġın yoğdu ki payında olsun. Ora peygamberin ävidi.  
Peyġamberin ehlibeyiti äv ahalisi biziyh, nevâsi biziyh, uşaġı biziyh. Ancağ irsi biz apararığ.  
245 Meras bize ġalar. Onun vereseti bize ġalar. Ayşe dedi ki oraya ġuyluyammazsıyız. ġuylasayız  
men oğdan bunun tabutunu oğluyarm. Asġärlere emreledi ki oğlayın bu tabutu, onnar  
peygamberin nevâsidi. Heye elediler. Ama Ayşe heye elemedi. Asġärin elinnen çâhdi oğu özü  
oğladı. Häsen'i Müştaba salamun tabutunu özü oğladı. Tarih rivayeter o ġäder oğ vurdular.  
Kirpi kimin her tärefi oğuydu. Tabutun her tärefi ki o zamanda tabut dediyimiz iki dene  
250 ağacın arasına üsdünde tağda olmayanı, beden kâfende görünürdü. O bedene o ġäder oğ  
saplandı ki yer yoğuydu. Ayşe'nin bu ihaneti burda da pitmedi. Yanı dinnen olan ehlibeyit,  
peygamberin ehlibeyitinnen olan nefreti her zaman ve her zaman yeri ġälende üzre olurdu.  
Ama milletin içinde sevir görünürdü, can yandırır görünürdü. Yanı iki yüzlülüh eliyirdi. Bu

yapmış olduğu emellerden özünün ne olduğunu ortaya goyur. Sonra peygamberin bukğader  
255 arvadı var niye bunnar bukğader ravaşda deyil Ayşe önde tutulur. Peygamberin tãh çocuğu,  
uşadı kimnen olupdu? Hezireti Hãtice selamullah aleyhadan, o niye bu gadar deyilmir.  
Ayşe'di. O birsi arvatdarı niye deyilmir. Sora ğuranda buyurur ki; ävlendiyyiniz eşlerinize  
nihirler verin. Nahir bağlayın. Şahatdar tutun. Ayşe'yin mehirin bilen var? İslam tarihinde bir  
adam desin ki bu tarihdi, İslam tarihidi. Bir adam desin ki Ayşe'nin mehiri peygamber  
260 tãrefinnen bukğader belirlendi. Ama hezireti Hãtice selamullah aleyhanın mehiri bellidi. Be  
Ayşe'yin niye mehiri belli deyil, biz annıyırırđ. Bunnar peygamberin ğapısına ötürülen  
cariyeleridi. Özlerini peygambere hizmet o hizmetçi olarak atfetdiler. Özderini ele dediler. O  
ğapıya gãldiler. Ama sorasında da o ğapıya ihanet elediler. Peygamberin ehlibeyitine  
tüşmançalığ elediler. Belelihnenn Allah'a tüşmançalığ elediler. Vesselam.

**Söyleyen : Yaşar Aksu, 51 yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

10 **Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Zülfikâr Köyü**

**Derlenen : a) Hayat Hikâyesi, b) Hayvancılık, c) Tarım, d) Düğün ve düğün oyunları, e) Peynir yapılışı**

Yirmi dağar diye bir yerim var, yirmi dağar diye bir yerim var. Orda bi ävimi yapırdım.

15 Ävimi yapırdığım taħdirde yüz sänelih bir çidar yolunu gäldi ğapatdı. Müsdüman olan bir insan herkese su yolu verdi, bana vermedi. Bunun inancı neye bağlı olabilir. Bunun inanşları ne olabilir. Bu gibi putu yapmaħ deyil putu ğirmaħ deyil, asıl putu yapanlar bele ki insannar deyil midir.

İnancı olmuyannar, insanlar için, inancı olmuyanlar için nasıl bişey inanca zad olan insanlar

20 var ki içimizde ele insan var ki içimizde ele insanlar var ki Yezit soyu daşıyan insanlarımız

var. Eyer Müsdümanıħsa adımız müsdümandı. Yezid ğanı daşıyan insanlar var. Bu gibi

insanların Allah yardımcısı olsun. Nehlet olsun demiyorum. Nehlet olsun demirem acıyırım,

çünkü bu gibi insanlara men her zaman deyirem Allah yardımcısı olsun ele bişey deyil ki

ğonşuluħdu yer ğonşuluğu kóy her zaman daėılmaħdadı. Gün ve gün köyümüzde evler

25 ğälmehdedi. Her gün ev ğadır. Köyümüz boşaltıldı okulu, sehzen haneydi äv, hindi okulumuz

ğapanıpdı. Kóyün okulu ğapanıpdı. Zülfikâr köyünün okulu ğapandı. Adam olmadığı için,

öyrençi olmadığı için, verilen sözler yerine ğälmediyi için birbirinin ğayınlığın çähdüyün

üçün bu gibi şeyler insanların her zaman gät be gät uzaklaşdırır. Başğa birşey diyeceh gücüm galmadı.

30 Asgärrih birinci Adabazarı Hendeh'de yaptım. İkinci olarak gäldim Adabazarı'na, üçüncü Sinob'a gäldim. Sinob'da yaptım. Amerikan üsdünde yaptım. He Amerikan üsdünde yaptım. Ordan da iyi ve kötü hayatımıza devam etiren oldu. Sen sor men söylüyüm.

- Çocukluğunuz nasıl geçti?

Uşahlığım goyun otarmağdan, mal otarmağdan gäşdi. Hep böyle hayatım, reşberliçilihden de  
35 devam edirem.

- Hayvancılık yaptınız mı?

Yapdım. Hayvançılığ yaptım, inancım oldu, gardaşıma bi kısmını verdim; inancım oldu ahrabaya, dosda el atmaya başdadım. Hepsi yanlış yapmaya gahdı. Gäne de bişey sağlıyamadım. Böyükbaş, ufağbaş da sahladım. O da babamın zamanındaydı ..... .. önceydi.  
40 Nasıl deyim yaşantım, oğlumu ävlendirdihden sora bele bi insanla gäşilaşdığım peşman oldum. Biz insan gibi insan olduğunu bilirdih, o insanlığdan habersiz olan bir insandı. İnsan olduğunun farkında deyil, ama ne var ki insan diyeceh ..... ben yanı gızı vermemehde, gälinimi vermemehde, bedduva töhmehdeyem. Bir ahraba olur, ben maddi manevi konuda gonusmuram. Namus meselesidi. Maddi manevi gonusunda gonusmuram, altınımı da  
45 götürdü, şunumu götürdü, bunumu götürdü. Ama bu şekilde yaptığı için çoğ zoruma gätidi. Bilirsen, misafir adına götürürem gelinimi, dedi vermirem. Dedi vermirem. Neye dayanaraq o da , söyle mene, men senin oğlunu sevmirem, onun gaynatası deyir. Men senin oğlunam, hindi bu biri hacıya, hocuya hepsine başvurdum. Bunnan insan çılmaz diyerek gäldim oturdum yerime. Hacıya, hocuya, mollaya, hepsine söyledim dedi ondan benim, bizim ilgimiz  
50 olmaz. Bunnan insaniyetliyin bi alakası yoğdu deyirem. Gätmemize raymen gälmemize raymen aylemnen gätidim,....., gätidim, babam gätidi, sähzen beş yaşında benim babam gätidi oraya bir buyur diye hitap etmedi.

- Yoncanın ekimi nasıl oluyor ?

Yoncayı ekirih, su gälende kıtdıg çäkirih, zorluğ çäkirih sularımız olmur. Valla su hakgmız  
55 olur çäkirih, insanlar gitdihçe insanlıhdan çıhır, insan diye bişey galmıyıp, düzen galmamış,  
ne hacı galmış, ne hoca, he herkez payı özüne çäkir, kendi manfaatını isdiyir. Tüşünereh  
şedir, başgasının manfaatını kimse isdemir. Emele olmasını bile isdemir, guru yaşamasını da  
isdemiyeen insanımız var, bu insannara sadıgıg he..

- Başka ne ekiyorsunuz ?

60 Ele sada yonca ekirem. Topluyup satıram, malım oldu malıma verirem. Mal var üş dene var.

- Düğününüzü anlatırmısınız ?

Men Ğarağoyun'dan ävliyem. Ğaynatam şeker kimin şeker bir insanıydı. Ben kôyümde  
otururam, reymetdih bacanağım Hüsnü var onnan gätlih, bi defa gätmehnen bana gapısını  
aşdı. Kimin oğlu olduğumu söyledi. Hepsini şeyledim. Elçimi gönderdim heş bir sıhıntı  
65 çähmeden evet dedi maşşallah Allah versin gaynden kimseye gösdermesin o gayneneden  
memleketde yoğdu. Heş bir şeye dayanmadan babamı görer görmez gızım sene ğurbandı,  
götür gät dedi, heş, heş bir zorluğ çıharmamağ he.. Bin dokğuz yüz sähzen säkgiz'de toyumu  
eledim. Güzel toyum oldu. Şen bir düyünüm oldu.

- Bey gecesi oldu mu ?

70 Bey gecesi neyini annadım bilmirem ki, o zamanki bey başlarında büyük insanlar gälerdi.  
Cello cüllo toplanmazdı. Bir gün bey başında bizim köye iki dene, dene dilençi gäldi üş dene  
ğızı var, biz bi oyun çıhardığ. Şey dilençi gızdarı muğdere täslim etdi. Dedi ki gızdara bağ  
men gedirem namaza. Muğder de namaza gidende bähçi täslim etdi. Beyhçi de bunnarı  
götürdü ävine, gätli bağdı ävimde kimse arvadı evde deyil, gäldi hanımı, dilençi de dul bi  
75 gadinıydı. Muğder analarını aldı, eza bir ğarısını aldı, kadın dönünce dedi gızlarım nerde,  
ğızdar dedi biz mutduyuğ biz burda ğalacığ. Ğızım siz ğarınıza noldu be siz üç ay ğaşmeden  
burda ğarınığızı şışirtiniz. Bu gibi oyunlarımız oldu.



—Başka hangi oyunlar var?

Çoğ oyunlar var unutmuşam valla unutmuşam.

80 Şimdi ineh hesdeliyi çıhıp ona dayanarağ iki dene ineyimi götdüm satdım. O da başıma geldi şükür. Çiçäh hastalığı görmemişdim. Bu gibi hastalıklardan garşılaşdığ. Valla tek onu bilirem, bi de sarılığ diye bir hastalığı var.

—Hayvanlarınız süt veriyor mu?

On kilo veren var, beş kilo veren var.

85 Telefon görüşmesi:

Hardasan yavrum, evdesen men de İdirdeydim. İdirdeyem. Neyi. Tamam. Hele dedim

İsmayil'in yanına uğrayam hele bağım gedim gelim, ama ona da telifon açacam. Heye dese gidecem. Heye demese gätmiyecem. Eye kiri de boşver, yoğ yoğ men hindi gağıram ora

gidem. Yoğ sağ ol, yoğ sağ ol, sağ ol oldu. Baban hardadı, baban hardadı, selamımı söyle. E

90 yoğ men gidecem oğlum, men o zamana galmanam. Yoğ yoğ men gidecem. Yoğ teşekgür ederem. Yoğ yoğ sağ ol ya sağ ol hacı babaya selam söyle tamam tamam oldu men gağıram Ali.

- Peynir nasıl yapılıyor?

Peyniri nasıl yapıyoruz. Peynir südünü bildiyim gäderiyle mayalıyıllar, kimisi meselesi pişirip

95 soyuduğdan sonra mayalanır, kimisi meselsi hafif ısıtır mayalıyır, kimisi de soyuğ mayalıyır.

Olur südden yeni çıhdığı zaman bigün mayaladığdan sonra üsdüne daşını göyursan, yanı

yoğurt eledihden sonra mayalıyıp peynir ..... süzdükden sonra peynir gıvama geçir.

**Söyleyen : Hacı Hüseyin Yanar, 73 Yaşında ( 1942 )**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Cennetabat Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Bayram kutlamaları, c) Hayvancılık, d) Tarım, e) Eski zamanda Ermeniler ile ilişkiler**

Hacı Hüseyin Yanar, bin dokuz yüz kırk iki doğumlu. Batman'da asgârlilik yaptım. Bunnan sora tam otuz ay asgârlilik yaptım. Onnan sora gâldih kendi köyümüzde uğraşdih. Çifçilihnen filan da uğraşdih. Äsgiden öküzler varıdı. Onnan, sapannan yer sürürdüh. Şimdi trahdör yohudu. Aşşama gâder tırpannan buğdaları biçiyodu. Kendimiz topluyodu. Çoğ fakirlik deviridi yanı o zaman. Bişey yoh, camış sahlıyardih, inäh sahlıyardih. Onnaran, onnan sora gardeşime deyim, gördüyün bu ganalları şu gâder kürehnen çalışıyodu. Kepçe yoh bişe yoh nereden bilirsen. Ğazığışlağınan tam Babacan'a gâdar kürehle çalışıyodu. Torpağı kürehle atıyodu dışarıya, 20 Araz'ın önüne gördüyün bu çalıları döküyodu. Urusye'ynen biz Ermeni'ynen bizim aramıza suyu kâsip çağardırdih buraya. Bir gün telefon gâler ki, iki dene asgâr var, bizim yanımızda Ğazıkışlağ'ına suyu kâsdiyimiz zaman, äsgi tarihleri annatıyorum biliğ musun dört dene Ermeni asgâri gâldi. Çıhdı suyun üzerine, bizim suyu kâsmeyin bizim balıhların suyu, balıhların suyu ğurutmayın. Neyse goymurdu kâseh, bizim asgâr ordan gâldi. Älinde ağacı yanı bizim dilce 25 danışırım. Dedi birağ dedi senin ne işin var burda. Dedi senin gölun ğuvvetdi midi. Bizim asgâre dedi bilirsen dedi tabi, iki asgâr orda bir sürü asgâr var, Ermeniler'in asgârleri, bunnar getdiler,

getdiler. Bize muh̄dar s̄yledi ki, olum ıhın dıŒarıya Ermeni asḡari ḡalir. D̄ort beŒ cemse yendi civirin arasına, altına baŒdadı isdediler bizi vuralar. Bizim orda bi tene oranın r̄utbesinde yarbay mı, albay mıdı. Azeridi. Azerbeycannıdı. Onnarın baŒındadı. Bu bunnara deyir ki vurmayın

30 adamları, bunnar su ũun yapmıŒlar. Bizim ũun yapmıyollar. Ākinneri, tallaları yanır. ifidiler. Bırahın sularını aparsın. Bu haber ḡalir. Bunun ḡalip ḡotŒrŒller Œeye Mosgovo'ya, buna ceza veriller. Sen niye goymadın bu asḡar bunnarı vura āmir vermedin. O yōnnen bu bizi vurmağı biz ıhđıh sudan dıŒarıya, dıŒarıya ıhđıhdan sora, tamam bir dakĒa dur, onnan sora biz ordan suyu baĒlıyıp getirerdik. Yirmi d̄ort saat bir bize su vererdiler muh̄dar, yirmi d̄ort saat da

35 s̄akgiz dokĒuz somar yeri ancah irlŒsuluyardıh. Bir bele su ḡalirdi. Bırahmırdılar ki gele. PŒtŒn ne k̄yleri su verirdi. Bize ḡalen su kutarırdı. Pamuh ākerdih s̄akgiz somar yerden iki ton pammuh ıhardı. Pammuh topluyardıh satardıh. Onnan sora yonca ākerdih. Yoncayı iki defa suvarardıh bir senede su azıdı yanı, yoħudu. Onnan sora pancar ıhđı. Pancar āhdih. O zamanda Œey verirdiler beŒ daĒar altı daĒar bele yer verirdiler ki herkes, fazda vermezdiler. Kota

40 vermirdiler. Kota vermediyinnen dolayı bir āve ũŒ somar d̄ort somar pancar ākerdih. ũŒ d̄ort somar pancar da oħ ıhŒsaydı otuz ton otuz beŒ ton pancar ancah vererdi. Pancarın kilosu da otuz ĒuruŒ, bir para ıharmırdı. Yanı alıŒđıĒın zehmetin ĒarŒılıĒı alamırdın. Ceryan yoħudu. Āvlerde ḡordŒyŒn siz ḡormedyiz. erāh varıdı. Ēercāh, bele ĒalĒırdı yarpaħları o baŒlarında bu Ēāder Œey varıdı. Dene olardı. O deneyi sacın ũzerinde Ēavurardılar, tāndirin ũzerinde evire

45 Ēavura bunun yarpaĒı ıhırdı. ĒabuĒu ıhardı Ēalardı yaĒı, bu yaĒını ḡordŒyŒn āl desderleri varıdı. Yarma ākiyorlar. Āsgiden onnan ākirdiler, bu āzilirdi. Bunu t̄okerdiler Ēazanda Ēaynıyordu. Ēaynıyrdı. Bunu sŒzehde sŒzdŒhden sora ḡordŒyŒn aynı bu yaĒ olurdu. Motor yaĒı kimin, daha Ēara olurdu. B̄yle tenikeden ıraħ yapırdıh. T̄okŒrdŒh onun ierisine pamuĒu b̄le yapıyordu. Ēoyurduh onun iinde o yanırdı. Onnan biz āvde otururduh yanı, ikincisi ḡordŒyŒn

50 burası äv damıdı. Äsgiden oda nerdeydi. Oturacađ bişey yoğ, o tarafda açırdı. Bir ğapı da ağuradı. Ađurun sıcağıyla burda yaşıyrdığ. Onnan sora köşede bir ocađ yapırdılar. İçerde yemäh yapırdı. Bizim sobamız yiyeceğ yapacağ yerici oradır. Başğa yoğ, diyesen bu sobalar varıdı. Soba yağan yoğ, o tarihde men dedim äsgi tarihi onnan bu terefe deyil, onnan sora ğardaşıma deyim, ortada tändir varıdı. Ähmäh yapmak üçün tändir üzerinde baca varıdı. Bacayın üzerine bu

55 ğäder bele bir yuvarlağ ot basardılar. Dışarıya pencere yoğ, ğarannığ aynı hapis gibi herkes ağşam girerdi orda yatardı. Şafağ saat yoğ ğoruz ötende üçüncü baanda biliyoruğ sabağdır. .... annelerimiz ğağardı. Bi tene sopayla o pencereni açardı. Orda ışık tüşerdi içeriye, ele günner yaşadığ yanı bildin? Şimdiki günner biz şimdi olsaydığ üş ğatı yaşıyardığ. Çoğ zor günner çähdiđ yanı biz çoğ zor günner. Şimdi indiki adamlar bağıyorum tärlihle sulamaya

60 gidiyollar. Motorla sulamaya gediller. Onda motor ne ğayırdı. Bişey yoğudu ki ğördüyüm bu hayvannarın derilerinden çarığ tikirdih. Ayağğabı yoğ, birinin heyvanı ölürdü. Gedirdim deyirdim ya mee bir iki ğariş ğäder yön ver çarığ tikiyorum. Yalvarırdım o iki ğariş yüne bir gün ağşama ğäder çalışırdım ona. O zaman bulunmurdu. Deri var ya köyün hepsi aynı geyirdi. Bir adam deyil, ağası da paşası da ayağğabı icat olmamışdı. Yoğuydu. Soyra oldu mesele, otuz

65 beşden felan bu terefe oldu. Otuz beş, bin dokğuz yüz otuz beş tarihinnen bu terefe düzeldi. Yanı bin dokğuz yüz yirmilerde, yirmi ikilerde, otuz beşlerde, ğırđlarda yoğudu. Ben ğırđ iki doğumluyam. Ğırđ üş tarihinde ğırđ dört tarihinde ben ğırđ säkgiz tarihinde çarığ geyirdim yanı, ayağğabı yoğudu. Bir adam ayağğabı giyende, Tırabzon ğaloşdarı varıdı. Ğırmızı lasdiyidi. Geyirdiler. Bu adam ne zängindi. Bu ğaloş geyir. Äyağın da äyađğabı var, onnan sora ğardaşıma

70 deyim. Pantolon yoğ, ğördüyün beyaz döşşehlerin vitilleri varıdı. .... onun älde tikerdiler annemiz .... onnarı giyerdiler. Pantolon nerdeydi. Heş bişey yoğ, corab pammuğun özünnen peşiyi eyirerdiler, yünü eyirerdiler. Çiyidi çığarırdılar. Onu eyirirdiler. İp yapırdılar. Bu ipden

çorap yapırdılar. O corabdan geyirdih. Yanı diyesen naylon çorap çığardı. O zaman yoğudu bişey. Bugün bişeler varıdı. Onnan sora äsgi arabalar var, bigün çocuğuş böle duvar çamurdu.

75 Duvar uçurdu, bahdıh duvarın altında iki dene ceneze, öldürmüş Ermeniler, çamırın içerisine bırağmışlar. Üsdüne de çamur vurmüşlar. İki dene gafa gol, mol hepsi Ermeni öldürmüş onnarı ha, çığardıh. Neyse topladılar bi dene torbaya götdüler. Mezarsanığa guyladılar. Onnan sora äsgiden gördüyün bu camışlar var, camışların yağurduyla, südüyle geçiniyordu. Yağ yoğudu. Sora fite yağı çığdı. Fite yağı deyirdiler ona, onu da öyrenmemişih onu yiyeyh. Şimdi bizim yanı

80 saatımızın bu yaşanması hayvan yağı yemäyhnen bu yağların arasında çoğ fark var, bu yağlar çığdı, hasdalıh çoğaldı yanı, her türlü hasdalıh var yanı, bah benim özüm yetmiş üş yaşındayam. Yanı hele hindiye gäder yanı vite yağı yediyim yoğ, sen onnarı, yemem men, çünkü ne bilesen ne otun yağıdır. Her madde var, ema hayvanın döşünnen çığın yağ her çeşit ot yiyor. Her hasdalığa garşıdır onnar, hasdalıh bulaşılmaz. Yannız bu yağdan bulaşılar hesdelih. Görürsen

85 şimdi bu durumda ne var bah ganser hasdalığı äsgiden ganser men görmedim. Äsgiden fälş görmedim. Hasdalıyırdıh äsgiden sarı illaşdar varıdı. Gızamıh çığarırdıh. Kışın günde üş tene dört tene adam ölüdü. Doğdor yoğ, hesde bahın yoğ fakirlih deviridi. O illacı atırdıh. Yazın gününde öyle bir äsirdin ki böyle ele bir hasdalıh sıtma hesdelih, o illacı atırdıh. O illaş seni durdururdu. Onnan geçinirdin. Ne doğdor varıdı, ne hâkim varıdı. Heş bişey yoğ. Garı göca

90 illaşdarı, Urusye'de oğuyup gälip loğman olupdu. Defderi goyur önüne neren arğıyır? Başım arğıyır ya golum arğıyır. Ona göre sene kendisinnen illaş yapır. Gedir dağlardan ot topluyup getirir. O illaşdan yapır, seni tedavi yapır. Ämeliyet felan yoğdur. Şimdiki başım arğıdı doğdura get, valla sen felan hasdalıhsan, üşüdüpsen ya şu o here bir täsıs goyur. Ben burda getdim doğdora doğdor mee dedi ki senin şeydi, gälbinnen rahatsızsan o hösgürürem. Getdim Bursa'ya

95 göyüs hastanesine getdim. Adam bahdı. Filimimi çähdi. Dedi heş bişeyin de yoğdu. Yeter bu

korasbirinner var, bunnarı gullanma. Bu see zarar edir. Heş bunu gullanma. Başğa illaş verdi mee gâldim. Ğeşdi getdi. İndi ben ğırh üç senedir camiye āzan oħuyuram. Ğırh üç yıldır tāh ğuruş, ücüret aldığım yoħ, Allah rızası üçün oħuyuram. Ğırh üç yıl, baħ benim āv hemen hemen beş yüz, altı yüz kilometiredi. Uzaħdı yanı, yanı hemen bir ele var beş yüz metre olar. Yanı beş yüz 100 metre olar. Yanı sāhzen, e neyniyirsen onu sen, hele bi dakğa dur ğonuşuram da, indi gözünü sevim ne yapırsınız? Ğenşsiñiz dorğu olun, dorğu ğonuşun, yalanınnan filan iş çıħmaz. Bunu ğandırım, bunu yapım. Bu olmaz. Hayatda men bunu yapmadım. Bu yaşı gâldim. Otuz ay asğarlıh yapdım. Batman'da, Siirt'de orayın da hepsi benim başıma yemin ederdiler. Çünkü neden? Ben kötü işnen uğraşmadım. Hilleye uğraşmadım. Sākgiz senedi yazılmışdım Mekke'ye 105 gidem. Geçen sene çıħdı. Allah hepiyize nesip etsin. Getdih ziyaretimizi yapıdih gâldih yanı, kendi imkânımıznan kimseyin imkânıynan yoħ, elesi var ki arabayla dolanıyor. Haca gâlip, gedemmir daĝa çıħammır. Ğalır yerde o ziyareti yapammır. Nurdaĝı var Mekke'de, çoħ yühsek bir daĝdır. Ğırh beş ālli kişiyih çıħammadıħ. Beş kişi çıħdıħ oruya. Allah mee ğuvvet verdi, çıħdım ora, biz bu daĝın deppesinde, buraya burda sākgiz rekat namaz ğıldım. Ben orda 110 Nurdaĝı'nda. Şimdi her şey nāsip olacaħdır. Zor işi yoħdur. Bir adam bele çıħaram bele yaparam. Getdi yolun yarısında çıħammadı. Ğalbi olan çıħammadı oraya. Çoħ zordur yanı, arħasında meyminner o ğadardı ki, hadinnen fazda, yaban hayvannar daĝın arħasında. Bazı zaman baħırsan gâlip namaz ğılanda tārlihlerimi ğötürüp gedir. Ne ğayıırır. Yanı durmur bir yerde, yaban hayvannar var, daĝın başı arħasındadı yanı, ben gözümnen ğördüm. Dört beş dene 115 özü baħ demeh ki biz nerdeyiyh ordan bu ğāder ğörünürsen sen, o ğāder ükseħ daĝdı yanı, aşşāĝıda insannarı bu ğāder ğörürsen. Şimdi bu yannar taşdı. Daşdan bele tuta tuta çıħırsan. Bu ğāder basamaħ var, şu ğāder bir bele betonnan basamaħ ğayırıplar. Bu ğāderi fazda deyil bir āyaĝı ğoyacaħsan. Bu taraf da daşdı. Bu teref de daşdı. Yanı çıħmaħ çoħ zor yanı ğänşder

çihallar. Yaşdılar çihmağa çoğ güşdür yanı, ora getdiyın zaman da Allah cümle âleme nâsip  
120 etsin. Orda gâñş gidecehsen. Valla yaşdanım, para topluyum zaman gâlsin gedim. Töbe edim  
deyil, töbeniñ ğapısı açıhdır her zaman, ne zaman töbe etsen bu yoldan ğayıtsan ğayıdabilersen.  
Arabam fireni kimdedi. Şofurun âlindedir. Firen tutmasa araba gidecehdir. İnsan da aynıdır. Odu  
kû iman da gâñşihdedir, dorğuluğ da gâñşihdedir, yaşam da gâñşihdedir. Yaşdandın aħşama  
ğäder men töbe edirem. Töbeyi yapammazsan. Evet deyirsen ama yapammazsan,  
125 yürüyemmezsen onun dalıca tamahın güşleşir. Yaşdandın tamah güşdeşir. Ya bunu ben ver bana  
nolacağ diyecem. Halbuki adamın üzü, o alanda nolup gâñşdi. Tamah bele ğätirir insanı, bilirsen  
menim dediyimi. Hindi odu kû ne yapırıyız yapın dorğu olun, dorğu yola gedin, ğazansayız  
hükümet hökümete dorğu ğörev yapın, öretmen olsan dorğu ğörev yap; yanı rüşvetnen,  
dalavereynen bu ğäder para alacam. Bi saat fazda öretmennih yapıp bu saatımı alacam. Bunnan  
130 kimse başa çihammaz yanı, hayatda dorğu olun, dorğu yola gedin, ibadetderiñizi yapın. Her  
zaman Allah sizin yardımcınızdır. Bunu bilin yanı, tamam dede.

Önceden gidende burdan deveyle gedirdiler. Deveyle, Kerbâla'ya gidende, Meşed'e deveynen  
gedirdiler. Ele olurdu kû haca gidende üç ay yol gedirdiler. Kervan kervan kervan, on, on beş,  
yirmi kişi kervan, kervan yol giderdiler. Üç aya zor giderdiler beki, ğolay bişey deyil çoğ zordu.  
135 Kerbâla'ya gidende burdan çihallar şeye İran ğapıya yerde, İran ğapıdan orda develer var,  
mineller Kerbâla'ya gedeller. Ziyaratdarını yapallar. Dışarda yatallar. Otel yatağ matağ yoğ, ben  
bin dokğuz yüz yetmiş yeddi tarihinde men Kerbâla'ya getdim. Neyse onnan sora da arabalar  
çihdı. Arabalarnan getdiler. Kerbâla'ya, bunnan sora getdiler Mekgi'ye gene otoboslarnan, şimdi  
otobosdar gene gedir. Hacı ömreye, Kerbâla'ya gedir. Hac mevsiminde uçağnan gediller. Burdan  
140 gediller. Cidde'de yeniller. Cidde'de gene ğarayoluynan minip Medine'ye gediller. İlkin

Medine'ye, ordan dokuz on gün galıllar. Bi daha dönüller Mekge'ye, Medine'den dönüller Mekge arasında, şimdi bu durumda da onnan geliller. Bildin mi? Başğa soracağıız var?

— Ulaşımı nasıl sağlıyorsan? Mesele İğdır'a İdir'e neynen gedip galırsen?

İğdır, getdiyimiz zaman yayan gedirdih. Yayan gediordu İğdır'a, öküz arabasıyla gedirdik.

145 Burdan odun yüyhlyüydüh. İğdır'a kışın sabahleyin saat ikide çıhıyordu. Saat aħşam günüz ikide oraya çatırdıh. Sabah ğece ikide, yol böle deyildi ki yolar hep çamur, bele yanı sebze yoluydu. Hepsi yanı asfat var, bişey var bişey yoħ onnan gediordu. Onnan sora tirehdör çıhdı. Tirehdörnen getdih. Onnan sora at arabasıyan getdih. Gördün? At arabası, daşğaydı. Daşğadan sora oldu yaylı, yaylıdan sora oldu fayton bunnarnan getdih. O zamanda bunnarnan getdih.

150 Tamam.

— Bayramları da anlatabilir misiniz?

Bayramlar da, Nervuz bayramın da birbirimize görüşe giderdih. Portakal aparardıh, şekerleme kütuları vardı aparardıh. Onnan soyra yeddin ävin olurdu. Ğurşah atırdıh bir ğomşuyun ävine ordan getirir bir älma ya bir yumurta bağlıyrdıh. Ğulaħ asırdıh bayramlarda, onnan sora böyün 155 sen nişannısan seni gönderiller nişannının yanına görüşe gedirsen. Ğece galırsan orda, o devirde ele bir deviridi. Yanı eleydi. Bayramlarda eleydi.

— O ğurban bayramıdı, ramazan bayramıdı onları da anlatın?

Zatan ğurban bayramında, ramazan bayramında aynı ğurban bayramında toplaşırđ camiyeye namaz ğılarığ. Ğurban duvaları oħutdurarıđ. Onnan sora giderih hayvannarı keserih. Hayvannan 160 yeddi pay dağıdarığ, olmuyannara vererih, fakillere ğurban bayramı öle, ramazan bayramında da herkes birbirlerinin ävinde gider yemäh yiyer. Küsülüleri barışdırarığ, küsülü ğalmaz. Onnar da öyle yanı.

— Ğäbirüsderi neteri olur?



165 Gbir, gbir sd de hepimiz toplarh mezar sde giderih, herkes mezarn onarar. Mezarn yapar. Sklen dağlan yerlerini betonnan yapallar. Onnan sora da yumurta dağdallar herkese, onnan sora pasta dağtallar. Helva yapallar. Heriye bele ehmh arasna gyallar. Lavan arasna bunu vereller. Onnan sora llere sdnde gran oğdallar. Fate vereller. Yeni len llerin ziyaretna gideller. vine adam ziyaret edeller. Fate oğyallar. Bizim gndimiz pitdihten sora ptne mezarsanngn hepsine fate oğyup herkes grer gler ve. Bu gder yan.

170 — Heyvanclh yaptn m emi?

Evet heyvanclh yaptm. Valla drt sene gyun sağladm. Gyunnar satdh. ocuğa minibs aldh. O minibse ..... . onnan sora dndh on dene on be dene mantofon inh aldh. Hele Şimdi ..... inhler var, sağlyrh vde, vde besliyor hayvannarmz.

— kin piin?

175 kin de, yonca kyoruz. Pammuğ, Şey bosdan kyoruz. Domates onnan sora bunnan kirih daha buğdad.

— Pammuğ ne zaman kilirdi mi?

Pamuğ bayramnan, Nervuz bayramnnan otuz be gn gidende kirdih. Otuz be gn gedirdi. Nervuz bayramnnan pammuğ kirdih. nk ele hmeseydin olmazd, yetiŐmezdi. Pammuğ 180 kerdih. iyit onun sdnde Şey yapardh. Trmh vurardh. O sd alard. BaŐdıyard gyermeye, onu drt sefer apa yapardh. İllaŐdıyardh bu zamana aŐmaya baŐdıyardh. Bu zaman toplanmaya baŐdıyard pammuğlar. Bu zaman, başga.

— UŐađlhda hans oynunnardan oynuyurdunuz?

185 ocuğluğda sgiden indi sađlanbaŐ deyller. O zaman gizdenpa oynuyurdh. Onnan sora biri dururdu. Onu sen . Evveli ..... deymezi. Bele aŐrdh gedip tŐerse ora gedirdih. Onnan sora

äyahlarımızı bağlıyrdığ. Görüm buralara ne, ğaş dakğaya gedirsen. Bele şeyler yapırdığ o zamanda.

— Aşşığ oyunu deyirdiler heç oynamadın?

190 Aşşığ oyunları, saz da çalırđıđ, men keman da çaldım. Düyünnere de getdim. O aşşığ tamam, aşşığ da oynuyurduğ bele birbirimizi çızığ da aşşığı topluyurduğ. He aşşığı çur vur deyirdi. Aşşığı belece vururduğ. Ğäyişe girme de oynuyurduğ. Dorğudu ğäyişderi ğoyurduğ. Kim o ğäyişi görse men ğatırdım. İçeriye parta part ğäyişden vururduğ.

Getdih balığa orda çayırlar var, balığa girdih bizim bi dene çocuğ arħadaş var, balığ bele deydi, bu ğaşdı ğaşdı içeriye dedi ya ben bu balığı tutammam. Balığ säkgiz on kilo küçüh balığ deyiller. 195 Ben şimdi böle şänayı almışam älime getdim orda durdum. Bağdım ya ğämişder bele bele sallanır. Ele balığ ğälir bu terefe, nasıl şänayı bele vurdum. İki dene balığa ğeşdi. Bir balığ säkgiz kilo, biri de dört kilo, indi vuruşam. Balığı eyliyemiyorum. Gereh aşşadıdan ele o tırnağlarınnan tutam yabanı yabalıyım ki ğoymuyam çamıra gide. Ya adama deyirem ğardeşim ğäl balığı tutmuşam. Daha ğorħma sen suya girme. Adam ğälip altdan şänayın dırnağlarınnan 200 çıħarmışıđ balığ burdan ora, şey da sazan balığı uzun balığlardan tutduğ getdih burda men o säkgiz kilonu iki üş ğonşuya verdim. Özüüm yedim ancağ kutardım balığı, ele balığ varıydı bizim burda. O zaman Araz'dan ğälir. Bu şeyin Kerimbey'in yanındadı. Orda böyüyh ğöl vardı. Ordan tuturduğ yanı balığ. Hindi de ğanallarda var tabi, tornan gedip tutullar yanı.

Daşburun Ermeniye yerleşip, Daşburun Ermeni köyüdü. Bıra heç Ermeni ğälmiyipdi. Cennetabat 205 ele ismini Cennetabat ğoyuplar. Äsgiden bura nahiyeydi. Taşburun Ermeni köyüdü. Bura Müsdüman köyüdü. Azeri köyüdü burası, bura heç Kürt girmiyip, ikincisi Kerimbey köyü var, ora da Azeri köyüdü. Ramazanköy var, Ğaraşbağ var ora da Azeri köyüdü. Hep hindi Kürt

yerleşip buruya. Hepsine, bi tane Azeri yoħdu. Yanı esas bunun temeli Cennetabat'dır. İsmi odur yanı, isim ayrılmır. Daşburun ismi Ermeni köyüdür.

210 —Adını hardan alıp bura, Cennetabat adını?

Äsgiden göyuplar yanı äsgi tarih adamları Cennetabat göyuplar. Mesele Ğäcertoğaşalı deyiller. Orayın adı nedi? Ğäcerdoğaşalı'dı. Ğäcer deyiller yanı bizim lisanca. Hindi adı Doğaşalı'dı. Ğoşğıran'ın adı Dize'di. Azeri isimce dävlet çevirip Ğoşğıran yaptı. İsim hep deyişildi. Burda Kürt köyü var, Babacan göyuplar. İsmi Şıhbizinniydi. Yanı äsgi usula göre isimleri odu ele.

215 — Bunnar Ermeni adımıdı? Yoħsa Türk adımıdı?

Bunnar Türk adıdı. Ermeni adı başğadı. Ermeni isimleri başğadı.



**Söyleyen : Arslan Aras, 68 Yaşında**

**Mesleği : Esnaf**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Gökçeli Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Muharremlik ayı, d) 1980 ihtilali, e) Tarım**

Oturduğuma, Iğdır'ın Gökçali köyünde, bin dokuz yüz kırk yeddi yılında doğdum ve ilkokulu Gökçali köyünde bitirdim. Ortaokulu Iğdır'da okudum. Liseyi bitirdim. Esnaflığın uğraşırım.

15 Bugüne kadar kırk yıldan fazladır esnaflığın uğraşırım. Esnaflığın uğradığım zamanda birçok belgeler de almışım. Valilikden, bakanlıktan yanı esnaflığımın dürüst olduğu için, belgeleri de alsan şeye isdiyirsen verim şeyit. Teşekkür belgeleri almışım. Şimdi halen de esnaflığı çocuğuma devrettim. Kendim emekli oldum. Yani arazi falan tarlalarım var, onnaran uşahlarıma devrettim. Uşahlarıma devrettim için şimdi emekli oldum. Kendim de araziyen uğraşırım. Arazi de ne biliyim. Maşul şu bu olursa onnaran uğraşırım. Çifcilere ön ayağ olmağ için bazı fikiller verirem. Yaşım itibariyle, böyle yıllarım böyle geçdi. Bu şekilde de oldu.

— Uşahlığını, çocukluğunu annadabilersen?

Uşahlığ da köydeydik. İlkokulu köyde bitirdim. Ortaokulu galdım Iğdır'da bitirdim. Liseye getdim, tergetdim. Ticaretinen uğraşırım. Böyle emekli oldum. Uşahlarıma devrettim tükânı iş yerimi, kendim köyde gedirem. Devamlı arazilerde çifcilere yardımcı olmağ amacıyla, yaş itibarimle ön ayağ olmağa çalışırım ve oluram da yerine göre, hayatım olarak günün her günü

diyebilirim ki yaz oldu mu arazide geçirmeye çalışırım. Yanı şeerde bunalıram. Araziye çıhanda sanki beşe yeniden bir ömür veriller. O şekilde oluram. Soracağın bişey varsa sen sor men deyim.

30 Ziyaret olaraq Meşed'e getdim. Ğurub olaraq getdik. Haca dävlet, müfdülüh ğanalınnan getdik. Ziyaretimizi yapıdık ğaldık. Kâlbaya'ya da Saddam'ın zamanında getdik. Saddam daa başdaydı. Bin dokğuz yüz yetmiş yeddi de getdik. Yetmiş yeddi de getdim. Kâlbaya'ya, Meşed'e oralara getdim dolandım. Ziyaretderimizi yapıdık. Döndüm ğaldım tekrar İğdır'a, öz şehirimize.

— Başğa hangi işlerden uğraşdın ämi?

35 Yapdığım işder, otobüscilihdan uğraşdım. Tırcılıhdan uğraşdım. Maaza olarak bu dükgân işinnen uğraşdım. Hayvancılıhdan uğraşdım. Yanı çifciliyin bir çoğ dallarında çeşitdi deyişik. Kendim äkmedim. Äkdirdim. Mesele soğan, domates, salatalık, ğavun, ğarpuz, pammuğ, zeyreyh yeni ismi keten, be sen Azeri şivesi deyirsen ğonuş men o du zeyreyh yni buğday, pancar, arpa yanı ahlıla ğäleceh ne ğadar sebze ve meyve olarak da çeşitdi meyve bahçalarım oldu. Şimdi bu anda  
40 da bu bahçaların kenarında ğalan bir armut bahçam var, bizim yerli ğışlılı sonbahar armudum var, bir ğırık ağaç ğadar ğalıp, bağlar söküldü. İhdıyarlandı. Yeniden de tihmäyh isdiyirem. Şimdi bu anda da bi ufağ üzüm bağı var bi dönüm ğadar, çeşitdi meyve ağacı da olan her çeşit meyvadan bir, iki, üç tene bi üç dört dağar var, onun bitşiyinde yalnız yetmiş dönüm gene bir arazim var, onun da yarısını bahça yapmağ isdiyirem. Ğaysi, ğaysi bahçası yapmağ isdiyirem.

45 — Başınnan bi unudammadığın heç olay var mı?

Ben pütün başınnan geçenleri bugünkü gibi bilerem. Unutmamışım. Başınnan geçen ne başınnan her çeşit işder geçip. İyi ve kötü işdernen ğarşılaşmışım. Birini annadım. Mesele en huzurlu başınnan geçen işdernen öyle olupdu ki üç dört gün ävime ğalmiyip, ğanalların başında

dolanmışam. Su getimişem. Arazide o rāşber dediyimiz kişiler su suvarıp, en böyüh mücadele  
50 etdiyim yerler üş dört günnen uyku da uyumamışam. Ele zaman olup.

— Otobüscülüh yılların neteri geşdi?

Otobüscülüh yıllarında iyiydi. O zaman otobüscülüh de iyiydi. Şimdi buyanda en son bu iki yıl  
ävvelde satdım. Bu andan otobüscülüh işi en berbat işdi. Ama o zamannar otobüs işi iyiydi. Bir  
55 liraya alırdı. İki üş seneyin içinde beş lira olurdu. Hem de gazandıgım para olurdu. Şimdi ise beş  
liraya aldıgım mal bu anda bir liraya satılır. İki üş sene sonra, böyle.

Bu yılın kendisinde iki yüz otuz dönüm ele mısır ähmişdim. Yüz otuz dönümü dene, dohzan  
dönümü silacıdı. Başga yonca falan, arpa, buğda bele ki şeylerde varıdı. Älimde üçcüyüz  
dönüme yaħın arazi var.

— Ğaş sene köyde ğaldın?

60 Köyde ben yanı şöyle deyim, on üç, on dört yaşında köyden ayrıldım. Şehirde yaşadım. Ema  
köynen her an irtibatım oldu. Yanı heç olmasa hafda da iki defa köye girdim. Ve gecelerde orda  
ğaldım. Şimdi bu anda da köyde ävim de var, yanı hazır ğurulu çatılı mumtazam oturabileceyim  
ävimdi. Getdiyimde açıp bi yere gedim ğalım yoħdur. Kendi ävime girip ğalaram. Aynı mustakil  
içinde şohbenine ğäder var, güneş enerjisine ğäder var, çatılı bina yanı böyle girip ğalırım.  
65 Dayrede olan her şey onun içinde mevcuttur.

— Düyünün nasıl oldu ämi?

Toyum da ne o günkü şartdar da ben düyün pek şey yoħudu. Ğalışigüzel düyünüdü. Yapırdılar.  
Düyün ävi yoħudu. Neteri eledih. Ğız ävinde çalındı. Onnan sora ğalindi getirdiler. Bizim ävde  
de bir bi saat ğäder çalındı. İş pitdi getdi. Üş gece ben çaldırmadım. O bir saadı da biraħmaħ  
70 isdemirdim açığı çalina, yanı oldum olası men düyün işinnen işim olmadı. Yanı sävmediyim şey  
oldu.

— Bayramlarınız?

Bayramlarda ne gâder büyük varıdısa tanıdığın bildiğin, âsgiden bayramlarda mesele biz âsgiden Narvuz bayramı diyerdik. Mart yirmi bir, o bayramı çoğ iyi bir şekilde kutlardılar. Bayrama üç beş gün gala son Çarşamba yemişi alırdı. Pütün âvlerde baca baca yapıları. Mendil atardılar 75 içeriye gâlip bi pencerelerden dinniye diler gençder, baħalım âvlerde neler deyilir. Ğulaħ asardılar ki baħım ne var ne yoħ ne yapılar. Yanı bunnar olardı. Ey onnar sora bayramın günü pütün gençder olsun ne gâder yaşdı varsa aħraba da o yaşdıların giderdi âlini öperdi. Bayram kutdardılar ve ramazannıħ bayramlarında da aynı vaziyet bi şennih olardı. Ğurban bayramında 80 aynı vaziyet, şimdi ise o örf ananeler nerdeyse ğaħmış. Böyük küçüyü tanımır, küçüh böyüğü tanımır. Herkez öz başına bir reyisicumur gibi deyir olum yaşyım gedim. Böle, âsgiden bir böyüg gâldiyi zaman on metireden tanıdığın olurdu. Özüñü düzeldirdin, gencidik. Düzelderdik ki bu böyük gâlip. Şimdi ise böyük gedir bir yere ayağ ayağ üsdüne atıplar. Heç umurlarında deyiller. Buruya bir böyük gâlip veyahut yaşdı gâlip yanı örf ananemiz bir Avrupa'ya benzer 85 Türk'lüyün yanı gâlmış ğeşmiş gibi deyil de bir Avrupa'lı gibi hısım, aħraba, dost hepsi unutulup gedipdir. Hepsi kendi çıkarına işler görölür.

— Meherremlih ayında ne yapırıyorsunuz?

Meherremlih ayında da normal olarak, buyur muharremlih ayı olarak da, muharremlik girdiyi annan on gün sonra pöygumberin torunu, torunnarı hazireti Muhammed'in torunnarınnan olan 90 Hösöyün ve âvlatları ve yandaşları olarak, yetmiş iki kişi Kâlbâla'da şahid edilipdir. Onun için onun matemini tutarız. Aşura günü diyeriz. Onuncu gün, Aşura Arapca on demâyhdi. On demâyhdi. Bunnarı matem olarak tutarız. Kendi bir ölümüz öldüyü zaman yeddi gün nasıl bir matemini saħlarız, o şekilde saħlarız. Ğırħına ğadar kendi ölülerimizi nasıl matemini saħlarız. Aynı şekilde saħlarız. Her yıl kendi ölülerimizin yıldönümüdür diye hiç olmasa bir hâlva heç



95 olmasa bi yemäyh bir esan, mersiye oħudarsaħ onu da o zamanda onu yaparıħ. Gene ğırħında  
Kälbäla üçün de diyeceyim bu.

— Asğärliyi nerde yaptın?

100 Asğärliyim, asğärliyim ilk Ankara Mamağ'a getdim. Mamah'dan sonra ğeşdim Erzurum'a,  
Erzurum'da şoför ğursu üçün getdik. Onnan sora ğeşdim üçüncü ordu pisğolojik herb bölüyüne,  
105 orda ğünüm ğeşdi. Yirmi dört ay da asğärlih yaptım. Unudammadığım bir mesele aħşama ğäder  
dağlarda daşlarda haritaynan uğraşırđıħ. Pisğolojik herb bölüyü olaraq herb olanda öncü birliyh  
olarak ğideceyimiz üçün her terafim noħda şeylerini yapırdıħ. Unutammyacağım hep onu  
annatsam beş ğüne pitmez. Ele çoħdu annatammyacağımız, hepsi unutammmyacağımız şeylerdi.  
Vatan üçün her tarafa getdih ğäldik.

105 Başımmnan ğeçen olaylardan, İğdır'da bin dokğuz yüz yetmiş säkgizde Ecevit'in dönemiydi. Yanı  
halk partisinin ikdidar dönemiydi. Haşsız yere ävimnen aldılar. Pijama ğatına ğötürdüler  
ğarağola, ğarağollarda işğance ğördüm. Sen nedi, milliyetcisin diye, unadammyacağım  
olaylardan bi tene böle bir olaya, dävletin haşsız olarak ğälip ğötürdüyü cumuriyet halk  
partisinin bir olayı, sonradan hakimliye çıħdıħ. Hakim hele ğaħdı o ğötüren Polderli polisder  
110 varıdı. O ğün üçün, onnarın her birine en sonunda ihtilal oldu. On iki Eylül, sähzen ihtilalı olunca  
hatda o polisder ceza aldı bile. Haşsız yere olduğu...

— O zamannar nasılıydı? Sähzen zamanı?

115 Ne? Durumlar neydi. Durumlar, ğördüyün kimin şimdiki gibi o zaman onnan sora on iki Eylül  
oldu. On iki Eylül herkes diyebilir bugün haşsız yere oldu. Ama haħlı yere oldu. Çoħ iyi  
zamanında yapıdılar. On iki Eylül'ü, on iki Eylül'ü ben benimsedim yapıldığını ama bazı  
birçoħları işine ğälmienner, çünkü niye ğardaş ğardaşı ğırırđı. Bugün kü gene ğardaşdı.  
Pekakalı olsun, Türk olsun, Kürt olsun, hepsi ğardaşdı. Ama bir Ermeni'nin oyunudu. Atılıpđır

ortuya birbirini gırırsa Türk Kürt diye bir birini gırır. Savaş açılıpdi. Açılır ne yapır. O günkü  
durumda sağ sol diye varıdı. Sağcısı solcusu belli deyildi. Başda kim oynuyurdu, belli deyil,  
120 millet birbirini gırırdı. Ğardaş Ğardaşınnan, bir ävde iki Ğardaş biri solcuydu. Biri şey birbirine  
silah sıhırdılar. Birbirine pıçağ vururlar. Yanı bu şekilde tam on iki Eylül bence yerinde Ğaldi.  
Yanı Ğaldiyi gibi de öle kimsiye haşsızdığ yapmadılar. Suşdu olana zäyhmet verdiler. On iki  
Eylül'de suçı olmuyan bir adamı ben duymadım ki Ğalip ävinnen alıp götürdüler. Vay buna  
işğänce yaptılar veya vurdular, Ğırdılar, öldürdüler yok. Sağdan da götürdüler. Soldan da yanı  
125 adamlar benim görüşüm tabi, herkesin bir görüşü var, adil bir vaziyetde Türkiye'yi salamata  
çıhartdılar. Onnan sonra da seçime götürdüler. Özal Ğaldi, Başbakan oldu.

**Söyleyen : Ali Avcı, 80 Yaşında (1935)**

**Mesleği : Çiftçi**

10

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Bayatdoğanşalı Köyü**

**Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, b) Düğünler**

Ali Avcı, Memed oğlu, bin dokuz yüz otuz beş doğumlu, asgârliyimi Malatya'da

15 acemiliyimi Malatya'da yaptım. Usdalığımı Elazığ'da yaptım. Gâldim buraya, burada reşberçiliyh yaptım. Onnan sonra geçdim. Muzisyen oldum. Yirmi, otuz sene muzisyennih yaptım. Gırh sene muzisyennih yaptım. Başğa neler sorursan.

Uşahlığımızda âhmeh yoğudu, çöreh yoğudu, ayağ yalın gâzirdih o zaman dâvletimizin yoğsul zamanıydı. Âmeleçiliye gedirdih, âmeleçilih yapırdıh, e gâlırdih, bi çoluğumuz 20 çocuğumuz o zamanlar dâvletimiz de zayıfıdı. Gândimiz de zayıfıdıh, o zaman tırpan çäkirdih o zaman golnan bele maşna çäkirdih, bu gibi şeylernen biz pütün böyüdüh, böyüdüh çoluğ cocuğumuz böyüdüh, yekâldih hindi de çoğ şükür dâvletimiz zânginneşdi. Her şey fânni oldu. Şimdi çiftçilih de fânnidi. Sulamağ da fânnidi. Burda gedirdih deee şeye Ğazığışlah, Necefalı'dan su bağıyırđıh gâtirirdih oraya gâder ayağ yalın gâdirdih o zaman heç bişeyimiz 25 yoğuydu. Valla burdan oraya ayağ yalın gedirdi ayağ yalın, çoğ kórluğnan böyüdüh hindi ki gâñşlerimiz çoğ güzel yaşıyırlar. İndiyin gâñşlerine ne var vallahi, ağşama gâder tırpan çäkirdih gâlırdih onnan sonra maşna çäkirdih, carcar varıydı. Siz görmediñiz. Bele ħârmeni sâırdih carcarı malı goşurduğ özümüz de belece otururduğ birden yuğuluyurduğ birden şıp

tüşürdüh carcara, mallar bizi götürürdü. Allah sahlıyırda da, elece malı açırđıh götürürdü  
30 hayvanları otarmağa, otarırdıh bir daha gälirdih goşurduh sürürdüh, sürürdüyh onnan sonra  
malı açırđıh, hayvanları açırđıh, onnan sonra häşen çävirirdih, häşen yığırđıh, a bele  
durumlarda geçindih hindi Allah'a çoğ şükür dävletimiz zängin oldu. Hindi durumlar eydi.  
Häm dossun. Ey geçinirih.

Şimdi suyumuz yoğdu. En zor bağ İğdir ovasında, İğdir ovasında en zülüm köy, en zor köy bu  
35 köydü. Ğardaş , suyumuzu bi defe ilkbaharda su suvarırđıh daa ağaşlarımız ğuruyup,  
bağlarımız ğuruyup, bağçalarımız ğuruyup bu hususda dävletimiz bize heş su için bize yardım  
etmedi. Köyün sorunu yoğ, herkes suluyur. Bağ hele şimdi bağ sonbahar gälir daa  
dokğuzuncu ay gälir hele bi defe ha bugünlerde bi ğaş gün su gälipdi. Daa suyumuz yoğ,  
selimiz yoğ bu sudan sarı çoğ kötü günner geçirdirih çoğ yanı günümüz çoğ kötüdü. Yanı  
40 bağçelerimizi suvarammirih tavuğlarımız su bulammır işmeye ilannar ährebler gälir ğuyuyun  
başına vallahaeledi. Köyümüz çoğ yanı bu su hususu yönden bizim köyde heç çoğ sorunu  
var, köylerin en sonuyuh. Dävlet baba bize yardım etmir. Etse bize bu ğanalımız var, a otuz  
bize ordan su verer, bir de vatandaşđıh, bir defe bağça suvarmışam gät elmalarımeledi hepsi  
ğupğuruyup. Hepsi ğup ğuruyupdu. Älmalar böledi. Bağ hepsi ğuruyup gädip, geçim nolacağ  
45 heç, insan bir reşber suynan, insanın balığın canı nedi? Su, insanın canı nedi yegenim? Su,  
bizim de canımız su.

Çalgıcılığ, çalgıcıydım. En aşşağı bura bağ, kerantıynan buğda piçirih, hayvannan küleş  
daşyırđıh, hayvannan küleş döyürüh, e suyumuz yoğ, selimiz yoğ ey ne var, bağçalarımız  
öldü. Gätđi. Öz äkinlerimiz ğurudu. Gätđi. Yoncalarımız ğurudu gädi. Ne var heş bişe de  
50 yoğdu. Nedi olum..

Çocuğuduğ toplanırđıh bi yere aşşığ oynuyurduğ. Ağşama gäder aşşığ oynuyurduğ. Beş altı  
dene ğencidih. O, o zamanın da heyir bereket vardı. Hindi ne vardı. Aşşığ oynuyurduğ güzel,  
ğöçäh, mehribannığ varıdı. Dosluğ, ğardaşlığ varıdı. İndi zamana bozuldu emoğlu, böyüğe

sävgi yoḥ sayḡi yoḥ, aneye sävgi yoḥ, babaya sävgi yoḥ dünya berbat olmuş yegenim. Babam  
55 ufahken öldü. Yetimidim. Çöreh tapammırdım yemäye a bugüne gäldim. Çıḥdım. Allah’a  
şükür. Be emoḡlu biz bele yaşadıḥ.

Bayram, Narvuz bayramı olurdu. Narvuz bayramımız vardı. Bizim bi tene, orda gälirdi.  
Çocuduḥ, belece çocuḡuduḥ ävlere gädirdih. Her ävden bir yumurta, her ävden bir yumurta  
alırđıḥ. Gälirdih başdıyırdıḥ döyüşdürmeye, günde beke on beş yumurta uduzurdum. Beş  
60 yumurta ya alırdım ya almırdım. Bele böyüdüh biz, ne var ne annadım.

Asgärlihde, asgärlihde muhabereciydim. Asgärlihde çoḥ vazifeme dikḡat eliyirdim. Benim  
vazifem bambaşğadır. Ben nöbet tutduḡum zaman on başıydım. Bütün benim nöbetçi on  
başılıḡım olanda bütün, bütün bölgemiz olan yerleri gece dolaşırdım. Yatmam yoḡudu. Çünkü  
vazifem, vazifedir. Yapacaḡsan, vazifeñi yapmadıḡ mı orda olan asgärler yatalaḡ gälen bene  
65 baḡlıdı. Ben ki vazifeme dikḡat olmadım. Bir tenesi gäler oraya bir bomba atarsa oranın  
sorumlusu ben olaram. Onnar bize umutdu olur yatırlar. Biz mejburu nöbet yerlerini gonturol  
edecih, nöbetcilere baḡacıḥ, nöbetçileri zamanında däyişcih, bu gibi şeyler yapacaḡsın  
emiöḡlu, yapmadın mı ora asgärlih demezder. Vezifen ne deeyir namusdu. Vazfeyi  
yapacaḡsan oldu. Teşekkür ederim. Emioḡlu..

70 Hindi toy elemirler ki gedirdih bir ḡıza baḡırdıḥ. Beyenirdih eh bähle, bähle, bähle ḡapıyın  
önünnen de gecemmirdih tamam mı. O zaman at yoḥ, eşşäh yoḥ, bişey yoḥ mal arabasına  
mindirirdiler. Orada bir ayna gäl, gälir gätirirdih. Hindi toy, naḡara ey ey hindiyin  
gälinleriynen o zamanın gälinleri bir deyil, hindiki gälinler kef eliyir. O zaman biz toy  
görmedih ki yetim uşaḡıdıḥ, o zaman toyu kim eliyeceydi. Bi Algamer kimin yerde bir zänḡin  
75 adam eliyirdi. Burda da bizim köyde zänḡin adamıdı. Fakir adam toy elemir ki (Ävlendiyi  
zaman binayın üzerine çıḡırdı. Ğadının başına daş atırdı. Älma atıyoduḥ.)

He biz ävlendiyimiz o zaman damın üsde çıhırdıh, binayın üsde çıhırdıh şekerleme sağdış solduş äteyine doldururdu. Gälin gälende başına sepirdi. Burda biz alma atırdıh başına pitip gedirdi. Gäl arvad. Oldu ğardaş.

**Söyleyen : Cihangir Salu, 79 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Bayatdoğanşalı Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Hayvancılık**

Adım Cihangir Salu, babamın ismi Kârem, anamın ismi Ceyran, Bayatdoğanşalı köyünnen, yetim böyüdüm. Yaşım bin dokuz yüz otuz altı doğumluyum. Yetim böyüdüm. Çahmediyim äzir yoħudu. Piçin pişdim, ayran işdim, indikiler kimin yağ, ğuymaħ yemädih, tavuħ äti  
 15 yemädih, becerdiyimiz ğäder köylüye yardım yardımcımız, böyüğlerimize hörmet,sayğı ğoyduħ, böyle danışa danışa ğäldih bu köyün bu şeyine, hindi zaman deyişip, ğenşlih deyişip, yaşlılar deyişip bunnarı başa vermäh, başa ğätimäh de birez zordu. Adımlarına, biz äsgiden giderdih bir böyüyümüz orda iş ğörürdü. Äsgiden maşna çäkirdih. Onun buğdasını gedirdih dalmızda daşıyp ävine tökürdüh, indiki uřaħlar babasına yapmır, dävlet verir, bunnar yeyir,  
 20 buda bi zänğinliħdi. İndi biz nerde ne yapsaħ boş, bazıları şeye ğälende deyir mesele köyün ağsägğäli var, valla ağsägğäli heç uřaħ ğäder de saymırlar. O sayğı, sävgi äsgiden älli yıllarınnan önceydi. Böyle ğäldih köy bu duruma ğäldi. Güzel köyümüz oldu. Yaşamımız iyi bolluħ var, ayaħ yalınlıħ yoħ, çarıħ ğeymäh yoħ, yamalı älbise de yoħ indi kimi dindirsen deyir dolapda otuz dene ğömläh var, biz bir kömlähnen işi de gedirdih, toya da gedirdih,  
 25 bayrama da gedirdih, yanı bizim yaşamımız buyuydu. Bir ayaħğabı bulammirdih, men öz şeyimi deyim, dayım asğärden ğälmiřdi. Bir ayaħğabısı vardı. Köyde düyün olanda men gedirdim. Onu alırdım, geyirdim. Ama neteri geyirdim. Boyası yoħ bomboz olup, yumurtayın ağıynan kömürü ğatıp birbirine boya yapıp ayaħğabıyı boyuyurdum. Niye, bu toyda ğeyim

diye, biz bele yaşadıh, ne bilim men indikiler araba alır deyir yoğ deyir bize deyir fort  
30 yaramaz. Geräh mersedes ola, Allah bu bolluğu älimizden almasın. Allah memleketimize bi  
rahatdıh versin. Bizi bele yaşatan dävletimize de Allah zäval vermesin. Allah birlik  
bereberliyimizi de bozmasın. Piçin piçirdih adam deyirdi bağıdı acıdım da deyirdi, gälip see  
beş lere verirem. Menim o yerimi piç, men gaça gaça gedirdim. İndi adam iki saat çalışacağ,  
deyirsen gäl see yüz lere verim bu iki saatdıh işi yap deyir o menlih deyil, be bu kimlihdı.  
35 Peki bu neynen geçinir, demäh ki dävlet verir bu da yeyir, Allah dävlete zäval vermesin.  
Başğa ne deyim.

Asgärliyimi, ben iki sene asgärlih yaptım. İki ay Denizli'de galdım. İki ay Malatya'da  
galdım. Yirmi ay da Ğaraköse'de, Ağrı'da galdım. Yüz älli lereynen asgärliyi pitirdim. Bazen  
izine gälirdim. E ne var ävde biraz unnan buğdadan satıp cebime göyüp gedirdim. Öyle, öyle  
40 yüz älli lereynen asgärliyi pitirdih, onnan sonra da gäldi. Bu köyde Almancı çoğdu. Bunnarın  
Almancı olmasına ilk başda sebep olan yuħarıda Allah, aşşığıda menem, niye diyecehsen,  
ben getdim Ğars'da işçi bulmaya gaydoldum. Ama millet dedi bu getdi, biz galdıh, herkes  
getdi, gaydoldu. O yaşı geçenlere mähdup gälirdi. Yaşımız tüşdü. Daha gidemmezsiziz o yaş  
şey olur, bähledih, bähledih beş sene sonra bizim kağıt çığdı. Gäldih orada da çoğ şükür  
45 Allah'ın verdiyine, üç beş gurusğ gazandım. Uşağı götdüm. Başımı dolandırır. Bu äyetderinden  
bizi Allah kutardı. İndi gälmişih burda ämehliyem. Burda daha diz tutmur, göl tutmur, ayağ  
tutmur, baş durmur daha dönür. Allah bugünleri gene bize çoğ görmesin. Allah sizi de  
salamat elesin.

Men bin dokğuz yüz sähzen iki de ilk defa haca getdim. Dokğuzuncu ayıdı. Sıcağ çoğ, getdih  
50 ziyaretderimizi yapıdıh, men gitdim ğurbanı da kendi älimnen kendim aldım kendim kädım  
onnan sonra doğzan beş doğzan yeddi de getdim. Gene aynısını yaptım. Allah herkese nesip  
etsin. Bu görevimizi de yapıdıh, yerine gätirdih. Bizim mesele Kerbela ziyareti, Meşäd ziyareti  
bizim için möhümdi. Çoğ şükür Allah'a onnarın da hepsini ziyaret etdim. Onnarı da ziyaret



etmişih, iki bin beşde Kerbela'ya ziyaret etdih gäldih, zatan onnan önce haca gidende hämi  
55 Şam'ın hämde Meşäd'i ziyaret etmişdim. Üş defa, onnan sonra son Kerbela galmışdı. Onu da  
getdim. Ziyaret etdim. Sizin kimin doslarnan bereber, Allah herkeze nesip etsin. Allah  
bugünneri çoğ görmesin. Dävletimize de zäval vermesin.

Äsgiden bayram olurdu. Mesele köyde gaş dene ağısägğäl var, o ävde oturardı. Herkez gedip  
onnarı ziyaret ederdi. İndi bayramlar heç ävlere gedip bayramlaşan görmürem. Her şey  
60 deyişip, bayram o zaman mesele başga köyde, Gäreğoyun'da bizim dos tanıdığımız  
dosdumuz vardı. Sayğıdeyer bir kişiydi. Men yetimidim. Tabi, annemnen bereber bi tavuñnan  
onun görüşüne giderdih, älimizden o gälirdi da ne bi kilo şeker, iki pordağal bele bunlarnan  
biz görüş yapırdıh. İndi her şey bol olduğu için o görüş felan unutulupdu. Ğurban bayramı  
olurdu. Menim mesele iki bacım var, onnara ğurban payı göndererdih. İndi bañıram milletde  
65 o, e deyir onun da var da, e bu varnan deyil ki gardaş, birbirini sevmen, sayman ziyaret etmen  
başga. Var heye sen diye özdüyürsen ac ola buna bañasan, onu da Allah kimseye derd  
vermesin, Allah sizide salamat elesin.

Cenezelerde biz mesele biz ceneze olduğunu bilir mesele millet dağılıpdı. Mesele  
Almenye'de heber gälip bir köylümüz ölüp, onun buraya gälişi üş gün sürüp, o üş gün  
70 önceden mezarı gedip ğazarlar. Äsgiden o mezarı ğazmağ için orda en azınnan ğırğ kişi  
olurdu. Hindi beş kişiyen zor orda bulunup namaz şey mezar ğazılır. Gälerih ceneze yıñanır.  
Cenezeyi defnetmäh için götürürüh, äsgiden omuzda gedirdi. Hindi dırağdora ğoyuruğ  
götürürüh orda yendirdih, onun da hakına ğoyup üsdüne torpağını tökürühi fatesini verip  
dönüp gälirih, Allah hepsini rehmet elesin. Bizde äsigiden ceneze ilk ölen günüsü hep ävden  
75 bir ğazan yemäh pişip gälerdi. Añşam ona äza yeri deyirler, millet toplanırdı. Köylü o yemäyi  
yiyerdiler, hindi o galhip o yoğdu. Ceneza mezarlığa getmeden ğazannar asılır, yemähler pişir  
onnarı sonra millet gälir düzülür gälsin yemäh, yemäyi yiyerler, içerler üş gün övle, añşam,

övlə aħşam bizim köy eledi. Bi de yeddisin de vererih, bir de ğırhı ğünü verer, ğuran oħunur, fateler verilir onnan sora onun ğörevi piter.

80 Men heyvancılıħ heç yapmadım. Äsgiden men yurt dışına getmeden saħlıyırdım. Beş altı inäh felan saħlıyırdım. O da Allah bereket versin. Ele tam Almenye'den bir sene önce bir ğözaya uğradım. Bizi ävden ğavırdılar. O da mal mulu satdım. Verdim. Burda bir äv aldım. Yazına da Almenye hesap kağıdımız çıħdı. Getdih Almenye'ye Allah herkesi kutarsın. Orda da yaħamız kutuldu. Hepsi bir bedel oldu. Getdi. Allah sizi salamat elesin. Sene yaşadım. Hele de orda

85 sayılıram. Yanı ğiriş çıħıř yapıram. Almenye, ben ğörürem burda, ben demin sizi ğördüm. Ben dedim beki bu seçim başlıyır. Dedim beki ki seçim için ğalıpler. Yalan yoħdu. Men hazıram. Mene bişey sorsaydılar. O seçim için bunu diyeceydim. Diyeceydim. Niye bizi rahatsız edirsiniz. Belediyeyi verdih, milletvekilliyini de verdih, niye verdih, biz beş yere bölündüh, peki belediye de bölündüh getdi. Be bunda niye bölündün, bunu diyecem hindi

90 ğälecehler mutlaka, ğäleceh ben bu lafi diyecem heç olmasa ele yapın bizim oylarımız çöpe getmesin. Bizde bile bile ğötüreh veräh päkakıya diyeh heç olmasa oyumuzu bura verdih, bizim bu seçimlerimiz benim heç hoşuma getmir. Ben Almenye'de ğördüm. Biz Almenye'ye gidende Almenye'nin başbakanı Vili Bırantıdı. Adam simadan çoħ çirkinidi. Ama dünyada bir deneydi. Bir danışmanı casus çıħmıř, o yüzden hem bařbakanlıħdan, hem parti

95 bařğanlıħdan isdifa etdi. Çäkildi otdu yerine, dediler ya yapma etme senin ğabahatın ne, bu adam casus çıħıp, muħalif çıħıp sen ne yapasan. Deyir, e benim burnumun dibinde ki adamımnan heberim olmuyup ama bunda demäh ki bişey yapammır bunnar, sonra çähdi oturdu yerine, bizimkilerde o yoħdu. Parti başğanı deyir iki devre ğaybetdimi o çäkiler oturur yerine, ele bizimkiler yapışıp orda ğalıp, e ğardaş ne isdiyirsen see vermirlər da, peki Ähmed

100 ğälse daha eyi olacaħdı. Ele deyil? Belediyemiz de ele olur. Ele olduħ ki hepsini dağıtdıħda, äsgiden niye hep Azeri, hep Azeri ğälirdi. İdir'de, misal Nureddin ey çalışdı. Onnan sona ne yapdı. Başğan adayı menem, milletvekili adayı da ämimdi. Ämindir. Burda, il başğanlığı yapır.

Yetmez, sonra sen buranın gurucususan. Veyat çäkilip deseydin ya Ähmed sen gäl benim yerime, sen bu partinin ölene gäder onur başğanı olaraq galardın. Geçenlerde Küllüh’de bir  
105 ölü yerinde gördüm. O atırafında ğırh kişiyen gäzen Nureddin täh gälmişdi ölü yerine, benim diğğatimi çähdi. Bu yanı, bu iy bişey deyil, e ben başdayken benim älimde bişey varken bu ğırh kişi benim yanımda dolandır, hindi hanı? Biz beleyih biz onun için hep ğaybederih, Allah sonumuzu hayır etsin.

Yaşadığım ne deyim bizim yetim ğaldığımızı çif çubuğumuz iyidi. Bi reşberin bi köylünün  
110 äsgiden de ele çift hindi dırahdor olup, çifdi çubuğu ğoşarı oldu mu durum ey geçinir. Biz ele geçindih, ey sonunda dediyim gibi çoğ şükür, yetim olduğ şey olduğ, Allah sıhıntı vermedi. Verdi diye, bele verdi mesele ayağğabımız yoğudu. Çarığ geyirdih, ey çarığdan da kutuldu. Bişeye girdi. Hindi millet öle bir azıp ki ne yırtığ ayağğabı var, ne lasdih ayağğabı giyen var, ne çarığ giyen var, ne yamalı älbise var bunnan gene millet deyir acam acam, e be senin  
115 gözünü torpağ doyursun. Neynen doyanan peki sen, adam bunnara be şükür etmesi lazım, şükür kälmesi bi defa aramızdan ğalğıp. Allah herkesi ey geçim versin. Başğa ne diyim

**Söyleyen : Hacı İmran Duman, 70 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Bayatdoğanşalı Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Tarım, c) Dini bayramlar, d) Askerlik anıları, e) Muharremlik ayı**

Benim adım Hacı İmran Duman. Yetmiş yaşındayım. Baba görmedim. Babamın adını tahmışlar. Babam ölürken annemin ğarnındaydım<sup>1</sup>. Babamnan säkgiz ay sonra anadan oldum.

15 Bir ablam varıydı. Bir de annem, çalışırdıh annemin sayesinde annem meni yetiştirdi. Nenem meni yetiştirip, men ğät dim asğäre giderken ävlendim. Üş dene ğadını, üş dene arvadı bırağdım ğät dim. Asğärlih ğäldi. Bitdi. Men onnan sonra ğäldim. Çalışdım. Çocuğlarım oldu. Säkgiz dene çocuğum oldu. Üş denesini ünivirsteye oğutdum. Cifciliyimnen, sene de yeddi, säkgiz ton bele iki yüz ton pazı çığardırdıh. Onnan sonra bunnar oğudular. Üş denesi öretmen  
20 oldu. İki denesini Almenye'ye gönderdim. Onnan sonra bele böyüdüh çoğ şükür haca ğät dim. Onnan sonra çocuğlardan hepsi iş başındadı. Ben de baba görmeden bu seviye ye ğäldim. Onnan sonra da artıh çoğ şükür durumumuz, yetmiş yaşındayım. Bi sıhıntımız yoğdu. Ey geçinir, geçimimiz eydi. Çocuğlar hepsi, üş denesi öretmendi. İki denesi Almanya'da biri bilgisayar mehendisidi. Biri şeydi. Onun için ey geçinirih yanı geçmemiz de sorun yoğdu.  
25 Allah'a şükür, birez bizim burda su şeyi sorunumuz var, orda birez sıhıntı görürüh, başğa şeyimiz yoğdu. Bir de bu yenide benim inählerimi çaldılar. Ğäldiler päyeden götdüler ğätdiler. Sonra Allah dävletden razı olsun. Dävlet buldu. Verdi diyeceyim bu ğäder.

<sup>1</sup> Adıl kaynaklı I. tekil kişi eki {-Am} biçimindedir; fakat ölçünlü dille konuşan derlemciyle sohbet ettiği için {-Im} biçiminde düzeltmektedir.

Äsgiden pamıh äkerdih. Men beş ton pamuğ toplandıgım var, afedersen eşşäyin sırtıyan, beş ton pammuğ topluyurduh. Onnan sonra pammuğu birağdıh. Pancar ähdih.  
30 Senede çocuhlar ünüversidede oğuyarken iki yüz ton pancar oğuyurdum. Yanı, öylelihen geçimimiz o pancarı da birağdıh şimdi yoncaya döndüh, şimdi yonca äkiyoruz, buğda äkiyoruz, buğda äkiyoruz bu gäder çifcilihen geçiniyoruz, kendim de ämehliyim.

Önce iki dene dini bayramımız var, biri ramazan bayramı, ramazan bayramınnan sonra gurban bayramı bir de biz Äli bayramı deyirih Mart'ın yirmi birinde yanı Äli bayramıdı. O  
35 Äli bayramını da kutduyuruğ. Birbirimize hediye şey alıp birbirimize götürürüh yanı, mesele üş dene bayram görürüh başğa yoğ.

Asgäre giderken üş dene bi hanımı, bi anamı, bir de ablamı birağdım. Gätdim. İki, yirmi dört ay asgärlih yaptım. Ne para gäldi bana, ne mähdup. O zaman mähdup vardı. İki yıl sonra bitirdih gäldih yanı, asgärliyimi İsdanbul'da yaptım. Onnan sonra goydum gäldim. Ya  
40 iki yılda heş bişey bene bir lira da vermedi. Meraba sağ ol.

Menim toyum, benim annem yaptı. Toyumu nenem yaptı. Babam yoğudu, gardaşım yoğdu. Zatan bir ablam bir de benim bir mesele o zaman bin dokğuz yüz atmış dört tarihinde ävlendim. O zaman üş bin, üş bin lere başlığ verdih. Başlığ parası vardı. Anam o şeyledi. Onnan sonra üş gün biz toy çaldırdıh. Gece günüz üş gün gece günüz bizim zamanımızda üş  
45 gün gece günüz mesele toy çalırđılar. Millet mesele yemäh gätirirdi. Ävlerine, onnan mesele millete verirdih. O zaman.

İlkin ärih saldım. Ä benim ävim on beş, on beş dönümdü. Äriyi taa otuz sene bele yetişdirdim. Onnan sonra ärih gocaldı. Şimdi äлма yetişdirirem. Men dörtüyüz yirmi dene äлма bahcam var, fidanım var yanı ağacım var, ävimin önü mesele on beş dağarın yeridi. Hepsi şeydi äлма  
50 yetişdirirem. Älmam var yanı.

Men yetmiş yaşındayım. Men baba da görmedim. Yetmiş senedi bu kôy heş bir tärefdin gälmiyip, taa Türkiye gurulannan yanı bu kôy aynı kôydu yanı, heş bir yerden gälmesi yoğdu.

Ne İnan'nan, ne Azerbaycan'nan, ne başğa yerden, bizim kôy tam anavatanımızdı. Burası bizim.

55 Ben bin dokğuz yüz yetmiş tarihinnen göyun sahladım. Taa iki bin on üçe gâder göyunculuhnan uğraşdım. Onnan sonra çocuğlar gâtdi. Onnan sonra men tâh galdım. Onunçün göyunumu satdım. Göyunculuhnan uğraşrdım. Göyun yapırdım. Yanı onun için mal mul sahlamadım. Bağımı kendim yapırdım. Yerim vardı. Yonca âkirdim, buğda âkirdim, arpa âkirdim, onnara yemini kendi tarlamnan kendim çğarırdım. Yanı yemlerini o saman  
60 diyelim arpa kendi yerimnen gälirdi. Yanı yerden gälir.

Azeriyih birbirimizi aynı ırkık, aynı milletih mesele bayramlarda mesele birbirimizin şeyine giderih ävlerine birbirimize şey götürerih mesele diyelim hediye veyat şey, diyelim veyat bir tağım älbise, veyat bir pantolon şalvar ya da bir gömläh, böyle böyle biz bayramlarda yanı bunu yaparlığ her bayramda yanı.

65 Cenamız olduğı zaman topluluğca kôyda diyelim herkezin milleti var, adamı var, cenaza öldüyü zaman bir denesi orda durar hepsi milletinnen diyelim mesele bu gâder para ver, bu gâder düyü al , bu gâder yağ al biz cenazaları diyelim böyle galdırır. Adamı diyelim yoğdu. Yemäh veririh, onnan sonra topluluğca mesele hocalar gälir. Yâddi gün mesele o cenaza, ölü yerinde biz yemäh veririh. Bunun çohdiyen adamın heş bir parası yoğdu. Ağrabaları ona yardım edir. O ölüyü biz ordan elece yemäynen galdırırılığ. Ölü öldüyü zaman millet toplası. Bizim molla da gälir. Götürür mezarlığda bi cenaza namazı gılırılığ, ölü namazı gılırılığ onnan sonra millet toplası. Herkes gider mesele mezarı gazar, kôylüde para mara yoğdu. Onnan sonra gätirerih guyluyarılığ orda hoca bir ğuran oğuyar aha ele bırağıp dönüp gälerih yanı, yeddisine gâder ölü yerlerinde oturarılığ yanı, mesele böyün guyladığ mı yeddi gün mesele  
75 orda ölü yerinde otururuğ.

İlkin onnan sonra gene yapıram. Göyun sahladım. Başğa mesele göyunun şey etdim. Mesele tırağtor aldım. Mesele gâtdim kendime araba aldığ. Böyle böyle çalışa çalışa yanı bugüne

galdih yanı, başğa yerden yanı çalışmañnan bu şeye galdih yanı, ne babadan bize bir lere galdı. Ne bişey kendi halımnan bu şeye galdih yanı bu seviyeye...

80 Hindiki yaşantımız çoğ güzeldi. Allah bugünü bizim älimizden almasın. Niye, biz bi zaman äsgiden mesele bir ävde on kişi yatırdıñ. Alehdirih yoñuydu. Ğaz lambası, Ğaz şeyi yañırdıñ çırası, şimdi alehdiriyimiz şeyimiz mesele diyelim bizim hindi her şeyimiz var, dolabımız var, kilemamız var, onnan geçdim. Suyumuz var, mesele, mesele yüz numaraya biz şeyde gedirdih. Hindi bizim yüz numaralar şeydedi içerdedi. Mesele içerden biz yapırıñ yanı hindi 85 moderindi. Allah'a çoğ şükür, äsgi zaman kimin deyil, äsgiden mesele bizi pit Ğırırđı. İllaç yoñuydu. Anamız piti kömleyimizi tändirde şey yapırđı. Yanı, pitder tökülsün diye isdiye verirdi. Hindi illaş var, şey var taha hindi o da yoñdu. Bi de o günneri geçirdih. Yanı pit bizi Ğırırđı.

Biz buğdayı şeyde äkirih, güzün äkirih mesele buğdayı şey yapırđıñ. Güzün äkirih, yoncayı da 90 bayram ağzı äkirih piçirih eliyirih şimdi makine, äsgiden kerantıynan piçirdih. Şimdi makineynen piçirih, makine balye yapır. Bilirsen, onun için çoğ güzeldi işderimiz, yanı hepsi fenni iş yanı, pancara biz bir zaman pancarı şeynen çıkarırıñ, yabayla doldururuñ, pancar onnan sonra bu geçdi. Şimdi mesele mator doldurur. Onnan sonra mesele äsgiden älnen boşaldırıñ, şimdi makine var, makine pancarı boşaldır. Mesele makine çıkarır. Böyle böyle 95 pancarı da bu yetişdiririh yanı...

Biz meherrem ayında, meherremmin birinnen, meherremnen sefer ayı atmış gündü. Atmış günde biz toy yapmanıñ, toy yapmanıñ çünkü ne bizim şeyimize göre biz toy da yapsañ onnan bir heyir görmeniñ, atmış gün biz yapmanıñ, onnan sonra mesele meherremmin birinnen onuna Ğäder Aşura var mesele Aşura yaparıñ desde döyerih mesele mersiye oñudarıñ, böyle böyle 100 meherrem ayında on gün, birinnen başlıyıp on güne Ğäder mersiye oñuyuruñ a ele. Birez de onnan sor.





**Söyleyen : Mehmet Çayır, 65 Yaşında ( 1950 )**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Bayatdoğanşalı Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Bayramlar, d) Çiftçilik,**  
**e) Düğünler**

Adım Mehmet Çayır, köyüm Bayatdoğanşalı köyü, Bayatdoğanşalı köyü, bin dokuz yüz älli doğumluyam. Men yirmi yaşınnan çalışıram. İran'a çalışdım. Azerbaycan'a çalışdım. 15 Gürcisdan'a gitdim gäldim. Türkmen'e getdim gäldim. Burada yanı dediyim yanı burda yanı on sene bele mavinliyim oldu. Burda İğdır otobesende mavinlih yaptım. Şoförlüh yaptım. Onnan sora sağa annadım. Burda, buralarda cificilih, reşberlih filan yapıram. Şimdi men bi onnan sonra gäldim. Ämehli oldum. Şimdi onnan sonra burda köyde oturmuşum. Bu gäder şeyim var yanı, başğa annadım. Gene he yanı biz böyle aylece böyle reşberliyimizi, mavinlih 20 yapdıh, şey yapdıh, gäldih orda burda çalışdıh. Ähmeh paramız üçün getdih Kürcisdan'a, Türkmenisdan'a yanı her terefde yanı bu işderimizi yapdıh yaşıdırdıh. Bi gaş sene İğdırli'da çalışdım. On sene, dört beş sene Can İğdır'da çalışdım. Üş dört sene, dört beş sene turlarda, gamyonlarda çalışdım. Mazod çähdim. Tırda mazıt daşdım. Nahcıvan'nan, İran'nan, Türkmen'nen şeye tırnan Türkmen'e şey çähdim. Bu şey mämemesi çähdim. O ne bilim 25 sandalye, masa çeşid çeşid onnarı çähdim. Onnan sonra gitdih gäldim. Onnan sora bi de bir gaza yaptım. Onnan sora gälp gırizi gätidim. Ğaza yaptım. Onnan sonra bu işderi bıraşıdım. Onu annadıram da her şeyi yaşadığım budu yanı ha, yaşadığım bu yanı annadıram ki böyle.

Babamnan, asgäre gättdim. Onu annadım mı? Asgäre getdim. Babam vefat etdi. Asgärdeyken babam vefat etdi. Ben asgärden bi iki sene sonra gäldim. Gäldim. Ğardeşderim ufağıdı.

30 Çocuğudu hepsi bele çocuğ yaşda, onnari böyütdüm. Onnari götürdüm. Gönderdim asgäre äv aldım. Her ay şey yaptım. Onnan sora yanı böle şey gäldim. Yanı, büyüğ ävin büyüğü ben oldum. Yanı, anam babam olarağ yohuydu. Anam rehmetdih olduğdan sora da gene bunnarın bu yaşında ben verdim. Yanı, men gäldim. Başğa kimse gälmedi. Hep ben şeye gättdim. Yanı ne deyim yanı, başğa bişey annadım.

35 Men toy yapmadım. Men hanımımı ğaçırttdım. Hanımımı ğaçırttdım. Getdim. Ğacer köyü var, Ğacer'e orda gäldim. Burda o zamanın parası iki yüz lere, iki yüz lere yanı iki yüz lere nedı şey verdim. Onnan sonra burda ğaynatamgilnen barışdım. Annaşdım. Böyütdüm. Hindi altı tene çocuğum var, üç ğız, üç oğlan, oğlanların ikisi yanımdadı. Biri yanımdadı. İkisi bennen ayrıdı. Ğızdarı ere verdim. Ğocaya verdim. Ama täh görevimiz budu.

40 Valla ramazanlığda gäleneğ ğöreneyimiz ramazanlığda ramazanı tutarlığ. Onnan sonra bayramlarımız yanı Narvuz bayramı var, Narvuz bayramı var, şey var yumurta bayramımız var yumurta şeydi. Bayramlarımız var, yiyeceyimiz mesele ğurban bayramımız var, ğurban bayramımız var, şeydi yanı, burda Narvuz bayramında, Narvuz ziyaretine şey yapasan şekerleme alasan Narvuz bayramıdı da, ğurban şeyinde ğurbanını alıp ğurban bayramında

45 ğurban alıp kâsesen onu yeddi kişiyi dağdırsan. Yeddi kişiyi, bizim Azeri usulu yeddi äve vermen lazım, Azeri, vermen lazım, yeddi kişiyi dağtıdığdan sora özüne de bir pay çıhasan, onnan sora payı yapasan, Narvuz bayramında da gidesen eşya alasan, bize yeddi ğat şey deyirler. Alıp gätirip ävinde çoluğ çocuğunnan bölüşüp, oturup yiyesen. Ramazanlığda bir ay ramazanlığda oruşduğunu tutasan. Niyetiñi edesen. Ğahıp oruşduğ pitdihden sonra fitireyi

50 zekatıñı verdihden sora şey.

Reşberçilih bi ara pammığ ähdih. Pammığı şey etdihden sonra burda pammığ pitdi. Onnan sonra döndüh pancar, pancar ähdih. Pancardan sonra döndüh, pancarı ğapanannan sonra şimdi

buğda ähdih, yonca ähdih, mısır ähdih yanı ğavun, ğarpuz ähdih, baħçam var burda, ğaysı  
baħçam var dört ğardaşlı biz bi dönüm ğaysamız var, ğaysı bağımız var içinde otuz ğırlı dene  
55 ğaysı ağacı var, äлма ağacı var, armud ağacımız var içinde şey de bu ğäder yanı.

Onu yaptım. Baħ bu Ğasım abeyin yanında mavinlih yapırdım. Mavinlih budu gedirdih.  
Bazılarına annadın şeye bazı zaman ey günnerimiz de olurdu. Bazı zaman kötü günnerimiz de  
olurdu. Gedirdih ğälirdih onnan sonra ähliyet aldım. Ähliyet aldıhdan sonra gene yeddi säkgiz  
sene mavin çalışırdım. Arabalarda, arabalarda mavinlihden sonra da ğaħdım. Onnan sora  
60 yavaş yavaş, yavaş yavaş Hacı Cahit Kutlay var, Hacı Cahit Kutlay'ın yanına getdim. Gene  
mavin olaraħ hem de şoför, otobüsde mavin oldum. O zaman arabayı verdi. Yavaş yavaş  
otobese sürdüm. Onnan sora öyle ğäldim. Otobes şoförlüyü yaptım. Onnan sonra en son  
ğäldim. En son beş sene, o zaman beş sene önce men ğaza yaptım. Ğälp ğırızı ğeçirttim.  
Onnan sonra ğaza yaptım. Onnan sora da şimdi işi biraħdım.

65 Anılarım budu, ğälirdih ğarcırağımız alırılı o zaman ğencidih mesele yirmi älli lere ğarcıraħ  
aldığımız zaman ğätirip ävimize yemäh işmäh, ğüle ğüle diye diye yeyirdih. şimdi şoför  
olaraħ üçcüz lere ğarcıraħ alırılı, üçcüz lere ğarcıraħ bizi ğörmür, ben, ğörmür bizi o zaman  
älli lere aldığımız zaman biz bir ay ğeçimimizi yapırılı. Bir ay getdim ğäldim.

İran'a getdim biz iki ğardaşlı, ekizih biz, demäh İran'da benim ğardaşım o orada İranlıdan  
70 äşya almış. Borcu var, sonra getdim İran'a ğäldim. Yüğü boşaltdım. Döndüm ğäldim.  
Döndüm ğäldim. ğäldihden baħdım benim arabamın önünü käsdiiler. Dediler bize borcun  
var, ver. Dedim benim size borcum yoħdu. Dedi senin borcun var, var bize lasdih almışsın  
arabaña, ben dedim onnar dedi emimoğlu orda beni ey bi döydüler. İran'lılar da ....., bir ğün  
de gene onu annadım. İğdır otobesinde mavin çalışıram. ğäldim. Mavinlihden ğäm.  
75 İsdanbul'dan ğälirem. Demäh İğdır'ın ämniyet amiri de biznen ğälir. Ämniyet amiri de  
bennen ğälir. Men de hem şoförem hem de mavin, bu amniyet amirini yolda yemäye memeye  
ğötürürem. O zaman ğäldim İdir'e ben valizimi aldım. İğdır Turizm'de şeyi belediyeyin

önündeydi o zaman, aldım valizi yavaş yavaş gäldim bizim durağa, ben gälecem köye, gädim  
bizim köyün gäfesinde, orda bizim köylüler, orda oturdum. Bağdım otur oturmaz bağdım  
80 adam gäfa saldı. Sandalyeynen mene burdan bi tane, gene vurdu. Vurar vurmaz men taha  
afalladım. Meni gan götdü. Ğağdığ getdih Ğarağola, Ğarağolda amir dedi ya Ğayırdır  
Mämmed, dedim valla bilmirem beni bu adamlar bele döydü. Adam dedi ki bu adamın gece  
gäldi bizim burda işmiş. Bize, bizim otel şeye Ğahveye çoğ zeyet vermiş. Ğomser de dedi ki  
ğardeşim bu adam gece bennen gäldi. Nasıl oldu. Gäldi senin otelinde, şeyinde işdi. Sonra  
85 gätdiler. Benim Ğardeşimi gätdiler. Adam bağdı ki yoğ tapammirem odu ben deyilem. Onnan  
sora gäldi. Bennen rica etdi. Yanı affetdim.

Çıfcilih yoğ, äkinim, mäkinim yoğdu. Ben äkin mäkin ähmirem. Köyde, köyde bu benim  
oğlan var, o äkir men ele onnan bereber yaşayıp gedirem. Yonca äkirih, onnan sonra mısır  
äkirih yanı äkmemize Ğalsa, köyde mısır äkirih yanı ähdiyimiz zaman, bu Ğavun, Ğarpız  
90 äkirih, tomates äkirih, her şey äkirih yanı, burda bizim köyde.

Yanı Azeri, biz Azeriyiyh, aynı Azeri şeyinde şey yapırığ gäder yanı düyünde gedirih yanı.  
Bizim köylerde toy olur, toylar olur yanı şeyde gälirsən, mesele bir gece Ğına olur, bir gece  
düyün olur, toy olur, zeten Ğünü yemäh vererler. Bizde toy olmadan önce yemäh vererler.  
Bizde kabin yemäyi deyirih biz, kabin yemäyi vererler. Şey yaparlar. Onnan sonra iki günde  
95 bi Ğına çaldırırığ. Bi de toy çalınır, piter.  
Sen de sağol.

**Söyleyen : Muharrem Akay, 70 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Bayatdoğanşalı Köyü**

10 **Derlenen : a) Tarım, b) Askerlik anıları, c) Düğün törenleri, d) Bayramlar**

Köyüm Bayat, yaşıım yetmiş, adıım Maharrem Akay da, başğa ne annadıım.

Bizim buralarda, biz çiftçiyih, reşber yanı, buğda äkirih, yonca äkirih, onnarı suvarırılı.

15 Suyumuz gälmir, susuz gälırılı, zor durumda perişan oluruş, hökmätimiz bize yardım etmir.

Bizim sularımızı vermirler. Böyle pēr perişan hayatımızı sürdürürüh.

Asgärlihde men çavuşudum. Telsiz çavuşu, mabereciydim. Daha dorğusu, aha tärıs aldıııdan sonra da gäldim köye çiftcilihnen uğraşdıım. Bu ana gäder de çiftcilihnen uğraşıram. İyİ kötü çoluş çocuğumuzu geçindirmeye çalışırız.

20 Toyum da kendi köylümüzdü. Hanımım, nişanlandııı bir ay sonra da düyünümüz oldu.

Düyünümüzden sonra da artılı geçimimizi sağlamağa çalışırılı. Mesele gıznan men birbirimizi sävdih. Burdan köyden büyüklerimizden ağabeyimi gönderdim. İsdediler, onnar da olur dediler, öylecene elçilih felan yapıdıı. Bilirsen da bizim buraları, getdih başlılı falan verdih. O zamanın parası altı yüz lere, onnan sonra düyünümüz oldu. Häpsi bu gadar.

25 Biçimde, buğda äkirdih, pammuh äkirdih, pazı äkirdih yanı Azerice deyirem bunu öyle, hayvancılııda inäk, minäk varıdı. Bizim dilde camışlarımız çoğudu. On, on bir tene götürüp otladırdım. Çocuğuydum getirirdim, anam da daha dorğusu nenem sağırdı. Südümüz

yuğurdumuz gayet rahatlıkla bizi görürdü. Fazlasıyla, fazdası da galırdı yanı, daha ne deyim, kâresini, şorunu satardı. Geçimimizi sağlıyrdı.

30 Geleneh, görenehleri de çifcidi. Herkez ele çifcilihen uğraşdı. Köylümüz de olsun biz de olağ ömürümüzde çifcilihen geçdi. Yanı çoculuğdan beri gördühlerim de duyduklarında hepsi çifci olağ bu zamana gâder gâli, bi kaç senedi bu Avrupa falan açıldı. Milletın çoğusu da getdi Avrupa'ya, ki köyde pek nadir Avrupa'ya getmiyenner var benim gibi, bennen bereber geçimimizi sağlamağa çalışırđ.

35 Bayramlarda da, bayram gâldiyi zaman, o zaman Nervuz bayramlarında biz yeddilevin deyirdih. Onnan da alardı çoluğ çocuğumuzun özüne ağşamlar tökerdih. Ğapılardan gulağ asmağa giderdih. Göreh ey mi gonusullar, kötümü gonusurlar, birde görüş, görüş deyirdih biz, Nervuz bayramının sabahısı giderdih eše, dosda bayramın mubareh olsun. Onnar da bizim âlimize yumurda vererdiler. Ğalma vererdiler. Çocuğken, gördühlerim bu gadar.

40 Meherremlihde de, meherremliyın onun da da biz şağşey, bağşey bilirsın da teperdih. Camide molla Ğuran oğuyardı, millet toplanardı camiye orda imamlardan, peygamberlerden anladardı. Biz de dinniyeirdih..

Körpe uşadığ. Mala giderdih. Ayağğabı bulamazdığ geymeye, yalın ayağ tikanın içinde giderdih. Malların dalına tüşerdih. Sabahdan ağşama gâder güneşin önünde çölde mal

45 otarardığ. Ağşam da gâtirerdih âve, sabanan tekrar günümüz ele geçerdı giderdi.

Ölü ölende de giderdih mezar gâzardığ. Gâlerdih ölüsü ölenin âvine yardımcılardığ. Odununa, yemâyine, çoculuğumda mesele benim âvde bir ölü ölerdi. Her âvden birer gâzan

yemâh gâlerdi. Yardım etmâh yanı yardımcı olmağ için her âvden artığ Allah ne veripse pilav mı, ât mi ne bilim yanı salatamı ne âline geçerse o gâtirerdı. O ceneze âvine ağşam millet

50 toplanardı. Onun gâtirerdiler milletın önüne, millet yiyerdı. Allah rehmet etsin diyerdih, ele geçip giderdi.

- Kürt yaşatmazdar ve biraşmazdar, heç kürtlerden de aramızda heç bi sorun yoğdu. Görende birbirimize merhaba deyirih, oturup çay içirih, barabar sohbet edirih, ele bişey aramızda bi sorunda olmuyup, bizim bu köy için deyirem. Heç bi sorunumuz da olmadı. Yanı hindiye
- 55 gäder.
- Ben de ämekliyem. Bağkurdan ämehliyem. Artıh yaşımız, çöle gidemmirem daha iş miş yapammıram. İki sefer galpden anju olmuşam. Bi sefer Almenye'de, iki sefer de burda, daha bir işde yapammıram. Ele ävdeyem. Gälerem gäfeyin önünde oturaram. Zamanım geçer onnan sonra gağar giderem äve, rahat rahat oturaram. O gäder, yapacağım bir şey de yoğdu.
- 60 Köyde äлма var, gäysi var, şäfdäli var, gavun var, garpız var, salatalıh var, domates var, biber var, gara patdıcan var bunnarın hepsi de köyümüzde mevcutdu. Nervuz bayramınnan sonra biz bunun yerini, tarlayı hazırlarız. Çocuğlarnan biz bereber kändimiz götürer älimiznen täh, täh toğumları salarıh, onnan sonra da suluyarıh, bu yeşerdiyi zaman çapasını da yaparıh birağarıh, öyle olur.
- 65 Herkes älinde imkanı olan birer tene göyun falan alar käser, veyat da toplaşarıh üş dört kişiye heremiz üçcüz beşyüz her neyse göyarıh bir tosun alar käserih bölerih, bişey daha sorum, bişey daha söylüyüm. Su sorunu var, tarlaları sulamağ için, Narvuz bayramına şimdiye gäder bi defa yonca suvarmışam. Su bulammirih, yeşil İğdır sulama birliyi bize su indirmiyor. Parayla satıyor. Yuğarıki köylere, bi gaş gündü bu yağmurlar yağıp bizim köyümüzün suyu
- 70 gälir. Benim on iki dönüm bir yer tarlam var, o da yoncadı. Hälân da su gedip yetişmemiş, aynı bu yolu nasıl görersenseeledi.
- Eşimle, dosdumla gayet güzel samimi olarak geçinip gedir. Hayatımızı sürdürürüz. Heç bir sorunumuz da yoğ Allah'a şükür, birbirimiznen tartışmayıh, birbirimiznen döyüşmeyiz. Gavğa da etmeyiz. Yanı heç bir sorunumuzda yoğdu. Çoğ şükür.
- 75 Nenemnen sabanan gağırdım. Malları aparmağa birez geş galırdım. Deyneyi alırdı äline tüşürdü dalıma hayatdan buyana dolandırırđı. Oyana dolandırırđı. Ay nene göy çöreyimi

yeyim gedim. Ay oğul günorta oldu. Be bu mal ha vağ otduyacağ. Birez de söyürdü sayırdı gätirir gabağıma bi tike bişeler göyürdü. Yeyirdim. Ğağıp malları aparır ağşama gäder otarırdım. Ağşam da götürüp gälirdim äve..

80 Babamnan heç bir sorunum olmadı. Babam çoğ eyi insanıdı. Heç bir sorunum da yoğudu. Çoğ ey birisiydi. Şimdiye gäder de ele babaya rasdamadım. Bunnan sonra da rasdamağ mümkün deyil, uşahlarımda, beş gızım var, bir oğlum, gızdarım göcaya gedipler. Onnar göcalarının ävinde çoğ şükür durumlarıda eydi. Bi tene oğlum var o da ävlendirmişem. İki tene de güzel torunum var, onnarı da görmesem, bir gün girmesem bargım çatdıyar. Bağ

85 burda camiyn hayatında şimdi yemäh verirler. Nikäh yemäyi onnar ikisi gäldi. Biri sağımda oturdu. Biri de solum da, men yemädım. Özüm, iki dene gışığ aldım. Birini onun ağzına göydüm. Bunnar pitirip gidennen sonra men yemäh yedim.

Yazıldım. Çığmadı. İki min öyro da para yatırmışdım. Heye, parayı da geriye verdiler. Çığmayınca, nasip nesip olmadı. Gidemmedih.

90 Hac yanına şeker götürürüh, göyun götürürüh özde ziyaretini de kutduyuruğ, yemäyimizi de, çayımızı da yeyip göyüp gälirih äve.

Ğoyunnarı yazın göndererdih yaylıya, bazılarının kendileri götürürdü. Bazıları da verirdi. Senin kimin eşä dosda götürürdüler yaylaya payız gäldiyi zaman herkes göyununu alırdı

götürürdü çölde otladırdı, yoncaları, häsilleri biz häsil deyirih, alırdılar. Çobannarı otarırdı

95 ağşam da gätirirdi äve, kışın da bu içerde nar göyürduğ, saman, arpa, yonca tökerdih gabağına yiyerdiler. Ğatardığ içeriye.









**Söyleyen : Muharrem Çayır, 65 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Bayatdoğanşalı Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Bayramlar, c) Cenaze törenleri**

Atmış beş yaşındayam. Köyüm Bayatdoğanşalı köyü, adım Maharrem Çayır, valla ben äveliyetim sağda solda çalışmağ, getdim İran'a, İran'da çalışdım. Para gazandım. Alkole Tüşdüm. Her şeyimi ğaybetdim, hanımımı, çocuğlarımı, çocuğumu ğaldım. Bi dene ğadınnan ävlendim. Muğla Fetiyeli bi ğadındı. Ğaldım buruya, burda çocuğları böyüdü. Ufağdı. Çocuğlarını asğäre gönderdim. Çocuğları asğärden ğaldihden sonra, benim ävimi, äşyami hepsini aldılar. Ğaşdılar. Getdiler. Bu anda täh başıma dövletin lojmanında yaşıyırım.

Uşahlığım hep orda burda fakirlihnenn ğeşdi. Çalışmağınan, mavinliynen, şoförlühnen uşahlığımda heş bi ğün görmedim men. Hep yoğsulluğnan ğeşdi uşahlığım benim.

20 Çocuğluğum da bele oldu. Asğärliyimi iki sene yaptım. Bolu'da yaptım. Valla asğärde de silah da vermediler. Ele getdim. Orda iki dene ğatırnan, iki ğatır otardım. Orda da asğärde de ele onnan da asğärliyimi yaptım. Ğaldım. Bele, bizim zamanımızda bizi zatan pit basırdı. Ayağlarımızı corablarımız yıhıyammırdıh, kir, pas ama hindi bu zamanda hindi asğärlih nedi, asğärliyi hindi adam gedir, on ay yapır, çıhır ğälir, başğa bişey yoğ.

25 Ğeçim, köyün ğeçimi, hepsi cıfcilihdi. Yoncadı, mısırdı, yanı mäkä bizim şiyvemiz mäkädi. Yonca ähmähdi, köyümdeki ğeçimimiz yanı ğaysıdı, älmadı, ärihdi yanı ğeçimimiz odu, öyle ğeçimimizde başğa bir şeyim..

Bayramlarda gedarih gonşuların alini öpmeye, böyühlerimizin alini öpmeye gedip orda burda namazımızı gıların, gelarih giderih. Gonşuların alini öpmeye gäler, bayramlaşarılı otururuş  
30 yanı şeyimiz budu, başğa da bişey yoşdu.

Mavinlih de yaptım. Senin babanğında maviniydim. Men, baban var ya babanğın maviniydim. Onnan sonra getdim. Ähliyedimi aldım. Getdim şoförlüh yaptım. Getdim Muğla Fetiye'de çalışdım. Başımı aldım getdim, oralarda çalışdım. On beş sene, on beş sene sonra başdım. Bişe edemmirem. Heş bir kes benim sikortamı ödemedi. Sikortasız çalışdım. İndiye  
35 gäder heş ne sikortam var, atmış beş yaşına gälmişem sikortam bile yoşdu. Dävletin yaşdılış mayışınan geçinirem.

- Tarım veya Hayvancılık yaptınız mı?

Yoş yapmadım. Yoşdu. Yerim yoşdu. Tarlam yoşdu. Dört dönüm arazim var, dört dağar, yoşdu. Yapammıram. Suyumuz yoş, köyümüzde su yoş, işme suyunnan başğa su yoşdu.  
40 Arhımızın suyu gälmir. Ganalı gälmir. Onun üçün de köylü birez sıhıntılıdı. Toyum oldu. Biz o zaman äsgisi kimin biz görücü usulu ävlendih, görereh evlenmedih. Görücü usulu iki min, iki min lere başlış verdih, iki min lere, yanı iki lere başlış verdim. Gätirdim. İki dene gızım oldu. Hanımnan yirmbeş sene bereber galdılış, onnan sonra da annaşammadış, köyün toyu da şennihli geçer. Bizim Azeri toylarıdı. Özün bilirsen Azeriler davul zurnaynan şeynen toy  
45 yapır. Alma meselesini anamnan babam getdi isdedi men heş gızı görmedim. Gızı heş görmedim. Anamnan babam getdi. Ordan gızı isdediler. Aldılar. Tam düyünümə üş gün vardı men gızı gördüm. Hep yoşsulluñnan geçdi. Bi şeyim geçim şartdarım yoş ki hep sağda solda, şu anda dävlet lojmanında otururam. Dävletin himayesinde yaşyıram. Odu başğa da annadacaş bişey yoş.

50 Valla mavinnih yaptım. Mavinnih yaptım. Ama otobüsde yaptım. Gamyonnarda yaptım. Onnan sonra getdim. Ähliyet aldım Ağrı'dan getdim. Şoför oldum. Getdim gene dediyim

kimin sağda solda İzmir'de orda burda çalışdım. Heş biri meni sikorta yaptırmadı. Boşuna meni çalışdırdılar.

İşde bu hanımımıdı. Getdim. Ävlendim. Getdim. Çocuğlarını böyütdüm. Asgäre gönderdim.

55 Getdim. Ğäfä tutdum. İğdır'da çalışdırdım. Ğäfäyi, bi gün gäldim ki ävi de, aşyayı da çocuğlarını da alıp ğaşmış, almış getmiş başımnan geçen olayım budu.

Meherrem ayında biz hep yas tutarığ ğara bağlarığ onun camide giderih ibadetimizi kendimiznen sine döyerih, şağşey teperih işde bizim ğara bayramımız İran'da Azerilerin ğara bayramıdı. Hazreti Äli'nin şey olduğı yas tuturuğ biz.

60 Ölü ölende biz yemäh vererih, üçünde götürerih mezerde, yedi gün çadır ğururuğ, yeddisine gäder çadırdı yemäh vererih gälen gidene hayır şeyini şey yaparığ, yeddiden sonra ğırhı olur. Ğırhına da gene hayır vererih, yemäyh vererih ölülerimizi de hoca şeyiyle, din şeyiyle yihadırığ böle. Eyer uzağda adamı varsa morkumuz var, camide mork var, adamı gälecehse o morka ğoyarığ, yıhıyarığ morka ğoyarığ, adamı gälene gäder orda morkda ğalar, adamı 65 gäldihden ğuylarığ.

Köyde milletin geçinmesi birbirinnen çoğ eydi. Halk iç içedi. Yani, bizim köyde yabancı bir kimse yoğdu. Hepimiz birbirimiz, kürt de yoğdu. Hepimiz birbirimize, bura yabancı kimseyi soğmuruğ, hepimiz Azeri, Azeri şeyvesi olaraq Azeri hepimiz yüz älli hanedi. Yüz älli hane de hepimiz birbirimize desdäh oluruğ.

70 - Dini konuları anlatırmısınız ?

Onu diyemmiyecem. Çoğ, hindi yalan ğonuşaram. Olmaz bilemmem.

Araz'da balığ tutduğ, Araz'dan Ermenilerin hayvannarı geçirdi. Gedirdih onnarı tutup gätirirdih, burdan onnarın hayvannarı geçir, bizim hayvannar geçirdi. Araz'da onnaran bereber gedip o onun Araz'ın o terefinde onnar, bu terefinde biz vardığ, oturup birbirimize äli yirdih, bay bay eliyip ğonuşurduğ, Araz'ın o terefinde onnardı, bu terefinde de biziydih, 75 Ermenileridi. Balığ da tutduğ, orda pihnih de yapıdğ, onnar da yapırdı. Onnaran bereber hep

bereber orda işaretnen birbirimiznen anlaşırđı, ähseriyet lakğa balıh çıhırđı. Aras'dan, lakğa çıhırđı. Sazan çıhırđı. Lakğa çıhırđı. Başğa da canının sağlığı yanı.

Men öteki hanım, ayrıldığım hanımnan iki dene ğız çocuğum var, ben onnarı oğutdum.

80 Hemşire etdim. Şu anda Bursa'dadılar. Onnar Bursa'da hemşirediler. Beni birağdılar. On on säkgiz senedi meni álo deyip meni baba deyip beni aramırlar. Oğutdum. Mavinliyimnen oğutdum. Getdim onun bunun ğapısında çalışırdım. Onnarı Ankara kimin yerde oğutdum. Elo deyip beni aramadılar. Yohdu, oğlum yohdu.

85 Äkseriyet inäh beslenir. İnähdir. Ğoyun, ğoyun da var, ğoyun azdı. Ähseriyet inähdir. Camış burda olmaz. Azeri dilice camış deyirih biz camış yohdur. İnähler var, en fazda inäh besliyarih. Köyde, köyün ğeçimi onnandı. Südü, řuyu buyu hep inäh südü olar. Yanı camış manda südü olmaz.







**Söyleyen** : Aziz Parlar, 82 Yaşında

**Mesleği** : Çiftçi

**Derleme Yeri** : Karakoyunlu İlçesi / Şiracı Köyü

10 **Derlenen** : a) Hayat hikâyesi, b) Tarım, c) Askerlik anıları

Adım Hacı Aziz Parlar, bin dokuz yüz otuz üç doğumluyam. Efendim sensen Şiracı köyünnem. Burda men çiftçilik yapırdım. Ākin ākirdim, buğda āhdim, arpa āhdim, pancar āhdim, yonca āhdim, ālma saldım. Bağım bağcam var, efendim sensen Şimdi de

15 ihdiyarlamıŐıh taa tüşmüşüyh yolun sonuna gālmiŐıh, bizim yapığımız iŐlerin hammısı galdı, o Urus teresinde, Şimdi biz nasıl eliyecih, nasıl dolanacığ annamıram. Menim özüm de burdan yıldığım. Bacağ burdan gırıldı. Getdim zada Ğars'a, Ğars'da bunu burdan gayırdılar. Civataladılar. Gayırdılar. Arvat da tüşüpdü. Hāsde topaldı. O da topal, iki dene çocuğum var, burda bağ ikisi de feŐdi. Dāvlet bunnara aylığ verir. Bir gızım var, Őekeri var āvde hasdadı.

20 Onunda Őekeri var, dāvlet ona zad verir, sen dene kömür verir. Aylığ maylığ vermir. Kömür verir onnar, men bağgurluyam. Arvat, gız, uşağ hammısı benim bağgurumnan geçinir. Dırağdorum burda bu dırağdorum var, bu dırağdor āsgi dırağdorumuz vardı. Bin dokuz yüz gırđ sākiz tarihinde dırağdor aldığ, iki ğardaŐınan barabar aldığ. Efendim sensen o dırağdor satdığ verdih, iki dene dırağdor aldığ. Birini onun ğardaŐımın oğlu götdü. Birini de men

25 götdüm. Şimdi de gene hele de ireşber işine bađırđ, onu da yetiŐdiremmiriyh. Götürürüyh ne suyumuz var, ne bişey var, su gālmir. Ākinnerimiz hammısı suyun içinde yanır. Bele bu vaziyetde nasıl dolanığığ men annamıram. Şimdi de bu dakđada biz bazardan ākmeyh alığ. Ākmeyin denesi olup yeddi puçuğ lere, çarşıdan çöreyh alığ, gātirip burda yeyirih. İndi biz

köylü olaraq ävet bizim indi çöreyimizi yapan yoħdu, çöreyimizi yapan yoħdu, ħämirimizi  
30 eliyen yoħdu, tändirimizi yandıran yoħdu. Bilmirem ne yapacağımızı bilemmirem. Orda indi  
bizim varımız yoħumuz bir dene ineyimiz var, he ineh de bizim kimin topal olup, onun da  
ayağları tutulup annamıram ne işdi. Ğardaş şimdi bele baş dolandıрмаğ bir mesele olupdu. Bu  
dünyada bu zamanada kim var, sene kim baħacağ, baħan yoħdu. Bir aħraban yoħdu ki gele,  
burda otura senin yanında, diye ay ğardaş senin durumun nasıldı. Ne yapırsan, neyniyirsen  
35 sen ölüpsen, ğalıpsan, dirilipsen? Bir adam yoħdu ki, Allah rızası üçün gele yanımıza, ğandı  
öz bacımın uşahları bile yanıma ğälmedi. Vallaha billaha öz bacımın uşahları bile yanıma  
ğälmedi. İndi biz indi bu duruma tüşmüşüyh, biz indi bu duruma tüşmüşüyh indi dur hele  
(Hanımzer Parlar: Nolup bu durumuya da şükür nolupdu) hele dur göreyh hele bunun  
sonumuz neteri olacağ, biz ne yapacığ neyniyecih? Cebde manğur, para yoħdu. Parasızığ, bize  
40 bir yardım elemeyh lazım, bize baħmağ lazım, bize dävlet bize bir baħa eliyer, diye ki göreh  
hele bunun, bunnarın bir durumu neteridi, bir araşdıralar. Bi dene duħdor ğätireler, duħdor  
gele buruya bizi mayne ede, bu hindi bu arvat ğırize zada ya saba gidecehdi ħesdeħanıya filim  
çähdirecek, emar filimi çähdirecek. Gidecek Ğars'a, bunun ayağları dizlerinnen ämeliyet  
olacağ. İndi bir adamımız yoħdu bunun yanında ğala, kim baħacağ ona indi orda (Hanımzer  
45 Parlar: Sen nesen be), orda kim baħacağ. Baħan adam olacağ, dolanan bağ bu demir olmasa o  
demir olmasa men dolanammıram, ğäzemmirem. Günüz burda yatıram, gece de içerde  
yatıram. Ey ğardaş çoğ da indi bizim älimizde bişey yoħdu ki, o bu dıraħdorü gören diyer indi  
zängin adamdı. Bu dıraħdor bin dokğuz yüz ğırğ säkgiz tarihinnen var, dedemizin  
zamanınnan var. İndi ğardaş biz ne yapacağımızı şaşırmasığ. Vallaha billaha şaşırmasığ, äkinin  
50 indi äkmeh dedim çöreyin biri yeddi puçuh lere, buğdanın kilosu beş yüz lere, e bu olar. Allah  
bunu ğabul eliyer? Buğda aparıllar burda sürkitde veriller. Beş yüz leriye, beş yüz yetmiş  
ğälir. Ähmeyin de birini veriller sene dört yüz ğıram çöreyhdi. Dört yüz ğıram çöreyi seye  
veriller. Yeddi puçuh leriye hele bir bağ tüşün derinnen tüşün. Otumuz var, otumuzu alan yoğ,

ğalır orda, veresiye vermişih, o orda bizim Murad'a vermişih . Göreyh hele ğaça gedir. İndi  
55 ğardaş dolan, baħ bu zamanada baħ dolandıрмаħ birez meseledi, zordu. Eyer kōmāĝi olan  
gene gedir çalışır eliyir. Oĝlum getdi burda Sürkitde çalışdı. Vallaha billaha iki aylıħ parasını  
adam götdüler getdiler. Çāhdiler burdan eşiyalarını aldılar getdiler. İki aylıħ aylıĝı öldü getdi.  
Bele dāvlet olar! İndi ğardaş ne deyim size. Deyin men de söyliüyüm. Ākin ākirih, bele ğarpız  
āhdih. Aha bunun āmisiyinen ğarpız āhdih. Yirmi dönüm yeri ğarpız āhdih, aha ğarpızdan ne  
60 apardı. Bir yarım araba apardı. Onu da apardılar. Ğäreĝoyunlu'da verdiler yetmiş ğuruşa  
ĝoydular ğāldiler. Hele hesabını ĝör. Ğarpızı da alan olmadı. O da getdi işine, burda bir dene  
āhdih, onu da alan olmadı. O da getdi işine, men men Allah'ım heç bişey heç bele bir idare  
yoħdu. Dönemmirsən, ğalanmırsan gene gedip çalışannar su işlerinde filan da çalışillar. Üş  
beş ğuruş para alıllar. İndi yoħdu. Ālde bişey yoħdu, yoħdu, yoħdu. Ne deyim ne annadım  
65 size. (H.P: sen āsgileri annatmadın. Yenileri annatdın da). Biz onu ne o ğaçıncı tarihdeydi ya.  
Ele ĝırħ sākgiz tarihinde biz bu pammuħ ākirdih. O pammuĝu gedip çapa yapırdılar.  
Kerkiyinen kāĝlıyırdılar. Bir arvat yirmi daĝar yeri kaĝlıyırdı. Becerirdi yıĝırdı. Pambıĝı  
kilosu yüz ālli ğuruşa verirdi. (Hanımzer Parlar: Arħamda ğātirirdim çoĝusunu). Onnan  
sorasına ĝāl, ĝötürüp māke ākirdik, māke ākirdik, çıttama ākirdih, ĝünebaħan ĝünebaħan  
70 ākirdik. Onnan sorasına ğardeşe deyim, sene de deyirem. Ele o zaman bunnardan ākirdih.  
Pammuħdan mammuħdan ākirdih eliyirdih. Başımızı dolandıırırdıħ. O o ĝünner bu ĝünnen  
yaħcıydı. Allah üçün o ĝünner bu ĝünnen yaħcıydı. Can saĝ, baş saĝ elleşirdin, çalışırdım.  
Kerantıynan buĝdanı ākirdih, kerantıynan piçirdih, kerantıynan piçirdih. Cütinen yer  
sürüdüħ. Bu belecene cütü belecene tuturduħ. Bu cütün ĝurpuydu. İki dene öküz ĝořurduħ. O  
75 öküzleri onnan sürürdük belecene cütü tuturduħ. Cüt bir belecene aĝzı varıdı. Bir belecene  
onnan yer sürüdüħ yeri dönderirdih, sürüdüħ, ākirdih kerantıynan sökürdü. Kerantı  
söyhmürdü. Ele buĝdalar ĝālırdı. İndi dıraħdornan sürürüh. Bele bir yarım metire yarırıħ, ākin  
olmur. O cütünen sürdüyümüz bunnan yaħcıydı. Pambıĝı da cütünen sürüdüħ ākirdih, dırmıħ

öküzün dalına dırmıh goşurduh, minirdih üsdüne, teç ohohooohoo eliye eliye yer sürürdüh.

80 Dırmıh sürürdüh. Yeri dırmıhlıyırdıh, görusduyurduh. Ne bilim suyu gedip Araz'dan bağıyırdıh. Araz'dan benim özümde getdim. Araz'dan su bağıyıp getirirdih. Geçdih o iydeli var, Ğazıgışlah'ın üsdünde iydeli var, o iydeli'ye Urus terefine geçdih orda ılığın vardı, civil söyüt vardı. Onnardan gırırdıh getirirdih ora basırdıh suyun ğabağına, Araz'ın ğabağına, Araz'ın ğabağını kāsırdih, suyu verirdih. Gälirdi bu yana hele gör ki Urus terefinnen cibil

85 piçirdih getirirdih, söyüt piçirdih. E demirdih Ermeniler burdan bizi vuracağ. Kāsıp gätirip Araz'ı kāsırdih, su getirirdih. Getirirdih burda pammuh mammuğumuzu suvarırdıh. Su da sıraynanıdı. Herkes yerine göre su alardı. Ele olurdu. Suyu bölürdüh. Soba borularını goyurduh suyun içine, ikisini bu yana, ikisini o yana; o ikisiyenen sene giderdi, bu ikisiyenen mene gälirdi. Suyu belelihnen äkinleri suvarırdıh. Buğda muğdamızı suvarırdıh. Yoncamızı

90 suvarırdıh. Getirip bağı suvarırdıh, malımızı ordan içirdi. İndi dävlet bizi su verir. Doyunca su vermir. Yarı parasını bizden alır. Dağarına otuz beş lere para alır. Gäl bunun altınnan ğağ. O zamanki günnerimiz böyükü günnen yağcıydı. İndi patoznan, hindi patos çıhıdı. Patozunan, o patosnan indi bizde var, o biri hayatda durur. Onnan buğdaya dırağdorı goşurduh. Ğäyiş atırdıh uzunnamasına, dırağdor çävirirdi. Bir adam buğduyu töküdü. Samanı o küleşı atırdı.

95 Patoza biri altını çäkirdi. Biri de buğdanı çäkerdi getirirdi, tökerdi bura. Ama bizim zamanımızda maşına vardı. Maşna, indi mende o maşna durur. Ğırılıp eliyip, burda bağcede durur. Bir adam bele äliynen çäkirdi, bir adam da töküdü. Onu üç sefer samannan çağardırdı. Buğda çıhırdı piyesiya, yüz teneke buğduya beş teneke maşnaynan çäken adam işçi buğda alırdı. Beş teneke, hele bağ, yazzıh ağşama gäder ölüdü. Ğece de ölüdü, günüz de ölüdü.

100 Aha yüz tenekeden beş teneke buğda götürürdü. İndi hammısı dırağdornan yapılır. Ceryannan yapılır. İndi o zaman nehre vardı. Nehre, yuğurdu töküdüler, ğatığı töküdüler nehriye çalğıyırdılar eliyirdiler yağ, ordan çağardırdılar. İndi nehreni ceyrannan yapillar. Ceyrannan nehriyi yapillar. Yuğurdu onnan käreni, şoru ordan çağardırdılar. Ey indi ğardaş o zamanın

adamları da bu zamanın adamınnan çoğ eyidi. Çağırırdıñ birden deyirdiler gälin keçe salacıñ  
105 keçe salannar gälirdi. Dağdan gälirdiler. Bele yayları vardı. Bele vururdular. O zadı  
dağıdırdılar. Yünü sözlüğe alirdiler. Ğece sabağa gäder keçe salırdın. Millet gälirdi, indi  
çağırasan diyesen filankes gäl mene bi yardım ele ya bu inäh ölür. Gäl bunun üzünü ğılbya  
çävireh başını käseyh, ede benim işim var, o zamanın adamlarıynan indinin adamlarının  
arasında dağlar gäder fark var, o zaman millet camiye yığılırdı. Hammısı yığılırdı. Mollayın  
110 sesini eşidende imamın sesini eşidende camiye gedirdiler. İndi molların sesini eşiden de var,  
eşitmiyen de var, gözüynen gören de var, camiye giden yoħdu. Cami ğalıp orda sahabsız, ey  
indi tezzennen bu milletnen ne umacaħsan, ne umacaħcan. Ne var, neteri eliyecehsen? Ğapat  
hele birez.

Menim babam Urusye'de bir dene arvat getirip, Urusye'den, Ğalħın'nan bir arvat getirip  
115 buruya, burda bunnar burda bir hayatda ğalıllar. Bu arvadın dedesinin hayatında ğalırımışdar.  
Bişeleri yoħdu. Bir çuval kişmiş alıp, bir çuval kişmişinen bir sene idare edirmişder. O arvat  
da ğäsdeymiş, köy heyyet muħderi benim anadan olmadan dedemi bir oğlan uşaqı yazıllar,  
menem; bir oğlan uşaqı yazıllar. Atamın zadın o anamın adına Zähra ismindedi. Onun adına  
meni ğaydediller. Babama bir ğapıt bezi gälir dedeme, ede bu ğaput bezi nedi deyir, muħdere  
120 deyir, deyir sene bir oğlan uşaqı yazdıñ, ala sen bunnan get zada, apar gey tuman, köyneyh  
piş, gey eynine de käsip adamsan. Eye be bunu asğäre isdiyeller. Bi imza bir möhör öldü.  
Neyse babam onu biraħ, ğalır elecene. Dedem götürür. Bir dene burda bir arvat ğaçırdır.  
Arvadı aparır men oluram. Men oluram. Men de onda bilmirem. Bin dokğuz yüz älli altıda mı  
bin dokğuz yüz älli yeddide mi asğäre getdim. Üzüme tük ğalmemişdi. Asğärde üstehmen  
125 meye bir şille vurdu. Niye teraş olmursan? Ğomutanım dedim benim yüzümde tüy yoħdu.  
Meye bir şille vurdu. Dedi teraş ol, orda asğärde men teraş oldum. Men iki sene asğärlih  
çähdim. İki sene asğärlih çähdim. İsdanbul'un Hadımköy'ünden Maha köyünde asğärlih  
çähdim, iki sene orda, ben orda şöfurudum. Bir cemsem vardı. Yüz on üş numaraydı pilakası,

onda men çalışırdım cemsede, asgärlihde alay servis bölüyündeydim. Orda çalışırdım.  
130 Ğarajda onbaşıydım. Arabalar benim ämirimdeydi. Gederdih Hadımköy'ünnen tayın  
getirerdih, orda vererdih, asgeriyeye dağıdardıh. Bir gün de ğış ele gäldi ki daha dışarıya  
çılmağa biraħmıllar, adamı dışarıya çılma, dävlet asgäriye biraħmır. Ne olsa eydi. Bizim bir  
dene Ğayserili bir tehmen vardı. Gäldi, dedi Ğars çocuħlarına yoħmudur burda, dedih var,  
niye yoħdu. Biri men, biri de bir malağan vardı. Vasil Meydancılı, malağan Ermeni'ydi. Bir  
135 de o, getdih arabıya mindiyh, o beyaz ispiro işdi. Mene ne gäder elediler, dedim men  
işmenem. Tehmen de gäldi. Getdih arabaya Hadımköy'üne girdih. Arabanın üsdü pıranda,  
çadırıdı. O ortadan bele däldih. Orda o arabaların ikisinin de içini doldurduħ zadınan,  
ähmeyinen, çöreyinen çöreyinen doldurduħ getdih alaya, alayda orda verdih götdüler, ordan  
dağıtdılar. Orda alayın da zadı yemäyhhanası vardı. Orada ähmeyi dağıtdılar. Herkes getdi.  
140 Ğoğuşunu aldım gäldim. Bize bir hafda izin çılđı. Biz getdih İsdanbul'a, İsdanbul'da gedip  
gäzirih, aħşam da gälirih bölühde yatırılđ. Be bir hafdaynan İsdanbul'dan Ğadımköyünnen  
buruya gälmeħ mi olar. O zamanda araba yoħdu. Tiren mirennen gälirsen. Hele burda bizim  
Ğars'da bir dene tiren vardı. Ordan tüşürdüħ, vallah dorğu deyirem ha, tüşürdüħ ordan ğarı  
götürürdüħ ğaçıp gälip minirdih tirene, tiren yerimir ki tağavut tirenerdi. Onnarnan gälirdih,  
145 gälip gedirdih. Şimdi asgärlih, asgärlihde çoħ eyidik. Yanı bize bir zorluħ gösdermediler. Heş  
bişey elemediler. Ama bidene yüzbaşı Kämäl Deliorman vardı. Meni çoħ döydü. Meni çoħ  
döydü. Onnan yedim. O da niye döydü. Adam haħlıydı. Men annamadım. Cahilidim,  
ğencidim, çocuğudum, efendim sensen men dedim ki yoħ men ele bir yere tüşmüşem ki  
berdüş bölüyündeyem. Dedim berdüş bölüyüne tüşmüşem. Ya bunu apar postaħanıya at, onu  
150 da atmadım. Atdım oruya demäyh oħuyurmuşdar mäyhdubu, mene verdi de verdi, verdi de  
verdi. Bir häfde çöreyh yiyemmedim. Kişmiş ğoyurdum cebime, kişmişinen yeyirdim. Bir  
gün manavıraya getdik. Getdih manavraya sarı zada sen dene onun adını Ğapığule'ye  
manavıraya getdik. Manavrada benim arabam bir de bir tehmen gälip, benim yanımdadı.

Menim arabamın fireni ğopdu. Menim arabama da ne yüyhlüyüpler mermi yüyhlüyüpler,  
155 bomba yüyhlüyüpler, ya araba nece belece aşşığı yenir, araba nece ğaşdı, nece ğaşdı. Ordan  
yarbay meni ğörür. Araba düze çığdı. Araba durdu. Meni çağırdı. Men getdim. Mene bi şille,  
dedi sen niye dedi o arabanı o vaziyetde sürdün. Demedin mi bu araba devirer bu asğarin  
hamması mafolar. O partdıyar. Dedim ğomtanım firen patdadı. O tehmen özünü yetirdi.  
Çocuğumu niye vurdun dedi, Ğayseri'liydi. Niye vurdun çocuğu, dedi ya o vaziyetde araba  
160 sürüler mi, araba devirerdi, içinde bomba momba var, partdıyardı. Bu alayın asgeri hepsi  
giderdi işine, dedi ğomtanım onu sen olsaydın, ben olsaydım kutulammazdım. Bu çocuğ  
kutardı dedi onu, yuğarıda Allah aşığıda bu çocuğ kutardı. Dedi onu arabanın fireni patdadı.  
Firen patdamaz, partdıyar partdamaz bana dedi ğomtanım firen patdadı. Şimdi hara çığacağdı.  
Yarbay da dedi ya bilmedim. Geti ğözderinden öpüm filan dedi, dedim teşekğür ederem. Sağ  
165 ol, men senin ällerinnen öperem. Asğarliyimiz ey oldu. Bize mezuniyet vurmadı. Biz ele iki  
seneni dobra dobur çähdiğ ğoyduğ ğäldiğ buruya, bizden sora asğarlih tüşdü yirmi zada, on  
säkgiz aya onnan sora tüşdü on beş aya, indi de tüşüp bir seniye on iki aya, başımı ğoyaram  
indi yataram, iki sene dolanıp ğälecehdi. İndiyin asğarliyinde ne var, (Hanımzer Parlar: Sen  
get indi asğarliyh yap) indi hara çığacağdı.



**Söyleyen : Hacı Hasan Aras, 75 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Şıracı Köyü**

10 **Derlenen : a) Köyün durumu hakkında bilgi, b) Hayat hikâyesi, c) Askerlik anıları, d) Nevruz bayramı, e) Dini konular, f) İğdır tarihi**

Evet merhaba hoş gâlipsiniz. İlk önce men Şıracı köyünnenim. Hacı Mehâmmed'in oğluyum. Hacı Hesên, yetmiş beş yaşındayım. Yetmiş beş yaşındayam. Köyümüz ävvelinnen sonuna gâder bizim köyümüz ey kóydu. Ey geçinir. Birbirlerinnen idaracıdı. İdaralı eydi. Yabancıya garşı da eydiler. Yanlız bugüne gâder köyümüze kürt girmiyip, kürt girmiyip her zaman kóyumuz her zaman her yerde hökümetin dalındadı. Dävletnen barabarlıh, dävletin yardımçıylıh ve köyümüz yardımseverdi. Herkes birbirinnen yardım eder. Birini zorda galdı, biri darda galdı herkes goşup ona yardım eder. Çünkü kóyumuz birbirine tutgundu. Kóyumuz birbirine saygılı, sävgilidi. Birbirlerine yardımsevendı. Herkes birbirine yardım eder. Birinin äli tüşerse derhal onu imdadına, yardımına goşallar. Yardım edeller. Sıhıntıda olanı sıhıntısını giderirler. Yabancı kóylara da garşı eydiler. Ällerinnen gâldihleri gâder herkese eyliyh etmeye çalışıllar. Kötü işnen işderi yoğdu. Asgârlıye dorğu herkes eydir. Dävlete garşı eydir. Herkes üsdüne tüşen yapan, görevini üsdüne vazifelendiye görevini yapır. Dävletin vergisini verir. Dävletin mamurlarına garşı sävgili saygılıdır. Ey, başğa ne deyim.

Yaşantım, bin dokğuz yüz girğda anadan olmuşam. Babam bu kóyun en mömin adamıydı. Babam devamlı kimsenin hakğına tãcavüz elemezdi. Herkese älinnen gâldiyi gâder yardımeledi. Bizde onun ämirinde dorğduh, böyüdüh, çalışdıh äkmäh gazandıh, asgârlıh zamanım

galdi. Asgärliyimi yaptım. Asgärlihden döndühdən sonra da durumumuz ey deyildi. Haħa  
30 fähle oldum. Ämele oldum. Çalışdım. On beş yıl, on beş sene haħa tıraħtör şöförü olmuşam.  
Ähseriyet gedip Ğars'a, Ğaraköse'de, Ağrı'da, Van'da çalıřırdıħ, yeddinci ayda gedip on  
ikinci ayda gälirdih, velhasıl sonunda ävlendim. Çoluğum çocuğum oldu. On dört çocuğum  
oldu. On dört uşağımın iki gız iki oğlan çocuhken öldüler. Reyhmete getdiler. Geriye galan  
onunu böyütdüm. Yedirdim. Çalışdırdım. Oħıtdım. Asgärliyini yaptırdım. Ävlendirdim. İndi  
35 Allah'a çoħ şükür Allah'ın sayesinde ehtiyacımız tamamdı. Ne alacağımız, ne vereceyimiz  
var, Allah'ın sayesinde yaşıyırıħ, köyümüzde äkin äkirih, çoħ äkin ähmiřih reşberçilih  
elemişih, çoħ äkin yanı bu kóyda çoħ çalışğan bir adamıdım. Men, heş bir işden geri  
ğayıtmadım. Her hansı işe getsem o işi başarıyan başa getdim. Yaptım. Yaħıřdırdım.  
Arħadařdarımnan bereber çalıřmırıħ eyi çalıřmıřıħ, velhasıl Allah'ın dergähına şükür  
40 Allah'ın sayesinde äkmeyimizi özümüz gazanıp özümüz yeyirih kimsiye borcumuz ħärcimiz  
yoħ, kimseden alacağım yoħ, kimseden kimsiye kötülüh elememişih, kimseden de kötülüh  
görmemişih, Allah'ın dergahına şükür, Allah'ın sayasında ey yaşıyırıħ, kóyümüz da eydi.  
Kimsiye ähtiyacımız yoħdu. Başğa yabancılara da ğarşı köyümüz eydi. Allah sizlerden de  
razı olsun. Galdiñiz halımızı hatırımızı sorduñuz. Allah razı olsun. Allah iřiñizi ras gälsin.  
45 Kóyda gälenäh görenenler, kóyümüzün äsgi usula göre, äsgi usula göre de gälenäh  
göreneyimiz eydi. Yeni usula göre de eydi. Ben, kóyümüz de olan toylarımız äsgiden üş  
günüdü. Üş gün gece gündüz çalışırdım. Ğece gündüz çalışılır. Ğeñřlerimiz, ğeñřlerimiz  
toydaydı. Yaşlı adamlarımız, böyühlerde ayrıyeten bir otaħ bezdiyirdi. Ařřıħ gälirdi. Ařřıħ  
orda äsgi geçen hekeyelerden deyip çalıp çağırırđı. Ağsağğallarda dinniyirdi. Men de ele çoħ  
50 uřaħlığımnan aşşığa meraħlıydım. Aşşığa meraħlıydım. Devamlı men toya gedirdim. Ama  
toynan işim yoħuydu. Gedirdim yaşlıların içinde bir köşede otururdum. Ařřığđı çalıp  
çağırđıđını dinniyirdim. Bin dokğuz yüz älli säkgiz tarihinde men ilkokulu pitirdim. İki sene,  
iki sene ařřıħ kitabı alırdım, oħuyurdum; alırdım, oħuyurdum, hemi nağılı deyirdim, hemi

türküsunü deyirdim. Bir gün gene öz özüme deyirdim. Geçmişderiñize reyhmet, reyhmeddi  
55 amim galdi. Menim üsdüme çıhdi. Dedi serseri gij köpahoğlu gedecäh aşşılı maşşılı olacağ  
başımıza bela olacağ, başımızı beliyе soħacağ, men de onnan o aşşılığı biraħdım. Bin  
dokğuz yüz atmışdan dini kitaba başdadım. Dini kitapları oħuyuram. Hele de oħuyuram. Gene  
de oħuyuram. Bildihlerimi de örgendihlerimi de sağa sola herkese deyirem, örgädirem.  
Allah'ına çoğ şükür.

60 Narvız bayramlarında narvız bayramında äsgiden äsgi narvız bayramları hindi taha yoħdu.  
Äsgiden herkez herkez bütün köyun hammısına birer birer herkez gederdi. Bayramın mubarek  
olsun. Bayramın kutdu olsun deyirdiler. Herkez heş gedilmeyen äv ğalmırdı. Pütün millet  
gedirdi. Ama hindi ğaş seneden bu tarafa bu narvız bayramı daha boş verip, millet ğaldihce  
zamaniye uyup, devre uyup narvız bayramlarımız hindi olur. Ama soyuğ geçir. O yaşdıların  
65 yaşlı olanların yanına gedebilir. O ğäder yoħsa äsgisi kimin millet birbirinizin yanına getmir.  
Allah sağılığ salamatdıñ versin.

Bin dokğuz yüz yetmiş dokğuzun son ayında Kərbela'ya getdim. Kərbela'ya getdim. Galdım.  
Allah herkese nesip elesin. Kərbela'dan ğaldihden bir müddet sonra içimnen ğeşdi ki hacca  
gedim. Ama durumum ey deyil, nasıl edim, nasıl etmiyim. Nedim. Nere vurdumsa bi terefe  
70 çıħarammadım. Ama ähliyetim vardı. Pasaportum vardı. Dedim en eyisi men gedim  
Ankarı'ya bir şirket görüm. Şirketin äliynen gedim. Sudi Arabisdan'da çalışım. Haj zamanıda  
haca gedim. Burdan ğaħdım getdim Ankarı'ya, Ankara'da ilkokul, Göycäli köyünnen olan  
ilkokul arħadaşım oħuyup baş müffetdiş olup, çalışma bakanlığında müffetdişdi. Gedim onu  
gördüm. O meni iyi ğarşıladi. Ävine götürdü. Bi ğaş günde ävinde ğaldığ, getdi. Böyüğ bir  
75 şirket gördü. O şirket gördü. Şirkete vaziyet durumu annatdı. Şirket dedi ki ordaki işimiz  
pitip, pitip ğälsin. Pitip deyince men birez alındım. Zorlandım. Benim niyetim, arzum yerine  
ğälmedi. Bir müddet ğonuşduğdan sonra dedi ki İraħ'da işimiz var, ğälsin İrağ'a göndereh,  
bende daşındım, tüşündüm baħdım ki İraħ daha eydi. Gedirem orda çalışaram. Hemi

Kärbela'ya giderem. Hem de ordan haca giderem. Ğabul eledim. Kâğıdım, işim yapıldı pitdi.

80 Ama bir häfde sonra, bir häfde sonra gedileceh, men de daşındım, tüşündüm dedim bir häfde men burda ne yapacam. Ğabağda ğurban bayramı vardı. Gedim ğurban bayramını eliyim ğalim. Ğäldim burda ğurbanımı eledim. Vağdı ğäldi mindim arabıya getdim Ärzurum'a, Ärzurum'da da başğa bir arabıya mindim. Yozğat'ın Ağdağmadeni'nde, Yozğat'ın Ağdağmadeni'nde gece gedirih men de yatmışam gece araba orda devirilir. Aceb araba

85 devirilir. Ğaş tağla vurursa Allah bilir. Araba durduğdan sonra ölen ölür. Ğırılan ğırılır, sağ ğalan ğalğır. Bi de polis, polisin arvadıynan ğızı ölüp, men de onnarnan barabar ölmüşem. Säkiz kişi ölmüşüyh, artığ ordan oyanımı bilmirem. Polisderin mi häber verip, arabamı durduruplar nere häber veripse ğalıpler, ordakileri ğaldırplar ğaldırıplar. Sağlar nereye gedipse bilmem. Ğırığlar, hasdalar, ölenler Yozğat dävlet ğasdeğanasına ğoyulup, üş gün üş

90 gün orda öldüyğden sonra tekrar Allah meni geri çävirip ğözümü aşdığım zaman bağdım Yozğat dävlet ğesdeğanasındayam. Orada duz orada Duzluca'lı Ğämişdi köyünnen bir asğär candarma ğumandosı orada bölühleri, ğäsdeğanayın yanındaymış. O benim İdir'li olduğumu bilip ğalip benim ölüme sahab olup, meni de götürüp atıplar ölülerin içine, adam ğalip orda bağırıp, çağırıp meni düzgün bir yere ğoyuplar. Velhasıl, men ğör o polisder nüfus

95 cüzdanınnan adiresi alıplar. İdir'in polisderine telefonnan häber veripler. Telsiznen, polisdere ki İdir'in Şireçi köyünnen Hacı Mehemed oğlu Hesin burada tırafiyh ğäzası geçirdip ölüp, onnarın adamdarını bulun häber verin ğälsinner ölülerini götürsünner. Polisderde bunnar kim olar, kim olmaz Araz eszanesinde Aydın Aras'ı gedip ğörürler. Bizim de soyadımız Araz olduğü için Aydın Aras'a deyiller. Aydın Aras deyir evet bizim adamımızdı. Ama onun

100 ğardaşı Dumlu ğarajında ğäfä işdedir. Gedirler orada oruya häber veriller. Ğardaşım Narvız häberi burdan häber ora ğälene ğäder men yeni ğağmışdım. O da ğäldi. O anda o arğadaşım olan İsmet Zärgäroğlu'nu o Yozğat'a üç aylığına genel müdürlüye veripler. Ona gönderdim getdi ona häber verdi. Ğäldi ğörüşdüler. Bağdı ki o asğär mene yarıyır. Getdi asğäre yirmi gün

izin aldı. Vəlhasıl, iş zamanı pancar zamanı burda pazı sökülür. İş birbirinnen aşır gərdaşıma  
105 dedim sen artıq get işiñe, bu asgär burda maña bahır, anam babam kimin, gərdaşım getdi.  
Asgär, orda men yirmi gün Yozgat dävlet hısdenesinde galdım. Yirmi gün zarfında tãh bir  
sefer bir gãşır çorba aldım. Onu da içemmedim. Yirmi gün seronnan yaşatdılar. Meni en  
sonda bahdım ölecem. Ölüm, öz ölümüne gärer verdim. Asgäre dedim ki dohdora dene  
benim kãğıdımı çıharsın. Men gedim. Mademki ölecem ävimde ölüm, dohdor galdi. Dohdora  
110 deyince dohdorda ävet dedi, mende bunun halınnan bişey anlamadım. Bu getdihce kötüyeye  
getdi. Kağıdımı yaptı yaşırdı. Saat on ikide İğdir Turova çalışırdı o zaman İdir'e, saat on  
ikide garaca getdih, orda asgär meni beş sahat bähledi. Araba galdi. Meni arabıya mindirdi.  
Şöförlere tafşırđı. Görüşdüh getdi. İsabeten şöförün biri Algamerli benim arhadaşım Dursun.  
Yaşır mı ölüp mü, ävet Allah üçün şöförler, şöförlerin biri arhadaşım çıhđı. Arhanın önünde  
115 iki kişilih yeri bana verdiler. Yolda, ama benim durumum çoh fena, hindi o gızaları arğısını  
duymuram. Belimde bişey var, ama annıyammadım. Niye, belim meyerse iki yerden gırılıp,  
bazen otururam, bazen yatıram. Durağ yerlerinde isdiyir ki bunnar meni yendirip yemãh  
yediler. Dedim Allah razı olsun. Sağ olun men yirmi gündü bişey yememişem ki hindi de  
yiyem. Velhasıl, her durağ yerinde bir su bardağı çay gätirirler içirem. Ya isabeten yolun  
120 arabada da bir Duzcalı çıhđı. Mene sahab durdu. Meni getdi burda yendirdi. Taşsiye mindirdi.  
Getdi ävime goydu getdi. Geçmişlerinize rãyhmet, rãyhmetdih anam babam bahdım ki çoh  
çoh bozuluplar. Çoh berbat oluplar. Meni görünce birez işleri rahatlandı. Velhasıl bir hãfde  
ävde galdım. Getdihce eyleşmeye yüz tutdum. Yavaş yavaş çorba morbadan içebilirem. Ama  
sonunda bir ağrı tekrar başdadı. Meyerse tırafıyh gızasında benim döşüm äzilip arhama  
125 yapışıp, ciyerimi basıp äzip, ciyerimi iltehap edip, ağrı çoh fena başladı. Daha gecem  
gündüzüm ağrım durmur. Äñ sonda meni tekrar galdırdılar İdir'e dohdura göturdüler. Dohdor  
muayne etdi. Filimimi aldırđı. Dedi galdırın Ärzurum'a, Ärzurum'a galdırdılar. Meni göyüs  
hısdehanesine yatırdılar. Ordan da araşdırmada getdim. Göturdüler, orda ämeliyet etdiler.

Velhasıl, göyüsümün burdan aşdılar. Bir hortdum lasdiyh, barmağ gâlinında bir lasdiyh  
130 hortdum tağdılar bura, bir ay burda gâldı. Ağıntı durunca âlime bir kâğıt verdiler. Nümine  
hesdehanasına gönderdiler. Getdim orda filimimi bir doğdor, bir yaşdı doğdora ras gâldim.  
Filimimi aldı dedi bir daha yat, bir daha yatdım. Dedi senin belin iki yerden gırılıf. Ne o  
doğdor dedi, seni bura yatırdım eyleşdirim. Ne de burdan da çılmışdım. Hasdaneden  
çıldığdan sonra bir yıl bir sene äyilip yerden bişey alammırdım. Onnan sonra yavaş yavaş  
135 Allah'ın dergâhına çoğ şükür indi çoğ eyem. Allah'ın dergahına şükür çoğ eyiyem. Herkese  
de manfaatım, faydam olur. Älimnen gâldiyi gâder herkeze de eyliyh elemeye çalışıram.  
Sizlere de teşekgür.

Yeddil ävin dediyimiz Narvuz bayramında olur. Narvuz bayramına bi gaş gün gala bir hâfde  
gala herkez gedir çarşıdan, yanı şahirden öte beri şirin yiyeceyh içeceyh yanı yeddil lävini  
140 düzeldir. Yeddi çeşit alır gâtirir. O yeddil ävin şekerleme, lokum, pasda, incir, üzüm çeşitli  
yanı noğul bu şekilde isimleri yeddi lävin düzelir. Belki de daha fazdası alınır. Alma, alça gibi  
bişeler alınır. En ävvele ölü, bayram namazı yanı bayram namazı, Narvuz bayramınnan önce  
gâbir üsdü olur. Gâbir üsdüne her zaman biz, her zaman salı günü yanı tâh günü çıkarılığ.  
Gâbir üsdünnen sonra da Narvuz bayramı aynı güne de denk gâlip bir gaş güne sora da olup,  
145 bir hâfde sorada olur. Narvuz bayramı gâlip çatır, Narvuz bayramında demin dediyim kimin  
herkes ävinde kimse bir yere getmir. Herkes bayram, bayram yanı şenliyh herkez birbirinin  
görüşüne gedir, bayramını kutduyur. Narvuz bayramı bu şekilde geçir. Akrabaların ävine  
gedir. Birbirimizin halını hatırını sorur. Görüşüne gedilir. Bişey daha dedim.

Meherremliye gâlince, Muherremlik burda Meherremlik Muherremlik iki ay çäkir.  
150 Muherremliyin nedeni odu ki, Meherremliyh aynı Muharrem, Receb ayı, Şaban ayı  
Muharremliyh aylarının Arab aylarının isimleri ayrıdı. Türk aylarının adları da ayrıdı.  
İsabeten muharremlih dediyimiz yas ayımızdı. Yas dediyimiz, Peygamberlerin torunu İmam  
Huseyin'i Muharremliyin ayında Kârbela'da şehit etdiler. Bugünnen bu yönnen Muharremliyi

biz yas tuturuḡ, yas tuturuḡ bir ay onun yasıdı. Onnan sora İmam'ın birinnen ġırhına ġäder  
155 yas tuturuḡ, İmam'ın ġırhı odu ki Muharremliyh iki ay çäkir. İki ay bizim yas günümüzdü.  
Muharremliyh ayında bizler bi heyir iş yapmanıḡ düyün dernäh gibi daha heyirli bir işder  
yapmanıḡ, devamlı millet yasadı. İmam'ın peşinde ağlamaḡdadı. Herkes İmam'a āsan  
vermeyhdedi. Yemen ġablar ġazannar hazırlanıḡ. Yemähler pişirilir, herkez İmam'ın heyirine  
yemähler verir āsan edir. O anda yanı, o iki ay dediyim Muharremliyh müddetinde bizder  
160 heyir iş görmenik, aşura taşura günü aşura yanı Peyġamber İmam'ın ölüm günüdü. Taşura  
günü onun ölümüne bir gün ġalan günü, aşura günüsü onun ölüm günüdü. Yanı bu İdir Azeri  
olarah İdir muhidi hepimiz aynı yasadayıḡ, yani bu Peyġamberin torunudu. Peyġamberin  
torunudu. Hezireti Āli'nin on, on birinci imam'ın oġludu. İkinci imamdı. Bunun sahebesiyen  
barabar, āvlatdarıynan bereber, aḡrabalarıynan bereber hammısını Kārbela'da şahit etdiler.  
165 Bunu şahit eden de yene Müselmandı. Eşedenne Muhammeden Resullah deyendi. Ama  
Yezid'in āmiriynen, Muaviye'nin āmiriynen yanı hılafetde olan Āmevilerin āmiriynen millet  
bunnara düşman käsildi ve sonunda da Yezid'in āmiriynen İbni Ziyad ordunun başına ġeşdi.  
İbni Ziyad ġaldi Ömer Säydi İbni Vakġas'ın oġludu. Säyd İbni Vakġas ölene ġäder  
Peyġamberin yolunda, İmam'ın yolunda, ġuran'ın yolunda ġılınç çäkip. Oġlu Säyd İbni  
170 Vakġas dünya manfaatı için Rey ve Teberisdan'ın hökümdarlıġına onnara verdihleri için  
Säyd İbni Vakġas'ın ġılıcıynan getdi Peyġamberin torunnarını öldürmeye; o öldürmedi ama  
āmir verdi. Aşura günü Peyġamber'in torunnarını yetmiş iki kişiyi şühedayı şahit etdiler. Kim  
etdi. Müselman etdi. Kim etdi. Müselman etdi. Kim etdi. Āmeviler'in āmiriyle, Āmeviler'in  
düzeldip ġayımasıyla Müselman Müselman'ı öldürdü. Peyġamberin torunnarını öldürdüler.  
175 Hindi Meherremliyh o yas günner onnarın günneridi. Biz de onnarı tuturuḡ.  
Buralar bu İġdir ovası, bu İdir ovası āsgiden Nuh'un zamanınnan, Nuh'un zamanınnan  
Nuh'un tufanında her terefi su alınca, sular çäkildi. Bu İdir ovası oldu. Deniz bir müddet  
deniz ġaldi. Bir müddet deniz ġaldi ve su çöhanana ve ān sonunda doğuya doğru daġları su

devirdi. äkildi getdi, yer ęurudu. Su äkildihden sonra bir müddet orman oldu. İğdir ovası  
180 bir müddet orman oldu. Onnan sonra millet oğaldığca yavaş yavaş ęaldiler. Äv yaptılar,  
dayre yaptılar. Derken derken böyüdü kóy oldu. Böyüdü böyüdü sonunda şehir oldu. En  
sonunda şehir oldu. Millet oğaldı. Her türlü insannar ęaldi. Ama zaman zaman ęaldi.  
Asgärler dävletder birbirini öldürünce birbirini ęırıp vurunca, İdir ęeřdi Uruslar'ın äline,  
Ermeni'nin älinde ęaldı. Bir müddet Ermeni'nin älinde ęaldı. Ta ne zamana ęäder  
185 Erzurum'nan bu tarafa Urus'un älindeydi. Atatürk'e Allah reyhmet elesin. Atatürk'ün  
devirinde oę härbler oldu. Velhasıl, Leynin'nen Atatürk annaşdılar. Aras nehrini Urus'nan  
Türküye Müselman arasında sınır ähdiler. O zamannan bu zamana Ermeni Urus burdan  
äkildi getdi. Buruya Müselmannar yerleşdiler. şimdi hele de Müselmanın älindedir. Bu  
zaman ęaldi devir döndü. Urus äkildi getdi. Ermeni'ye verdi. Hindi bu durumda biz  
190 Ermeni'nnen ęomřu oluruğ. Allah sonumuzu ęeyir elesin. Allah dävletimiz var elesin.



**Söyleyen : Hanımzer Parlar, 77 Yaşında**

**Mesleği : Ev hanımı**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Şiracı Köyü**

10 **Derlenen : a) Düğün, b) Hayat hikâyesi, c) Hayvancılık, d) Yemek yapıları, e) Cenaze törenleri**

Adım soyisim söylüyüm. Parlar, yeniden deyim. Adım Hanımzer Parlar, annem yoğudu. Öhsüz böyüdüm. Ablam, yetmiş yeddidi. Onnan buna verdiler. Habersiz, haberim yoğudu. Gâldim ävlenmişem. Onda haberim oldu ki, içeriye doluplar yemâh yapıllar. Bağırdım, çağırdım. Ne gayıracam. Ağabeyimi bulammedim. Yanı, ağabeyimi bulsaydım, gene bu şey olmuyacaydı. Ağabeyim gedip gizdenip, veripler meni, babamgil verip, bunun babasıynan benim babam arhadaşdı. Samimi arhadaşdı. İkişi arada pişiripler bunu, meni ävlendiripler. Men çölden, ovadan gâlmışem. Pammuh toplamağdan, gâlmışem äve yemâh yapıllar. Bu ne işdi, bu ne işdi. Seni ävlendirmişih. E be bu mennen böyühdü. On yaş böyühdü. Men bunnan niye ävlenim ki, daha hara çıhacağ. Nesip, kısmet ävlendim. Gâldim, gâldim bura neler yaşamadım ha. Çoh zor şey şartdar yaşadım. Çapa yapdım. Görmemiş şeyleri gördüm. Bele, mal sağdım. Çöllerde çocuğ daşdım. İş yapdım. Ne bilim. Bele pammuh, kâğ eledim, pammuh yığdım, pancar çıhardım, pãncär kâğladım. İndiki kimin deyil, çoh zor şartdar yaşadım. İnâh sağdım. Nehre yayırdım. Çoh zaman pammuğu arhamda gâtirirdim. Bu gedirdi gâzmeyhlere valla, çoh şartdar yaşadım. Men ne bilim zor yaşadım. Ne deyim taha. İndi şimdi de ele bu çocuğlarım bele oldu. Onnar, äyağlarım da, äyağlarım da indi sakğat oldu. Gämihler eriyip pilatin goyulacağ. Ne bilim ele çoh şeyler yaşadım.

Üş gün mee toy çaldırdılar. Üş gün gâldim. Üş gün çaldırdılar. Getdiler. Ğaynanam heş  
30 goymurdu yanı babam ävine gidem. Ele zor verirdi. Mee getmiyecehsen deyirdi. Hammısını  
çâhdim. Heş kese bildirmeden çâhdim. O acıları men çâhdim. Bele yaşadım da, çoğ yaşadım.  
Yeddi sene yerde feş gâldı. Gene mee çâhdirdi. Gene de çâhdirdi. Oğlumun yanında deyirem.  
Men gizdiden demirem. Çâhdirdi. Çâhdim çoğ çâhdim. Yapa yapırdıñ äsgiden, siz  
bilmezsiyiz indi, malların zibilini ğuyudan su çäkirdim. Ğuyudan, tāk ğızını da goymadı mee  
35 yardım eliye, heş bir ğalinine de batammedi. Deyirdi ğäl, daşıyasan orda aparıp isdadasan  
yapasan. Ğışa yandıracığ soba da, odun her odundu. Käsip ğätiren yoğdu. Kömür yoğ  
ğaynatam deyirdi burada duracağsan, sobayı yandıracağsan burda duracağsan äyağda, o su  
ğızacağ äl leyni geleceğ, afdafa geleceğ abdesimi alacam. Atacağsan gedechsen malların  
içine, camışdara, inählere bağacağsan. Ordan ğälirdim çocuğlarımın üsdüne, bağırdılar.  
40 Filan şey olacağ ğäl, çocuğlarıma bağammedim. Vallah billah ben çocuğlarıma bağmmedim.  
Men ele yaşadım. İndi de çoğ kâğ eledih. Bele çalışdıñ, yıprandıñ getdih ne bilim böyle  
hayatımız ğaydı getdi. Bu da otdu yere bäsdeni. Üzü ğoyla yatdı. Bäsdeni. İndi de görürsen  
da kefine bağ.  
Bulmurduğ, elbise bulup giyemmirdih. Babam äve her bayramda bir dene getirirdi. Onu  
45 giyerdih. Ğazzağ toğudum, corab toğudum, bele ne vardı. Heyvan da inäh sağlıyırdım, camış  
sağlıyırdım bele, bağırdım. Tavuğ sağlıyırdım bele, ğüzel hindi bäsliyırdım. Ördählerim  
varıdı bele, hamısı bağırdıñ sağlıyırdıñ da, tenike tenike ğavurma yapırdım. İndi yoğdu. İndi  
yaşamır. Ğäsdelih ğälir götürür. O zaman çoğ şeyler yapırdıñ, işler yapırdıñ. Bele, gedirdim  
çöle da be bir älimde çadır çartma bir älimde de çocuğ Säferğulu kâfşeni, hindi dırağdornan  
50 gediller. İndi arabaynan gediller. Onda kâğ elemiller. Makine kâğlıyır. Äkinnerin dibini  
artdıyıllar. Biz ele älimiznen hepsini çayırları älimiznen söhdüh.  
Uşağlığımda otardım. Be ğoyun da otarırdım, mal da otarırdım. Uşağlığken, her bişey  
ğayırdım. Niye ğayırmırdıñ. Babamğilin ğoyunnarı varıdı. Gederdih otarırdıñ. Arğadağlarnan

yoncalarda otarırdıh gälirdih. Äve gälirdih. Getdim iki sene de babamgil yaylaya gönderdi  
55 meni. Tāk, tāk yaylada peynir tutdum. Gäldiler, ağabeyim gälirdi. Getirirdi satırdı. Men orda  
peynir yapırdım. Ele çocuğudum ha.

İnäyimiz ğayboldu. Getdih, çıhmışıh daşın üsdüne bele gedirih. Kürtdernen bereber. Men  
önde gedirem. Ğaybolannar benimdi. Getdim getdim daşın dibinde baħdım yekä bişey var,  
60 büyük bele dedim kirve bu nedi? Kürtce dedi vuç, ayı men ele ğayalardan yenmişem ki  
onnardan öne tüşmüşem. Döndüm kü onnar yoħdu. Men götürmüşem ordan kürtder  
havarımıza gäldi. Bizi kutardılar. Ne bilim, ğoyunnarımız kütder yedi. Her zaman babama  
deyirdiler senin ğoyunnarıyı ğurt yeyir, senin ğoyunnarıyı ğurt yeyir, babam durdu yayladan  
yarımçıh gäldi. Ele, ele.

Şorvaya önce soğan, onnan sora salçasını vurarıh, domatesini vurarıh. Onnan sora patdes,  
65 lepe, küfde yapıdıh. Küfdeyin de içine lepe ğoyarıh, piriş ğoyarıh, bulgur ğoyarıh. Bele güzel  
yaparıh. Pilav güzel pilavı da isdadarıh pişirdiyimiz zamanda tökerih güzel yağın içinde  
pişirerih ele olar. Ğatığasını pencerini pişirerih, pirincini pişirerih. Yuğurdu çalarıh şeyliyerih  
ğatığını ey yuğurdunu birez sulandırarıh tökerih pişirerih. Ayran çorbası pişirerih. Gedip  
pencer yığırıh. Güzel ayranı yapırıh. Ona da ayran çorbası deyirih. Maydonoz, ävelih,  
70 salmanca älimize ne keçirse ğoyuruħ. Pazı yarpağı onnarı ğoyuruħ. Domates äkirih, biber  
äkirih. Güzel kâğlıyırıh. Salça yapırıh. Ğonserve, şimdi ğonserve zamanıdı, ğonserve yapırıh.  
Salça tuturuħ. İndi daha äkin äkemmirih. İreşbere veririh. İreşber gätirir verir yeyirih,  
vermirse yemirih. Odu ele baħırıh. Hele ğonserveyi yapıp pitirmemişem. Niye? Domates  
getirip vaħdında vermiller. Gändileri yapır. Daha pitirmemişem.

75 Badımcanı getirip ğaynar suya tökürüh. Onun ğabığı çıħır, soyuruħ, soyuruħ onu dorğuyuruħ  
şişelere ğoyuruħ. Şişeleri ğaynar suda ğaynadırıh. Ağzını berkidirih ğoyuruħ ora ğoyuruħ.  
Hämir eliyirem. Ähmeh bele çöreh pişirirem tendirde. Bele bele lavaşdar yapıram, tapan  
yapıram, ğalın yapıram. Odu. Kış yemähleri de yazın hazırlıyırıh. Ğonserve hazırlıyırıh, salça

hazırlıyırır kışa. Fasülye göyuruş şeye dolaba, yarma gaynadırırır. Kışa sahlıyırırır. Yarma  
80 deyim. Bulgur demiyim. Yoş be biber miber poşetdiyirir dolaba atırırır. Kışa hazırlış görürür.  
Heyvan hãsdelihlerine men bilmirem valla, bir zaman olur tavuşlarımı bãsdiyiriyh hepsi öler.  
Hãsdeliyir gedir. Bilmirem ki nedendi. Kışe, kışe seni yarılmıyasan.

Cenezelerde, baboş Rãfiyegile gedip ede. Cenezede öldü. Bir cenezen öldü. Millete, millete  
habar veriller. (Aziz Parlar: Ede gãl o hindiyi öldürdü). Aparloda bağırılar. Millet toplanır.  
85 Ceneze gãlir. Yıhıyıllar güzel götürüller. Herkes gedir, ceneze namazına durur. Orda gılır.  
Gömüller gãliller burda yeddi gün ceneze yeri yapırırır. Çadır gurarırır. Yeddi gün ceneze yeri  
yaparırır, yemãh vereririr. Bi de gırırında gırırını vereririr. Senesi gãldi. Senesinde gene senesini  
veriller. Gırırında hãlva yaparırır. Şeker göyuruş üsdüne millete dağıdarırır. Yemãh vereririr.  
Onu yapırırır cenezelerde.

90 Menim arhadaşlarımnan köyde çoş ey annaşmışırır. Heş, (Aziz Parlar: Eye onu gavalala, onnarı  
o ikisini getsin o yana, ayağı gırırır gãlsin bu yana onu geçirt gabağa. Onnarı geçirt gabağa.  
Onnarı geçirt bağa. O ayağı gırırır gãlsin bu yana). Südü çalırırır göyuruş yola, mandıra gãlir  
götürür. Özüümüze de şor yapığımız zaman südü vermiririr. Gözel nehre yapıram. Bele  
makinede yayıram. Şor tuturam, peynir tuturam. Bele bidona basırırır. Onu pişiririr südü ısıdırırır  
95 mayayı tökürürür içine o tutduğu zaman, uyuşduğu zaman barzın var, beze göyuruş süzürür.  
Dorğuyuruş göyuruş bidonnara. Ayran yapacış onu da yuğurt mayalıyırırır. Gene makine var,  
tökürem makineye yayıram. Kãresini çağardıram. Yağı yapıram. Bele.

**Söyleyen : Adalet Bahsi, 74 Yaşında**

**Mesleği : Ev Hanımı**

10 **Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Kaçardoğanşalı Köyü**

**Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Düğün, c) Yöresel yemek tarifleri, d) Bayramlar, e) Hayvancılık, f) Tarım, g) Muharremlik ayı**

Ġoyun sahladıĥ, inäh sahladıĥ. Ġoyunu oğlumuz älimizden aldı. İnäyi de satdıĥ o biri  
 15 oğlumuzu araba aldıĥ. Äkin äkirdih, köy işinnen uğraşırđıĥ. Bu ĥäsdelih de hem ki yaĥaladı  
 getdi. Böyün üş senedi de burdayıĥ. Beledi da äkin äkiriĥ, su suvarırđıĥ. Ġonşuynan ey yola  
 gedirdih. Valla men ele ĥädelemişdim. Ġonşular menden tere ağlıyırdı. Bizim köyümüz de  
 çoĥ eydi, sakindi, Ėalabalıĥ deyil, benimde bir Ėızım Kanada'dadı, biri Almanya'dadı. Biri  
 OĞuz'un anası hämşiredi. Biri de o günü getdi İsdanbul'dadı, İzmir'e, on tene çocuğum  
 20 varıydı. Bir oğlum getdi Gölcüh'de depremde öldü. İki oğlum yeddi Ėızım Ėaldı. Bele, köy işi  
 dolanırdıĥ özümüze. Ġonşuynan, hayvannan elleşirdiĥ. Günümüzü geçirdirdih. Onnan sora bu  
 ĥäsdelih yaĥaladı. Ėäldim bura, OĞuz'un anasının

.....  
 yanı onnarın sayasına bugüne Ėaldıĥ. Menim bu oğlumu da dedih hele Ėoreh Allah yardım  
 25 eliye Ėazana, İmam Hüseyin yardımçı olsun. Ävelallah men kime duva töyhmüşem benim  
 devam Ėabul olupdu. Allah böyüyhdi. Gene Allah'ın işidi. Allah ölene Ėäder bize äl äyaĖa  
 salmasın. Minnet altında Ėoymasın. Dolaşırđıĥ da ey kötü dolaşırđıĥ. Nimet de aĥşam telefon

aşmışdı. Deyirdi ana men de isdiyirem gälem. Memmet gedipdi Bursa'ya inşaata girip men de uşahdarı göyup gälemmirem. Fäkir de zaten gedir daha işine.

30 — Toyunu annat? Toyun neteri oldu?

Toyumu da men toy görmedim. Men gâşdim. Meni bu hacı gâldi getdi, gâldi getdi. Daha boynuma tüşdü, men bunun dalına tüşdüm getdim. Getdim köye Zulfiğar'a, yazzıh bu Örgiye, bu Yağub'un anası yirmi täfen gâldi. Babam barışmırdı. Babam dedi yoğ men Azeri'ye vermirem. Barışdıh da, barışdıh. Äv eşiyh sahabı da oldu. Çoluğ çocuğ sahabı da oldu. Tabi  
35 ki yanı dünyanın sonu da boşdu. Äma çoğ şükür Allah'ın bugününe şükür gene şükür eliyirem.

— Nene köyde ne iş yapırdınız?

Köyde dedim da, heyvan sahlıyırdıh. Su suvarırdıh. Äkin äkirdih, pambuğ äkirdih, pazı äkirdih. Bu sonunda da bosdan äkirdih, buğda äkirdih, äkin äkirdih. Äkinnen uğraşırdıh.

40 Onnan sora heyvannan uğraşırdıh. Heyvanı da Niyaz dayın älimizden göyünü aldı. İnäyhleri de satdıh. Ramazan dayına verdıh arabıya, bele geşdi. Günümüz de bele geşdi.

— Nağıl bilirsən?

Valla senin de canın Ramazan'ın canı men nağıl mağıl bilmirem. Keşge. Nağılı hacı biler. Size nağıl diyer. Men bukgäder ancağ bildim.

45 — Ävelih aşını pişirmeyini anlat?

Ävelih, umac aş, umac aş, äriyh atırđ, alça atırđ, maş atırđ, yarma atırđ, äveliyh atırđ. Pişiririh soğanın yağı dağeliyip tökürüh. Ävelih aş da yapırđ. Çäyhme yapırđ. Çäymemizi äveli soğannan dağ eliyirih. Sora da pirincini tökürüh. Ğaynıyannan sora, pilavını da yapanda tavada yağdan Ğavurriyh sora su tökürüh. Ne bilim batırma yapırđ. Ğartol Ğavırırđ,  
50 haşdiyirih de, ät Ğavırırđ. Ät çorbası yapırđ. Tabi heyvanımız ölürdü. Käsirdih. Birez hağa verirdih. Birez de özümüz yeyirdih. Kök olsaydı yeyirdih. Kök olmasaydı hepsini verirdi hağa.

— Şorvayın pişirilişini, neteri pişirirsen şorvayı?

Şorvanı önce soğanını dağ eliyirih, lepesini atırh, ätini atırh, bir avuş da alça atırh, bele  
55 bişeler atırh şorva pişiririh. Lavaşnan soğanı sarımsağı döyürüyh yoğurdun içine tökürüyh  
onu da tökürüyh üsdüne lavaşnan yeyirih. Bizim yemeyimiz hoş olur. Ama canımız sağ ola.

— Araz'ın daşmasını anlat?

Araz'ın daşması, Araz daşdı. Biz getdiğ Ğarağoyunnu'ya, Ğarağoyun'nan gäldih. Araz da  
durdu. Gedip Araz'dan su gätirirdih töküdüh daş varydı. Töküdüyh daşa, daş çatdamırdı.  
60 Onu çay göyürdüğ o zaman. Onnan sora bir zaman da güyudan su çäkirdih. Heyvana da  
verirdih. Mejbur özümüz de içirdih. O zaman ceyran yoğudu. Bizim köyde geğ ceyran gäldi.  
Ğuyudan su çäkirdih göyürdüğ. Ğarpuzu sallıyırdığ şeye güyuya, Ğarpuz soyuyurdu. Çıhardıp  
ğarpuzu yeyirdih. Valla yemäyimiz heş o zaman Ğarab olmurdu. Yanı, dolapda yoğudu. Heş  
bilmirdih. Äma hindi millet medeniyetdi olupdu. O zaman ceyran meyran bizim köyde  
65 yoğudu.

— Bayramları anlat?

Bayram, Narvuz bayramı olur. Birbirimize bişeler alırh, şekerleme alırh. Birbirimize gèdip  
gälirih. Bayramçalığa, hoş geçir yanı, bayramlarımız çoğ hoş geçir. Äma bir üş senedi men  
bayram görmürem. Yanı getdim Ğesdeğaniya dilim tutuldu. Dilim açıldı. Yanı nözir demişem.  
70 Özümde yanı ölmeyime deyil, gedim felç olmuyum. Gara bağıyacam, meherremlihde Ğara  
geyinecem. Kälbayı'ya gidecem demişem. Bele çoğ zulumat çähdim. Äma Ğars'da şey  
Erzurum'da. Çoğ. Ämeliyet olacaydım. Uşahlarım hammısı gäldi ora, goymadılar.  
Yalvardılar doğdura, ne bilim bele bi teri olur. Bele buralarıma bele cızığ çähdiler. Üsdüne  
bişey töhdüler. Dedi men yaranı yağdım. Daha bişey olmaz. İndi hele elece durur. Hele bağah  
75 sonumuz ne gälip.

— Uşahlığında neyniyirdin? Uşahlığda neteri geşdi?

Uşahlığımız, babamız çoğ kâsıbiydi. Ele zor dolanırdı. Bişeyimiz yoğudu. Babam yazlıq naıırçı olurdu. Babam gedirdi ämele olurdu. Dolaşırdı da, dolanırdı. Yani ey kötü başımızı dolandırardı. Äma dört dene ğardaşım vardı. Ğardaşdarım, biri öldü. Tüşdü bi suya öldü.  
80 Hindi üş ğardaşım durur. Aşşam mee telefon aşmışdılar. Halımı sorurdular. Dururlar. Şükür eydiler. Taa eydiler. Ävleri çäkildi getdi Bursa mursaya oralara çäkilip gedifler. Durumları eydi.

— Peynir nasıl yapılır?

Peyniri? Ğoyunu sağırdı. Yaylıya gedirdih. İki sene yaylıya getdim. Ğoyunu sağırdı. Södünü  
85 süzürdüh verirdih mandarıya, onnan sora bi de eydirmesini de sağırdı. Onu da ğoyurduğ güneşin ğabağına, maya atırdı. Tutuşurdu. Tökürdüh barzına, üsdüne de bir ufağ daş, süzülürdü. Dorğuyurduğ atırdı bidona, onnan sora birez peynir şeyi makinenin södünü de yoğurt eliyirdih. Onu da sabanan ğaıırdı tökürdüh södün içine, çürüdüp onu da şor eliyirdih. Äma pekekeliler geldi, işimiz çoğ kötü oldu. Ğaşdığ ğaldih. Yanı yarım yaylah bir sene ey  
90 oldu. Bir sene yarım yaylah oldu. Sarığemiş'e gedende pekekeler ğaldi. Bizden lezzet vermediler. Ğaşdığ yarım yaylah ğaşdığ. Äma Allah bereket versin goyuna, goyunun zamanı ğaldi mi özleri ğalir arvatdarın üsdüne, arvatdar sağır. Herden älli kilo, atmış kilo verirdih mandere, aydan aya bir milyar alırdı. Bir milyar alırdı. Ema pekekeler ğoymadı. Dadımızı ğaçırttı. Çoğuyduğ yanı beş on äviydi. Tez ğaşdılar. Ele, ilkinde de getdih, Hacı Hälil'e,  
95 onnar çoğ eydi. Ğomşuluğlarında eydi. Orda da pekeke yoğudu. Taa payıza ğäder ğaldı. Payız döndüh ğaldih. Bir ay payıza ğalanda özümüze peynir tuturduğ. Yağ tuturduğ. Äve ğatırmeh için, yoğsa ğeş tuturduğ. Yağlanırdı süt, onda özümüze yağ tuturduğ, peynir tuturduğ, şor tuturduğ. O zaman şoru ğoyurduğ deriye, peyniri ğatırdı içine, basırdı deride getirdih äve.

— Heyvan ğäsdeliyi?

100 Heyvanın ğäsdelih, şarbonuydu. Böle bir ğäsdelih vardı. Ğalirdi illacı alırdılar verirdiler dururdu. Bala salırdılar. Ele olurdu ğiç olurdular. Ğoyun sağlamağ çoğ zordu. Pit basırdı. İllac



alırdı. Gece tüşürdü, çoban tüşürdü içine illaşdıyırđı. Dünya'nın zäyhmeti varıydı göyunda. İnäyh onnan eyiydi. İnäye birez yem verirdih gedirdi. Sağırdıh balasını bırağırdıh gälirdih. Ama göyun zordu. Göyun doğanda lap zor olur. Ele senesi olurdu yüz göyun doğurdu. Ele  
105 senesi olurdu yüz älli doğurdu. Ele senesi olurdu iki yüz doğurdu. áma bunnar da adam lazımdı. Çoban olmasa sen başa gätiremezsen bunu, balasını tanımazsan, bilmirsen hansı hansının balasıdı. Gerek içinde olasan. Doğana yağın daha her gece, her ağşam içine giresen. Hansı doğur, hansı doğmur. Yanında otururduğ doğurdular. Çıdırdığ eşıye.

— Ne äkirdiyiz?

110 Buđda äkirdih, maş äkirdih, fasülye äkirdik, küncüt äkirdih, noğut äkirdih. Valla ele zaman olurdu märcimeh de äkirdik, buğda äkirdih, buğdayın içine noğut äkirdih. O zaman her şeyi äkirdik da yanı äkinin içine her şey, pammuğun içine her şey äkirdih. Maşın nedi, pencerin içine okgäder ähmirdih. Pencerin içinde tez guruyurdular. Pazının, ema biz özümüz ähmirdih. Hepsini hađa verirdih. Rášbere verirdıh. Adammız yoğudu. Ğızdarım da çäkildi getdi.  
115 Ğızdarım zatan kâğ elemedi. Daha ele hereside getdiler göcuya, şansdarı açıldı. Men galdım. Men de kâğ eliyemmedim. İki sene eledim. İki seneden de su olmadı. Su gurudu. Heyvanı bırağırdıh otdadı.

Ğızdarımı annadacam hindi de, ğızdarım şükür hepsi göcuya getdi. .... teyzen boşanıp da, o da lap başa gäldi. Biri şükür hemşire oldu. Bunun anası, o birler de oğumadılar. Ema şükür  
120 durumları eydi. Oğumadılar ama durumları eydi. Tamam yağcıdı. Torunnarım da biri uzman çavuşdı. Menim bu torunum da inşallah doğdor olacağ Allah'ın izninnen, valla niyet elemişem. Allah'ın izninden. Torunumun biri de hemşiredi. Biri de äncümen öretmenidi. Yani çoğ şükür. Daha ne deyim. Bunnan da zatan ğaşdığ getdim. Heş toy moy elemedi. Ğaçırtdı da be, bir senede sävdi, bir senede de ğaçırtdı. Bu áslan bir adamıydı canım, hindi göcalıp,  
125 hásdeliyip. Ema çoğ ğorđanađdı. Meni ğaçırdıpdı. Ses gälir meni göyur ğaçır gedir. Meni

goyup gacırsan. Daha meni niye gacırtđın. Deyir men ele bildim bibiyin oğlu Osman'dı, gálip bizi yağalıyacağ. Górdük, yağcıdı yoğ.

— Meherremliyi anlat da nene?

Meherremliyi de Allah gábul elesin. Meherremliyh de valla her sene ele yağcı öylendirirdih.

130 Gedirdih Şeye camıya gedirdiğ mezarđana Şeye biil üş senedi getmirem. Gidemmirem.

Verdim hacıya nezirlerimizi bağladı. Áli eniŐdem de daha meni bir yana aparmır. Daha.

**Söyleyen : Salman Bahsi, 83 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Kaçardoğanşalı Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Tarım, c) Siyasi olaylar, d) Ermeni  
olayları, e) Eski hikâye ve masallar**

— Hayatıyı annat ämi?

Hayatımı yanı, yetim galdım. Men anamı görmedim. Men yetimçilihnen böyüdüm. Onnan  
15 sora böyüdüm. Mal otardım, göyun otardım. Analığıydı. Onnan sora äsgärliyime getdim.  
Äsgärlihden galdım. İsdıyirsen gömtannarımı da deyim. Bölüh komtanım Teyer Erisoy'uydu.  
Alay komtanım Sırrı Ökmen'iydi. Genelğurmay başğanım da Nureddin Baransel'iydi.  
Orgeneral gara güvvetderim Şükrü Ğanatdi'ydi. Täsgire aldım galdım. Burda çalışdım.  
Pammuh ähdım, bosdan ähdım. Ävlendım. Allah Türk memleketine bereket versin. Eyi  
20 yaşadıh. İşmet paşayı da gördüm. Adan Menderes'i de gördüm. Eydiler. Eyi yaşadılar.  
Reyhmetdih Demirel'i gördüm. Tayip Erdoğan'ı da görürem. Memleketimiz eydi.  
Mellimlerimiz eydi. Bizim getşatımız çoğ eydi. Her dävletden eydi. Yanız lezetimizi bu  
Kürt'der bozup, teröris bozupdu. Kürt'der lezzedimizi bozup, ne gäder yeyiller, yemiller  
deyiller dävlet beledi. Eyi deyil, ay canım dävlet eydi da dävlet bize her bir şeyi verir. Allah  
25 razı olsun. Nankör bir adamdılar. Nankör adamdılar. Men yetmiş säkgiz, yetmiş dokğuz  
yaşındayam. Bunnan bi Allah'a şükür etmediler. Demedi Allah sene şükür olsun. Bizim  
dävletimiz eydi. İndi de yaşırıh. Ne yapağ. Biz dävlete garşı boynumuz äyridi. Dävletimizi  
severih, çalışırıh, yerimiz var, yurdumuz var, ävımız var nolacağ. Ğeçinip gedirih da,

mellimlerimiz de eydi. Her şeyimiz eydi. Her şeyimiz, biz ey olduğdan sora herkez bize ey  
30 olacah. Biz dävletin işlerine yatacılı, boyun äyecih, dävlet de bize başacaş. İndi hakğısı, bizim  
dilnen deyirsen o dilnen deyilen, hakğısını diyecih. E ğaş bi çay ğoy da.

— Çocuřluđunu anlat ämi? Uşaşlılığda ne ğayırdın, neynedin?

Uşaşlılığda okula getdiyim, o zaman bizim zamanımız öretmen de yoşuydu. Äyitmeniydi.  
Dävletimiz yeni ğurulmuşdu. Allah reyhmet etsin. Atatürk yeni şeyedirdi. He ğoy bala. Ne  
35 deyirsen onu deyim.

— Ne ähdin, ne pişdin?

Buğda äkirdik, pammiş äkirdih, pazı äkirdik, bosdan äkirdih, ğarpız, yemiş. Eydi, eydi, eydi  
Allah bereket versin. Yeri sürürüh, gözelce sürürüh, dırmışlıyırılı, ğorusduyuruş, äkirih,  
suvarırılı, kâğlıyırılı. Äkinimiz de olur. Buğdayı da äkirih, ğübre mübre säpirih. Onnan sora  
40 äkinimizi piçip buğdamızı piçirih, ırmen döyürüyh. Bi zaman bu memleketde tıraşdur  
yoşuydu. Öküznen döyürdüyh, atnan döyürdüh. İndi çoş şükür Allah'ın bugününe şükür, çoş,  
çoş, çoş eydi. Memleketimiz eydi. Memleketimize Allah min bereket versin. Bunnan da  
adam doyar mı bu memleketde? Köyümüz ğoçcaşdı. Her yanda biz ğoçcaşılı. Başdarımızda  
ki ey oldu mu bizde çoş eyiyh çoş, demiyeyh daa Türk Kürt vatandaşdarımız onu da deyim  
45 mi? Deyir, bizim Başbakan çışır ora, Allah bir, Başbakan iki, Cumhurbaşkanı üç, çışıllar ora,  
menim Kürt vatandaşdarım. Ya benimde ğarnım şişir. Ya men vatandaş deyilem mi? Men  
Urusyede, men Urusyede vatandaşıyam mı? Men Türk vatandaşıyam. Desin benim pütün  
vatandaşdarım. Menim bu, dayrelere gedirsen hammısına Kürt vatandaşı doludu. Başğa bir  
millet yoşdu. Yardım ğalir Kürd'e ğalir, para ğalir Kürd'e ğalir. Dayreler, Ziraat bankasında  
50 Kürt'den yer yoşdu. Bir adam ğalsin, orda otusun başsın kim hangi millet ğalir. Bir ävde on  
adam da var yazıllar. Älli adam da yazıllar. Valla filankes başğan olup, Tayip Erdoğan'a, ğal  
senindi. Dävlet Bahceli'nin adamı ğalmesin. Halk partisinin adamı ğalmesin. Hammısı onu  
yapır. Biz vatandaşılı. Bi il sene oyumu vermen, ğäleceh sene vererem. Hi, sen mene ey

bağdın mı, memleketimize ey bağdınız mı, äsgär, sivil, polis hepimiz Türk vatandaşıyıh. Biz  
55 bağdaşıh. Niye biz şeyliyeyh. Bugün dese Azeri benim vatandaşımı obirler yoğ olmaz.  
Hepimiz bu Türk ävladıyıh. Bizim babalarımız Orta Asya'dan gäldi. Çanağgala'ya getdi. Her  
terefe getdi bizim babalarımız. Valla filankes beleeledi. Ema yoğ, bir tariyhe bağ, şeye bağ,  
Azeri milleti kimin Azeri, Ecem milleti kimin eyi millet yoğdu. Heç biri gahır deyir mi  
menim memleketim yağut bişeyim, biz Türk'üh, Türküye nerdeyse bizde ordayıh. Osmannı  
60 dävleti hardasa bizde ordayıh. Biz yanı deyiriyh mesele Türk Osmannı dävleti, bu memleketi  
Osmannı gurup, Atatürk gurup, şey Gara Kâzım Paşa gurup, Fevzi Çahmağ gurup, Fevzi  
Çahmağ'ın şeyine ölen de merasimine asgär göndermirdiler. As subaylar zornan getdi. Be bu  
memleket yoğ, herkes birdi. Tayip Erdoğan da birdi, Kenan Evren de birdi, sayım Süleyman  
Demirel de birdi. Biz bu memleketin ävladıyıh. Ayrı gayı ey deyil, bir mellim uşah telebe  
65 gälir. Uşah öyrenci gälir. Desin sen Kürt'sen, sen Laz'san, sen nesen onnan olmaz. Hepsı  
birdi. İsdiklâl marşı söyledi. Bir söylüyeceh. Ne olsa, bayram olsa bir olacağ.  
Cumurbaşganı'na hakaret olmaz. Öyretmene hakaret olmaz. Polise hakaret olmaz. Azeri  
milleti, Şiyi milleti hepsı boynu eyridi. Hansı olursa boyun eyiriyh. Biz okula gedirdih, Kürt  
uşahları öyretmenleri daşa verirdi. Öyretmenleri, biz yazzıh da daşdarı yığırdıh. Bu yalan  
70 deyil, bu herkes bilir. Paşası da bilir, esgäri de bilir, yolcusu da bilir. Bu hakareti bilir. İş  
dävlete boyun eyecehsen, özünne üsdüne boyun eyecehsen, esgärihde bir onbaşı yüz kişiyi  
aparırdı. Disiplin varıydı. Yürü, öyretmen uşahı bişey deyir, deyir ağşam gedip dedeme  
diyecem. Dedeğe neye deyirsen ay oğul, deden menem da, bir öyretmen bağ bir öyretmen  
Kenan Evren'idi hansıydı, o böyüg oldu. Getdi öyretmenini ziyaret etdi. Öyretmenin älinden  
75 öpdü. Öyretmen adamın babasıdı. Öyretmene men niye gârşı gälim. Ne dese onu yapacam.  
Hindi beledi gurban olum. Hakğında iş yapağ. Hakğında uğraşah. Cumurbaşganına hakaret  
ediller ya, bu cumurbaşganı pedşahdı ya, pedşaha da hakaret olar mı? Dayıma ihdiyar adama,  
mecilis başganı nolaydı. Deniz Baykal olaydı, ihdiyardı, göcadı. Allah'a da hoş gider. O

ğenşlerde başğa şeye baħsın. Yesin başğa şeynen uğraşsın. Başğa şeye baħsın. O da iħdiyardı.  
80 Otusun o meclisinde başğanlıħ yapsın. Nolacaħ. Yanı bir hakaret olmur. Bizde birliħ olacaħ.  
Barabar olacaħ. O bi denesi vardı. Milletvekili, Zeynep Zene deyiller. Zeynep, ğaldi orda and  
işmedi. Bele de hökümet olar mı. Cumhurbaşkanı ğalende pütin meclis eyağa ğalħır. Töbe  
töbe yeryüzünün Allah'ı ğalır. Allah'dı sonra cumhurbaşkanıdı. Cumhurbaşkanı da öyle  
olacaħ. Bu memleketimiz irelliye, bizim bu memleket cennetdi cennet, Allah bu memlekete  
85 bereket versin. O ğâh tüşmannar örgadır ona buna tüfâh verir, deyir ğedin Türküye'yi vurun,  
Türküye'yi vurun. Allah'ın hakğıdı sen tüfâh verirsen ğet Türküye'yi vur, öldür. Günah  
deyil? Yirmi yaşında, on säkgiz yaşında ğenşder ölür. Günahdı. Onun babasınan, men  
oğlumı ğönderdim äsgârriye ğetdi. Gölcüh'de öldü oğlum, ben oğlumı valla naħırçılıħ  
yapdım oħutdum. Çobanlıħ yapırdım. Herkes adamını işe almasın. Eyi olaħ. Herkes, senin de  
90 oğlun birdi mehtep de, benim de oğlum birdi. Yazzıħdı. O da ğünahdı. İndi ay ğardaş beledi.  
Bizim, bizim memleketimiz çoħ eydi çoħ. Allah bereket versin. Böyüğe hakaret olmaz.  
Böyüğe hürmet edecehsen. Cumhurbaşkanı ola, öyretmen ola, bir polis ola, polis adamı  
çağırır deyir ğâl ğedeh filan vezifiye ğedeh, o polisdı. Men sivilem. Polis de maħa hakaret  
etmesin. İnat eyi deyil, inat bizi ğeri salır. Aj ğalırıħ, suz ğalırıħ. Valla ele adamlar var  
95 senelerce yağ üzü ğörmür. Bizde diyeller dayın varsa mehkemedede ğidecehsen, dayın yoħsa  
ğetmiyecehsen . ğedirsen şeye ğesdeħanıya hara ğedirsen hammısı Kürt vatandaşlarıdı.  
Hammısı onnardı. Ya bunnar bu memleketi mi ğurdu? Bu memleketin ğayınıdı ya, vallaha  
Allah'a yemin edirem Kürd'ün biri meħe dedi ki Hacı ğoy Ermeni bizim Cumhurbaşkanı,  
Başbakanımız olaydı Tayip, Tayip size ne kötülüh eliyip, kömür verir, çöreyh verir, para verir  
100 ha ele bankalarınız sizdi para alırsınız da ele paradı alırsınız da, her ğün vallaha alıllar ya,  
billaha herğün alıllar ya, meħe bir âmähli mayışı ğaş lere verecehler. Valla biz sene para  
vermişiyh. Mee indi dört yüz lere veriller. Men Allah'a şükür edirem. Allah dävletime bereket  
versin. O dört leriye alıram. Allah min, min bereket versin dävletin kisesine, hindi bele olacıħ,

hayan olmuyacıh, çalışacıh bu memlekete, göy Ämerka bizden para alsın. Almenye, İngiliz  
105 onnar bizden para, biz onnardan alırıh, biz çalışah, hayın olmuyah. Bizde ele öğretmenner var  
ki doçennih gafası var, adamın gafası dünya gäderidi. Ğurban ola iş yapabilmir.

— Bildiyin nağıl var?

Okgäder nağıl bildim, bu terrezionner çıhdı unutduh ya durun. Ele bir nağıl deyim ki  
oñunanda bele eyi olsun. Anam getdi filan yerde oldu. Biri varıdı. Bi şah oğlu şah Abbas’nan  
110 vezir Allahverdi han varıdı. Nağıl, yanı Türkce hekiyá, bizim dilce nağıl, birgün şeheri  
gäzirdiler. Baħdı getdi bir baħcıya, baħdı bir narda bir bağda okgäder nar var, ele suları var ki  
ğiyamet gäder, dedi Başbakanına dedi Başbakan buna vergi bağıyalım. Ya bele de su olar  
mı? Bir iħdiyar ğarı arvad ordaydı. Arvada dedi bize su ver, bir narı böle sıhdı. İki üş su  
ışdiler. Getdi mecilise, gidene dedi baħcelere vergi, vergiyi bağıladı. İkinci yıl getdi. Gedende  
115 baħdı. Nar deyir bize bi su geti. Ğarı onnarı sıhdı. Dedi ya bizim Cumhurbaşkanına ğarğış  
elemiyim. Ya gäzebe gäldi narrara vergi bağıladı. Gäzebi, narın bereketi ğaşdı. Su daha  
çıhmır. Yanı ğarğış da elemirem. Hayıf adamdı. Cumhurbaşkanı da oturup orda dinniyir.  
Deyip nar, deyip ana noldu deyip, deyir patşah gäzebe gäldi, Cumhurbaşkanı vergi bağıladı.  
Bereket ğaşdı. Ne var rızkımız käsildi. Getdi, mecilise getdi. Dedi baħçaların vergisi ğaħdı.  
120 Bir daha getdi. Getdi baħdı baħ bir nardan dört bardaħ su gälır, ele bereketden. Deyip Allah  
patşahdan razı olsun. Gäzebe gäldi narrarın suyu käsildi, İndi rehme gäldi bereket alıp her  
yanı. Deyir padişahım baħ bereker dünyayı alıp. Şimdi ele bişeler diyeyh ki oñunanda ey  
olsun da. Kürt’der, o günü kömür alır. “Allah ävini yıhsın dävletin”. E niye yıhsın e see  
kömür verir köpoğlu da, e bu dävlet kimdi? Biziyh da, benim oğlum äsgärdi, dayımoğlu,  
125 ğalamoğlu, sen, o Azeri milleti hammısı, ölen o du ölır. Böyün bi Kürd’e dedim. Dedim  
Allah belanızı versin. Ey gedin, biz orta Asya’ya, biz orta Asya’dan gäldih. E hökümetiñiz  
yoħdu. Ya bunu herkes bilir da, niye Cumhurbaşkanı, Başbakan bilmir. Meni çağırсан  
annadım ona valla, be herkez bilir da, niye? O deli Abbas’ın nevesi gördün o bakan gälmişdi.

Ona ne deyir. Ne yaħcı deyiller. Baħ bu sefeyhdi. Bu Ğacer'li, ele yaħcı yapışdırırdıħ. İndi  
130 hākġatden Krt'derin hammısı get hsdeħanıya bir Ermeni yoħdu ya, ya Ermeni de  
vatandaşdı. O da aėġar verir. Orda doħdura o Şey doħdura dedim. Dedim, efendim dedim. Ya  
dedim, sen keŐiŐin baġı ağlden gedip, sen ġaz ambarın davası ġorrsen dedim ya.

— Ermeni zulmu?

Yanımda deyipler, th Şu var, Ermeni'ler bize zlumeledi. Yanı hakġısı dedi, Krt bize  
135 Ermeni'den çoħ zerele verip, gereh Ermeni'yi deseıyh onu da diyeyh, Araz daŐıp ġartdaġan  
Ermeni deyil, ġartdaġan Azeri'leri topluyur. Azeri'leri Allah ldrsn. Silah yoħ bişey yoħ,  
ġartdaġan ordan ..... Krt'de nn ksir Araz'da aħıp gedir. Ğartdaġan da Ermeni'nin  
daha pisidi. Yanı cingenenin cingenesi ha...

— Neteri olup olaylar?

Şimdi ġaħa ġaħ olup, bu o zaman Ermeni bu memleketder de, hepsinde Ermeni varmış  
140 hepsinde, bu Atatrk'n hemniyeleri çıħıp, bunnar bir de ġırırımıŐ babalarımızı, bunnar  
ġaħıpdı. Ğaħan da Ermeni'ler nn kesir. O trefden yanı, bizim çoħumuz o tayda İyde'li de,  
Çobankere'de, Őerr'de nerde, nerde, nerde ErmenisdayımıŐım. Ordan ġaħanda Ermeni  
bizim nmz ksir. Tabi bunnar Araz nehiri byle ġlirmıŐ. O zaman ġaħıllar nehirden  
145 ġeħen zamanı ordan daldan mermi atır nedirlerse bizim koħşular da nmz ksir.  
Babalarımız hep Araz'da, Azeri'ler hep Araz'da aħır gedir. Ğalanıda İnan'a gedir. İnan'a,  
İnan'da bir mddet ġalır. Atatrk'n Allah rehmetsin. Hemiyede, hemdiyeleri çıħanda  
bizim babalar da deyir ki ya burda ldymze gedeh ġarŐı Atatrk'n aėġarine çıħaħ gedeh.  
Men ne bilim Çanakġala nerdedi. Nerde, Aġdeniz'de, Aġdeniz'de Yunan'ın ġmisi ġlip,  
150 neyi ġlip babam annadırdı. Ora gedip, deyir iki topumuz ġlmıŐdı. İki top, dedi Atatrk dedi  
eyer bu vapur bu ġmiyi batırmasaħ çıħdı, bizi ġıracaħlar. Bizim daha hayrımız yoħdu.  
Allah'nan Ysf çavuşumuŐ mı? Memmet çavuşumuŐ, birini atır boŐa ġeħir, o birini de  
Allah'ınan sever atanda o vapur batır. O zaman babalarımıznan Atatrk Allah rehmetsin.



Ġara Kâzım Paşa, Fevzi Çahmaġ bunnar Memmet Ākif bu adamlar ġazanıllar. Tamam.  
155 İsdıyiller Memmed Akif'in şeyini isdiklal marşını da ġaldıralar. Bizim sayın Cumhurbaşanı  
biz de dınnıyırıyh. Cumhuriyet bayramında analıġ kimin nıtık verirdi. Seçim varıydı onun  
üçün vermedi. Verdi. Biz onu da biliriġ. Cumhuriyet bayramı hanı Otuz Ağustos, Zefer  
bayramı, Mehmetçih onu ġazmıřdı. Onu niye ipdal ediller. Menim babam, Allah'ın hakġı  
nese o, ilgili makamlar bunu oġuyanda dinnesinner. Onnardan ġorġmasınnar. Meni  
160 çağırsınnar. Men orda deyim.

**Söyleyen : Mehmet Dağgüneş, 84 Yaşında ( 1931 )**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Taşburun Beldesi**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Cenaze törenleri, c) Tarım, d) Düğünler, e) Hayvancılık, f) Muharremlik ayı, g) Düğünlerde oynanan oyunlar, h) Ermeniler**

Çocuğken hayvan mayvan otarırdıh, onnan sonra asgere getdim asgerden geldim evlendim.

15 evlendihden sonra ayrıldım babamnan ayrıldım kendime çalışdım ne annadabilerem ki benim hayatım..

Ceneze törenneri Azeri usuluna göre gedirih orda ceneze namazı gılır, onnan sonra ölünü basdırırđ onnan sora fate veririh dönüp gelirih gedirih ölü sahabının ğapısında yeniden fatā veririh usulumuza göre üş gün ölü yerine gedip gelmek ğomşuluğ hağlarını yapırđ bi daha yeddisinde gine herkes ora gelir yeniden fatā verir baş sağığı verir ğırđına ğeder bizim Azeri usuluna göre yanı bi de ğırđında aynı cemaat gene toplanır, fatā verir ğırđınnan sonra daha o ölü yeri ğapanır.

İlkinde evvelce pambığ pancar olurdu şimdi iklim deyişihliyine bunnar olmadı. Hindi de bu seferim yoncaynan mısır ekirih ğçimimizi burdan temin eliyirih hayvancılığ sağılırđ küçüh baş heyvan sağılırđ böyüh baş heyvan sağılırđ ğeçinip gedirih yanı.

Esgiden bizim toylar üş gün devam edirdi. Hindi iki gün devam edir. Esgiden gelinin ğabağında ğüleşmeh müleşmeh vardı. Hindi onnar da ğağmış..

- Eskiden başka ne vardı şimdi olmayan ?

Gelinin güleşmeh varıdı güleşmeh de galhıp, geline çılırdı damın üstünnen alma malma  
30 atırdılar başına, o da galhıp. Yani esgi Azeri adetleri aşağı yuğarı ele tamamen galhmış sayılır.  
Osmanni'ya uymuşuğ. Dā ne annadacam ki.

Heyvancılığ köyde göyun esgiden her evde aşağı yuğarı camış sahlıyırđı, indi de camış  
yoğdu, ineh sahlıyırđı, göyun sahlıyırđı, keçi sahlıyırđı, işde böle bunnarnan balasınnan  
südünnen yaşayışımız o şekilde.

35 Meherremlih bizim Azeri inancına göre meherremlihde sefer ayında heyir işder yapılmaz  
bizim inancımıza göre günahdı çünkü peygamberin torunnarını o aylarda öldürmüşler. O  
aylarda işde hayır iş yapmırđı toy filan elemirih. Camiye toplanırđı, İmam Hüseyin'in haşsız  
yere şehid olduğı için onun nusubetinnen hoca annadır. Millet de üzölür, ağılyır işde bele.

Mallara dabağ deyirik, dabağ hesteliyi göyunda da malda da çoğ dabağ olur vetenleri  
40 getiririh aşı yapırdırđı gene de olur vetennere deyirik ki peki bu niye olur deyir otuz iki çeşit  
şap hastalığı var siz bunun iki denesini üç denesini yaptıırıpsınız, diyerleri tutup men neyniyim  
verdiyi illaşlar da tesir etmir hayvanlarımız telef, sarılığ olur ele, yanı gara deyirik yanı gara  
olur yanıgara olan hayvanların eti de yeyilmir gömülmesi lazımdı o hastalıklar olur yanı..

Dayım gızıydı zatı aışama geder onnardaydığ anası bibimidi, deyirdim babam çağırır  
45 gönderirdim onu özüm de dönüp gelirdim söhbet eliyirdim. E çünkü benim ora get, bizim  
usullarımıza göre yabancınan evlensen onun evine pek gedip gelemmezsen yanı akrabaları  
kısğınar gardaşı mardaşı görse olmaz yanı benimki o gönuda sorun yoğudu çünkü babası  
dayımdı anası da bibimdi. Men bu evin adamı kimin onnar bir yere getdi mi men bu yannan  
yavaşça zirvişirdim eve. Babam, asgerden geldi anama dedi ki evlendirecem kimi isdiyirse  
50 isdesin men de dedim gelse onu isdiyirem bibimin gızını isdiyirem, babam da getdi  
bacısıydı zatı dedi bacısı da verdi, aldı düyün yapıdı gätdik. (Üş günde düyün çalındı). He de o  
zaman üç günüdü da hindi iki güne yenip.

Beybaşı da aynı seninki neterise benimki onuydu. He da beybaşında da iki dene sağdış solduç olur üç gün düyün müddetince bārábár gezip eliyirsiyiz misafir çağırırlar arhadaşdar  
55 toplanır oyun moyun çıxarırlar gece düyünnen sonra da daha artıh valla çeşitdi oyun  
çihardırlar beyin başında, valla annadammiyacam yanı. Ya şimdi bizim burda äsgiden pişih  
mağilla deyirih mesele dört kişi biri oyannan biri buyannan girir oyannan gelirsən bunun  
üsdünnen aşip, geyişe girmeler oynanırdı. Geyişnen vırırdı. Sen meni tepihnen vırmıyana  
geder men seni geyişnen vırırdım ama tepihnen vuranda bu seferim de bizim gurup girirdi. O  
60 yana o yanki gurup geyişderi açırdı girişirdi. Bu oyunların hepsi bi kere lav oldu getdi. En  
aşşağı girih senedi lav oldu. Yeni nesil heç biri onnarı görmedi, bizim dönemimizde vardı, o  
gaħmış yanı.

Bizim burada yanı bu İğdir'da iki millet yaşıyır. Azeri Kürt, bunnar birbirine zıd gurupdu. Bu  
biçim kürt terörü desdehliyir Azeri'de buna garşı çıxır aralarında bazı sürtüşmeler olur, biz  
65 devletden yanayıh devlet herkese, maa göre mesele devlet maa ne haħ tanıyırsa Kürde de aynı  
hakğı tanıyır yanı bir Türküye'de ki herhangi bir vatandaşa bir ayrıcalıh yoħdu. Ama bunnar  
biz Kürdük biz devlet guracıh bir ayrıcalıh olacıh bu gonuda işte huzursuzluħ yaradırlar. Biz  
hökümetin devamlı yanındayıh garağola herhangi bir müdahale olsa bu köyun hepsi bir kere  
top yekün garağolun yanında dı yanı isdiyirsən bele köyün hepsi de girilsə ordan geri çekilme  
70 ordakiler bizim çocuħlarımız ğabul edirih vatanımızı gözdüyür ama onnarda onu tüşman  
görür. Aramızda bele farklılıħlar var.

Bizimkiler Ermeniler 20'de yanı Türküye'den ki Ermeniler geçipler İrevan'a bunnar orda bu  
seferim İrevan'da esgiden Ermeni çoħ azımış çoğunluğu Azeriymiş Türküye'den İrevan'a  
geçen Ermeniler orda bizimkileri zorlamışlar babamgili dedemgili zorlamışlar, bizimkiler  
75 İrevan'a geçmek zorunda ğalmışlar. 20'de 20'de bunnar geçirler ora bu sefer on yeddide  
Baħsevet hükümeti gurulunca bunnar yeniden dönüp gelirler yerlerine bu sefir de gelirler  
bahırlar Ğominesliyi görünce Ğomineslih bunnarın işine hesabına gelmir bu sefer de geçirler

Türküye'ye Türküye'de de o zaman Atatürk isgen görürler arazi verir yer verir burda yaşamağdayıh yanı. Bunnarın da buralarda yahmışdılar yıhmışdılar yanı bunnarın eserlerini 80 dahı gördük yanı Dize köyü var mesele orayın camisinde ne geder adamlar minaresinde kesmişdiler ğannarı ğuruyup tufarlardan bele ahip sallanırdı ya onnarı gördüh yanı.

Bizim köyün suyu normaldir eydir. Ekin durumumuz eydi yanı; ama su kâfi Iğdır ovasına kâfi gelmir, aşğıdaki kóyler susuzdu, onnar zarar görür, bizim kóy başda olduğu için zarar görmürüh.

**Söyleyen : Nasip Eyrice, 71 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Taşburun Beldesi**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Muharremlik ayı, c) Eski bayramlar, d) Köy hakkında bilgi, e) Tarım**

Adım Nesip Eyrice bin dokuz yüz kırk dört doğumluyam. Çocukluğda çok izdirap  
 15 çehmişem. Yaşım asgerlih yaşına gelince asgere getdim, getdim asgerliyimi çehdim,  
 asgerlihden döndühden sonra geldim babam, babamı gaybetdim. Hē babamı gaybetdim.  
 Babam gaybolduğdan sonra da ne bilim ona buna reşber oldum. Çok yanı izdiraplar yaşadım  
 yanı, e şimdi de yaşlanmışam heç bir şeyim de yoğ bir gâriş arazim de yoğ deyem gidem  
 20 çölde reşberçilih yapam, yahat çoluğ çocuğum getsin orda çalışsın şey etsin. Bunnarın heş bir  
 tenesi de yoğdu. Asgerlihden döndühden sonra da evlendim. Beş dene çocuğum var, ikisi  
 oğlan geriye galanı gız, başğa ne deyim ki artığ.

Meherremlihde biz mesele atmış gün hayır iş yapmanığ, çünkü peygamberin torunları vefat  
 olduğı için atmış gün biz hayır iş yapmanık, on gün camide hoca mersiye diyer. Toplaşarığ  
 hocanın başına orda hocanı dinlerih. İşde İmam Hüseyin'e bu geder zulüm etdiler. İmam  
 Hasan'ı zehirlediler. Bunnarı hocanın ağzınnan duyduğ hoca annatır biz de dinniyirih. Başğa  
 25 bir şey ne deyim ki..

Esgi bayramların heş bir tenesi yoğtur. Heş bir dene bayram göremmirih şimdi bayram,  
 bayram dediyimiz äsgiden biz mesele Nêrvuz Bayramı deyirdih o günüsü bir şenlih yapırdığ  
 şimdi o şenlih yoğdu. Narvuz bayramında bir ğurban bayramınnan ğurban bayramına mesele

herkez çoluğ çocuğunun yediyi geder hayvan ya hayvan alıp keser ya mesele et alıp getirir  
30 ävinde çoluğ çocuğu yiyer budur başğa birşey yok Mesele arazisi olana gedip reşber olurdu.  
Ben onun çapasını yapırdım, onu suluyurdum, onu yetiştirirdim başa getirirdim yarısı  
patoronun olurdu, yarısı da benim olurdu. Su parasını yarı verirdik başğa ne dëyim..  
Valla yemehlerden ne annadım artıh älimize geçeni yeyirih valla, olmuyanda da durup bahırıh  
başğa ( M.D : Azeri yemeyi küfde, bozbaşdı, küfdedi ) he bozbaşdı, köfdedi ( Pilavdı ).  
35 Demin dedim ya benim bin dokğuz yüz gırh yeddi de annem bafat etdi. Annem bafat etdihden  
sonra ben çoh zulumlar çehdim. Çünkü äsgiden mesele bu tayın filan yoğudu Annemgil hep  
tandırda ekmek yapardı. Biz tandır ekmeği yiyerdih. Şimdi annem bafat etdihden sonra babam  
bana deyirdi ki oğlum bu tabağı al götür filanca bize äkmeh yapsın. Babam bana deyirdi ki  
oğlum bu tabağı al götü gömşunun hanımı, gömşunun ğarısı bize çöreh yapsın, çöreh yapsın  
40 ben de götürürdüm gömşunun hanımı oğlum men size her gün çöreh yapmıyacam ki sende  
götür başğasına yapsın. Böle çoh ızdıraplı günler yaşadım. Allah vekil benim yaşadığım şeyi  
köyde bir kimse yaşamıyıp çoh ızdıraplar çehmişem men, e getdim asgerliyi de çehdim  
geldim, geldihden sonra babam vafat etdi. Onnan sonra onun bunun tarlasında çiççilih  
yapdım, reşberçilih yapdım. Başğasının tarlasını äkirdim. Geçimimi onnan sahlıyırdım. Başğa  
45 bir şeyim yoğ. Elimnen heş bir işde gelmir. Hakikat de elimnen bir iş gelmir. Ne çalışabilirem  
ne de şeydirem iki tene oğlum var, birisi ayrıdır, birisi benim yanımdadı. E be oğlum ne  
ğazanırsa ben onu şeyini şeydirem allah da devletden razı olsun ämehli etdi bizi şimdi  
emekliynen geçinip gedirih. Başğa da anladacağ durum yoğdu.  
Toyum moyum olmadı. Men geldim köyümüzde bir göcası ölmüş bir hanımla ävlendim.  
50 Düyün filanda yapmadıh ele onnan ävlendih. Bir gecede getirdiler yanıma pitdi getdi.  
Bu köyun en fazla milleti benim halkımdı. ( M.D : Urusye'den gelen Almemmetdi. Herkez  
burda hangi köyden ğalıpse o köyun adını deyiller). Bunda aşığı yuğarı on on iki dene ğabile  
var. (Ne on iki ne on beş ğabile var). En fazlası benim ğabilemdi. Hepsine de eylih

yapmışam. Ama eyliyim öz yanımda galıp onnarın bir tenesine yaramıyıpdi. Eylih yapan  
55 ävinde ölmez. Odur.

Dostum, dostum ele bu burda yanımdakidi. Başğa ne dosdu. Uşahlılığda onun bunun tarlasına  
girip onun bunun bosdanına girip bol ğavun ğarpız çalardım. Başğa bir şey yoğ. (Hırızılığ  
yanı) başğa bir şey, bahçasına girerdih meyva topluyardih, şeyliyerdih yanı oğruluğ eliyirdih  
da açılığasını söylüyüm uşahlılığ halımızda bele geçip gedip.

60 Pancarı burda lav edipler artığ, pancar burda ekmirih ki pancara fiyat vermediler ki pancar  
äkeh, pancar çoğ güzel bir mahsuldur. Ama fiyat devlet ona fiyat vermedi. Kimse de ekmir bu  
kôyde, buğda da ekilmir burda. Şimdi ek ek mısır ekeller, yonca ekeller başğa da bişey  
ekmezler. Mahsul para yapmır mahsul para yapsa ekeller. Buğda ekeller e buğdanın da verimi  
yoğ, fiyatı de tüşük onun için kimse buğda da ehmir. Bir mısır ekeller bir de yonca ekeller.



**Söyleyen** : Osman Yurdakul, 73 Yaşında ( 1942 )

**Mesleği** : Emekli

**Derleme Yeri** : Karakoyunlu İlçesi / Taşburun Belediyesi

10 **Derlenen** : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Evlilik anıları, c)  
**İş anıları**

Aşdın? Adım, soyadım Osman Yurdakul. Bin dokğuz yüz gırh iki doğumluyum. Bin dokğuz yüz otuz birde atamgil o tärefden keçip buraya, otuz birden sonra İğdir'dan atam gädip  
15 ävlenip, ävlenennen sonra ağabeyim doğup ardından ablam doğup, ben doğmuşam. Böyle ondan sonra bin dokğuz yüz atmış altıda köyde fazla idare edemediyimizden ötürü İstanbul'a gät dih. İstanbul'da özümüz iş bulduh, tapdih yani daha dorğusu, iş tapdih çalışdih işe girdih çalışdih, çabaladıh bağıdih olmur. O arada bir Almenye'ye gät dim. Almenye'de de şey tutuzdurammadıh. Geri dala gäldim. Onnan sonra bir bakğal tükânı aldım, devren aldım  
20 yani devir aldım. Onnan sonra bakğal tükânını çalışdıranda da fazda tühlenemedih, bizim deyişimiznen onnan sonra bi de bi iplih fabirkası, atölyesi aşdıh, iplih atölyesi aşdıh. Orda da çalışdih, çabaladıh iki dene uzun lafin kısası iki dene oğlum oldu. İki oğlumnan biri İstanbul'dadı, biri de burdadı. Men de emehli olup gälmişem köye, niye oğlumun biri burdadı, hanı biz hesdeliyerih eliyerih bize bağısın diye, hanımım hesdelendi. Hanımım da ganser oldu.  
25 Yeddi sene onun tedavisini uğraşdım, uğraşdım neticede onu gaybetdih. Allah rehmet elesin. Allah oğlumdan da razı olsun. Ey sahladı. Gälinimnen bereber bağıdılar. Hindi men gälmişam täh, dört tufarın arasında. Beh men hindi hazırlanmışam görürsen gidecem sabah görüm bi

arvat tapabilirem mi? Başğa çarem yoħdu. He iki bin on iki de ğaybelemişem ħanımı belecene perişanam. Vesselam başğa.

30 ( Askerliğinizi anlatırmısınız ? )

Annadım. Bin dokğuz yüz ğırħ iki de asğäre ğätdim. Asğärde Kütahya'ya asğäre ğätdim. Kütahya'da ğırħ beş ğün äcemi eyitiminnen sonra meni ğursa seşdiler. Radar ğursuna getdim. İzmir'de dörd ay orda ğurs ğörennen sonra birinciliyenen ğursu pitirdim. Meyersem birinciye isdediyi yere verirmişder. Çağırdılar içeriye ğätdim. Sıra mağa ğäldi. Üş dörd dene subay  
35 oturup, biri de bayandı. Bele bayan subaydı. Nereyi isdiyirsen dedi, dedim ki efendim Ğars'ı isdiyirem. O zaman buralar Ğars he bizim vilayetimiz Ğars'dı. İdir deyildi. Dedi ki ya evladım dedi, Ğars'da dedi radar istasyonu yoħdu. Radar o zaman Ğars'da yoħumuř. Sinob'da var bilmem nerde var. Birkaç yer saydı. O bayan yüzbaşı dedi ki sen nerelisen? Ğars'ın neresinnen? Dedim İğdir'dan. "Hacı Ğulu emiyi tanıyrsan mı?" dedi. Dedim valla  
40 tanıyırım desem yalan olar, ama adını duymuşam. Zengin bir adamdı dedim, şahzen yanı ğörmemişem. Dedi men onun ğızıyam. Aynen bele vallaha, billaha eee men daha da bele nefesimde ğanışdedi. O, o biri subaylara ne dedise taa orasını yalan ğonuşmuyum eşitmedim eycene, dedi ki seni Nato'ya verdih. şimdi ğurs ğördüyüm yer Ğaziemir'di. İzmir'in Ğaziemir'i, verdihleri yer şirinyer'miş, İzmir şirinyer Nato ğarargâħı, ğätdim altıncı taktik  
45 hava ğuvetleri ğomtanlığı yazır, üsde teslim oldum. Teslim olannan sonra zaten birinciliyenen pitirmişem. Ele ğözümnen heş bişey ğaçmaz. İngilizce de örgänmiřem, dörd ayın içinde, bele bir çakılı tablo var, buyannan ters yazırsan, oyannan subaylar düzünü oħuyur. Meselem şubat Novembır filan filan ..... uçâħları tesbit eliyirih çoħ böyüy bir başarı sağlıyırım. Onnan sonra men yirmi dörd saat, säkgiz saat nöbet tuturam. Yirmi dörd saat istirahat verirler. Bele bir de ğart  
50 verir Nato ğörevlisi, ğedirem İzmir'de ğäzirem eme neteri ğezirem,acımnan ağzımda ğara su gele, gele ceb dayazdı. Vallahi billahi neyse yataħana bizde bi Assubay yataħanamızın şeyiydi memurudu. Bu assubay başçavuşu demek ki baħıp ki men çoħ ey uşağam dedi ki Osman,

dedim efendim, saa dedi bişey söyliyecem, söyle bu paketi götü ver filan adrese Şirinyer'dedi  
yani adres yengene getdim. Tağ, tağ gapı açıldı, yenge baş efendi bunu göndermiş. Gäl  
55 evladım gäl, girdim içeriye paketi aldı koydu oruya, aç mısın? Men de bele acımnan ölsem de  
acam demenem, he utanıram huyumeledi. Neteri huyumeledi bilirsen gaynamgile gädirem  
hanımım deyir tavuğ kâsmişih adam özü deyip gälsin yesin. Gätmişem gaynenem deyir ay  
oğul otur yämeh ye, deyirem aj deyilem. Boynuma tüşür evet, dedi aj mısın? Dedim aj  
deyilem teşekkür ederim dedim gâşdim otdum oruya artıh hindi yalan gonusmuyum  
60 aħşamnan galan mı, övle yemäyi mi neyse bele çeşit, çeşit onnarın da yemäyi çeşit olur.  
Bilirsen üş dört çeşit häresinnen yemişem imanıma doymuşam. Gäldim, neyse yemäyimi  
yedim ahlım başıma eyce gäldi, gağdım gäldim. Demeynen bu Başçavuş arvadınnan annaşip  
başga şekil, sabaşsı biz orda kışın gaz sobası yağırlı ya, Osman, dedim efendim ya dedi gäl  
şu bidonu da götür ver yengene, bidonu aldım bizim yağıdığımız yağacağ, gaz sobasının gazı,  
65 halla halla dedim e efendim dedim afedersin bu bizim gazımız gätmi mi biz burda soyuğda  
galacıh, ya bişey olmaz dedi men fazdalaşdırdım. Yani fazda alırım demä isdiyir. Onnan  
sonra üç ay devamlı men ora gaz götdüm. Gaz götürürem yemäyimi yeyirem yemeyimin  
dışında diyelim ki on lere verir o zamanın parası gät bunu al gäl, yenge üş lere üş puçuh lere  
ne bilim dört lere ne artsa gätirirem geri verem dala verecem almır. Göy cebee, yanı cebim  
70 dayazıydı. Ya bele bele cebim ey oldu. Asgärden gäldim işde, asgärden gäldihden sonra  
hanımımı gördüm. Ävleneceyim hanımımnan ävlendih daha dorğusu ävlenmeden önce  
Aralıh'da bir gız varıdı. Gätmişdim çoğ beyendim. Gätdiyim adam dedi ki gäl bunu sana alağ,  
neyse gät dih öz aramızda isdä dih. Dediler bu gızı gälmez sana vermezder. Gız dedi men  
gaçacam sana, men burda hazırlandım. Gerer verdim, gädirem gaçırdam. Şimdi biz de orda  
75 gäfe işdedirih ya Nesib'in gäfesini işdedirih, ağam dedi atam dedi hara gidesen bele  
hazırlanıpsan indiki kimin, dedim gidecem Başköy'e, Memmet kirve de meyersem ağama  
deyipmiş senin oğlun bir fişğırağ garişdırır. Evet ağam hersdendi. Sağ gät dedi salamat gälme,

pastonu ordan götdü düz äve gädır ablama deyir bele, bele bunu şey yapmayın, goymayın  
filan gız, filan gız, filan gız hansını isdiyirse onu ona alacam. Dört gız adı verip neyse  
80 ablamın oğlu Sabaddin var o zaman uşahdı gäl dayı dedim ne var dedi ablam ağlıyır seni  
çağırır. Ya ele üzöldüm ki abla niye ağlıyır. Gätdim az nolup Türkan, dedi ki bişey olmuyup  
ama hal vaziyet bele ağam şüphüye tüşüp bele, bele deyip, dedim olmaz, dedim olmaz çıhdım  
bu sefir bu Memmet kirveyin sokağınnan belecene gälirem Memmet kirve käsip oranı e hara  
gedirsen, dedim bele bele da gedirem Maazez'i gacırdam. Dedi ay oğul men bu arvadı aldım  
85 az gälıram men de bunu bıraham dedi, böyün sennen gacan yarın başğasıynan gışmaz mı?  
Falan filan böyle bele men äve gelene geder o zamanlar bilirsen aışamlar üş puçuğ dört arası  
Başköy arabaları gälip köy, oyana gädır, gälmişem orda bähliyirem. Araba Allahsız Necef  
abe gäldi ya dedi sen ahmağ mısın, ne misin meni bir dannadı derken Lolo abe yetişdi. Lolo  
abe yetişdi. Valla dedi bir gırşun vuraram sağa dedi bele, bele olmuş senin ne hakğın var dedi  
90 atanı üzesen falan filan tabi men biraz da inehledim görğdüm da vurur murar Lolo abe ters  
adamdı bilirsen, onnan sonra vazgeşdim. Vazgeşdim. Bu sefir bu şimdiki hanımım, bacım  
gälip mağa deyir ki İstanbul'daki bacım, Osman? Dedim nedi? Zeynep dedi ele ağlıyır, ele  
ağlıyır sennen öteri, sennen öteri ba ba bağ heye men dedim bu niye mennen öteri ağlıyır filan  
bele tüşünürem. Halla, halla dedi ki halası da deyir ki Bäsdi hala rehmetdih, ablasına deyirmiş  
95 Osman öteri ağlıyır di ver da halla halla gärehe ele Osman isdiye filan, bu laflar mağa gälince  
bele yavaş, yavaş derken benim başımı şişirdiler. Gözüm gaydı bu arvada, bu gıza neyse  
Zeynab'ı he kendi ahrabamızdı. Aldım, aldım onnan üş dene oğlum oldu. Üç oğlumun  
bidenesi rehmetdi oldu. İstanbul'da o da rutubetden nem çähdi ya, verem oldu öldü. İkişi  
durur, ikisini de, ikisini de ävlendirmişem, ikisi de laz gızı almışam çoğ hörmetçidiler  
100 gälınlerim Allah razı olsun. İkisinin, birinin iki gızı var, birinin de iki oğlu, onnan sonra  
diyeceyim gırğ altı sene de ävli galdım. Hanımımnan gül kimin geçinip gedirdim. Hanımım  
rehmetdi oldu, men de ayazda galdım. Hal vaziyet bu geder. Teşekkür ederim.

Bin dokuz yüz atmış altıda İstanbul'a gâtdim. İstanbul'a niye gâtdim. Babamın gözü az görürdü. Ağabeyim de İstanbul'da çalışırdı. O atmış altıda babamın gözü illap görmedi.

105 Görmüyünce ağabeyime o zaman meytup yazdım. Dedim ağabeyi ağam beleyken bele, dedi ki burda dedi Cerrahpaşa'da çoğ bele bir Fransız doğduru var şenzoloji göz doğdoru, gâti bura doğdora aparâh. Üç dört dene danamız, ineyimiz vardı. Onnarı satdıh parayı göyduh cebimize biz gâtdih İstanbul'a, İstanbul'a gâtdih meyersem ağabeyimin âvi bele bir aha bu çay ocağı geder hırda bir bekâr odasıdı. Niyazi öretmenin onun altında bir bekâr odası neyse mejburu

110 orda galacıh harda galacıh orda galacıh da ağam nerde yatacah, men nerde yatacam, dedi ki ağam dedi bele şey mi olur filan, filan neyse bir dene dedih âv tutağ aynı âvin ikinci gâtını o zamanın parasıyla sâhzen beş leriye aylıgını tutduh. Tutduh, ağamı da apardıh doğdura, de doğdura apar, de doğdura gâtir, doğdura apar, doğdur da bu uzunluğda bir kâğıt verir. Gayet ışıh yerde otura, günde en az sekgiz bardağ su içe ne bilim bunu yiye filan eliye bir ay bunu

115 yapan, ey bir ay bunu kim yapışacağ kim pişireceh, ağam dedi hanımımın dı Zeynab'dı. Zeynab gızı da gâtirim orda gâşmişih nasıl olsa âv tutmuşuğ o zaman ele olunca men de dedim madem eledi men de işe girim men de özüme iş aradım. Girdim bir işe çatal gâşih farbikasına girdim. O zaman da bize aylıh maylıh vermir. Hâfde başı gâldi adam çihartdı mağa gırh lere verdi. Dört dene onluğ, ey para ema başğalarına soruram orda çalışanlar yüz

120 elli lere alırlar, yüz gırh lere alırlar filan, filan men şey oldum tedirginneşdim. Yani gırh leriye haşa huzurdan eşşâh kimin çalışırsan. Patron da Azerbaycanlıdı özde Bakili adıda Baki'di. Çıhdım patrona tıh, tıh, tıh, gâl dedi gâldim. Ne var dedi, âdım da Osman'dı diye benim Azeri olduğuma da heş kes inanmır. Bilirsen, esas orda hırablamışam. Dedi ne var, dedim efendim Baki bey men âvli barhlı adamam bir de bir çocuğum, o zaman böyüh oğlan

125 olmuşdu. Dedim çocuğum var e men âv kirası verirem, âlehdarih parası, su parası, filan parası gırh lereyinen idare edemmirem. Men yanı demirem ki ağabeyim de çalışır. Ağabeyim de falan, valla dedi sağa onnan fazda para veremmem ama sağa bir eylih eliyerem. Sabanan gât,

sabanan birez erken gäl, aħşam da birez erken çılı men sene dedi ustaya talimat verecem. Özüne iş ara çılışını da vermirem yanı baħ sene eylih edirem. Men bu sefir sabanan diyelim

130 iş başı sekgizdi, dokguz puçuğa geder iş arıyırım. Özüme filan filan aħşam da beşde paydosdusa üş puçuħda, dörtde paydos edip gedirem. Özüme iş arıyırım. Bele iş arıyırım, gätdim bir sitede baħıram ora yazıp Varol kollektif şirketi İsgänder Varol işçi arıyır. Tış ğapıya yazıp, yapışdırıp, men bele girdim içeriye içerde heş kimse yoħdu yanı onu diyecem, demenen adam silindir bele silindir var ya silindiri torba yapırlar. Bişey o da bir iki adam var

135 ucada, ne var oğlum dedi bele, dedim efendim ğapıya bele işçi alınacağ yazılmışdı onun için baħdım. Gäl baħıyım dedi. Gätdim. Nerelisin? Dedim İğdır'lıyım. Sen nerde çalışırdın? Dedim Nurdağ ğaşıħ çatal fabrikasında çalışırdım. Ne alırdın ? Dedim ğırħ lere häfdede bele o yuħarıdadı onu diyecem men de aşşadı, ğırħ leremi? Dedim he ğırħ lere evet, dedi men sene yüz ğırħ lere verirem gälip çalışır mısın? Dedim çalışaram. Gäl çalış dedi, gäl çalış dedi yarın

140 dedi nüfus cüzdanınnan iki bele pardon nüfus cüzdanınnan iki dene fotoraf gäti dedi sigortanı da yapacam gäl çalış, iki fotoraf apardım. Nüfus cüzdanını verdim. Çalışmaya başladım. İki, üş gün sonra bele bir ğart verdiler. Sigorta ğartımmış meyersem o men o zaman sigorta nedi, ğart nedi bilmirem. Neyse çalışdım, çalışdım bir häfde, iki häfde çalışdım. Baħdım burda elli kişi filan var, ya sen bura Koreli deyirsen, o ona Ağof deyir, bu buna ne bilim Peto deyir, filan

145 filan en son birisiynen samimi oldum. Yanaşdım e dedim bunnar kimdi? Deyir bunnar, hammımız Ermeniyih bizim, häpsi Ermeniymiş, İsgänder de Ermenidi. Patron da Ermenidi. Onu diyecem. He İsgänder bey de, neyse mane ne canım men paramı alırım. Ğırħ lere nere yüz ğırħ lere nere para mara çalışıram. Böyün arifedi. Saba ğurban bayramıdı. Usda gäldi dedi, Ağof'udu ustanın adı, yarın dedi ki herkes erkennen geleceħ işinin başına, e tatildi, tatil

150 yoħdu gälin ele de hersdi hersdi deyir ki zannedirsen ki dorğu deyir, üzüle üzüle gät dih. Yanı gätmesen ähmeyinnen olacaħsan. Sabaanan gät dim herkes gälip Allah için herkes gälip, patoronun da bi ğırmızı arabası var, Dodgä'si üsdü de bele ğapalıdı o da yendi gäldi tez, tez

şarteli aşdı buyannan bir şey verdi bahır verdi, oyannan da bir arhadaş aldı, tamam dedi gedin dedi araba da göyunnar var dedi, endirin dedi, Hesen'e ne bilim kime demişem çağırın gälsin  
155 kässinler pay eliyin götürün dedi, afiyetnen yeyin gurbanınız mubareh olsun. Usda da onun arhasıca gelir ya heriye bir zarf , heriye bir zarf bir açıram yüz gırh lere de, Osman'ın dăpesi genişliyip, az gälıram o şey demeli ..... ya bele yanı o işden çalışdım. İki sene sonra onnan sonra bize on beş gün izin verdi. .... şey alacağ bahıma ya ağam da deyirdi ki buğda ähmeyinin buynuzu var, adamın vurup garnını delir. Menim garnımı deldi men özüme  
160 iş arıyırım. Daha ey bir iş arıyırım, daha ey bir iş arıyırım bir arhadaşım dedi ki eye filan yerde Milasan'da dedi..

- Burdan mı çıhmağ isdiyirsen? Aynı işden?

Çoğ ağır işdi yanı onu demäh isdiyirem. Çoğ ağır, devamlı gırh kiloluğ bahırı burdan alıp ora verirsen, ordan şeydirsen bele ele çoğ zor işdi. Onnan sonra gätdim özüme iş arıyırdım.  
165 Girdim yanı uzun lafın kısası bir mağazıya girdim. Mağaza da toptancı mağazasıdı. Adam tüccarlar bu doğudan, güneydoğudan hardan gälirse gälsin yazır mesele bu gäder bavul, bu gäder çanta, bu gäder dosya çanta bele bir lizde yapır verir mañga men de oğuyuram. On dene bunnan göy, üş dene onnan göy filan o biri arhadaşları göyur sandığa çiviliyirih, üsdünü yazırh, o birisine geç bele onnarı da ambara gönderirih, hamballar götürür ambara, arhadaş  
170 bir gün İlham diye, gulağları çınnasın durursa, bir arhadaş sekreter yanı orayı sekreter dedi ki Osman abi dedi, men onnan böyüyem dedi ki Kazım bey amca seni çağırır. Patronun adı Kazım'dı. Kazım bey amca deyirih hammımız, girdim gätdim girdim mağazıya bir de yeke bir adam oturup orda..

“Meraba Osman?” dedi sarıldı mene bele oyan dili de birez şey şirin, pelteh kimin gäldi,  
175 merhaba dedim. Tanımadın mı? dedi ya, valla bele durağlamışdım. Dedi men Meşedullah'ın oğlu Äli, ( Balah Äli ) valla dedim tanıdım yalan yalannan halbuki eyce tanımadım. Dorğu deyirem. ( O seni tanıdı demäh ) He o meni tanıdı. İşte, bunun babası bele adamıdı, şöyle

adamıdı, muhderlih yapıdı, iki devre filan o Kâzım bey amcıya deyir. Neyse men çıhdım uzun  
lafın kısası o artıh ne deyip ne demiyip bilmirem, sabanan men geldim, o sekreter dedi ki  
180 Kâzım bey amca seni çağırır. Gätdim içerye tık tık girdim. Gäl oğlum dedi, al dedi bir dosya  
verdi mañğa sürgülü dosya, birğaş dene de çäh verdi, ya on dene on iki dene her bankalara  
ayit çähler, yanı Aħbank, filan bank, fişmekan bank Vakıf bank ne bilim ne bank, gät dedi bu  
bankalara hansına bunnarın paraları gälipse alginen, onnan sonra men o işdere baħıram. He  
onu diyecem o da benim yüz girħ lerelih aylıgımı iki yüz yirmi beş yapmışdı häfdeliyimi,  
185 yanı onu deyirem çoħ ey bir çalışmaynan, onnan sonra onun oğlu da gälir gädır tişçi  
dediyimiz onun oğludu, o da meni beyenip babasına deyip men bunu alacam yanıma, meni  
aldı apardı yanına üş yüz älli ne verdi häfdelih, gätdim tiş çıhardana çalışıram. Aħlımı  
çäldiler. Biikaş dene arħadaşım Sinob'lu minoplu ya dediler gälin sendikıya gireyin, neteri  
sendikaya girecih? Dediler ki, o zaman men sendika filan da bilmirem yanı sendika bizim  
190 haħlarımızı veren, şey yapacaħ iş elbisesi verdireceh, ayaħgabı verdireceh, altı aydan bir bu  
geder erzaħ verdireceh filan filan. Neyse gät dih sendikaya girdih yazıldıħ, girdih demehnen  
senin kimin bir arħadaş da patrona heber verir. Aynı aħşam heber verir. Sabanan gäldih  
çämecemi aşdım belece çähmeceni oturursan şarteli açırsan çalışacaħsan, bir kağıt, kağıdı  
açıram deyir on beş gün içerisinde kendine iş bulabilirsin yolun açık olsun. On beş güne geder  
195 özüne iş bul, üç arħadaşa bele yazmış, bizim üçümüz de çıhdıħ patorona dedih ki ğardaşım,  
siz dedi diyelim ki sen üç yüz älli bin alırsan, sen o zaman bin yoħuydu tabi lere alırsan o beş  
yüz alır, men bu paraynan her birinin yerine üş dene adam çalışdıraram. Men dedi sizi  
sevdiyimden saħlıyırım. Bilmem, o da özüne göre ağız yapır da, yapıram. Siz dedi niye  
sendikaya müracat, çıhacaħsıyız. Ee çığağ tabi, inat eliyip çıhardır bizi men de dedim  
200 çıhardacaħsansa, madem çıhardacan, ver benim hakğımı. Ne hakğı? Dedim men dedim  
babañgın yanında çalışmışam. Bir puçuh sene bunda da çalışmışam.

- Biz ordayken sen tişçiyin orda çalışırdın da dä mi ?



He orda çalışırdım. Orda inata girdih adam, ya sen meni vuracağ mısın? Al tapançası çähdi vura, al vur meni, dedim men seni vuracamsa hangi tabancaynan vuracam men bilirem. Çoh 205 garaldım. Bele adam yere bağdı, göye bağdı, bağdı orda çıhartdı. Bele çähdi yirmbeş bin lerelih, yirmbeş bin lerelih çäki yazdı. Al dedi yirmbeş bin lereni verim. Ne işde yirmbeş isdemişdim. Bilirsen ele çäketimi götdüm. Hakğı selamla iş yerinnen ordan çıhdım gäldim, bu serim geldim äve morali bozuğ gälmişem. Zeynab'ın de bi huyu varıdı. Yanı moralim bozuğ olsa yämeh, memeh yedirmeden filan maa bişey söylemezdi. Yämeyimi filan yedim ya dedi 210 saa bir mehtup gälip yengännen, Almenye'dedi ya yengämgil, ağabeyim de, mehtubu aldım aşdım dedi ki ağabeyin hesteğanaya yatırdı. Ee? Durumu çoh kırıthdi. Äcele gäl. O zaman da Bülent Ecevit'in başbakanlığ zamanıdı. Şey de para da yoğdu kombiya da para da yoğdu, neyse men gätdim. Mehtubu da götürdüm. Müracat etdim pasaporta ğırmızı gälemnen cizirler hemen pasaportum çıhdı. Älli dolar da şey parası verdiler. Başğa para zatan yoğdu ki onu da 215 aldım goydum cebime, yeddi bin lere o zaman uçağa para verdim. Gätdim. Meyersem ağabeyim hesinde mesde deyilmiş, günahıñgız boynuma o deyip gäler, o deyip gälmez iki yengämnen ağabeyim inata girip meni füzülü, artıh ne ğonuşurlarsa on iki ay orda gäldim. Onnan sonra bağdım hanımnan telefon gäldi. Ayhan, sen gälmesen öleceh, Ayhan meni çoh sevirdi bilirsen, hesindehden tikelmir. Geri gäldim mejbür geri gäldim, gäldim bu serim o 220 paramın ğalanıynan o bakğalı devraldım. O bakğalı da on ikiye on üçe devraldım. Ele ilişdiğ galdı. Onnan sonra on o bakğalı iki üş sene çalışdıhdan sonra bakğalın ğapanışını verdim. Meyersem beş yüz leremi o zaman ödüyürdüm. Üç ayda mı, ğaç ayda bağ ora onnan sonra ödememişem men de, yığışıp üst üsde on iki sene ödememişem. Vergisini ödememişem. Gätdim sigortadan üş sene sigortada çalışannan sonra, çünkü benim ğaynım yeminli Mali 225 Müşavir'di ya dedi üş sene sigortalı çalışdıhdan sonra toplat bahalı çünkü bağğuru sigortaya aħdaracağlar. Bu sefer gätdim müracat etdim. Demäynen ya adamın işi Allah ras gätirende ey gätirir onu demäh isdiyirem. İslam'ın oğlu Memmed sigortayın zırılısında oturur. Mämur odu

he Şirran'lı Hümme't'in nâvesi, merhaba köylüm, merhaba filan filan noldu dedim, bele bele tık, tık filan filan dedi ki senin bağgura dedi on iki seneyin içinde gädip para ödemiypsen ki ävin yıhılmasın, ee nolacağ? Dedi bağguru ora ahdarmağ için sen iki yüz yirmbeş min lere şey ödüyecelsen dedi, ödüyüp mağbuzu gätiresen biz onu buraya ahdaracılığ. Deme ya, dedi valla iki yüz yirmbeş lere, iki yüz yirmbeş bin lere, senin başın üçün, dört arğadaş gädip ey bir yerde yiyesen ödüyüp galğasan, ay benim bu gözüm üsde, gäldim onu da ödedim gäldim ämehlimi de oldum. Hal vaziyet bu gäder. Teşekkür ederim.

**Söyleyen : Rahim Güneş, 83 yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Taşburun beldesi**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Muharremlik ayı, d) Tarım**

Ne annadım hayatım hindiye geder mesela ey yaşamadıh. innen bele ta artıh görürsen da tüşmüşüh şey eline. Devamlı yıhır valla günde basırlar Kürtder, ne gayırırlar, burda zorluh  
 15 verirler. Babalarımız zorluhdan ordan geçdi geldi bura, Ermeniler gavaladı bura. E burda da ki görürsen dā burda çehdiyimizi görürsen. Kürt memleketi alıp götürüp gedir. E özümüz de ki galmışih ara yerde, başımıza gelen budur. Dā bi sağlam yaşamadıh ki bir dorğu dürüs, terör gelip dayanıp, burda basır gurşunu hele asgeriye deyir hele bize emir yoħdu. E be bu iki dene goruycu bu köyü goruyacaħ geçen gün duydun da be asfaltda verip bombayın demine,  
 20 panzerler ğarağolun önünde. E be çih buna ğarşılıh ver, bu şey ver gene be bu köyü basır, ğarağolu basır. Vallah ne annadım, mejbur başımıza gelen budur. Memleket dağıldı getdi, hayıf yazzih deyil mi bu memlekete? Ya hele bura bir dene şey ilişdiyi yoħudu. Hindi basır ki parayı verdi Kürt'ün demine. Kürt de parayı da kürt yeyir memleketi de dağıdır. Açığı budu yalanı yoħ ki valla isdesen sen Azeri ol isder Kürt ol durum beledi. Hindi galmışih iki yolun  
 25 arasında gene gelir, bombalıyıp gedirler. E be senin uçağın yoħdu, senin asgerin yoħdu, günde şehid günde şehid, yazzih deyil mi bunnara. Özde çoluħ çocuħ gedir ya adam. Ğoca Albay'ın ğardeşi Yüzbaşı da şehid oldu, e özünü atıp ora bi de onun hakğında soruşdurma açır. E di bir de bele devlet olar mı ya? Bele bişey görmedih ya, bı yaşa geldih bele bişey görmedih ya. Beh

her zaman durumumuz telikedi terör gelip oturup, eşiye çıhammırsan, ekininğe baħammırsan  
30 yanı bu devlet yanı devlet deyil o ğeder deyirem devletde bir ğorħu olacaħ neteri ğünde Őhid  
gelir yazzıħ deyil mi bu ana baba bu ya vijdan azabı duyacaħ ya beh daha ne var annadım  
bunnan bu yana aynı ħehdiyimiz izdirapdı da ħehdiyimiz izdirapdı bi sağlam yaŐadıėımız yoħ  
ki, ğorħu iħinde, telike iħinde.

- Askerliğinizi anlatın?

35 Otuz ay asgerlih yaptım hele men bi emehli olmamıŐam. Emehli de etmediler. ĆifĆilih  
yapıram. Ancaħ öz yağımnan öz yaŐayıŐım ğavrulup gedirem. On nufus otuz dağar erazi var  
bunnan ğeĆinirem, ne emehlim var ne biŐeyim var heĆ. On nufusuħ, otuz daėar yer var, bi yer  
yonca ekirem, yoncanan ge bu baş dolandır, on nufus saħlanar bunnan. Hindi di baħ ğör ölme  
diril. Getirip bu devletin basıp kürde verir, beş yüz ğoyun beş yüz dana ineh verip özde gelip  
40 tepeğe ğurşun yağdırır ya. Burda ğorħu iħinde yaŐıyırđıħ, onda ne var ki valla.

Köse gelin Narvuz bayramını da bizim elimizden alıp. Narvuz bayramını öz de bilirsen, da  
bayram da getdi elimizden, deyir 21 Mart bizimki di deyirdi ya. Yalan deyirem burda  
bayramları da seyranları da elimizden aldılar da, ğalmıŐıħ bele yalnız, Azeri olaraħ ne  
yapacağımızı ŐaŐırmıŐıħ her an telikedeyih her an yanı.

45 Muharremlih de sağ olsun Muharremlih de öz Őeyimizi mesele yolumuzda gedirih  
Muharremlih de nasıl olacaħ, Muharremlih de imamların mesele yasını tuturuħ Şeyini tuturuħ,  
Őhid olmuŐlar ya, a onnar aşura taşura Şeylerini onnarı Ķutduyuruħ, onnarı Şey yapırđıħ.  
Onnardı, başa ne var ki birce budu ne var gelip ğöreceyimiz budu bu yaşa geldih insan olaħ  
bir hayat yaŐamadıħ. Devamlı ğorħu iħinde valla bi Azeri .... tüşmüşüh bunnarın iħine dört  
50 terefimiz her terefimiz Kürt, bu köyü Ćoħ Azeri vardı hepsi ğöŐdü getdi. Őeylere daėıldı  
Őherlere, az bişey ğaldıħ burda. Neynesin ne yapsın, her Şeyimiz elimizden alınmıŐ, bu devlet  
memleketi mahvetdi nolur olsun bele devlet olmaz ya. Hökümete ğorħu olacaħ hökümete  
bişey olacaħ, nedir bu ya ğünde Őhid ğünde Őhid ya.

55 Ğaynağ burda ne varki burda yoncadı, mısırdı bunnan dolanırdı su geldi ğuru suluyuruğ su  
gelemme onu da suluyammırdı ehtiyimiz şeyi su parasını bile ödüyemmirdih hepimiz de  
borşluyuh bankaya he vallaha ya su işderi get defdere üş milyar beş milyar borcumuz var,  
başğa ne var, burda yaşayış odu. Hindi pancar ekirdih, buğda ekirdih onnarı da pütün heç etdi.  
E doğzan ğuruşa da pancar olar mı? Doğzan ğuruşa pancar alırdı ya di buyur hindi gedip  
Amerka'dan şeker gelir Amerka'dan buğda gelir İsrayil'den İsrayil de basır illacı verip  
60 demimize di get ğanser ol hindiye geder Türküye'de heç burda ğanser varıdı. Memleketin  
hepsi ğanserdi, burda sen ğoca çifçisen ge ğoca çifçinin elini ğolunu bağlamış gedip dışardan  
alır ya. Zor ğünler yaşırırdı, Allah ğöstermesin biz yaşımız gelip keçip gedip ema Allah  
sonun ğayır etsin, çoluğ çocuğa acısın.

Toylardan da .... gene aynı esgi şeyimizde gedirih. Burda getirip çaldırırlar mesela yirmi dört  
65 saat çaldırıp, gelini ğötürürler şey edirler aynı esgi ğöreyimiz kimin. Toylarda bişey yoğdu  
esgiden üş ğün üş gece toy çalınırdı. Aşşılı oynuyurduğ o zaman e o zaman heyatı başğa hindi  
başğa hindi ğardaşım ele elemirsen ki ya.

- O zamanın hayatı neterdi?

O zaman çoğ eyidi, o zaman devlet varıydı, Atatürk'ün zamanında ğanun ğayda varıydı.  
70 Hindi milletin sahabı yoğ yiye yoğ adamı çekir vurup salır yere di ge, sahab duran yoğ bunda  
vallah ya ... hindi geçim çoğ zordu bu seferim Azeriyn yani burda geçimi çoğ zordu çoğ  
zorda yaşırırlar. Allah sonumuzu ğayır etsin.

Toylarımız eydi toylarımız, güzel toyunu yapırsan ğötürüp alırdın mesele bi yardım olarağ bi  
para mara salırlar yardım olur da yanı yardım edirsen aynı ğöreyimizi gedirih..

75 Hayvancılığ ğoyunda sağladığ hindi sağlıyammırdı hindi yaylıya gidemmirsen ğorđunnan  
menim özüm ğaş sene yaylıya getdim. Heyvanımız elli atmış yüz tene heyvannan indi  
çobanda olmadılar yaylada elimizden getdi. Hindi burda mesele olur iki dene üş dene ineh beş  
dene ineyi sağlıyan sağlıyır, sağlamıyan da ki heç beh hayvancılığı da odu esgiden çoğ ey

yaşıyordıh yaylıya gedirdih yağımızı şorumuzu yiyeceyimizi hammısını getirirdik indi indi  
80 goymurlar ki Azeri'ni goymurlar gide, götür burdan malını heyvanını tavlıyıp yağlıyıp  
yeyirler kürt olup burda bi bela Azeri göçüp hammısı çekip gedip Kürt gelip yerleşip be  
demeyimiz de budur, demesi de Allah ne deyim parası olan yeyir, parası olmuyan yemir.  
Menim gendim mesele otuz dağar yerim var, on nufusum var da, inanırsan bah hafdada bi  
kilo et alammıram evime ya. Neyinen al otum galmış orda, getmir. Ne emehlim var, ne  
85 bişeyim var. hesde gadındı, özüm de rahatsız. Aha illaşlarım da budu, devamlı illaş  
gullanıram. Geçim o geder zorlaşmış ki, Allah yardım etsin, he vallaha ya.

**Söyleyen** : **Salman Eker, 68 Yaşında ( 1947 )**

**Mesleği** : **Emehli, Çiftçi**

**Derleme Yeri** : **Karakoyunlu İlçesi / Taşburun Beldesi**

10 **Derlenen** : **a) Hayat hikâyesi, b) Tarım, c) Askerlik anıları**

Daşburun köyünün Salman Eker. Doğum tarihim bin dokuz yüz kırk yeddi doğumluyum.

Dedelerimiz, babalarımız Azerbeycan'nan gälmedir. Otuz bir tarihinnen bu Daşburun'a yerläşdiler. Gäldiler Daşburun'a, Daşburun'da reşberlih yaptılar, çalışdılar atmış, otuz

15 dokuzda, atmış birde isgân hakğı gördü. Esas bir otuz ikide, otuz dörtde otuz altı da bir isgân hakğı gördüler. Tapılama, yer aldılar. Bi yüz dağara gäder bi yer verdiler. Bunnan o zamanın

keçim şartı öküz arabasıydı, camışıydı, boyunduruğ, tähli bir kötan gece günüz sürmeh getmeh, gälme zaman dolandı bir ajlığ tüştü memleketimize Daşburun'a yanı Türkiye

20 gänelinde ele bir, o zaman kırklarda ikinci cihan herbindeydi. O zaman bir ajlığ oldu. Buğda tapammirdih, çöreh tapammirdih gädirdih buğdanı göy piçirdih, göyken göyürduğ orda

güruyurdu. Güruyannan sōra bunu gätirip döyürdüh, öküznen döyürdüh, gennen döyürdüh neyse veya gömşunun biri şeydir gädip onnan borc alırdı, geçimi bir sene belecene oldu.

Gätdim. Men o zaman kaş tarihiydi bilmirem ki atmış yeddi, säkgizdeydi mi, atmış säkgizde zatan atmış yeddide asgäre gätdim. O ay älliler de Gore herbi zamanında älli birlerde o

25 aralarda o zaaman da gene bir ajlığ tüştü. Yanı ähmeh olmasa, ätten ne bilim men, o zaman makarna da makarna da yoğuydu. Makarna da yoğuydu. Yanı yemehnen garın doymurdu.

İllah gäreh ähmeh ola, o şeyi de çähdih. Neyse ordan da olannan sonra mal heyvan var, çoğdu ama olduğuna göre çöreh elemir kimse de yoğ ne un var, ne buğda var bişey yoğ, düyü

yeyirsen, yarma yeyirsen ne var o ähmeh yerini vermir yanı, yo vermez. Neyse buğda  
30 muğdamızı pişdih, pammıgımızı yıgdıh, pancar sonra pancar çıhdı. Pancar ähdih, durumumuz  
birez düzeldi. Halkın durumu düzeldi. Ummu gänellihnen birez durumlar düzeldi. Aha o  
zamana gäder tabe älim iş tutana gäder mala gädirdih. Mal otarırdıh, naħır yanı naħırçılarnan  
barabar sazımız varıydı. Saza gäderdih, sazdan gälerdih, gamış memiş isdediyin gäder, bizim  
burayın gamışı boluydu. Buyur işimiz var, tamam neyse o fakirliyi de çähdih, çoħ çähdih  
35 zaman dolandı. Durumumuz ey oldu. Bin dokguz yüz atmış yeddide asgär oldum. Atmış  
dokguz da asgärliyi pitirdim. Yirmi dörd ay asgärlih yapdım. Onnan sora gäldim. Tabi birez  
düyün müyün öte bere bizim ki hafif geçdi. Zatan babalarımız, analarımız kimi dese biz onu  
alardıh. Vay men bunu sävdim, gät onu al, demin Osman bey kimin diyebiler o olamaz,  
olamaz biz gädip gariya, gıza baħammazdih. Baba aná ne deseydi oyuydu onu bil ha hindi  
40 senin kimi deyil yanı, neyse asgärliyimi yapıdıh gäldih düyünümüzü de yapıdıh yanı ähdih,  
pişdih bir gaç heyvan meyvan aldıh birez durumumuz düzeldi. Onu tutduħ satdıħ gene aynı  
bizim bu arħadaş dediyi kimin, goyduħ gätđih şeye İsdanbul'a, gäfe çalışdırdım. İki sene gäfe,  
bir sene iki sene de bazarcılıħ yapıdım. Hefde bazarları var İsdanbul'da. Güzel benim bi yahçı  
gardaşım varıydı. Be çöreh gazanarıydı. Tutdu paramın hammısını verdi ğumara, işgiye hindi  
45 Osman burda olsaydı bilerdi. O bilir, verdi işgiye, ğumara men bide ğayıtdım gäldim köye,  
gäldim inan ki çöreh tapmırdım yemeye, gäldih ama men goçağıydım. Çalışanıydım. Özüm  
de ğırħ beş kilo gälirdim yanı kilom da yoħuydu. Neyse düzeltdih özümüzü birez düzeltdih  
oyana buyana vurduħ gätđih özümüze bi tiraħtor aldıh. E tiraħtor aldıh köyde herkesin ta  
şükür var hindi gene şükür herkezin durumu eydi yanı eye men bu işi hardan yapım, gätđim,  
50 bir yer buldum. Üş yüz, dört yüz, beş yüz dağar yer ähdim. Neteri äkirdim. Motor benim; yer,  
torpaħ senin sürürdüħ bölürdüħ icar eliyirdim. Üzünü alırdım. Neyse arħadaş bi on sene orda  
vurdum. On sene, öz köyümü biraħdım. Gätđim çıhdım Bayat'a ama işim eyiydi. Bayat,  
Göyceli, Zilfuğar köyü bi de bizim köy, bunnarın çapa işderini, hepsini benim matorum



yapırdı. Güzel çalışırdım. Neyse uşahlar da bekârıydı. O vur ha vurma tutduu uşahları  
55 ävlendirdih. Ävlenen ayrıldı. İki oğlum bir gızım var, gız da äre gätđi. Oğlanlar da ävlendi.  
Bunnar ayrıldı. Ayrılarda bir bağdım bir mator galdı, bir men galdım. Hee arhadaş men bunu  
yapammenem, yaş gälip taha,verirdim yüz älli ton buğda, üçcüz ton pancar, üçcüz ton garpız  
satdığım günner var, yıllar var üçcüz ton garpız çıhardırdım. Yanı älimde äleman varıydı.  
Yanı çalışırdım. Yanı uşah ayrıldı. Uşahlar ayrılannan sonra nolur mäjbur iş ipdal olur  
60 deyilmi? Birini gätđim Bakü'den ävlendirdim. Oğlanı, böyüg oğlanı birini gätđim Bayat'dan  
ävlendirdih. Ävlenen ayrıldı. Men de yavaşcana bu tirahtoru satdım. Tirahtoru satannan söra  
Allah gene diyeyh devletimizdi de, hökümetimizdi da ha kötölüyey, ha diyey beledi, insan  
yediye ähmeye, çöreye dalını dönmez. O surfanın gäreğ gıymetini bilesen yanı bu Erdoğan  
galdı, pancardan halkı, milleti ämehli yapdı. Bu ämehlih köylü olaraq heş kes bilmirdi. Yanı  
65 men gädip pazı äkecem zaman gäleceğ älimi eyağımı işden tüşeceğ, yetmiş yaşına, sähzen  
yaşına gäleceğ men ämehli olacam. Bu tarih yazmamışdı. Deyil mi yanı bu bir avantaydı  
vurdu. E men bağdım ki uşahlar yoğ, bu tirahtor da bele, e men dedim ämehli olum, epey de  
buğdam varıydı. Tutdum tirahtor satdım goydum bankıya, cebime goydum. Dedim bu dursun.  
Buğdamın muğdamın da parasını aldım verdim. Ämehliye on iki min beş yüz lere para  
70 verdim. Bir para deyil, on iki min beş yüz leriye sen gäl ämehli ol, ilkin aylığdan alırdığ üçcüz  
lere birden tirahtorun parasınnan yeyirdih. Be üçcüz lere bir adamın er arvat görmez. İki  
nüfusam zatan, taha iki bin üşde benim äyağım tüştü makiniye, pancar boşaldana, sağ  
äyağım, barmağım iki barmağımı aldılar, käsđiler. Käsđşler. O vur ha vur da men hele tirahtor  
çalışdırıram. İki bin üşde taa iki bin säkgize gäder, iki bin säkgizde men tirahtoru satdım. İki  
75 bin säkgizde de ämehli oldum. O äyağımın ilkin iki bin üşde ämehli olmamışdığ. O zaman  
men iki bin üşde on beş min lere, on min lere ästafullah ikon min lere äyağım mesraf  
etdim.Tirahtorun biri altı min, yeddi min, säkgiz min lereydi. İki bin üşde, dört min lereydi,  
dört milyarıydı yanı, o zaman iki bin üşde men äyağım sigorta yoğ güvence yoğ, yeşil gart

yoĥ adımda tıraĥtor var, adımda, nedi tapı var, yer var maġa yeşil ġart vermezder ahır,  
80 ĥasdeĥana, ĥasdeĥana ġatdim. İki barmaġıma men mesraf on milyar çıĥdı. Ele bil ki o zaman  
iki tıraĥtorun parası ġatdı. Neyse ġatdı. Birez äyaġım iş tutdu. İki bin säkgize ġäder de bu  
tıraĥtoru ćalıŝdırdıĥ, äyaġımız iŝ tutannan sōra bu ämehli ġatdı. İki bin säkgiz de hām onu  
oldum. Olannan sonra iki bin säkgizden sōra da dōrt sefer gene ämeliyet oldum. Birini iki bin  
üş de aldılar. Birini de iki bin dokġuz da aldılar. Barmaġımı, ama onnara para vermedim.  
85 Onunćün bu hōkūmete men duva tōkürem. Menim kimin nićeleri yanı ele paran var yoĥdu  
önemli deyil ki, önemli dediyim kimin yediyim ćöreyin ġıymetini bilmehtir. Yanı, benim  
neyime lazım Erdoġan filan şeyi yapdı, filan şeyi yapdı, o bizi ilgilendirmir. Yanı bu siyesı  
iŝderdi. Yanı neyse iki bin säkgizden sonra da ben ne iŝ gördüm ne ġüć, iki parća üŝ parća da  
yerimiz vardı. Onu da verdih reŝbere o bir arĥadaŝ ġädirdi äkirdi, pićirdi ġätirirdi. Ne  
90 verirdiler, deyirdim Allah bereket versin. Yoncamızdan zaddan hindi dolanırıĥ yanı..  
Ben bin dokġuz yüz atmış yäddi de asġäre ġäldim. ġätдим ġantara çıĥdım. ġırĥ säkgiz kilo  
ne ġäldim. Maġa dediler ġardaŝ seni asġäre aparammenih, ahır men älli kilonu düzeldem ki  
men asġäre ġötüreler. ġırĥ dokġuz kilo da ġäldim meni, men ŝöbede bele durdum. Dedim  
olmaz. Ben gidecem. Dedi ävladım senin tüfäĥ yere deyeceĥ, boy yoĥ, kilo yoĥ dedim yoĥ  
95 gidecem. ġärćehden de haa, orda bidenesi, Allah razı olsun. Tabi o da subaydı da ŝübedekiler,  
bidenesi dedi sen bunu dedi mabere yaz bu ġätsin ġuru fasülye yesin bu eyleŝeceĥ, sen bura  
baĥma dedi, meni tutdular ġönüllü olaraq meni mabere yazdılar neyse mabere yazdılar, biz  
ġätđih o zaman tirennen ġädarih, burdan ġars'a ġätđih, ġars'dan mindih tirene häfteler ćähdi.  
Bizim o zaman bu ara yolları bu şey Diġor'dan ġädirdih. ġaġızman yolu bu nedi ġaraġurt  
100 yolu, zadı buyana çıĥmamıŝdı. Ama asġärlihden ġälennen sonra açıldı. O zamana ġäder,  
demeh o zamannan yapıplar o yolları o aĥlımda dı yanı, burdan ġätđih asġäre asġärde bizi  
verdiler Ankara Mamaġ'a mabere olarak hakketten de mabereye heć silah milah da o ġäder,  
eyitimde verirler. Ama onnan sonra telsize verdiler. Telsizden tutduĥ, vurduĥ säkgiz ay

ğaldım. Säkiz ay ğaldım. Säkiz ayın içinde biz olduğ orda hindi ğidemli, bizi Şeye dağıtıma  
105 verdiler. Bize ğätdiler bir ğara torba ğoydular. Herkez älini çähsin, benim bi yoldaşım  
varıydı. Bu Cennetabat'dı İsmet var, bu älini atdı. Torbadan Diyarbaĥını çäğartdı. Diyarbaĥını  
çäğardanda ey bunnan men säkiz ay bir yerdeyem. Hämi de bir köylü, ğomŐu köylü, yaĥın  
adam, tanıdıĥ. Älimi atdım men de SäriğämiŐ'i çäğartdım. SäriğämiŐ çıĥanda dedi sen  
nerelisen? Dedim, İdir'li, dedi yoĥ vermenih, İdir'nen SarığamiŐ olmaz. Sen, vilayetin  
110 Ğars'dı. Vermediler. Maa dedi, bir de çäh bir de çäkende dedim yoĥ çähmiyecem. Niye?  
Dedim benim birinci olarak meni ver bu arĥadaŐın yanna, bizim de o zaman ğurra çäken de  
Albay, Yarbay'dı. Yanı bu mabere okulunda çalıŐannar bele isdeme misdeme BaŐçavuşlar  
girmezdi. Yanı büyük rütbelerdı. O dedi, men dedim baĥdım yoĥ olmadı. Meni bi de älimi  
atdılar torbuya, dediler zornan älimi zornan biri ğülmeh için de birez de ğidemlih var, älimi  
115 zornan saldılar torbuya, salanda men gene SarığämiŐ'i çähdim. Ne bilim aynısını mı atdılar  
ora yoĥsa oram fazda mı atıplar bilmirem. Atanda ğardaşıma deyim men baĥdım ki  
olmuyacaĥ, dedim tamam ya SäriğämiŐ'e verseler ğäen deyilem. Menim ğönnüm bizim o  
İsmet ora ğätdiyi üçün meni Diyarbakır'a versinner, Diyarbakır'da benim babamın bacısı  
oğlu var Azerbaycan'nan ğälip, o zaman burda bähletmediler. Onu sürdüler. Ğätdi  
120 Diyarbakır'da ğaldı. Ğätdi orda da ävlendi. Ele orda ğaldı. Onun yerını bilirem. Bi yannan da  
men o yönnen deyirem. Ta onnara anlatmıram ki bele beledi, aĥrabam var, hindi bunnar da be  
durup beke dörtyüz kiŐidi, beşyüz kiŐidi bizi dinniyiller. Ğomtannarnan meni dinniyirler. Ya  
çäkersen, çähmenem ğomutanım meni sürgün et, albayım meni sürgün et deyirem. Men  
deyirem bunnar mennan ğafa düzeldiller. Men de birez ĥırda mırdayam ya kilo da yoĥ,  
125 mennan ğafa düzeldiller. Oyan buyan, eleykime selam, bir hindi maa deyirler seni Diyarbakır  
Şeye vereh İsdanbul'a vereh, biri deyir İzmir'e vereh ğomtannar deyir, deyirem yoĥ, hara  
vereh turisdih yerlere vereh yoĥ, e ğafa düzeldiller. Bir äle Diyarbakır'ı tutdular, ta torbuya  
meni salmırlar. Bir älinde Diyarbakır'ı tutup, bir älinde de orda danıŐırlar İsdanbul'ı mu vereh

buna İzmir'i mi, Antalya'yı mı, buna turisdih bir yerleri vereh de bilmirem yanı bir äline de  
130 onu tutuplar. Dedi baħ bu älimde Diyarbakır var, bu älimde biri, burda dâyişir, ama dâyişir,  
dâyişende bir yaħçı gomutan varıydı. Bin başıydı, neydi o şeyi de tutan uzun boyludu. Men de  
belece boyum bir beledi da men de ħırdayam yanı bele tutdu. Maa işareteledi. Dedi mesele  
bu sağ äli tut Diyarbakır ordadı. Men bele hoppandım. Älim çatmır aħır tutam, men bele  
hoppanan da bu oranın o subayı oranın asĖäri gülüşdüler. Neyse aşdılar. Diyarbakır, çünkü  
135 arħada mee işaret verdi ki dedi sen bunu tut, neyse gät dih Diyarbakır'a, Diyarbakır nedi  
Diyarbakır ele bil ki bir kürt köyü, hağgetden de eleydi. Atmış dokĖuzdar da atmış säkgizder  
de Duzca ġäder yoħuydu. Baħ Duzca ġäder ora yoħuydu. Yanı äle bir ufağıydı. Gät dim ora o  
aħrabamız varıydı. Onu da tapdım. Bir ġızı bir oğlu varıydı. OĞlu asĖär ġaçaĖıydı. Ėızı da  
ġocuya ġätmişdi. Neyse ġörüşdü h eledih ordan atmış dokĖuzuncu ayın, yeddinci ayda da  
140 täskeremizi aldı ġoydu ġäldih köyümüze, köyümüzde çişçiliyimize, ireşberimize gene  
devam eledih.



**Söyleyen** : Tanrıverdi Eyrice, 86 Yaşında

**Mesleği** : Çiftçi

**Derleme Yeri** : Karakoyunlu İlçesi / Taşburun Beldesi

10 **Derlenen** : a) Hayat hikâyesi, b) Düğün, c) Tarım, d) Cenaze törenleri

Bin dokuz yüz yirmi dokuz doğumluyum. Revan doğumluyum. Biz bu yana köçerken babalarımızın anlattığına göre, bizim babalarımız şeyin görhüsü şeye bunnan hep şeylerini aldılar. Mallarını heyvannarını aldı bunnar şeye yatırdılar. Gominisdih başdadı, bu seferim köç etdiler İran'a. Men anam şey aylemin babası, dedesi bir araba buğda yühlüyüp şeye götürür. Gaçırda arabanı da gaçır şeyi de silirsen. Saldatdar ordan hemen yaħalıyırlar dorğum dorğum dorğuyurlar. Malımızı heyvanımızı hepsini aldılar. Mejbur ğaldı babalarımız keşdi bu terefe. Onda biz yanı o zaman bizim erezimizi zadımız hepsi orda ğaldı hepsi onnara ğaldı mal da onnara ğalıp heyvan da onnara ğldı. Bütün adamlarımızın hepsini çoğsunu topluyup dolduruplar damlara hepsini yaħıplar. Beke ben bin dokuz yüz ğırk dokuz tarihte şey otuz dört de kaçmışih ben bin dokuz yüz yirmi dokuzda olmuşam otuz üç otuz dörtde babalarımız buraya kaçmış bu terefe bu seferim bize erazi vermiş burda ğalmışih. Onnar babalarımızı hepsini onnar ğırdılar. Bizi burdan geçen ğartdağanlar orada yoħ bunnar geçender biz babalarımıza zulumeledi. Bizim bi emimiz ğızını yığmışdılar bir yere ateş vermeye bunnarı ğırıplar ğırıplar bu ğolun altında, ğılış burdan deyip böyle kellesini yarıp o kurtulup o yetmiş sehzen kişiyin içinde. O da geldi, burda bi ğaş sene ğaldı. O yannan bu yana keçennen sonra biz devlet bize şey verdi da bize idaramız yoħuydu ki hepsi onnar aldılar da, bize ğaldı orada bizim hiş bişey gelmedi bizim yurtda kôyda yaħın kôyda bitenesi varıdı. O

bele bir un deyirmanı kimi bir deyirmanı varıdı. Onlar hepsini geldi orda onnarı orda beke  
30 yirmi otuz kişi ğirdılar, ğırıplar yanı ğaĥdağanlar ğırıpdı. Burdan ğeçen ğaĥdağan Ermeni iki  
çeşit Ermeni var burdan kâçen yanı bu Türküye'den ğeçen eyseriyetde bizim bu kôyden  
kâçenler burda bu zulumu başlıyıp evimiz malımız hepsi ğaldı orada hepsi bi bele bişey  
getimiyipler. Lüt cannarı gelip babalarımızın hak isdemirih ki, onnar niye bizden hak isdiyir.  
Bunnarın malı ğalmıyıp, heyvanı ğalmıyıp, bir şeyi ğalmıyıp, hepsi bizimki ğalıp onnara,  
35 onnara ğalıp. Onnar bize hak vereceh biz gedip hakğı neteri bizden hak isdiyir devlet. Esası  
Türküye'de Atatürk olmasaydı da, Atatürk yardım etdi biz ğeşitik. Atatürk heber verdi  
babalarımızdan bura gelen oldu önce geldi onnarnan annaşdı. Babalarımız ğeçip o yana o  
zaman altı aylıĥken gelmişem bu terefe. Onnarın zulumundan da onnarın zulumunnan e şimdi  
bizim arazimiz yerimiz hepsi onnara ğaldı. Onnara ğaldı, onnar şimdi bizden ne istiyir gereh  
40 biz isdiyeh, o isdiyir be ordan geldik Allahdı da Türküye'ye rehmet etsin bize erazi verdi  
çalıřdıĥ çabaladıĥ ğırĥ dokğuz tarihinde asger oldum ğırĥ dokğuz tarihde asgerliyimi yaptım,  
geldim da burda yardımçı oldu bize da hele yardım edir bize men sehzen altı yaşındayam,  
gene devlet maņa yardım eliyir. Allah ğongonlar çoĥ vahşi milletiydiler çoĥ çoĥ ya anam  
anamğil annadardı deyirdi suya gedirdik gelirdiler suyu çeneyimizi alıp ğırıp atırdılar yere be  
45 onnarın malını ne varsa hepsini gelip götürüp hep şeye dağıdırmışlar millete dağıdırmışlar. O  
zaman çoĥ zulum çehmişler babalarımız, zatan bizde buruya geldih bi ğaş sene zulum  
çehdiler. Onnan sonra Allah yardım etdi. çalıřdıĥ çabaladıĥ. Orda burda? Be burda  
ğoyunumuz varıdı, dağa gedirdi dağdan gelirdik, terör başladı, dağa getdih, dedi ğızını ver  
asger oğlunu ver asger, mejbür ğaldıĥ, bizim bu kôyde yirmi bin otuz min ğoyun çıĥırdı. İndi  
50 iki bin ğoyun yoĥdu. Hepsini mejbür ğaldıĥ satdıĥ da, onnarın üzünnen satdıĥ bunnar hele  
şeyden de Ermeni'den de bize vahşi davrandılar. Ermeni gene ğözümüzün ğabağında şey  
edirdi gelirdi çalırdı. Ğece ğünüz mejbür gelip otururdu evde bele deyirdi, ğızıyı esger ver

oğluğu asger ver, onun üzünnen hep satdığ, benim özümün varıdı ğoyunum varıdı, malım varıdı, dağa gedirdim, dağdan gelirdim. Bele yaptılar bizi..

55 - Evlenmem Nasıldı? Toylar neteri olurdu?

Esgerlih yaptım geldim ävlendim. Asgerliyi yaptım geldim ävlendim. Toy bura geldim millet gibi aynı toy yapıdığ düyün yapıdığ ğırđ elli bir tarihte ğırđ dokğuzda geldim elli birde düyün yapıdığ, eledih evlendih. Hemdolsun dört beş dene oğlan çocuğum var ikisi burdadı hepsi İzmir'de di bi ğızım Almanye'dedi bi ğızım Eskişehar'dedi bir ğızım Bilecih'dedi  
60 hepsi. Çalındı millet oynuyurdu, düyün neteri olur, düyün ğalabalığ olur da, düyün ğalabalığı her zaman.

Şennih yapırığ od ğalıyırlar oddan hoppanırlar gedip şey alıp getirirler yiyecek alıp getirirler bayram hediyesi, heye ğonşulara gendi çoluğuma çocuğumuza çocuğarımız mehleleri dolanıp yumurta topluyurdu bayramçalığ çoh şenliyh yapıdığ Narvuz bayramını

65 - Hindi Neteri Olur ?

Hindi daha yoğdu, daha daha ğolayı o ğeder eski kimin var gene eski kimin deyil şimdi gedir getirir beş kilo iki kilo yarım kilo filan. Äskiden telisnen gedip getirirdih herkez telisinen, baca baca gedip şal sallardığ, ğapları dolaşardığ, ğece sabanan ğünüz yumurta toplardığ,  
70 herkes birbirini her ğün bütün millet birbirine ğörüşürdü ävlerine gedip gelirdiler. Şimdi hepsi ğahıpdı, daha hepsi ğahıpdı. Ta başđa ne annadım daha.

Äsgiden gedip Araz'a gedirdik burdan gedirdik şeye Hağmemmed'e filana yayan giderdik. Orda su bağlıyardığ, suyu bađlıyırđıđ çalışırđıđ çabalıyırđıđ ğamiş ğötürürdüğ yapıdığ biz bu yana gelirdih iki saat sora ordan ğapıyı ğaldırırdı Ermeniler. O temmiz, o çalışdığımız gedirdi.

75 Zehmet çekirdih en sonda ora cuvar tuturduğ iki dene behçi tuturduğ, onnar orda behliyirdiler. Su da hafdada bir sefer biz gederdih, su bağlardığ Araz'a bi kóy yayan gedirdih. Yayan gedirdih yayan gelirdih vesayit yoğudu o zaman şimdi hemdolsun var araba gedip gelirih,



hindi de devlet suyu getirip suvarırır esgiden yoħudu bele şey indi su ğanal gelip devlet aħıdır biz suvarırır o zaman burda yayan yayan gedirdik, sabanan tüşerdih yola gederdik aħşama  
80 yetişerdih, aħşama ğader gece orda ğalırđı arħ işdiyirdih su bağlıyırđı bu yana gelen kimin kâfurlar ğapını ğaldırırđı aha su getdi. Yanı ğemiş bağladığım şey gedir yanı hafda çehmir da hafda çehmirdi ki gene her hafda Araz'a gederdi bu kóyun hepsi gederdi suyu bağlıyardı gelerdi, da o zaman ekinimiz yerler ğuvvetdiydi, on beş sene bura ğalıp bu kóy on beş sene sora bizi veripler, bura bu seferim bu kóyu biz şennenip babalarımız şennendiripdi. Özü  
85 de burda on iki on üç kóyden gelen adamlar var ordan hep hep ğarmadı bura hep her kóyden gelipler he o terefden da ğende Haħmemmeddi, Ğalçadı, şiddidi, Ğarğabazarıdı onnan Savuçıdı bunnar hepsi ordan gelmeyik hepsi biz Haħmemmed'den gelmeyik he Haħmemmetdidi, şiddidi, Ğalçadı, řıħlardı bunnar Dedibasardı Zengibasarda o terfdi yuħarıda bu kóy dolupdu hepsi ğarışıpda da ğaynıyıp ğarışıp birbirine çünkü otuz dört  
90 tarihten bu yana hesap et, da heeledi gene devletdi da devlet gene sağ olsun millete yardım eliyir. Menim özüme üç aydan üç aya maař verir. Maa bu devlet maa ğiredi vermedi, mennen yirmi altı milyar istededdi, dedim yarısını devlet ödesin yarısını men, dedi senin bir eyağın çuħurdadı vermedi. Gene devlet maña üç ayda bin üç yüz elli- bin bin dörtyüz lere para verir üç ayda. Çünkü benim raporum var yüzde doħsan sekgiz raporum var. Gene devlet gene el  
95 uzadırdı da, Allah razı olsun devlet el uzadırdı el uzadırdı. İndi de bir ben deyilem ki, çoħ hep çoħ adama el uzadırdı pütün yaşlı adamlara filan çalışammıyanlara el uzadırdı çalışmıyanlara.

Önce buğdadır, pambuħ yetişirdi pambuħ daha ey pirinç pambuħ burda yetişirdi. şimdi pambuħ para etmedi, piriş de su da piriş neylen olur suynan olur. Esgiden suyu bağlıyıp getirirdih, hindi de o devir ğaħdı da piriş ğaħdı hindi mısırdı ekirik buğda ekirih arpa ekirik  
100 yoncadı yonca yonca ey verimlidi dört tefe piçirih, yonca mısır bi tefe piçir yonca dört tefe piçilir. Onnan başğa sen burda her ekin olup, bosdan olup, şimdi burda ğarpuzdan var böyle baħ böyledi, ğötürmeyh olmaz; çünkü ğavun yetişir ğavun ğarpız zatan şimdi bizim bu

devrede şimdi bizim geysimiz paraya getmedi, alma hindi bağ getmir parıya, e bizim  
tomatesimiz sebzemiz getmir parıya getmir. Hindi ğarpızı burda verirler dört yüze iki yüze  
105 elliye üççüyüze ğarpızı içerden getirirler bize altıyüze yeddiyüze sekgüyüze verirler buranın  
malı parıya getmir meyvası getmir ne şefdelisi gedir ne alması gedir. Bağ şimdi şefdeli çıhıp,  
alan yoğ bişey yoğ, alma gene öyle yoğdu, yanı ihracat ele olan yer yoğdu da, ihracat yeri  
yoğdu ihraç olsa olabilir. Bi zaman pammuğ ekirdik, on iki on üç ton on dört ton pammuğ  
verirdik. Özde burada bele burada men vermirdim men, Aydın'a götürürdüm Aydın'a kürtü  
110 pammuğ aparırdım. Gendi öz malımı aparırdım, ondan verirdim. İndi pammuğ yoğ, buğda o  
ğäder eken yoğ, buğda da para etmir yani edirdi, hindiye ğeder ofis alırdı, hindi ofis ğapanıp  
daha. İlkbaharda şey etdi, heber verdi ki buğdanızı da alacam arpañızıda mısırınızı da,  
ğapandı, almadılar almadılar. İndi hele olan budu da en ey ya para gider yonca dı orda heç  
kilosu şimdi üç puçuh leredi, otun kilosu be başğa burda olan şeyler o du bende...

115

İlkin minacât vereller, filankes ölüpdü ismini soyadını yapallar onnan sonra millet geder ğabir  
ğazmağa, ğabir ğazdıhdan sora gelip molla gelip şey yağar bir yıhıyar tertemmiz götürer  
ğoyarlar mazara mazardan geldihden sora molla para vererik iküyüz iküyüz elli gendi  
ğuvvetine göre bir vekalat namazı oğuyar o, vekalat namazı oğuyur. Oğuduhdan sora gelir üç  
120 günde oturur millet gelir baş sağlığı verir. Onnan sora üç gün sora da yemeh vererik yemehden  
sora da, ğalır yeddisine yeddisinde gene millet toplanar hoca gelir, yeddisinde de aynı üç  
kimin yemeh vereller. Bi de ğırhı ğalır, bir de ğırhında vereller ğırhında. Ğırhında demek o  
zaman bu et gemihden ayrılır. Ğırhına ğäder onda bu seferim en sonu ğırhıdı ğırhıdı millet  
toplanar gene aynı böyle yemeh vereller ğuran oğuyar, ona da para vereller molluya.

125

Köyde şimdiye ğeder barabar yaşıyırđı, gene şimdi yaşıyırđı. Hindi bunnar şimdi biznen düz  
getmirler. Çünkü biz hökümet yannıyđ onnar yoğ. Dün evvelki günü burada polise pusuya

atdılar. İki polisi vırdılar. Bizim görüycularımız olmasaydı, polislerin hepsini teslim alıp  
götüreceydiler. Özde saat onda onda çocuğlardan dolaşırımışlar, onların heberi olup bunnara  
130 bunnar da çoğ garşılığ verip, garşılığ veripler polisder iki polis yaralanıp bizim görüycular bu  
seferim bunnarı galdırıp hükümet hükümet gelip uçağı galdırmır galdırmır da galdırıp,  
hammısını vurmur iki dene polis yaralanmışdı. Özde düz bele saat onda onda bele bu Kire'de  
yenirsen mekeyin içinde yatıllar gağıllar geliller orda vırıllar kimse ne bilsin mekeyin  
içindesen. Yoğ devletin Allah zeval vermesin devlete bunu önnemir da önnemir önnemir  
135 önnese. Geçen günü Hesenhan garağoluna şey atdılar bomba atdılar. Görüycular aħşamnan  
gelirler başçavuşa deyirler bize böyün izin ver sekgiz dene on dene onu da deyir bize izin ver,  
ğumandan deyir ya siz onuñuz niye izin alırsız bigünde demek gece buruya bomba atacağlar  
Hesenhan'a bunnarda görüycudular orda Hesenhan görüycusu sabānan bu seferim gece  
atılarda sabanan çağırılıllar bunnarı, deyir tamam istifanızı hemen verin verin deyir. Be sen  
140 hükümet hükümetin bayrağının altında yaşıyırsan hükümetin ehmeyini yeyirsen onda ne bu  
devlete esger ver ne vergi ver ne bişey ver. Olmaz ki, evet biri hağ parti biri ne parti olmaz.  
Bu hükümet ne yapsa, sen hükümetin peşinde duracağsan, sen hükümete yardım edecehsen;  
ema bizim bu kóy hükümetin yanındadı ele bişey olan kimin hemen biz garağolun etirafını  
keserih.

**Söyleyen : Selahattin Onk, 74 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Orta Alican Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Tarım, c) Bayramlar, d) Ermeni zulmü, e) Hayvancılık**

Orta Alican köyünden Seladdin Onk, bin dokuz yüz kırk bir doğumlu, âvet. Uşaklılıktan başımnan çok olaylar geçip. Men bin dokuz yüz atmış birde asgâr oldum. Atmışda târis  
15 oldum. Onnan sora beş sene gâzdim. Sora âvlendim. Yetmiş tarihinde âvlendim. O bu sefer yetmişden de âvlendim. Yeddi çocuğum oldu. Çocuğularımın hepsini oğutdum. Oğumuyan da olmadı. Onnanı sahladım. Böyütdüm. Hepsini âkmeh sahabı etdim. Şimdi âvde hepsi, bir oğlum öretmendir. Bir gızım öretmendir. Diyerleri de ikisi İğdır'da göcaya vermişim. Efendime söylüyüm. Biri Almanya'dadır. Bi gızım da gene öretmendir. Oğlannarım iki  
20 tenedir. İkisini de âvlendirmişem. Öretmen de, âvlendirmişem. Almanya'dakini de âvlendirmişem. Bir Almanya'lıdır. Bin dokuz yüz dohzan iki tarihinde bu kahvemizi taradılar. Beş şehit, yedi yaralı verdik. Şehidin biri benim oğlumudu. On altı yaşında lise mezunuydu. Terörisderce şehid edildi. Şehid edildi. Çocuğumu orda vuruldu. Şehit oldu da. Sora hakim gâldi. Menim bi İğdır'da ifadâmi aldı. Dedi, oğlumun adı Dede Korkut'udu. Dede  
25 Korkut on altı yaşında mı vuruldu. Dedim evet. Dedi, annatdı. Bu sefer şey dedi taha annatma dedi. Bahdım gız da o kâtip Aynur'udu. Aynur ağladı. Dedi annatma, annatma dedei. Çün niye ağladın. Onun da bir âmisi oğlu jandarma komando binbaşısıymış. Diyarbakır'da çatışmada alınnan vurulmuş şehit olup, başımnan geçen olay da bu Kadar.

Râşberem, çifciyem. Buğda, arpa, pammuh, pancar ähdih. Onnarın hepsini ähdih. O o şeyde  
30 yaşadım. Onnarda yanı çifçilihle yaşadım. Yanı men çifcilihen şimdi ämekliyim. Çifci bağ  
tarımın bağkurunnan ämehliyim. Ämehliyim.

Köyümüz gäleneh göreneyi herkez çifcidir. Oğuyan, oğumuş memurdur. Oğumuyan da  
ävindedir. Tarımla uğraşiyor. Äkin mäkinnen uğraşıllar. Arpa äkirdih, pancar äkirdih, bosdan  
äkirdih. Bunnarın hepsini äkirdih. Pammuh, buğda äsgiden, şimdi bizim Iğdır ovasında  
35 pammuh olmuyor. Ama äsgiden çoğ äkirdih, çoğ olurdu.

Bin dokğuz yüz atmış birde asgär oldum. İki sene asgärlih yaptım. İki sene asgärlih yaptım.  
İki sene sora tärıs oldum. Bir ay izine gäldim. Asgärliyim tahikat saraydaydih. İzmir’de üç ay  
gäldim. İki ay Manisa’da kaldım. Älli dokğuz tarihinde başımdan bi olay geçdi. Bizim köyde  
bir Niyazi varıydı da. Onu Ankara’da döyüşdüh. Ğardaşım vurdu. Bi de Äli bi däyneyh vurdu.  
40 Onnan da epey hapise tüşmüşdüm. Älli dokğuz tarihinde de hapise düşdüm. İşde bele. Olaylar  
bu Kadardır.

Bayramlarda, oruşduğ bayramı bir ay oruş tuturuğ. Ramazan, oruşduğ bayramı eliyirih.  
Norvuz bayramı, äsgiden gäleneh göreneh çoğudu. Birbirimizin ävine gedip geerdiler. Şimdi  
daha o da gahdı aradan. İndi eşratdar Norvuz bayramını bizim älimizden alıplar. Tamam.  
45 Şimdi ben Iğdır’dan ävliyim. Hanımım burda bir Särti var, Särti, onun gızıdır. Şimdi sizin  
köyde de Nizametdin Bakış var, o da benim bacanağımdır. Tanıdın? Okğäder.

Meherremlih, bir ay meherremlih, bir ay sefer ayıdır. Meherremlihde işde iki ay ne toy çalırılığ,  
ne şennih yapırılığ. Biz çalğı malğı dinnemenih. Günahdı deyiller, adamın ağzı äyiler. Düyün  
yapmanılığ zaden meherremliyin onunda aşura günüdür. Aşura gününde imamlarımızın şehit  
50 künüdür. Bu sefer onunda şeydi da şehitdir. İmamlarımız şehit olur, onunda.

Ermeniler bin dokğuz yüz yirmi, yanı yirmi tarihlerinde veya da on dokğuzda, on säkgiz  
tarihlerinde Ermeniler, Ğadıkışlah köyünde millet hepsini öldürüp guyuya atmışlar. Bir denesi  
sağ galıp, o ölülerin üsdüne basa basa çılıpdı. Basa basa çılıpdı. Ermeniler zulüm yapıp,

Koçğıran köyü var, Dize, Dize köyü, orda milleti doldurup camiye ateş veripler. Millet hep  
55 camide yanıp, milleti camide yapıplar. Oba köyünde milleti hep camiye doldurup ateş  
vermişder. Oba köyünde on sene bunnan evvel camiden onnarın cesetderini buldular yanı,  
yani gämihlerini on sene bunnan, ävet. İşde bukğäder.

Ėoyun otardım. Dağa getdim. Ėuzu otardım. Dağa getdim. Mal otardım. Dünene gäder mal  
otarırdım. Otarırdım güzel Ėuzuları otarırdım. Ėoyunnarı otarırdım. Yaylada, malları  
60 otarırdım. ArĖı dağında yaylada orda çoğ Ėoyun otardım. ĖoĖ Ėuzu otrdım. Bunnar hepsini  
otarardım. Bu olayları yaşadığ. .... rüşberlih yaptım. Tırağdor aldığ bunnarnan bereber.  
Tırağdor sürdüm. Bu da sürdü, men de sürdüm, bereber sürdüh. Ähdih pişdih. İşde bele.

Narvuz bayramında da o zaman gäleneh göreneyhlerimiz, hepimiz birbirimizin ävine  
gedirdih. Älbise alır. Şey bajılarımıza änteri alırdığ. O zaman gäleneh göreneyimiz vardı.  
65 Menim üş bajım vardı. Üçü de reyhmetdi oldu. Bi sefer, Narvuz bayramını öle kutdardığ.  
Valla bir Ėomşumuz rahmetdi olanda götürür onu mezar Ėazarız. Defnederiz. Molla gäler.  
Köyün mollası, oğuyar. Onnan sora defnederiz geleriz taha yeddisine gäder çöreyh vererih.  
Birinde ikisinde, üçünde, dördünde, beşinde, altısında, yeddisinde hatdı zatında bir şeyde  
çöreyh vereller, birinde, üçünde, yeddisinde ama bizimki yeddisine Ėadar devam edir. Aşşığ  
70 ElesĖär vardı. Azerbaycan yöresine yaşamış Ėöyce gölü mahalında, onun şiyrilerinden  
biliräm. Deyir:

Zengi serin Ėökçe gölü, Aşşığ ElesĖär deyip bilirsen.

Dupduru

Bir İrevan bir de saat çuğuru

75 Sürmeli, Aralığ, Şirin İĞdir'ı

Sähla Äsgär täh ĖulaĖını

Marensof, Samavar, Zernişan, Şennih

İçem yar älinnen diyem bir de döyh

Kutufa düşeyhler, yasdıhlar tüyh deh deh deyip danışmağ

80 Onun lezzeti var.

Onun şiyiridir. O da Azeri şeyidi aşşığdır, şayiridir.

Duruma göre äkin mäkin äkirih. İşde bele çifcilihnen uğraşıllar. Öyledi. Tabi, yoğ kürtder Azerilerden neredese çoğ olup da, yarı yarıyadı da ( Y.K: Yarı yarıya da olsa indi ele yapıplar ki Azerini beş paralığ eliyipler).

85 Meyvalardan kiminin bahçəsi var, äлма armut, kiráz, nar bunnar var yanı äkin tikin nedi odu yanı, onnardı. Onnan sora pamuğ, pancar äsgiden varıydı. İndi onnar da ğağdı. Her yerde ğağdı. Sizin köyde de ğağıp.

**Söyleyen : Yusuf Karabacak, 72 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Orta Alican Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Bayramlar, c) Askerlik anıları**

Bin dokuz yüz kırk üç doğumluyum. Adım Yusuf Karabacak. Oruç oğlu.

Bu şeyde Orta Alican'da galmışiyh. Daha o äsgi devirlerimiz zatan fakirliynen şeynen keşdi da bişey yoğudu. Ğırh dörtde babam ölüpdü. Ğırh dörtde babam ölüp, ben yetimlihnem  
15 böyümüşem. Menim ämim varıdı. O sağılıyp, o zaman babam onu sağılıypdı. Babam öldühdem sora ämim meni sağılıypdı. Anam gedip äre, anam äre gedip. Biz galmışih ortada, ämimin arvadı bize bağıp. Allah ona reyhmet elesin. Bizim Seladdin Onk'un ablasıdı. Meni çoğ eyi sağıladı yanı, ele sağıladı ki yanı meem anam da mağa bağımazdı yanı Allah için, Allah onu reyhmet elesin. Onnan sora yavaş, yavaş böyüdüpler. Ablam vardı. Ağabeyim  
20 varıdı. İşimiz mala getmeyidi. O zaman çarılı varıdı. Çarığı bulammırdıh geymeye çarılı bile bulmurduh. Ayahlarımızın altı nasır olurdu. Tikân batırdı. Şey batırdı. Oğlum eleme, her şey yapırdıh yanı zorluğunan çıhdıh biz, ağabeyim asgäre getdi galdi. Onnan sora yavaş, yavaş ağabeyim ävlendi. Biz de işimiz eyi oldu. Bi yerde galdıh. Ağabeyim ämimin gızını aldı. Men başga yerden ävlendim. Meni tutdular ayırdılar atdılar. Yetim galdım daha, ayırdılar beni  
25 atdılar. Onnan sora ävlendim. Biğaş sene yaşadıh. Arvat galp hasdası oldu. Dört sefer galp gabacıhlarını deyişdirdim. Ğelbin gapağlarını, beşincide yazılı İzmir'de öldü. Ordan aldım gätirdim cenezeni bura, ağabeyim de yanımdaydı. Ablam da, bacım da şeyde dururdu, Manisa Turgutdu'da, o da hastaydı yazılı bi hırda da oğlan varıdı. O zaman bunnar ufağıdı. Bırağıdım



onun yanına gäldim. Ordan da ağabeyim anamı gätirip bura äve, uşahlar ağlıyıp deyip niye  
30 ağlırsız. Deyip anam ölüp, anam ölüp diyende o da burda ölür mi. İkisini barabar galdırdım  
goydum camiye, sabanan apardım ikisini mezara biraħdih. Ğäbirsenniye getdih. Yanı okğadar  
ızdırıp çähdih. Onnan sora ğaş sene bekâr galdih. Sora getdim ävlendim. Menim dayılarım  
Kürdüydü. Meni ävlendirdiler. Getdim ävlendim. Böyüg bacısını men aldım. Hırdanı da  
oğlana aldım. Oğlannan indi bacanağam. İşim çoħ eydi. Benim ħanımımın çocuğı olmadı.  
35 Ema gälinimin dört dene oğlu var, üş dene oğlu, bir ğızı var, dört dene çocuğı oldu. Altı dene  
de benim çocuğum var, Allah üçün hanımım da onnara ğarşı çoħ eydi. Onnar da bize, ğızım  
bunnara ğarşı eydiler. Eleliħnen geçindih gäldih. Zatan pancar äkerdih, pammuħ äkerdih.  
Onnar da daha paraya getmedi. Onnardan da vaskeşdih. Gäldiler dävlet ğorucu tutdu. Biz  
ğorucu olduħ. On beş sene beş ay ğoruculuħ yaptım. İndi ordan ämehliyem. Ordan mayışıımı  
40 alıram. Daha indi ele olup ki sen bağ bahçe de bişey paraya getmir. Alma baħırsan on ton  
alman olur. On ton almayı gälir kilosunu älli ğuruşdan isdiyir sennen, heş bunun ilaş parasını  
çaħartmır. Bu sene ğarpız ähdih. Ğarpızın kilosu, tonu olmuşdu yetmiş ğuruş. Çifci zatan  
öldü. Çifci yazziğın şeyi yoħdu. Buğda paraya getmir. Otun getmir. Birez de ħırħız olayları  
var, gäliller mallarımızdı çalıllar. Onu da ğorħumuzdan mal da saħlıyammırıħ. Onnan sora  
45 gäldih Norvuz bayramına, Norvuz bayramı da zatan dayırlarım bizim älimizden aldı. Bizde  
Norvuz bayramı bi inäyi olan inäyi satırdı. Bacılarının yanına heresine bir älbise alırdı. Onu  
ğuru sebzesi, şeyi de yemişderini alırdıħ. Fındıħ, fisdıħ içine hepimiz giderdih bacılarımızın  
yanına ele, indi bunnar eliyip taha onu da yapammırıħ. O da bizden çıħdı. Ateş yaħardıħ. Ne  
bilim top ğoyardıħ şey repitin içine atırdıħ yuħarıya yapırdıħ da bişeler. Onnar da o da  
50 älimizden getdi. Ramazannıħda zatan Allah millete zeval versin. Millet indi oruş tutan yoħdu.  
Zatan ne bilim taha indi oruş tutannarı barmağınnan gösterdiller. Deyir filankes oruş tutup,  
filankes oruş tutup, obirsi tutmur. Onnan sora Allah üçün namaza gälseh gine eleyiyh.  
Namazımız da yoħdu. Mollamız yoħdu ki namazımız da ola. Mollamız bir mollamız on köye

baħır. Hansı köy kâsıpdı o yazzıh sona ğalar. Sona ğalır. Sona. En sonda ğalar. Ğalır ora niye  
55 orda para bişey yoħdu ya, ğalır. En sonda ğalip ora çıħar.

Ne deyim ki yanı hindi de ävlenmişem mutluyam taha yanı, oğlana bacanaħ, ävdeyiyh. Bir  
bekâr oğlum var o da Ğäbze'de ğızdarım ğocaya gedip onnarın yanındadılar. Bi mal da  
sahlıyırıh. Biğaş dene mal sahlıyır. Mal da sahlasan, mal da bele bişeye getmir parya, südü  
60 kilosu olupdu beş yüz lere, bir bardaħ çay da beş yüz lere bi kilo südde beş yüz lere, yazzıh  
çifci neynesin bunu, neteri ğeçinsin. Ey tıraħdorum var, mazıdın yoħdu. Deyir otun samanı  
var malın yoħdu. Yanı çoħ zorluħlar çäkirih. İndi bu durumda ha. Çifcinin yanı işi çoħ  
berbatdı. Heç bişey şeydemmir ki topluyammır yapammır. Ne yapsın çifci yazzıh. Baħırsan  
böyün şeye mazıda on lere zam veripler. Sabanan şeye mazıda on lere yendirir. Yapır mesele  
beş ğuruş, sabanan o başğa bişeye verir. O onu eleme, ne onu isdiyirih, ne onu isdiyirih.  
65 Bizden vaskeşsinner yazzıh gene başımızı dolandıraħ.

Zatan bayramlar da, bayramlar da ele ğaħıpdı. Äsgi yanı bayramlarda yoħdu. Millet ele olup  
ki taha kimse kimseyi aħrabasının yanına gidemmir. Ğüvenemmir, Ğorħur. Ğalirem senin  
yanıya baħırsan silahı dayıyır meem böyrüme aha seni öldürür. Bayramlarında daha ğeyiri  
ğalmıyıpdı. Biil bosdan ähmişdih. Bosdannarımız paraya getmedi. Zatan heş getmirdi. Neyi  
70 deyim ki yanı çoħ manim yanı ızdırabı çoħ çähdim. Yetimçilihnen böyüdüm. Eledim. Heç,  
ağabeyim de ğeçen ğün, bunnan bi on yeddi on säkgiz ğün önce bafat etdi. Abem öldü.  
Ğanıımı öldü. Ağabeyimi tanıyardıyız. Pancar çavuşuydu. Yünüs Ğarabacaħ, Kürşat, sulama  
birliyinde var ya Kürşat'ın babasıdı. Menim Kürşat ağabeyim oğludu. Onnarın ikisi de  
ħanıımıyan barabar aynı ğünde öldüler. İndi Kürşat da zatan burda bi zatan benim ğardaşımı  
75 oydu. O da onun indi çocuħ ğalıpdı. O du. Taa onnan başğa benim ğardaşımında odu. Her  
şeyim odu. Başğa adam yoħdu.

Valla neteri de annadım. Asğärliyi de burda biriynen ğüleşdim. Menim ğolumu ğırdı. Altı ay  
asğärlih yaptım. Ğolum baħ äyridi. Baħ ğolum äyridi. Altı ay asğärlih yaptım. Onnan sora

döndüm gâldim. Asgârlîh yapanda da zatan bizim zamanımızda telefon yoħuydu. Äv telifonu  
80 yoħuydu. Para yoħuydu. Men iki puçuh lereynen asgâre getdim. Bin dokguz yüz atmiş  
dörtdeydi. Şeyin Äcevit'in herbinin zamanında getdim. İki puçuh lereynen asgâre getdim. He  
valla. O zaman iki puçuh ğuruşdar varıydı. O iki puçuh ğuruşu tapammırdıh ki bi özümüze  
zarf kâğdı alah mâhdup yazaħ. İndiki asgârlîhler de Allah üçün eydi. Herkes gedir yapır işini  
85 orda telifon açır. Ävinde ğonuşur şeyini yapır. Biz zavallı yoħ gedirdih valla äkmeh  
tapammırdıh yemäye, älbise tapammırdih geymeye. Ele zorluħlar çäkirdih. İndikiler geşder de  
iyidi. Durumu ey olur. Geder çalışır ğazanır ğätirir yeyir. Bizim zamanımızda bişey yoħudu.  
Ele malıydı, mala baħmağıydı. Gäm sürmeyiydi. Carcar sürürdüh. Ğece yarısına ğäder. Ğece  
yarısı da açırdılar ğabağımıza ğatırdılar. Sahab olan eydi. Sahab olmayan gedirdi get bunu  
şeyle otar. Ordan getirirdin saat onda ğoşurduħ. Ğece saat on ikiye ğäder sürürdüh. Gâmin  
90 üsdünde yatırdıh. İzdiraplar çoħ çähdih. Ämma hindi o zamana ğöre indi deyil o zamanın  
adamları bu zamannan eydi. İndi adama ğüvennemmirsen. Sırtıyı çevirir. Baħırsan senin öz  
akraban seni daldan silahı dayyır seni vurur. O zamannar indiki devirden çoħ eydi. Ne deyim  
başğa.

Atmış säkgizde Araz nehiri ğaħdı. Ğızım, atmış säkgizde Araz nehiri ğaħdı. Bizi ordan bura  
95 ğäder şeye ğâldi. Burda bi ğanalımız var Aralığ'a yeni yapılıp, ora ğäder su ğâldi. Ordan bizi  
ğaldırdı ğätirdiler. Biz getdih Göycäli köyünde ğaldıh. Onnar bize Allah üçün, Allah razı  
olsun. Göycäli, Şireçi äv verdiler. Orda ävlerinde ğaldıh eledih. Bi dört beş ay onnan sora  
tekrar döndüh ğaldih orda çadır ğurduħ. Orda yapırdıh. Memleketin ilanı toplaşmışdı. Suynan  
ğalmışdı. İlannar bizi çoħ rahasız edirdi. Yapammırdıh. Ğalammırdıh. Ordan sora atmış  
100 säkizin atmış dokguz ğälende bizi dävlet ğaldırdı buraya ğätidi. Buralar bizim yerlerimiz  
deyil, buralar kürtderinkiydi. Ğätirdiler burda bize baraka ğurdular. İki sene atmış säkiz, atmış  
dokguz Araz nehiri ğaħdı. Yerlerimizi berbat eledi. Taha äkileceħ duruma ğâldi. Buğdamız  
olmadı. Şeyimiz olmadı. Da yanı çoħ şeyler izdiraplar çähdih. İndi eyiyh birez uzaħ olup bize,

uzah olmamızda birez ey oldu ki asgäriyeden yahamız kutuldu. Asgäller orda bizi rahassız  
105 edirdiler. Çeşmälerimiz onnarın garağolunun yanındaydı. Burda gızımızı gaçırırdılar. Burda  
şeyliyirdiler. Heç esgär o zaman da esgärinki vurduğu vurduğudu. Ğırdığı Ğırdığıdı. İndiki  
kimin deyil ki asgärin ğolu bağlıdı. O zaman çoğ kötüydü. O deviri de yaşadığ.

Beh zatan o da avkatıydı. Bunnar burdan men addarını onnarın okğäder bilmem ele yanı adını  
bilmem, bunnar burdan hepsi olay yapıdı ora getdi. Onu da onnarı en sonda govaladılar. Onu  
110 da bunnar yanı adını Seladdin bilir, men bilmirem. O avkatın arvadının adı neydi. (S.O:  
Seniya Serhat). Onnarın men addarını bilmirem okğäder onnarın adını men bilmirem. Ema  
Seladdin ey bilir. Daha ne annadım.

Dört beş kişi ortağ olup bir dene dana kesirsen, ya täh bir dene ğoyun käsersen, ğurbanı  
käsirih. Taha ğurban ne, bayramlarda ele olup azzar olup, dert olup da valla, valla dorđu  
115 deyirem. (Täyh başıya yığdığıyı annatırdın ya, täh başıya yığdığıyı). Ya o yığmağı gızım  
hayvandı yığıp yatırıp käsirdih onnarımız ele taha hindi yetmiş iki yaşındayam. Taha heç  
toyuğu käsemirem daha, yaşdanmışam daha, he o zaman käsirdih eliyirdih. Allah için  
yapırdığ. Ağşama gäder, gece sabağa gäder gizdenparç oynuyurduğ. Birbirimizin dalına  
minirdih. Ne bilim biz de deyirdih ğäyişe girme oynuyurduğ. Okğadar şeyler çığardırdığ.  
120 Yavaş, yavaş böyüdühce onnar da ğağdı. Biz de onnar da bizde bitirdih da.

Asgärlih, altı ay asgärden nolacağ heç, gedip gälmem belli olmadı ki asgärlihde hakğät o  
zaman yatağlarımız otuydu. Men altda yatırdım. Mänim üsdümde bi böyüh adam yatırdı.  
Gece bele yatdığımız zaman bağdım üzümde bişey töküldü. Köpoğlu ordan işiyip mänim  
başıma. Ede mänim pütün üzüm duzdu su filan oldu. Men ğağdım. Sobayın ağacını götürdüm.  
125 Buna bi dene vurdum. Vayy dedi anam, nöbecci subay gäldi noldu? Dedim ya komtan bu  
mänim başıma işedi. O da annamadı. Başıma işediğini sora şeyledi o yazzığı da birez  
döydüler. Sora canım acıdı. Dedim ya keşğä demeseydim bu yazzığı onnarın sora o bir saat  
nöbet tuturdu. Her saat başı, yarım saat onu ğaldırırdığ. Getsin su töhsün. İşesin ki

şeylemesin. O da yazdığı elelihen ona tergitdih. Ele o benim başıma işemesi de ona kâr  
130 galdı. Onu da ele de yaşamızı gutardıh. He valla.

**Söyleyen : Ekber Arık, 80 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Koçkıran ( Dize ) Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Hayvancılık, c) Düğünler, d) Bayramlar, e) Dini bayramlar**

Hacı Äkber Arık, Göçgıran köyü. Äsgiden beri çoğ zorluğlar çähdih yegen. Çoğ zorluğ çähdim. Biz Müşitalı köyü bura on yeddi kilometredir. Ğanal işlemeynen, älnen, küreynen  
15 buralara su gätirip Kärimbeyli'ye gäder Ğanal işliyip äkin äkerdih. Çoğ zorluğ çäkerdih. Araz boyuna da asğäriye yasağ bölge olduğu için onnar da bize müsede etmezdi Araz'a getmeye gälmeye, o hususda ordan da zorluğ çäkirih. Hele de çäkirih. Bırağmazdar ki Araz'dan bir Ğum almağa, çakıl almağa bırağmazdar. Köyün işi nedi. Äkin ähmehdir. Buğda, yonca, arpa bele şeyler äkilir. Başğa çähdihlerimizin o şey demeli zäyhmet çähdihlerimiz de deyileceh  
20 tarafi yoğdu ki, o zaman çariğ, çariğ giyerdi. Herkes, çariğınan giderdi äkine suya.

— Hayvancılığ yapdın mı ?

Hayvancılığ yapığ. Yaylıya da getdik. Bin dokğuz yüz älli dört tarihinde Ağrı dağına getdik. O zaman yaya gedip gälerdik. Afedersiniz at, eşşäh ele o da zor bulunurdu. O şekilde yaylaya gider Ğoyun götürerdik, hayvan götürerdih. Bin dokğuz yüz älli säkgize gäder Arğı'ya getdih  
25 gäldih. Älli säkgizden sora Aladağ dedihlerini hindi Tendüreh dağı filan deyirdiler. O tereflere yaylıya getdih. Onnan sora bu Cumaçay tereflerinde yaylalar vardı. Oralara gedip gälerdih. O zamannar yaya gedip gälirdiler. Ele senin dediyin Ğamyon, makine filan yoğudu. Günnerce Ğoyun filan götürürdüh yayan olarak. Burdan çığardı dağa gäderiydi dağlarda.

Yaylalığımızda ele geçip gedip gälirdi. O zaman göyunun yünü birez para edirdi. Herkes yurt  
30 parası vermeh üçün göyunun yününü gırhardılar. O şekilde yapardılar. Satardılar. Dağ  
yaylasını felanını borcunu vererdiler. Şimdi ema o yoħdu. Göyunun yünü para etmir. Bu  
durum etmir. Para etmediyi üçün o zaman bol pammuħ äkerdih. O tarihlerde bol pammuħ  
äkilirdi. Pammuħ zeyhmeti de çoħ aşırı olurdu. Çapa yapmış varıdı, toplaması varıdı.  
Sonbahara gälirdi. Havalar soyuyurdu. Yağmur yağırdı. Yığması da zor olurdu. O zamannan  
35 onnan sora pambuħ pitdihden sora pancar işi başdadı. Pancar da daa gaç yıl bunnan ävveline  
gäder pancar äkirdih. Pancar da kota durumunnan sora millet yavaş yavaş ähmemeye başdadı.  
Ähmiyince de dävletde isdiyirdi ki äkilmesin. O şekil, o da bitdi. Hindi döndü mısıra, gaş  
senedi gene mısır äkilir. Mısır da kimi deyir eydir parası, kimi deyir yoħ heç kutarmır. Äziyeti  
çoħdur. Hem de torpaħları, torpağa fayda vermir. Zarar verir torpağa da. Mısırın da o şekilde  
40 zararı var, ehseriyet indi yoncadır. Yüzde sähzeni yoncadır arazilerin. O da bazan para edir  
bazen etmir. O da hem zäyhmeti de çoħdu. Para etmediyi üçün de biyil de bu terör davası  
çıħdı. Yollarda yaħılan yerlerde vardı yanı, baş yerde hatda bizim burdan giden otdardan da  
yaħıldı. Ävciden yaħun zamannarda ot gedirdi. Ordan da yaħdılar. Bosdan filan ähdiler. O  
bosdan filan da gine dış dışa çıħarmadıħları üçün o da bir para etmedi.

45 Yaşantımızda gördün mü yeni yeni hele burularda park yapılıp otururuħ. Äsgiden o park  
filanda yoħudu. Herkez duvar diblerinde otururdu. Yanı bu şekilde yoħdu. Çamur duvara  
yasdanırdılar. Ayaħlarını uzadırdılar. O zaman Älgämer'de de ayaħlarını uzadırdılar äsgiden,  
o zaman eleydi dá

— Düyünner nasıl olur?

50 Äsgiden ğız almaħ üçün köyümüzde, gändinnen başlıyım. O zaman biz hepimiz çocuħ zamanı  
ävlendih. Okula getdiyim zaman herkes deyirdi görüm hele hangi ğızı albilerih. Hoşuna gälen  
ğıza bele baħırdılar sağa sola okulu pitiren pitirmez deyirdiler tamam başdıyırdılar ğız  
istemeye, ğız isdiyirem. O zaman da bizim suyumuz Araz'dan alırdıħ. Herkes seneyinen

gedip Araz'dan su alırdı. Su aldığı zaman herkes behliyirdi ki gız gideceh su getirmeye, oğlan  
55 gideceh bir iki arhadaşnan bunun seneyini gıracah. O seneyh gırıldı. Daha onun oldu gız,  
başğası gölay gölay isdemezdi. Seneyhden sora giderdiler babası ahrabaları giderdi  
isdıyerdiler gızı. Gız gönlü vardısa tamam deyirdiler. Gönlü yoğsa da bele uğraşdırırdılar.  
Sağa sola epey äziyet çäkirdiler. Ävlenmeh de bu şekilde. Men bura bah, bura şey boşluğudu.  
Burada hayvan filan toplanırdı da burda bir kısmı ora bir kısmı bura, reyhmetdih Äledağlı  
60 galdi meni çağırdı. Dedi hele gäl bura, gäldim. Dedim ne var Äli ämi, dedi hele gäl, meni  
götürdü Araz'ın başına, Araz'ın başına getdih daha o terefde ilğını filan varıdı. Orda dedim  
nedi dedi get onun seneyini gıracahsan onu sene alacıyıh. Men de getdim äl atdım seneyini  
gırmaya sağa sola derken oldu bizim daha. Elçi getdiler soradan aldıh pitirdih. Ävlenmeh de o  
şekildeydi. Başlıh o zaman ne varıdı. Ne başlıh ola, milletin neyi varıdı ki idara yoğudu ki,  
65 başlıh diye de ne bilim gälişigüzel bişeler olurdu.

— Toyunu neteri gayırdın?

Toy, o zaman yazın ey olurdu. Dışarda düyün filan o zaman şeyler varıdı. Bu cingene  
dedihlerimiz varıdı. Ähseriyet davul zurna onnardaydı. Gälerdiler üş gün üş gece devam  
ederdi. O zamannar, yazın güzelidi. Hayatda filanda orda burda çalınardı. Millet eylenirdi  
70 Pitirdi. Kış olunca daha zäyhmetdi olurdu. Elöyküme, enişteñiz galdi. Enişteñiz budu. Gışın  
olunca göyunnarın gätılan yerlere kôm deyirih da biz beke de sizde de kôm deyilirdi. O  
kômde veyat böyük bir äv damı filan olurdu. Tändir damı diyerdiler. Onnar da düyün çalardı.  
Oynuyardılar. Bu adam da güzel türkü söylüyerdı. Bu adam, her toyda bu varıdı bu Hacı  
Abbas'dı adı o zaman Abbas da, Abbas, gäl de eylen. Millet de äylenerdi. O şekilde ävlenme  
75 de o şekilde olurdu. Bu zamannar ele yoğdu. O seneh gırma da yoğdu. Ğaçırtma da yoğdu.  
İsdiyeller, verdilerse olur. Vermediler galdi.

— Bayramlar pütün bayramları?



Pütün bayramlar da, hele o zaman o şeyi demedih. Ğızı aldıhdan sora bayramlarda oğlanın arħadaşdarı here bir poşet de yoħudu o zaman şarpa, filana desmala filana yiyeceh eşya filan topluyardılar giderdiler şeğe ğızın ävine giderdi orda da yemäh filan yapardılar. Yiyerdiler içerdiler. Bazan oğlanı eyliyirdiler. Bazı yerlerde oğlanı eyliyirdiler. Oğlan ğalırdı o sabaħ namazına ğäder ğızın yanında ğalırdı. Söhbət edirdiler. Äfkeleşirdiler. Nedirsen o başğa hindi biler. O da biler. Bazı yerlerde dönüp ğälirdiler. Usul o şekildeydi. Bayramlarda o zaman millete sävgi sayğı çoğudu. Bu sayğı yaşdı adamlar olur da Seyit varıdı. Başğa köyün sayğılı adamları varıdı. O zamannar herkez älinde ne varsa biri tavuħ götürer, biri ğoyun götürerdi, birisi ğuzu götürerdi. Derken giderdiler büyüğlerin älini öperdiler. Yemäyini çayını içerdiler. Çoħ güzel olurdu. Ama bu durumda daha o ele şeyler çoħ nedirdir. Olmur ele bayramlar güzel olurdu. Bayramlar başğa.

— Önceden yollar nasıldı, hindi yollar nasıldı?

90 O zamanın yolları yoħudu. O zaman biz dokğuz yüz älli, älliye ğäder öküz arabası filannan gedilirdi. O da benim ğändim Küllüh köyüne deyirmene getdiyim var, Küllüh köyüne, Başköy'e öküz arabasıynan biz çocuğuduħ. Ema gene heyvannarı filanı orda otlatmaħ için gedip gelirdik. O da daha berbat zor olurdu. Deyirmannarda sıra ğälmirdi. Günnerce aylarca bähliyen olurdu. O da daha zor bişeydi. Başğa neyi dedin? Yol yoħudu o zaman en son zamannarı ben Başköy terefinde de ğördüm. O zaman yolları kürehnen yapardılar. Ämele tutardılar. Yol yapardılar. Üsdünnen de birez çakıldan, torpaħdan atardılar. O şekilde yol yoħudu. Aralıħ terefinde de yoħudu. Äsgiden zatan bu Markara körpüsünnen İğdir'a ğäder 95 Urus zamanında yapılmışdı. Şöse deyirdiler. Şöse yapılmışdı. Sitebze yol, adı sitebze yol, yol yoħudu o zamannar. Ğanal filan olduğu zaman da ğanalın da üdüne ağaşdan, daşdan bele 100 körpü yapardılar. Ordan altınnan su ğeşsin diye, yol nerdeydi o zaman yol yoħudu. Çayımız olmur?

— Äsgiden berber nasılıydı?

Äsgiden varıdı. Bu da berberrih yapdı. Berber de yanımızdadı. Bunnan evvel olannar varıdı. Herkez bir tenike buğda verecehdi. Yıldı bir sefer onnarı tıraş edeceydi o berber, berber  
105 seyyarıdı. Çantasını alardı äline dolanardı. Ya ävinde ya yolda yağalıyardı. O şekilde tıraş  
ederdi. Elöyküme selam buyurun gänşder. Gälin çay için, bir tenike buğda verirdi. Bir tenike  
buğda seneliyine bir tenike buğda verirdiler. O zaman bazıları da heç vermeh isdemirdi. Gälir  
deyirdi mesele filancı benim tıraşım var, deyirdi şey çıhmıyıpdi. Hele bähle, hele bähle iki  
gün üş gün bähle, sora berberde işi o şekildeydi.

110 — Meherrem ayını anlat ämi?

Meherrem ayında, meherrem ayında şahşey deyirdiler. O zaman şahşey tepirdiler. Camiyn  
hayatına toplanardı. Köyde herkez, herkez bele halğa yapardılar. Sine vurardılar. Duzca'yın  
dili başğaydı. Bizim burayın dili başğaydı. Duzca'da da başğa türlü şeyle çekirdiler.  
Bizimkiler de başğaydı. (Be ne deyipler orda, pişeler deyipler yanı). Deyir Häsen Hüseyin ya  
115 Allah, Yezid'e neyhletullah. Bu Yezid'e pol neyhlet oğunurdu. Hindi galhıp daha, hindi  
Yezid'e neyhlet oğuyan yoğdu. Haketen yoğdu. Bağ hindi äsgiden su işdiyimiz zaman neyhlet  
Yezid'e selamulöy Hüseyin ağama deyirdi. Hindi heş bir adam su içende neyhlet oğuyur, ne  
yemäh yiyende, neyhlet galhıpdı.

— Neynen geçinirdin ämi, hindiye gäder?

120 Äkicilihnen, äkicilihnen soradan da goyun davası çıhıdı. Yaylaya getdih. O gänş zamanımızda  
tırãdor çıhıdı. Tırahtornan arazide filanda çalışmağ o zaman äkin pişmeyi de biz kerantı  
deyirih. Kerantıynan piçilerdi. Hindiki kimin alet yoğudu. Kerantıynan piçerdiler. Buğda,  
yonca hepsi kerantıynan piçilirdi.

— Balıh tutmağa getdin heç?

125 Balıh tutmağa biz benim gändim gedirdim. Arhadaşlarnan, Ğarasu varıdı. Bu şeyde indi  
Häsenhannan dönür Ğıraşbağı var, Ğıraşbağı'nın orada Ğarasu'ya giderdik. Bazan dinamet  
atannar olurdu. Dinamat atırdılar balıhlar baygın olurdu. O şekilde tuturdular. Bazan da ne

bilim bişeyler yapırdılar. Yanı ele su derin olduğu için yanı ora bura sığışdırıp yaħalama yoħudu.

130 — Hansı balıħlar çıħır?

Araz'dan? Araz'dan da ..... şey atırdılar. Son zamannarda bu tor filan çıħdı, tor atırdılar. Äsgiden sazan balığdı. Sazan balığıydı äsgiden. Valla men balıħların ismini fazda bilmirem men. Men adına deyirem balıħ. Bazan lakğa balıħ da ras gälirdi. Lakğa balığı hindi yayın balığı deyiller. Herhalde ele? Ele bişeydi. Lakğaya yayın deyirdiler da. Ele ekseriyet sazan balığı diye bilirdim. Fazda bilgim yoħdu. Bunnarın isminden.

135 Bin dokğuz yüz ğırħ yeddi yılında olacaħdı. Ğırħ yedi yılındaydı. Benim dişim arğıdı. Dişim arğıyınca köylerde şey vardı. Seyyar cebinde kelbetin dolandı. Tiş çäkenner varıdı. Hele bir Mir Heyder dayı vardı. Mir Heyder ağa deyilirdi. Ävi burdaydı. Bizim de ävimiz o terefdeydi. Baba deyirdih dayıma da, dedim baba benim tişim arğıyır. O da o biri Seyit vardı. Mir İsmayıl dedi emir İsmayıl gäl dedi bunun tişini çäk, tutdu benim tişimi çäkende demeh sağa sola nasıl ğıvırdı ordan çene kemiği ğırılır. Çene gämiyi ğırıldı. Aradan birğaş gün geşdi. Bura şişmeye başdadı. Şişince Allah ölenlerinize rahmet etsin. Reyhmetdih babam götürdü İğdir'a, İğdir'a götürdü. O zaman doħdur da yoħudu. Abbas bey varıdı. Şöllü Abbas bey, Abbas bey doħdurluğa çıħmışdı. Dedi doħdur bey bunu bura yara olupdu. Nedecehsen? Dedi 140 amca bunu ben ğolay, ğolay eyleşdiremmem bunu, Erzurum'a götür. O zamanda imkân yoħudu. Maddi durum da yoħudu. Vaseyet de yoħudu. Babam dedi doħdor bey men bunu götürebilmem. Ben imkânım yoħdu. Dedi o zaman bir ay burda ğalacaħ. Men her gün geleceħ pansuman yapacaħ, iynesini, illacını yapacaħ. O zaman bir reyhmetdih Şıħ Eset ağa varıdı. Orda ğaldıħ, bizim burda amcamğilin kirvesiydi. Orda ğaldı. Onnan sora pansuman filan 145 yaptı. Eyleşdi. Başımnan geçen o oldu. Başğa şeylerde geşdi. Ama onnar da deyileceħ şeyleri yoħ, onnar çoħ oldu. Çoħ olay oldu.

— Köyün ismi Dize ismi nerden gälir?

Onu ben heç bele bilmirem. Ele biz tarihde duyduğ Dize, Dize köyü hindi şeyde de var Nağcivan'da da var, İran'da da var Dize var, anlamı ne olduğunu da heş bilen yoğdu. Soradan 155 şey oldu. Kerimbeyli köylü var, ordan şeyler gäldi. Gälip äziyet verirdiler. Bizim äkinnere, onnarın göyünü filanı getirdih köylü olaraq sürdüh getirdih. Epey de tälef oldu. Onnarın göyünü ordan mı oldu nedi Ğoşğıran filan derken başğa neyidise ora dävlet Ğoşğıran şeyi oldu. İsmi göyduğ ora kesin şeyini bilmirem yanı bunun anlamını, neyimiş nerden gälir.

**Söyleyen : Hacı Paşa, 73 Yaşında ( 1942 )**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Koçkırın Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Tarım ve hayvancılık, c) Bayramlar, e) Dini etkinlikler ve dini ziyaretler**

Ğırğ iki doğumluyam. Dokğuz yüz ğırğ iki, adım Paşa, hacı Paşa'yam men, bu köyde yeddi sene de muğdarlığ yapdım. Bunnan ğırğ sene önceye gedirem. O zaman dırağdor felan yohudu. Öküznen cüt sürerdih. Kötan sürerdih. Bağ bağıyardıh. Arabalarınan getirip ävde döyerdih. Gäm döyerdih, öküznen, atnan, suynan. Pambuğ äkerdih, pancar äkerdih. Keçimimiz onnanıdı. Soyra gälbe gäl, gälbe gäl bu sefer birez maddi durumlarımız eyleşdi. Getdih o zamanın şartdarına göre durum eyi olanda tırağtor aldıh. Yavaş, yavaş, yavaş işderimizi göleşleşdi. Şükür eyiyh hindi, Dize olarağ, Ğoşğıran olarağ äsgiden köylerin zängininnen bir köyüdü. Şimdilih de millet dağıldı. Beş yüz, dört yüz hanaydıh. Menim dönemimde üç yüz otuz telebe vardı. Bizim köyde, üç yüz älliye yağın. İndi ğalıp yetmiş telebe, millet ğöç oldu. Almenye'ye getdi, İsdanbul'a getdi, İzmir'e getdi, şura getdi, bura getdi. İndi burada ğalıp iki yüz hana ğalıp, indi bele o zamanda maşna çäkirdih. Maşna bilirsen maşna nedi? Maşna çäkirdih. Durumlarımız zayıfıdı. Aras köyü bin dokğuz yüz atmış säkgiz, bin dokğuz atmış dokğuz basdı. Köyü yernen bireledi. Menim kendim maşna götdüm. Maşna çähdim. Çoğ fakir bir duruma tüşdüm. O arada o yana get gäl men getdim. Almenye'ye, orada bir üş beş ay ğaldığdan soyra ğaldım. Seçim ğaldı. Seçimde meni bu köylü muğder tutdu. O seneside bu oğlum meydana ğaldı. Bin dokğuz yüz yetmiş yeddi

doğumludu. En son beşiyimdi. Bele gældih bu şartdara gældi. Birez durumlarımız eyleşdi.

30 Haca getdih ne bilim men çoluğ çocuğ derken Avrupa'ya ora bura, bu hala gældih. Şükür ne zänginiyh ne de fakirih. Kendi ayağımız üsde duran bir ayleyiyh. Köyümüz de yirmi yedi kilometire Iğdır'a aralı bir köydü. Yirmbeş kilo da Erivan'adı. Aramızda Araz var böle işde.

— Tarımnan uğraşdın ämi?

Çoğ uğraşdım. Tarımnan da äl ämeyinen öküznen cütten at arabası, pammuğ ähdim, pancar  
35 ähdim, buğda ähdim. Pek yonca o zaman hayvan azıdı. Sora hayvancılığ çoğ yaptım. On beş yirmi sene de heyvancılığ yaptım. Yaylalara getdim. Çoban tutduğ. Onnan bunnan hanımnan gedirdih yaylaya, çocuğlarım guzuya gedirdi. Bu geşdi. Yetişmedi. Öteki o benim altı yeddi oğlum var, men ävlendirdim. Onnarı Almenye'ye gönderdim. İsdanbul'a, ey kötü böle durum şimdi farklıdı. Bağ durum şimdi çoğ farklıdı. Niye farklıdı? Äsgiyeye göre durum şimdi, yol  
40 yoğudu. O yarmaya gidende at arabasını eyliyirdih. Bu mennen üş beş yaş da böyüyhdi. Eyliyirdi atdar dincelirdi. Tüşürdü yere, at o yarmanı o yana keçende minirdih. Ama hindi bu hükümet, bu dävlet yaptı. Iğdır'a güzel yol yaptı. Güzel hasdane yaptı. Bileni pitmez. Güzel yollar yaptı. Havalanı gätirdi. Göllejder yaptı, lise yaptı. Yaptı da yaptı. Iğdır'a yatırım yapıldı. Ama iyi tarafı yüzde säkzendi, kötü tarafı da yüzde yirmidi. Tayip Erdoğan'ın, yanı  
45 yapmadı demäh insanı şey, Iğdır'ımıza yatırım çoğ yapıldı. Tabi olacağdı bazı şeylerde olacağdır.

— Bayramlar nasıldı abi? Äsginin bayramlarınnan hindinin arasındaki fark nedi?

Äskisi bunnan eyidi. Äsgiden ğurban käserdih. Men ğurban käserdim. Ğurbanın bir payını özüm götürerdim. Müslümancılığ äsgiden bunnan eyidi. Onu dağıdardım. Köylere, şeye  
50 ğomşulara deyirdim beke o ğomşunun durumu ey deyil, ona vererdim, ona vererdim. Gerdih iki kişi bir birleşip birini käserdih. Eyer tosun käseydih üş kişi, dört kişi birleşip birini käserdih. İndi bele bağıram bazı kimseler bir tosunu käsir iki kişiyen, götürür ğoyur dolaba doldurur iki ayda yeyir. Bu olmaz bu Müslümancılığa uymuyan bir yanlış bir hareketdi.

Mesele äsgiden bizim köyde men hesabı üş dene hacı vardı veya üş dene dört dene de kâlbayı  
55 vardı. İndi köyümüzde atmış yetmiş dene hacı var çoğ şükür, herkes haca getmez. Zânginliye  
mehsuzdu. Durumu ey olana mehsuzdu. Mesele bu da hacıdı men de hacıyam. Getmişih, yanı  
men äsgiden deyirdim. Siz yaşda bu yaşda deyirdim acaba biz de haca gidecih, biz de o kutsal  
torpağları görecih. Allah'ıma çoğ şükür getdih oraları gördüh.

— Neteri getdin? Ğaş tarihinde getdin?

60 Ben iki bin onda getdim. İki bin onun onuncu ayında getdih. On ikinci ayında gâldih. Öyle,  
hanımımnan bereber getdim. Bu da getdi. hanımımnan bu geçen sene getdi. Ben iki bin onda  
getdim. Güzel şeyler yanı, eyer yapabilirsense, yapabilirsense genç ıhdıyar iyiliye dorğu  
gedin. İki yol var biri iyi yoldu, dorğu yoldu. Biride äyri yoldu. Ne mutdu o adama dorğu  
yolnan o dünyaya gider. Vay o adamın halına yanlış yolnan, orda gälecehler önünü  
65 kâsecehler, dur. Bir, iki, üş eyliyin var, bir, iki, üş, dört, on denede kötülüğün var, olmaz bu  
bir,iki, üç, on eylih, bir, iki, üç o üç, üçün ikisinnen veya birinnen ğul hakğıysa vay o adamın  
halına, ğul hakğı deyilse Allah Taala kendisine tüşeni inşallah erraman rahimdi,  
bağışlıyacağdır. İnsannar dünyaya anasının bendinnen, kim olursa olsun. Dünya'ya gâldihden  
sora ahlı başına gâldihden sora la ilaha illallah Muhammed'en Resullullah dedin mi  
70 müslümandır. İsa'nın zamanında İsa'yı Heyrullah'a tapannar o zamanda ölüpse o onnan  
gideceh. Musa'nın zamanında ölüpse o da onnan gideceh. Onnar öldühden sora ğuran gâldi.  
Dur ğurana emel edecehsen, tamam mı? Burda iki şey var, ehlibeyit ğuran, ğuran ve ehlibeyit.  
Ğurani da unutma ehlibeyiti de unutma. Ehlibeyit hazireti Muhammed'dendi. Ğuran da  
hazireti Muhammed'e indi. Cebrayil indirdi. Hazireti Muhammed peygamber ilk gâldihden  
75 sora dağda ona Ğuran gâldi. Ora gedip o dağ da görecehsiniz eyer nesip olarsa, oraya da  
televizyon da gösderiller. Oraya da getdih orayı da ziyaret etdih. Orada ne.

— Nasıl ulaşımı nasıl sağladınız ämi? Onnardan heç yanı uçağdan burdan otobüsden getdiyiz  
yohsa uçağnanmı?

Men burdan Ürdün'e gâder otobüsnen getdim. Biz özel getdih. Ğırh kişi, Ürdün'nen oyana  
80 uçağınan getdih. Getdih orda ziyaretderimizi Ğırh gün üzerinde yapdıh. Dönende bu sefir biz  
şeynen gâldih Ğarayoluynan gâldih. Bir otobüs kiraladıh. Ayrıyeten bir de ĞarĞo kiraladıh  
eşyalarımızı ĞarĞoya verdih. Gâldih İğdir Ğarajına yendih. Herkes gâldi, gâldi herkezin  
akrabası, oğlu, çoluğ çocuğu Ğarşıladılar. O zaman hanımım da sağıdı. Ne mutdu o günnere  
Allah herkesi öyle bir şeye nesip elesin.

85 — BaşĞa hangi ziyaretdere getdin ämi?

Men şeyde Süriye'de cenabı Zeynab'ı, cenabı RuĞeyye'ni ziyaret etdim. Çoğ ziyaretder  
etdim. Orda beş altı dene ziyaret yerleri var, etdih. Zaten MekĞe'ye de getdih. MekĞe'de  
İsmayıl peyĞemberin dergâhını ziyaret etdim. Onnan sora Medini'ye getdih. Medine'de  
hezreti Muhammed'in kendi bergâhını ziyaret etdim. Bağı mezarlığı var orda imamı imam  
90 Häsen'in mezarıdı. İmamı Cefer yoğ, imamı Müse'yi Kâzım'ın mezarıdı. Obirleri  
bilemedim. Bi de hezret peyĞemberin süt anası Halıme'nin mezarı Ğapının ağzındadı. Allah  
ruhunu şad elesin. PeyĞamberin buna ele ölene gâder de ana dedi. Öyle.

— Meherremliyi anlat ämi? Meherremlih de ne Ğayırsıyız, neyniyirsiyiz?

Meherremlih äsgilere nazarnan şimdinin meherremin arasında farklar var. şimdi yeni yetişen  
95 Ğanşderimizi bunu biraz şeylemeh isdiyir. Acaba muharremlih ne demâhdi. Bunnarı annatmağ  
lazım, onnara uymağ lazım, muharremlih güzel bişeydi. Ğälin yavrum Ğälin çay için, onnar da  
sizdendi? Meherremlih de, meherremlih de meherremi de hacı Ramazan annatsın. Men birez,  
(Ramazan Karasu: şimdi sen getdin. Men yarıdan annadaram). Meherremlih ayın birinnen  
başlar. Onuna gâder meherremlih devam eder. Onuna, ama imam Häsen'nen imam  
100 Hüseyin'nen sarı annadar, annadır älimlerimiz. Yas tutarığ imamın onuna gâder, onunda  
bırağarığ. Onnan sora bi de zatan imamın Ğırhı Ğälidir. O zaman sadaĞalar vererih. Şey yaparığ.  
Äsgiden zâncir mâncir döyme varıdı. Onnarı Ğaldırdığ. Zâncir döyme iyi bişey deyil, imam  
Hüseyin yolunda , imam Häsen yolunda, ählibeyit yolunda ne gâder sadaĞa versen o Ğadar



güzeldi. Allahu Taala, Allahu taala insannar, Adem'i yaratdı. Adem dokguz yüz sene orda  
105 heykel olaraq çamır olaraq galdı. Ama yaratdıhdan sora bir gün Adem bele bağıdı ki Adem  
galdı. Mekgä'ni gürdu. İlk Mekgä'nin güruluşu güran Adem'di. Adem gürdu. Adem bele  
bağıdı ki orda beş dene ..... görseñir. Dedi ya Resulallah, ele deyince Cebrayil yendi. Men  
kııadan gedirem. Dedi ya adam Allah Taalanın selamı var deyir ki bu dünya, gäl İbadullah, bu  
dünyanı men bu beş kişı guvveti için yaratdım. Allah, Muhammet, Äli, Fatma, Häsen ve  
110 Hüseyin. İbadullah merhaba. Yani meherremlih diyende bazı kimseler hefife alır. Hefife  
alınmaz.



**Söyleyen : İsmail Baydemir, 70 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Koçkıran Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Askerlik anıları, c) Hayvancılık, d) Kız isteme, e) Ermeni zulmü, f) Aras Nehir'inin taşması**

Baydemir'di. Yaşım, yetmiş yaşındayam. Onnan soyra siz düzeldin birez de men de deyim dá. Ğoşğıran köyünnenem. Çocuñnan çoñ fakir olduñ. Mala getdih. Mal otardıñ. Aradan .....  
15 äkilen bu suvarırdıñ. Onnan sora bir ele gene suvardıñ. Onnan söra köyümüze su gäldi. Su işderi gäldi. Köyümüze su bağıladı. Şimdi durummuz eydi. Onnan sora ğardaşıma deyim. Artıñ şimdi bu durummuza asğäriye bizderi bırañmır. Asğäriye bizi bırañmır Araz'dan su çäkeh. äkinnerimiz susuz ğalır. Dırañdorlarımız çalıñmır artıñ. Ävet başğa de?

— Asğärliyini anlat?

20 Asğärliyimi? Asğärliyimi bin dokğuz yüz kırk beş doğumluyam. Özüm de jandarmaydım. Kütahya'da asğärliyimi yaptım. Kütahya'da dört ay ğaldım. Candarmaydım kendim de evet. Onnan sora gäldim bu sefir köye gäldih. Köyde de pambıñ ähdih, pancar ähdih, dırañdör aldıñ. Ordan burdan uğraşdıñ. Beş oğlum var, beşini de älhemdullah oñutdum. Memur etdim. O çalıñmam, pancar yapmañ, pancar çıñarmañnan, sora bi ara getdim, Tezzeköy'de Aşşağı  
25 Tezzeköy'de pambuñ ähdim. Üş sene orda pambuñ ähdih. Orda bi Sadıñ vardı. Onun tulumbasını aldıñ. Dırañdorman ..... pambuñ şeyi suvarırdıñ. Pancarların bele pambuñlarımızı suvardıñ. Pammuñlarımız ey olmadı. Hacıağa kürtderi ğeceynen yığırdı. Bize sıra gälmirdi. Ğeceynen yığırdı pammuñlarımızı. Başğa?

— Havalar neteriydi? Havalardan birez bahset?

30 Havalar? Havalar eydi şükür Allah'a. Tabi havalar hindi eydir. Hava hindi eydi. Güneşdi havalar, güneş olur. Artıh çoğ şükür Allah'a durummuz hindi eydir. Allah'ın reyhmiyenen.

— Neynen geçinirsen?

Reşberem de reşber, yonca äkirih, buğda äkirih, arpa äkirih. Älhemdullah köyümüze su gälir. Su işderi su verir. Bizde bizim de durummuz Aralığ'a bağılıdı. Su işderi Aralığ'a bağılıdır.

35 Onnan bize su vere ki inäyimizi suvarırıh. Ävet. Başğa sen de, men deyim.

— Hayvancılığ yaptınız mı?

Yapdım. Ävet. Beş adet inäyim vardı. Camışım vardı. İndi de yaşdanmışam artıh. Satmışam hepsini satmışam. Ele bir menem bi de hanımımđı. Kimsem yoğdu. Täh galırıh ikimiz de. İnäh, camış onnan uğraşdıh.

40 — Bayramları anlat?

Bayramları? Narvuz bayramında güzelcene bayram uşahlarımız gedir çevre yerlerden ..... yığıllar, yumurta yığıllar, eleme yığıllar, ceviz yığıllar. Äv sahabı ne verse onu yığıp gätiriller. Buda bizim bayramımızdır. Her zaman deyil de Narvuz bayramı günneri. Diyer bayramda ğurban bayramı var, ğurban bayramı var, äve bi tene ğoyun alırıh. Dene iki kişiyenen bi dene

45 dana alırıh ortağ käsirik. Evet.

— Düyünner nasıl olur Amca?

Düyünner äsgiden üş günüdü. Üş gün düyün çalınardı. Yemäyh işmäyh o kimindi. Ema olup bi saat olup iki saat olup düyünner. Äsgi düyünner bu zamannan eyidi.

— Nasıl olur ğız isdeme falan?

50 Ğız isdemeh tabi ğız sahabının ğareh ğız sahabının ävine gidersen. Eyer ğızı razısa senin oğluna vererem. Razı deyilsen vermez. Ävden seni ğavalıyar. Sen fakirsen sene ğızı vermirem. Ğızım senin oğlunu beyenmir. Evet.

— Kendi düyününü anlat amca?

Kendi düyünümü? Benim düyünümde üş gün çalındı. Düyün üş gün çalındı. Üş gün  
55 durmadan yağmır yağdı. Yağmır, geti bura geti. Yağmır yağdı. Her tərəf çar çamır, başğa?

— Başınnan geçen, unudamadığın bir olayı anlat?

Unudamadığım nedi. Biz beş gârdaşdıh. Durummuz ey deyildi. Terlamız azdı, yerimiz  
azdı. Fazda äkip piçe bilmirdih. Fakiridik. Ema hindi älhemdüllah Allah'a çoş şükür. Bu  
60 durumda köyümüzün hepsi şeydi. Bağgurludur. Dävletden mayış alırıh, yanı bu günner  
äsgiden eydi yanı, äsgiden aylıh maylıh yoşudu yanı, babalarımız reyhmetdih para  
tapammazdı. Para hardaydı. Bi buğda satmağınan nolar heş bi olmaz. Ema hindi otumuz  
boldu. Ot satırıh, saman satırıh. Geçimimiz eydi çoş şükür, indi geçinirih.

— Äsgiden yolculuğ nasıldı ämi? İndi nasıldı yolculuğlar?

Äsgiden yolculuğlar arabaynan gedip gälirdih İğdir'a, gördüm. İki at goşurdular daşğıya,  
65 daşğanan giderdik. Onnan sora daşğa sahabı biznen para alırdı. Atndan gedirdih mesele  
Ġarağoyun'da yorulurdu. Daha orda tüşürdüh yere ordan oyana yayan gedirdih. Yollar  
kötüydü. Yollar eyi deyildi. Ema indi Allah'a çoş şükür yollar olup asfat, indi köyümüzde on  
dene minübüs var köyümüzde adam başı dört lere veririh gedirih dört lere verip gälirih. Her  
gün de yolçu var İğdir'a her gün var, her gün de var.

70 — Ceneze törenneri nasıl olur amca?

Ceneze törenneri, onu da hacıdan annatsın da. Ceneze törenneri de ceneze öldü mü hoca gäler  
cenezemizi galdırar. Ġuran oşuyar. Ahıre galdırar. Götürer mezarsandığa, mezarsandığda  
gömer. Orda fetesini, fate heyiri oşuyar. Ordan gälirih bizim burda aşevi var bizim burda,  
aşevinde ölen äv sahabı yemäyh verer, çay verer. Üçüne gäder yemäyh verer. Yeddisine gäder  
75 yemäyh verer.

— Türkü, şiyr onnardan bahset bildiyin varsa?

Tülkü, temin dedim ya be.

Başköy'e varınc güzeli çoşdur.

Pirço'ynan Başköy'ün heç fargı yoğdur.

80 Aşşağı köylerden pek haberim yoğdur.

Baba ben hansı elden acaba

Deyip oynuyardı gençder.

— Beybaşlarını anlat?

Beybaşları olan da gece birgün beybaşı olurdu. On, on beş dene genç, beyin başında galardı.

85 Äsgi olaydan annadardılar. Türkü diydiler. Diydiler gülerdiler. Yemäyh vererdiler. Yemäyh yiyerdih beybaşdarından. Bey gäler. Beye bereber tıraş ederdi. Adam başı o zamanın parası ne yirmbeş gurus, älli gurus para vererdih. Bir lere para vererdih berbere.

— Çocuğluğdaki oynnar nasılıydı? Oynadığımız oynnar ne oynuyurdunuz?

Oynadığım oynnar ağımnan çıhıp deliğanlı ya. Ne bilim oynuyurduğ da. Aşşığ be, be  
90 oynuyurduğ. Kôroğlunu oynuyurduğ, gemberisgini oynuyurduğ. Çoh oynuyurdum men (Gäl gah oyna gamara alsın da). Annadiram da be, annadaram da be, onu men bilmirem bele, o äsgidendi.

— Heyvancılığ anlat ämi?

Heyvançılığ bele äsgide heyvan, inäh, inäh, öküz, dana ucuzuydu. İndi bahadır. Mefsimine  
95 göre indi bahalaşır gardaş. Mefsimine göre bahalaşır. Bi senelih toğlu alırığ dört yüz leriye, dört yüz älli leriye adam başı bi dana alırığ. Ğurbanda kasmeh üçün yaptım. Dört beş dene inäyim varıdı. Üş dene camışım varıdı. Onun danası, balağı balaları varıdı. Çoban tutardığ. Onnan sora otdatdırırdığ. Ağşam gälende äve gälirdiler. Bağlıyırdığ, sağırdığ. O zamana süt parası yoğudu. Hindi ema heyvan sahabı sağır südünü satır mandırıya, indi taha eydi. Yanı  
100 hindiki durum taha eydir. Senin çayın yoğdu.

— Köyde hangi meyveler yetişir?

Köyde hammısı meyvedi. Ğaysidi, Ğaysidi, äriyhdi, almadı, şäfdälidi. Bosdan yetişir köyümüzde, Ğarpız, Ğavun yetişir. Äkinim başlıyıp bu durumda ävet.

— Köyden dışarı çıldın mı heç?

105 Yoğ çılmadım yoğ. Getdim Antalya'ya getdim. İsdanbul'da bir sene İsdanbul'da galdım. Getdim oğlumun ävinde galdım. İsdanbul'da avkatdığ yapır. Onun ävinde iki sene, bi sene galdığ. .... bereber, o da artığ daha bezdih orda otura otura galdih gene köye ävimize galdih da, bir oğlum da Antalya'da savcudu. Bir oğlum Iğdır'da hekim, savcuyın yanında kâtipdi. Orda çalışır.

110 — Ermeni zulmunu anlat?

Onu men diyebilmenem onu bu desin bağ bu, (Yalannan ne deyim men Ermeni zulmunü hard gördüm). Men de Ermeni zulmunu göremmedim. Ema deyiller babalarımız annadardı. Ermeniler bu yuğarı gısımnan galdiler deyir. Ermeniler. Bizim köye hepsini äsir aldılar. O täref bu täref doldular bizim camiye doldurdular milleti, gaz yağını töhdüler, pütün milleti yandırdılar. Yanan yandı, yanmıyan da getdi aşşağı köylere getdi. Kerimbeyli'ye, Hacıağa'ya, Tezzeköy'e, İnan'a getdiler. .... hepsini yandırdılar Ermeniler. Adamın bir daha canı, cana toğanır. Cana daha can şirindi ahır, özünü tuvalete atır. Tuvalete atınca tuvalet galır tuvaletde galır. Geceyin bir dene ordan çıkır. Özünü atır Araz'a, Araz yahındı bizim buraya, özünü atır Araz'a, Araz'da yuğarı , muğarı gedir taa Kerimbeyli'yi köyünden çıkır. Çün can şirindi ahır. Ermeni bizim bura çoğ zulum yapdı. Bizim bu köye möye bizim ..... falan yoğ, ema Ermeni'nin herşeyi Ermeni'de varıdı.

— Aras nasıl daşdı?

Aras hacı, hacı annatsın da. Araz'da kôyu dediler filan köyü yuğarıdan ylıpıdı. Säddi ylıp galır. Bizim köy temmiz gaşdı. Geceynen gaşdığ. Gecenen galdı, Araz ävlerimizi yıldı dağıtdı. Bağ Araz burdan bele gälirdi. Araz burdan bele gedirdi. Şimdi siz inanmazsıyız ama men gözümnen gördüm. Araz burdan bele gälirdi. Burdan bele gedirdi aşşağıya täref gedirdi. Göyunnarımız ağıdı, dana mal mulumuz ağıdı. Araz bize çoğ zeyyat verdi. Äkinnerimizi götdü getdi. Buğdomuzu, mısırını, mısır yoğudu o zaman arpa, buğdayıydı. Araz bize çoğ şey verdi.

Sonra noldu. Gene yıhđı. Köyümüze gäldih da, Araz daşdı. Buraları basannan sora yene  
130 köyümüze gäldih. Herkez gäldi ävine sahab oldu. O zaman da reyhmetdih Demirel'in  
zamanıydı. Demirel buruya bi tene milletvekili gönderdi. Milletvekili de Duzca'lı Ziya  
Ayrım'ıdı. Duzca'lıydı. O gäldi buraları tesbit etdi. Bağdı pütün ävler yıhılıpdı. Äv başına bi  
tene baraka verdi. Dediler baraka dediler on, yirmi milyardı. Bizde çoğ adam aldı. Çoğusu  
alamadı. Yanı borcun derdinnen veremmiyecem. Sonra herkez aldı. Yanı, herkez de aldı.  
135 Ele baraka, herkesin bir barakası var hindi. Kimi satdı. Kimi içinde oturur.





**Söyleyen** : Oruç Yurt, 73 Yaşında

**Mesleği** : Çiftçi

**Derleme Yeri** : Karakoyunlu İlçesi / Koçkiran Köyü

10 **Derlenen** : a) Hayat hikâyesi, b) Düğün, c) Tarım, d) Askerlik  
anıları, e) Bayramlar

Yurt, Koçkiran köy, yetmiş üç yaşındayam. Ävliyem. Üş de çocuğum var, bi de sizin yeniñiz var yanımda dört, yanı mänim çocuğum deyil de, ablamın çocuğudu men sahlıyırım. Dört, başğa meselem su bizim köye su nerde gälir Mürşüdalı'dan yanı belki de dokğuz kilometire 15 olar. Daha da çoğ olar. Ordan bura belnen işdiyirdih getirirdih burdav yirmi dört günde su sırası gälirdi. Onu aparırdıñ äkinimizi suvarırdıñ. Pambıñ, yonca, buğda başğa bişey yoğ. İşimiz buyuydu. Taa ki pancar çıhana gäder onnan sora biraz pancarnan uğraşdıñ. Rüşberriyenen Allah'a şükür, Erbakan gäldi. Erbakan bi yasa çağartdı. Biz onnan ämehli 20 olduñ. Çifcilere bağkurlueledi. Onnan biz de ämehli olduñ. Başğa.

— Toyun neteri oldu?

Valla benim toyumu alanda onu annatsam mee gülersiz. Heş bişey yoğudu ki burdan Algamer'e gideh ğızı almağa dırağdorun üsdüne bi çadır çähmişdi bizim köylüler, Hälil ämim, biz onnan getdiler ğızı isdediler. O Heyreddin'de mee vermirdi ğızı, Heyreddin'i 25 tanıyırsan bala? O ğızı vermirdi mee ama Allah için dedesi, ämisi Gädır'i, Cäfer kişi onnar verdiler da, yoğsa mee heş kim gälirdi ki, o bu köyde meñe bi dene ğız gälmedi oğul. Getdim ordan ävlendim. Dayımıldılar añır onnar, babam oralıdı. Şey anam, anam oralıdı.

Onnan aldım. Ävlendim. Yoḥsa mee kimidi ala, inan ki bu köyde beke de bir iki kişi para verdi toy eledim. Yoḥsa toy eliyeceḥ gücüm yoḥudu.

30 — Nasıl oldu toyun? Neteri ğayırdıyız?

Ey oldu. Getdih getdih. (Ekber Arık: Toy yanı zurna, toynan mı oldu? Yoḥsa mı yığnaḥ mı oldu)? Yoḥ yığnaḥ deyil canım. Toynan eledih getdih. Tıraḥdornan getdiler ordan gätdiler. Toy da çalındı. Portaḡal daḡıtdıḥ. Para yıḡdılar meye pitdi getdi. (Ekber Arık: Toyun neynen çalırdılar). Zurnacı Mäleḥli neydi o? Älo, Älo he (Ekber Arık: Ede sen çoḥdanın adamısan).

35 Ğırḥ altı sene oldu ävleneli.

— Uşahlıḥda ne ğayırdın?

Ele uşahlıḥda nökeriydim bala. Ona buna mal otarırdım. Dorḡusu dürüsü o yanı nökeridim. Ne deyim yanı olan odu da be.

— Balıḥ malıḥ tutup elemirdiyiz heç? Arḥ marḥ işleme onnardan bahset ämi?

40 Mala gedirdik. Mala gedirdik. Onu demiyim ay oḡul, onu diyerem ey olmaz. Deyirdi Urus'dar o yana o aḡ maḡ baḡlıyrdılar. Araz'da. Biz de malları yatıřtırdıḥ Araz'a gedirdih onnarın telini, telinnen balıḡını toruna çäkirdih. Oḡurruyup ḡaçırdıḥ. Neyniyim be. Dorḡusunu deyirem da be uşadıḥ. Daha heç yanı.

— Pazı mazı, buḡda, yonca?

45 Pazı äkirdih, buḡda äkiriḥ, yonca äkiriḥ. Allah'a şükür her şeyi äkiriḥ.

— Äkini neteri olur?

Buḡda nedi ki cütten sürürdüḥ da biz cütten. Öküzün biri varıdı. Biri de yoḥudu. Birini ḡonşudan borç alırdım. Öküzü ḡoşurdum. Gedirdim cütdüyürdüm. Buḡda da äkirdih. O zamanda kerantıynan piçirdih yıḡıp baḡlıyrdıḥ ḡätirirdih döyürdüḥ. Maşnaynan, maşnayı  
50 birimiz ḡolunnan tutup çäkirdih. Biri de tökürdüḥ. Malnan döyürdüḥ, mal tapammirdim. Gedirdim Ğäcer'de bir yeznem varıdı. Ondan mal isdiyirdim. Getirirdim ḥırmeni sürürdüm. Aparırdım verirdim. Bu köyde mee mal da vermirdiler ki ḥırmen sürem bala. (Ekber Arık:

Ġız vermiyen mal verer mi?) Vermirdiler be, Araz daşanda da men asgäridim. Menim yaşım böüyhdü. Ema küçüh yazdırmışdılar. Atmış säkgiz, atmış dokğuzda daşdı.

55 — Asgärliyini anlat?

Asgärliyimi de, asgärliyimi heç men özüm de bişey annamıram ki asgärliden ne annadım. Desem ki asgärlih, he yirmi dört, tirennen getdim. Tirennen de gäldim. Yirmi dört ay orda asgärlih yapdım. Bi sefer anam Araz köyü basır. Gedir Daşburun'da üzümün altdan bi para çıdır. Ġırh lere, älli lere para çıdır. Anam malları aparır Alğamer'e sizin köye tamam Aras köyü basma, herkes gedip o da onu verir bunun bi ġardaşı var İbrahim, ona o da gedir Ankara'dan o paranı gönderdi meçe, men ele asgäre gedip gäleli ele o älli lere oldu. Başğa bişey yoħdu. Başğa bişey desem özümü abardacam, yalan danışacam. Dört beş yer dolandım. Men İzmir Narlıdere'de yapdım. Ordan da getdim. Dağıtım oldum getdim. Sapanca'ya ordan ..... getdim. Getdim Halkalı'ya orda torna ġaynağ ġursuna getdim. Özde örgenemedim gäldim. Ağlım yoħudu ki bala örgenem. Ġayremmedim.

65 — Bayramları anlat ämi?

Valla bayramda bayramı niye heci ämim annatsın da. Bu zänginidi ki. Valla men aşşıh oğurluyurdum. Aşşıh. Valla o aşşıhlar keçinin ya da şeyin içinnen çıdır. Aşşıh da o zinklerden. Aşşıh oynuyurdular. Men de götürüp ġaçırdım. Param yoħudu ki yetimdim. Ġaçırdım vururdular älimnen alırdılar. Ya da ġaçırdırdım. Onnarnan uğraşırđıđ. Bayramda ki zatan o ġıdırnebi de kôsa gälin olurduğ. Bele men gälin olurduğ. Ya da un götüreren olurduğ. (E.A: Gälin olurdu. Saya ġızı vermediler da). Ben men yetimin ne ġayırdılar be. Gälin olurduğ. Gedip un yığırđıđ. Getirip verirdih tükânnara, onu da mene zor eliyirdiler. Az verirdiler. Vermirdiler hakğımı, gene dillenmirdim.

75 — Ġäyişe meyişe vurma oynmırdıyız heç onnan bahset?

Be o ġäyişe ġirme tamamıdı. Bir öretmen vardı. Dursun, döye döye öldürürdü meni burda ki, gece sen niye gälipsen köyçine, gerçehden o zaman telebe köy içine aħşam gälmesi yasağdı.

— G y ſe girme oyunu neteri oynanırdı?

80 G y ſnen bele cızıĥ akirdiler. Biri dururdu ortada, obirler de b y rde. O eyer vurdusa ortadaki onu g y ſi alırdılar. Bu sefer o g lirdi girirdi. Cızıĥın ii o biri durur orda vururdu. Ama ona okg der oynuyamadım. Yanı meni ele d y le  lerdim. Yanı men he oynuyammedim ki be daha besdi da. İki yerde baĥ vardı. Baĥ bizim k yde, biri yanı k yun sonundaydı. Bi de burda bu ſeyin Musa oĥlu Abbas’nan G sım  mim  riyi vardı. Gece gedirdih iti baĥlıyır ıĥırdıĥ baſına oĥurlamaĥa  riyi yiyeyh. G ymurdular. Men gedirdim 85 ſeye Alĥamer’e, Alĥamer’de gederdim Oba’yın  rihlerini oĥurluyurdum bala. Kereh deyirem. Gedirdim Alĥamer’de galırdım.  rih yemeyhden  t r n gedirdim Oba’nın  rihlerini oĥurluyurdum. Oba’dan k rp n n ordan keirdim orda baĥlardan  rih oĥurluyurdum. Be ne gayıracam. Be bildih yanım odu. Bizim k yde ele baĥ yoĥudu ki.  kin ne buĥda, pambuĥ, yonca o da ne gazanırdıĥ ki bala.

90 — İſdiyip he ganal manala gedip immirdiyiz o immeyi mimmeye haraya gedirdiyiz?

Yo valla men Araz’a gidemmirdim. G rĥurdum.  ddeydım. Meni herkes d y rd . Men Araz’a gidemmirdim ki gidende boĥurdular. Bunnar kiminidi. Bunnar cesurudu. G aĥıdılar bunnar. Bunun bi ĥardaſı vardı. Araz’a gideni d y rd . Gele o imerdi doyardı. Onnan sora arĥasında girirdi. Hindi İzmirdi de di. O kereh deyirem baĥ onu ſaka etmirem. O gerek 95 imerdi doyardı.  rĥeyinniynen, dal  sde  zerdi biterdi. Onnan sora da izin verse girerdiler. İzin vermese de yalla herkes ıĥdı.

**Söyleyen : Ramazan Karasu, 76 Yaşında**

**Mesleği : Çiftçi**

**Derleme Yeri : Karakoyunlu İlçesi / Koçkıran Köyü**

10 **Derlenen : a) Hayat hikâyesi, b) Düğünler, c) Ermeni meselesi, d)**

**Cenaze merasimleri**

Soyadım. Ramazan oğlu Ramazan Ğarasu, önceden başımnan geçenleri diyecem. Babam mazála o zaman anamın Ğarnındaydım. Babamın ismini mene Ğoymuşlar. Ramazan oğlu  
 15 Ramazan, onnan sora amcamın yanında böyüdüm. Sora da böyüdühden sora da ayrıldıh. Güzel ele çalışğan bir dâligannıydım. Ben de amcamın hâtirine amcamın Ğızını aldım. Dedim ki benim äkmeyimi emcam da ölmüşdü. Ben, bu yaşını o yedi. Onnan beş dene oğlum oldu. İki Ğızım oldu. Çocuğları şükür oğutdum. Öretmen var, hakim var, işde maliyeci var, biçoğ yerlerde var, hee onnarı oğutdum. Görevdedi. Sonuşda hayvan, hayvana Ğäleh, tarıma Ğäleh.  
 20 Şimdi işde o beyefendiyn dediyi kimin pambıh, pancar, yonca onnar zaten herkesde var, büyükbaş, küçükbaş hayvan sağladım. Her ikisini de sağladım. Dedim ya çalışğanıdım. Dedim ben şehirde birkaç dene bir tükân açım. Yanı tek olduğuma bağma, getdim bankalara yazıldım. Ticaret odasına yazıldım, Ticaret Odasına yazıldım. Tükân aşdım. Masebeci tutdum. Bunnar bu şekil Ğazandım. Tükân kiredeydi. Şimdi kireci çoğ bahalı dedi. Ben  
 25 birağdım Ğäldim. Köye, baykura da kayıtlıyım. Yanı, maliyedeyim. Şimdi baykur, Ğäldim ävde düşündüm daşındım. Dedim yâ benim tükânım köyde kômum ve Ğoyunum, büyükbaş malım, ben getdim maliyiye o Ğoyunu da yazdırdım. Küçükbaş, büyükbaş malları da yazdırdım ki ben köyümde ticaret edim. Ben bi daha ĞaydÄoldum. İkinci, vergi dayiresine

ğaydãoldum. Elece devam etdik. Etdik gün gãldi geşdi. Min dokğuz yüz yetmiş dõrtde, yoğ  
30 doğzan dõrtde ãmekli oldum. ãmekli olunca şimdi adam birsi beni şikaat etdi. Bu Iğdır'da az  
tũkkãn işdedifdi. Ona gãder bu kõyde hayvanımı maliyiye yazdıran yoğuydu. Bũyũkbaş olsun,  
kũçũkbaş olsun. Deyirdiler vergi çoğ alacağdı. Şimdi ben gãldim getdim yazdırdım. Ne vergi  
alacağdı. Çifci malıdı. Vergi almadı. Vergimi verdim. Ordan da ãmekli oldum. Ticaretten  
oldum. Başğa soracağın var mı? Varsa deyim.

35 — Toylardan birez bahset ãmi?

Toyumu, gãldim çaldırdım. O heç, özũm ävlendim. Öz de toyçu tutdum. O zamanki toylardan  
annadım. Ağlım başıma gãlennen, şimdi gızdar bir oğlan cadı yapardı. İneyin başına pambuğ  
geçirerdi. Bir de oğlan şeklinde şapka yapardılar. Yanı bu ikisi birbirine gãlip yapışsa, bunnar  
ävleneceh. Yanı bir gıznan bir oğlanı o suda bele dolandır, dolandır bezileri gãlir birbirine  
40 yapışardı. Hee soyra bu bayramlardan, Narvuz bayramlarında gızdar gãlerdi, oğlannarın ävinin  
arhasında gizdenerdi, gulağ asardı. Oğlannar da giderdi isdediyi gızın babasının ävinde gulağ  
asardı. İşde heyir diyende meselem keşge bu gızı bu oğlana verseydim. Mesele bele, gızdar da  
deyir keşge filan oğlana getseydim. Bõyle hayat geçirdi. Başğa diyeceyiz var mı? Diyeceyiz  
varsa sorun.

45 — Ermeniler'in yapığđı zulumları anlat?

Ermeniler'in babalarımızdan eyer, babam da yoğudu. Bu bũyũk babalarımızdan,  
amcalarımızdan eşitdiyime göre Ermeni bu kõyleri Ermeniler toplardı. Kõrpũden geçipler.  
Yanı siFil halkı topluyuplar. Getiripler bu kõye, bu kõyde artıh silahları varsa da birğaç adam  
gedip çete guruplar, Ermeniler de bunnarı yanı, yenipler. Bu kõy burdan gãçannar da burada  
50 Araz taşğın zamanıymış, o Araz'a bir kısmını atıplar. Araz nehirine çoluğ, çocuğ şehid  
edipler. Onnan sora bu kõyun bi kısmı gedipdi, ya da gãlan kısmını da ele dõnderip getirip bu  
camide yağıplar. Yanı otuz beş bin dene bu kõyde yanı gırağ kõyden de gãlipler ya adam õlũp

bu köyde, İran'a gäder gedipler. Kürtder yolları kâsîp, götürüpler hayvannarı alıpdılar  
âllerinnen, hele öldürmüyüpler hele soyuplar. Başğa?

55 — Ölüleri anlat? Yani ölü öldüyünde ne yapıllar?

Ölü öldüyü zaman onu bildilirse gâlip bunnar şimdi diyelim ölüm halına gâlip can verir. Yanı  
bunun gollarını bir araya gâtireller, ayağlarını bir araya gâtireller. Can verdiyi zaman ele zad  
edeller. Bezenen zad edeller ki ele sarkmasın. Onnan sora bu tabi yıhıyallar da yıkıyallar, güzel  
tertemmiz yıhıyallar güzel tabuda goyallar, namazını gılallar. Tabi gusula suyu tøkeller yanı,

60 sularını gusul suyu olsun, abdas suyu olsun, ehlibeyit suyu olsun. Yanı bunnarnan kâfen  
mesela diyelim beş metire kâfen olar, kâfeni piçeller. Ona göre çârşef yapallar, mesele bez  
yapallar yanı, molla gâler o namazına durar. Götürüp mezara goyallar. Mezarda molla oğuyar.  
Onnan sora gâleller. Cenazanın ävine de bi fate vereller. Orda da fate vereller. Yanı pitennen  
sora işde bir şekil. Gine varsa sor.





## **Ek2: Sözlükçe**

## A

**ac:** aç (12/66)

**afdafa:** ibrık (19/38)

**aħız:** akıt (4/125)

**alça:** erik (1/41)

**alehdirih:** elektrik (13/81)

**analıh:** üvey anne (21/156)

**apar- :** götürmek (33/17)

**aparlo:** hoparlör (4/160)

**aralı:** uzaklıkta (31/32)

**arh:** su kanalı (16/44)

**aye:** ayet (7/66)

**azzar:** azar, incitici söz (29/114)

## B

**baanda:** bağırınca (9/56)

**badımcın:** patlıcan (19/75)

**bala:** yavru (22/33)

**balah:** manda yavrusuna verilen ad (24/176)

**baraka:** yıkık ev, derme çatma ev (29/101)

**barzan:** peynir yapılan bez (4/108)

**basdır-:** cenazeyi toprağa vermek, defnetmek (22/18)

**batırma:** az sulu yemek (20/49)

**bayramçalıh:** bayramlaşmak (27/64)

**beh:** depozito (4/23)

**bel:** kürek (33/16)

**bele:** böyle (33/79)

**beke:** belki (3/75)

**beybaşı:** düğünden önce damat ve arkadaşlarının eğlendikleri ortam (32/84)

**beyyet:** biat, bir kimsenin egemenliğini tanıma (7/188)

**bı:** bu (6/22)

**bibi:** hala, teyze (22/48)

**biil:** bu sene, bu yıl ( 29/69 )

**bi teri:** bir şekil (20/73)

**biyil:** bu yıl (30/41)

**bizov:** buzağı (5/75)

**böyür-:** anırmak, bağırmak (33/88)

**böyür:** kenar (33/79)

**C**

**camış:** manda (9/17)

**carcar:** hayvanların arkasına takılıp saman öğüten alet (11/27)

**cello cüllo:** soytarı (8/70)

**cır:** zayıf (3/110)

**cibil:** hayvan dışkısı (5/84)

**cizdavet:** naylon ayakkabı (3/54)

**cuvar:** bekçi (27/75)

**cüt:** çift, toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. (31/15)

**Ç**

**çağart-:** çıkarmak (33/19)

**çat-:** yetişmek (18/145)

**çeney:** büyük su kabı (27/44)

**çârşef:** çarşaf (34/61)

**çäyhme:** domatesli pilav (20/47)

**çiyit:** pamuk çekirdeği (9/180)

**çoğanana:** çoğalınca (18/178)

## **D**

**dabaḥ:** hayvanlarda olan bir hastalık (22/39)

**dal:** sırt, bel (5/73)

**dalan:** salon (3/71)

**dene:** söyle (2/97)

**danış-:** konuşmak (28/79)

**daşğa:** at arabası (32/65)

**desmal:** mendil (30/79)

**däyneyh:** sopa (28/39)

**dincel-:** dinlenmek (31/41)

**döyüş-:** dövüşmek, kavga etmek (4/100)

**duḥdor:** doktor (17/41)

**düşeyh:** döşek, yorgan (28/79)

**düyü:** pirinç (13/67)

## **E**

**ebriz :** tuvalet (6/63)

**ede:** seslenme sözü (6/68)

**äfkeleş:** oynaş (30/82)

**ele:** öyle (30/87)

**elleş-:** uğraşmak (17/72)

**elöyküme selam:** aleyküm selam (30/106)

**ema:** ama (29/35)

**änteri:** etek, entari (28/64)

**erezi:** arazi (27/18)

**ärheyin:** rahat, huzurlu (33/95)

**esan:** ihsan, hayır (2/58)

**esil:** asil (5/32)

**eşiye:** eşiğe, dışarıya (25/29)

**eşrat:** aşiret (28/44)

**ävelih:** dağlarda yetişen bir tür ot (19/69)

**eye:** seslenme ünlemi (26/49)

**eza:** aza, üye (8/75)

## **F**

**fate:** fatiha (9/169)

**filankes:** filan kimse (17/107)

## **G**

**ğabaḡ:** ön, ileri (7/217)

**ğabaḡlaş-:** karşılaşmak (7/220)

**ğahn:** tandırda yapılan kek türüdür (19/78)

**ğaput bezi:** bir tür parça bez (17/119)

**ğarḡış:** kargış, beddua (21/115)

**ğartol:** patates (20/49)

**ġatıġ:** yoġurt (6/22)

**ġatıġaşı:** yoġurtla yapılan soġuk orba türü (19/67)

**ġavala-:** kovalamak (7/170)

**ġayır-:** bir işi yapmak (2/39)

**ġayıt-:** geri dönmek (9/121)

**ġayremme-:** yapamamak, becerememek (33/65)

**ġazzaġ:** kazak (19/45)

**ġebirsennih:** mezarlık (2/27)

**get-:** gitmek (3/97)

**ġemberisgi:** Azerbaycan toplumunda bir halk oyunu (32/90)

**ġäfe:** kahvehane (24/75)

**ġäm:** atın aġızlıġı (29/87)

**ġende:** genelde (27/85)

**ġäreh:** gerek (26/27)

**ġeti-:** getirmek (32/55)

**ġetřat:** gidişat (21/22)

**ġäyiř:** kemer, kayış (17/93)

**ġäzeb:** gazap, öfke, kızgınlık (21/121)

**ġılava:** müdür (2/21)

**ġıraġ:** kenar (4/20)

**ġij:** salak,manyak (7/56)

**ġizdedemme-** (3/139)

**ġizdenpa:** saklanba (9/184)

**ġocal-:** yaşlanmak (20/124)

**ġocaġ:** hamarat (21/43)

**ğomines:** komünist (22/77)

**ğonğonlar:** ermenilere verilen ad (27/43)

**ğorğanağ:** korkak (20/125)

**ğörsen-:** görünmek (31/107)

**ğörusda-:** toprağı işlemek (17/80)

**ğuyula-:** toprağa vermek, defnetmek, gömmek (7/245)

**ğüllele- :** kurşunlamak (4/70)

**ğünebağ:** ayçiçeğı (17/69)

**ğünorta:** öğle arası (15/77)

**ğüyer-:** morarmak (9/181)

## H

**hağ:** yabancı, el (18/30)

**hansı:** hangisi (18/38)

**hammı:** hepsi (6/50)

**hayf:** yazık (21/117)

**ğayın:** hain (21/104)

**hers:** sinir (24/77)

**heresi:** her biri (29/46)

**her yan:** her taraf (21/121)

**ğesdeğana:** hastahane (18/91)

**ğırda:** küçük (29/28)

**ğırmen:** tarla (21/40)

**hindi:** şimdi (21/76)

**hoppan:** atla (27/62)



**hösgür:** öksürmek (9/94)

**hösyün:** Hüseyin (10/90)

## **İ**

**ilğın:** bir ağaç türü (30/61)

**il:** yıl (21/53)

**ilan:** yılan (29/98)

**illap:** kesinlikle (24/104)

**indi:** şimdi (1/25)

**innen:** şimdiden (25/13)

**isti:** sıcak (3/44)

## **K**

**kâftar:** yaşlı, yaşlanmış (7/194)

**kâfur:** kâfir (27/81)

**kâhçı:** tarlada çapa yapan kadın (4/109)

**kâlbayı:** kerbela ziyaretine gidenlere verilen isim, lakap (31/54)

**kâsıp:** fakir (7/42)

**kâfşen:** tarla, (19/49)

**kelbetin:** kelpeten (30/137)

**kerantı:** tırpan (30/121)

**kerki:** çapa yapılan kazma türü (17/67)

**kerme:** tezek (5/76)

**käre:** hayvan yağı (19/97)

**kıççıl:** gıcık (4/131)

**kirre:** kır (4/33)

**kişmiş:** kuru üzüm (17/116)  
**kôl:** otluk alan (3/149)  
**kôral-:** güçsüzleşmek, etkisini yitirmek (7/56)  
**kôm:** ahır (30/71)  
**kök:** kilolu (20/51)  
**kôtan:** pulluk (31/15)  
**küleş-:** samanı savurmak (17/94)  
**küncüt:** susam (20/110)  
**kürtü:** küllü miktar (27/109)

## L

**lakğa:** yayın balığı (16/82)  
**lap:** tamamen (20/104)  
**lelih:** yorgun (1/30)  
**lepe:** kırık nohut (19/65)  
**lüt:** çıplak (27/33)  
**leyen:** kova (19/38)

## M

**maaza:** mağaza (10/35)  
**mal:** büyükbaş hayvanlara verilen isimdir (8/60)  
**malağan:** ermeni (17/134)  
**mantafon:** kilolu inek (9/172)  
**maş:** yöreye ait bitkisel bir çorba (20/46)  
**maşna:** buğday biçme makinesi (11/21)  
**mazıd:** mazot (29/60)

**mee:** bana (33/26)  
**meke:** mısır (5/83)  
**menden tere:** benim için, benden taraf (20/17)  
**meye:** bana (6/53)  
**meymin:** maymun (9/112)  
**mezarhana:** mezarlık (20/130)  
**mezarsanniğ:** mezarlık (9/169)  
**molla:** cami imamı (7/49)  
**mozalan:** bir tür böcek (3/150)  
**mumtazam:** muntazam (10/62)

## N

**nabat:** mahsül (7/38)  
**naıırçı:** hayvan sürüsünü otlatan çoban (20/78)  
**nağara:** bir tür çalgı türü (11/72)  
**nağıl:** hikâye (20/44)  
**nedir:** nadir (30/87)  
**nehlet:** lanet (8/22)  
**nehre:** lor ve yağ yapan bir tür makine (19/25)  
**neteri:** nasıl (29/60)  
**nemer:** takı (4/94)  
**neve:** torun (1/90)  
**nâzir:** adak (20/69)  
**nıtık:** nutuk (21/156)  
**nihir:** mihir (7/258)  
**nöker:** çoban (33/37)

## O

**oğurla-:** çalmak, hırsızlık yapmak (33/84)

**otaḥ:** oda (18/48)

**otar-:** otlatmak (3/48)

**o tayda:** o tarafta (21/142)

## Ö

**öddeh:** ödle (33/91)

**özderi:** kendileri (7/262)

## P

**paḥıl:** kıskanç (7/211)

**parta part:** arka arkaya (9/192)

**papaḥ:** şapka, (2/39)

**patdes:** patates (19/64)

**patos:** ekin sapını öğütmeye yarayan makine (3/22)

**payız:** sonbahar (20/95)

**pazı:** pancar (20/38)

**pencer:** yeşillik (19/69)

**pencer:** pancar (20/113)

**päkaka:** PKK (12/91)

**pērperişan:** çok perişan (15/16)

**piçin:** ekin biçme (12/14)

**piriş:** pirinç (19/65)

**pişih:** kedi (22/56)

**piyar:** yaylada grup lideri (3/146)

**pol:** bol (30/115)

**pöygumber:** peygamber (10/89)

**pul:** para (6/15)

## S

**saħla-:** korumak,büyütmek (28/17)

**sağdış solduş:** düğünlerde damat ve gelinin yanında duran, düğün süreci boyunca hep ihtiyaçlarıyla ilgilenen kişilere denir (11/77)

**saldat:** asker, polis (27/16)

**salmanca:** korularda, tarlalarda, taşların dibinde yetişen bir tür ot (19/70)

**sansar:** salak (7/193)

**savişdır-:** yolcu etmek (3/100)

**sayil:** saf, anlamaz (7/194)

**sebze:** stabilize (9/146)

**sefeyh:** akılsız (21/129)

**seneyh:** testi (30/55)

**sensen:** sensin (17/12)

**silac:** taze mısır (10/57)

**somar:** dekar (1/43)

**süzeh:** süzgeç (9/47)

**suşdu:** suçlu (10/122)

**suvar- :** sulamak (11/43)

## Ş

**sağşey:** muharrem ayında yapılan tören (1/49)

**şanay:** balık tutma aparatı (9/199)

**şarpa:** eşarp (30/79)

**şäna :** balık tutmaya yarayan tel (9/195)

**şorfa:** sulu yemek türü (6/21)

**şille:** sille (17/125)

**şöbe:** şube (26/93)

**şöse:** stabze yol (30/98)

**şöşe:** toprak yol, stabilize yol (4/31)

**şor:** lor (19/94)

## **T**

**tafşır-:** birini birine emanet etmek, yardımcı olmak ( 18/113 )

**tağavut:** tekaüt, eski (17/144)

**taha:** daha (28/25)

**tahikat:** tahkikat (28/37)

**tamaḥ:** istekli (9/126)

**tap-:** bulmak (2/81)

**tapan:** lavaş ekmeğinin biraz daha kalın hali (19/77)

**taşura:** aşure gününden bir önceki gün (25/47)

**tavlı:** ahır (4/171)

**taya:** ahırın üstü (2/60)

**tebin:** çadır ipi (3/152)

**täfen:** defa (20/33)

**telis:** meyve kasası (27/68)

**tepih:** tekme (22/59)

**tiye:** demir parçası (2/61)

**tor:** balık ağı (30/131)

**toğu:** küçük erkek kuzu (32/95)

**toyçu:** düğünlerde müzisyenlere verilen isimdir (34/36)

**tufar:** duvar (22/81)

**tuman:** kilot (17/120)

**tühlenemme- :** gelişmemek, bir işde kazanamamak (24/20)

## U

**uca:** yüksek (4/177)

**ud-:** ütmek, kazanmak (4/20)

**umac aşı:** un ile yapılan sulu çorba (20/46)

## Ü

**üzengi:** ata binmek için kullanılan ayaklık (4/176)

**üzü göyla:** yüz üstü (19/42)

## V

**vetenmer:** veteriner (22/40)

**veyat:** veyahut (30/72)

**vitil:** yastık pamuğunun üstüne geçirilen bez (9/70)

## Y

**yaba:** ot toplamaya yarayan, ekin biçiminde kullanılan çatal tarım aleti (9/198)

**yağuı:** iyi, güzel (26/43)

**yallat-:** kandırmak (7/237)

**yallı:** halay (4/92)

**yapa:** tezek (19/33)

**yarımçılđ:** yarım kalmış (19/63)

**yarım yaylağu:** yarım yamalak (20/90)

**yarma:** bulgur (19/79)

**yaşdı:** yaşlı (30/84)

**yeddilevin:** nevruz bayramı için hazırlanan yedi çeşit çerez (15/35)

**yehər:** atın üstüne konulan eyer (4/180)

**yekä:** büyük (19/58)

**yen-:** inmek (9/27)

**yen:** yeğen (33/14)

**yetimçilih:** öksüzlük (21/14)

**yezne:** enişte (33/51)

**yığnaḥ:** toplantı (33/31)

**yiye:** sahip (25/70)

**yüngül :** hafif (3/125)

## **Z**

**zad:** şey (34/57)

**zeyreyh:** keten (10/38)

**zämi:** tarla (7/41)

**zibil:** çöp (19/34)

**zirviş-:** aradan sıyrılıp kaçmak, sivişmek (22/49)

**zink:** sığırın ayak kısmında bir kemik (33/69)



### Ek3: Resimler



Kaynak kişilerle çekilen bir fotoğraf karesi (Karakoyunlu İlçesi / Merkez)